

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 29.06.2022

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
ГУВЕРНЕР

КГ-бр. 159219/22

Орг. јед.	Број	През.	Вредност
03	400-966/22		

Београд, 29. јуна 2022.

НАРОДНА СКУПШТИНА

У складу с чланом 71. ст. 2. и 4. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018), Народна банка Србије подноси Народној скупштини, у довољном броју примерака за све посланичке групе, Годишњи извештај о монетарној политици за 2021. годину, Годишњи извештај о пословању и резултатима рада за 2021. годину, као и Годишњи извештај о стабилности финансијског система за 2021. годину – које је Извршни одбор Народне банке Србије једногласно усвојио на седници одржаној 9. јуна 2022. године.

С поштовањем,

Др. Јованка Табаковић

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2021

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 100 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2021. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 9. јуна 2022. године.

Извршни одбор Народне банке Србије:

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

Др Жељко Јовић, вицегувернер

Др Ана Ивковић, вицегувернер

Мр Драгана Станић, вицегувернер

¹ *Закон о Народној банци Србије*, „Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 – одлука УС и 44/2018.

² „Службени гласник РС”, бр. 12/2013, 18/2015 и 72/2015.

Уводна реч гувернера

Протекле две и по године, у којима се смењују и преплићу кризе изазване пандемијом вируса корона, знатним и брзим растом цена енергената и избијањем конфликта у Украјини, јесу вероватно најкомплекснији период у новијој историји у коме

носиоци економских политика доносе одлуке и проналазе решења за несвакидашње изазове. Иако су по природи и захтеваном одговору ове кризе различите, задатак свих нас који учествујемо у спровођењу економске политике јесте да својим активностима ублажимо ефекте на нашу економију – да очувамо постигнуту макроекономску стабилност, додатно ојачамо домаћу привреду и учинимо је отпорном на тренутне, али и све будуће ризике и изазове. У таквим околностима улога и одговорност централне банке важнија је него икада пре. Верујем да су наше најзначајније активности и резултати у прошлој години, који су представљени у овом извештају, јасан доказ спремности Народне банке Србије да одговори на економске и здравствене изазове. У исто време, постигнути резултати јесу и најбоља оцена нашег рада у 2021. години.

Ако бих у најкраћем морала да сумирам годину за нама, рекла бих да је то била година у којој су до пуног изражаја дошли ефекти пандемије, али и валоризација одговорног вођења економске политике у периоду пре пандемије и предузетих мера монетарне и фискалне политике током пандемије. У координацији с Владом Републике Србије, **не само да смо успели да сачувамо макроекономску стабилност већ и да допринесемо повећању производних капацитета и радних места, као и да пословни амбијент учинимо предвидивим и повољним, што је резултирало једном од највећих стопа привредног раста у Европи у протекле две године.** Поред тога, Народна банка Србије је остала **гарант стабилности банкарског система, али и одговоран регулатор и иноватор,** чиме смо јачали институционалне капацитете и отпорност на евентуалне будуће ризике.

Прошла година ће свакако остати упамћена као година у којој су, после дужије времена ниске и стабилне инфлације, **глобално посматрано,**

интензивирани инфлаторни притисци. Иако се у првој половини године чинило да је реч о привременим трошковним притисцима, карактеристичним за фазу постепеног изласка из пандемије услед започетог масовног процеса вакцинације, током године је постало јасно да се инфлаторни притисци појачавају и да су постојанији него што се то првобитно очекивало. Инфлација се у Србији, као и у већини других земаља, кретала узлазном путањом и крајем године износила је 7,9% међугодишње, односно 4% у просеку, преваходно као последица снажног раста цена енергената и хране на светском тржишту, док се базна инфлација (по искључењу цена хране, енергије, алкохола и цигарета), на коју мере монетарне политике у већој мери делују, налазила на знатно нижем нивоу од укупне инфлације и у децембру је износила 3,5% међугодишње. **Важни фактори ниске базне инфлације, као и претходних година, били су очувана релативна стабилност девизног курса и усидрена средњорочна инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде,** која указују на кредибилитет монетарне политике. У таквим околностима, Народна банка Србије није посезала за радикалним заокретом у монетарној политици, већ је настојала да својим мерама спречи веће секундарне ефекте на цене осталих производа и услуга на домаћем тржишту преко инфлационих очекивања. **Користећи флексибилност коју нам је пружио постојећи оквир монетарне политике, монетарне услове од октобра смо поопштравали умерено,** повећањем просечне пондерисане каматне стопе на реверзним репо аукцијама, не мењајући ниво референтне каматне стопе, која је до краја године задржана на 1%. **На тај начин, обезбеђењем и даље повољних услова финансирања, наставили смо да пружамо подршку кредитној активности, а тиме и привредном расту,** који је у прошлој години био и снажнији од очекиваног. Поред тога, неке од мера које су, ради подршке привреди и становништву и ублажавању негативних ефеката пандемије примењиване у претходној години, задржане су и у 2021. години – стимулисање политиком обавезне резерве одобравања динарских кредита привреди из гарантне шеме по повољнијим условима, продужењак рока отплате стамбених кредита за најдуже пет година, смањено учешће за куповину прве стамбене непокретности на 10%, са 20%, уз нижи минимални степен изграђености објекта чију је куповину могуће финансирати стамбеним кредитима, продужење рока отплате и рефинансирање потрошачких, готовинских и осталих кредита и др. **Зихваљујући томе, кредитна активност је четврту годину заредом наставила да бележи готово двоцифрену стопу раста,** уз већи допринос кредита привреди у поређењу с кредитима становништву и већи раст стамбених кредита у поређењу с готовинским.

Са ове временске дистанце, са сигурношћу се може рећи да је одговорно вођење економске политике, које је омогућило да монетарна и фискална политика делују снажно и синергетски и током пандемије, допринело свођењу негативних ефеката пандемије на најмању могућу меру. **Бруто домаћи производ је, само након три тромесечја од иницијалног шока без преседана, достигао свој преткризни ниво, тј. већ током првог тромесечја 2021,** а на нивоу године остварен је његов реалан раст од 7,4%. То је знатно ранији опоравак него што је био случај након светске финансијске кризе, када нам је за достизање преткризног нивоа требало осамнаест тромесечја. Кумулативно посматрано, у две пандемијске године привредни раст је износио 6,4%, што представља један од најбољих резултата у Европи. Раст бруто домаћег производа је био вођен инвестицијама у фиксне фондове, услед високог прилива страних директних инвестиција, повећане реализације капиталних издатака државе и повољних услова кредитног финансирања, као и личном потрошњом, пре свега захваљујући очуваном тржишту рада у условима пандемије и позитивним трендовима на пољу запослености и зарада.

Допринос Народне банке Србије привредном расту огледао се и у **очуваној перцепцији Србије као пожељне инвестиционе дестинације.** Такав став делиле су и кредитне рејтинг агенције, које су **повећале кредитни рејтинг Србије** (агенција Moody's у марту) или **изгледе његовог раста** (агенција Standard & Poor's у децембру), као и страни инвеститори. То потврђује **рекордан прилив страних директних инвестиција у Србију од 3,9 милијарди евра у 2021,** који је био географски и пројектно распрострањен, претежно усмерен у извозно оријентисане секторе и седму годину заредом довољан да у нето износу покрије дефицит текућег рачуна платног биланса, доприносећи на тај начин одрживости екстерне позиције земље. Знатан прилив капитала из иностранства, у вредности од 2.75 милијарди евра, остварен је и по основу **успешних емисија еврообвезница на међународном финансијском тржишту, по најповољнијим условима до сада,** и уз продужење рочности емитованих хартија. При томе, захваљујући емисији тзв. зелене обвезнице у септембру у вредности од 1 милијарде евра постали смо прва европска земља ван граница Европске уније која је емитовала овај инструмент, што говори у прилог нашој еколошкој свести. Постигнута и очувана макроекономска и финансијска стабилност у дужем периоду, и наш предан дугогодишњи рад и предузете активности на развоју домаћег финансијског тржишта резултирале су укључивањем **динарских обвезница Србије крајем јуна 2021. у реномиране индексе J.P. Morgan-a и домаћег тржишта капитала у међународни регистар хартија од вредности Clearstream,** што доприноси даљем ширењу базе инвеститора. Значајан корак у даљем

разvoju domaћег финансијског тржишта представља и усвајање новог **Закона о тржишту капитала**, у чијој изради је учествовала и Народна банка Србије.

Важно сидро не само ценовне већ и укупне макроекономске стабилности и у условима високе неизвесности на глобалном нивоу **остала је релативна стабилност девизног курса**. Као и претходних година, и током 2021. пажљиво смо пратили дешавања на домаћем тржишту и у међународном окружењу, реаговали правовремено, одмерено и непристрасно у оба смера – и на страни куповине и на страни продаје девиза. Како су током већег дела године преовладали апрецијацијски притисци, на међубанкарском девизном тржишту у нето износу купили смо 645 милиона евра. **Девизне резерве**, које су важан елемент отпорности домаће привреде на екстерне неизвесности, **само током 2021. повећане су за око 3 милијарде евра, на највиши ниво до сада од 16,5 милијарди евра на крају године**, чиме је покривено преко шест месеци увоза робе и услуга, што је двоструко више од стандарда којим се утврђује адекватност девизних резерви. У складу с принципима сигурности и ликвидности, средства девизних резерви пласирали смо код првокласних институција, као и у високоликвидне хартије од вредности издавалаца с највишим рејтингом. Резерве у злату повећане су за 1,7 тона, на рекордне 37,2 тоне, а у амбијенту појачане глобалне неизвесности, са жељом да се додатно повећа његова сигурност и доступност, све злато које смо куповали претходних година на међународном тржишту вратили смо кући – у Републику Србију, у трезоре Народне банке Србије. Тиме је створен потенцијал да одговоримо на појачану неизвесност која је свет задесила већ почетком ове године, у условима енергетске кризе и појачаних геополитичких тензија нараслих до те мере да је уследило избијање конфликта у Украјини.

Упркос различитим изазовима, **финансијска стабилност је не само очувана већ и додатно ојачана**, чему су кључно допринели наши снажан регулаторни и макроруденцијални оквир. Финансијско здравље банака потврђују висока капитална адекватност и ликвидност, знатно изнад регулаторних минимума, као и чврста спрега између банкарског и реалног сектора. Захваљујући томе, и након престанка примене појединих монетарних и фискалних подстицаја, специјално креираних у условима пандемије, очуван је квалитет aktive банкарског сектора Србије. Пад учешћа проблематичних кредита у укупним кредитима на 3,6% у децембру 2021. указује на смањење кредитног ризика у банкарском сектору, а **достизање највиших нивоа показатеља степена динаризације** и у случају кредита и депозита и на смањење валутног ризика. Да је наш банкарски сектор остао стабилан и отпоран на потресе

из домаћег и међународног окружења, потврђивали су и стрес-тестови, које смо редовно спроводили.

На пољу међународне сарадње истакла бих пре свега успешан завршетак аранжмана Републике Србије с Међународним монетарним фондом, подржаног Инструментом за координацију политике, који је одобрен 2018, **као и договорен нови саветодавни аранжман у јуну, такође на период од 30 месеци, чије је прво разматрање успешно окончано**, без формалног састанка Одбора, с обзиром на добро спровођење мера економске политике и остварене макроекономске резултате. Народна банка Србије је наставила успешну сарадњу и с другим међународним институцијама – Светском банком, Европском банком за обнову и развој, а посебно са Европском централном банком и Европском комисијом. Са свим тим институцијама редовно смо одржавали дијалог на високом нивоу у склопу процеса приступања Србије Европској унији и размењивали макроекономске пројекције и виђење кључних питања за одржив раст и развој Србије. У својим извештајима релевантне међународне институције посебно су истицале кредибилан оквир монетарне политике и очуване позитивне трендове у банкарском сектору, као и предузете мере и активности у координацији с Владом Републике Србије на ублажавању негативних ефеката пандемије и ради очувања ценовне и финансијске стабилности у средњем року.

Народна банка Србије је сопственим примером показала да наша земља и када је реч о иновацијама и финансијским услугама иде у корак с најразвијенијим земљама света. **Платни систем Народне банке Србије и у 2021. години пословао је стабилно, сигурно и ефикасно**, уз максималну расположивост и брзину извршења платних трансакција. Посредством система за инстант плаћања у 2021. години реализовано је укупно 42,3 милиона плаћања, укупне вредности 366,3 милијарде динара, а просечно време извршења трансакција износило је 1,2 секунде. Савремени видови безготовинског плаћања који су грађанима на располагању и које Народна банка Србије промовише, попут инстант плаћања коришћењем апликација електронског и мобилног банкарства, као и плаћања на продајном месту трговаца скенирањем IPS QR кода, олакшали су приступ платним рачунима, чиме смо допринели и процесу дигитализације. Поред тога, корисници финансијских услуга у Србији, међу првима у Европи, могу да закључују и финансијске уговоре на даљину, с обзиром на могућност њихове видео-идентификације. У јуну 2021. почео је да се примењује Закон о дигиталној имовини, а у његовој изради учествовала је и Народна банка Србије. Овим законом се, између осталог, први пут у нашој земљи на свеобухватан начин уређује пословање повезано с виртуелним валутама и дигиталним токенима, а

њихово издавање је у потпуности у складу с међународним стандардима у области борбе против прања новца и финансирања тероризма.

Наставили смо и да подижемо општи ниво **заштите корисника финансијских услуга**, спроводећи и поступке по појединачним притужбама корисника, али и поступке колективне заштите права корисника (поступке за утврђивање непоштене пословне праксе и неправичних уговорних одредаба). **Правовремено смо обезбеђивали статистичке податке** на основу којих се доносе одлуке, сачињавају извештаји и анализе, при чему смо поштовали и све стандарде које су прописале међународне институције, што је резултирало оценама да су обухват и начин достављања података високо усклађени с прописима Европске уније. Поносна сам што смо и у овако тешким околностима успели још ангажованије **да се бавимо друштвено одговорним активностима и акцијама и пружимо подршку најосетљивијима међу нама.**

Народна банка Србије је остала доследна политици **правовременог и транспарентног информисања јавности о свим аспектима свог пословања**. То смо реализовали путем саопштења за јавност, одговора на новинарска питања, интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, прес-конференција и објављивања информација на друштвеним мрежама. Са жељом да све области пословања централне банке, укључујући и истраживачку, представимо јавности и допринесемо дискусији у академској и широј заједници и помогнемо тржишним учесницима у лакшем разумевању економских појава и законитости, започели смо са израдом **Зборника радова Народне банке Србије**, који ће се објављивати у полугодишњој динамици.

Одговорно и ефикасно управљање трошковима и коришћење расположивих ресурса резултирало су да у 2021. буде остварен нето добитак у износу од 55,5 милијарди динара. Добит из оперативног пословања, која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви, од укупно 8,3 милијарде динара, у складу с чланом 77. Закона о Народној банци Србије, расподељена је тако да је 70% ове добити, **односно 5,8 милијарди динара, пренето у буџет Републике Србије**, 20% добити је усмерено у посебне резерве Народне банке Србије, док преосталих 10% улази у основни капитал.

Верујем да све претходно наведено јасно потврђује да смо и у овим екстремним околностима водили одговорну монетарну и макроруденцијалну политику, доносили правовремене и адекватне мере и да је то допринело очувању макроекономске стабилности и бржем и снажнијем привредном расту. Ипак, на томе нећемо стати, јер заједно с председником и Владом Републике Србије имамо јасну и реалну визију у

ком правцу желимо да се развијемо како бисмо се додатно приближили најразвијенијим светским економијама и на тај начин повећали животни стандард свих наших грађана. Са своје стране, могу да обећам да ће Народна банка Србије наставити да обезбеђује ценовну и финансијску стабилност у средњем року, пружа подршку одрживом привредном расту и да пажљиво прати и оцењује све ризике и предузима превентивне мере. То ће нашу економију учинити јачом, конкурентнијом и још отпорнијом на све негативне утицаје из међународног окружења.

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

БДП – бруто домаћи производ
БИС – Банка за међународне обрачуне
б.п. – базни поен
ДКРТ – девизни консолидовани рачун трезора
ЕВБРД – Европска банка за обнову и развој
ЕИБ – Европска инвестициона банка
ЕУ – Европска унија
ЕЦБ – Европска централна банка
ИПЦ – индекс потрошачких цена
мг. – међугодишњи
МДТ – међубанкарско девизно тржиште
млн – милион
млрд – милијарда
ММФ – Међународни монетарни фонд
NPL – проблематични кредити
ОПЕС – Организација земаља извозница нафте
П – полугодиште
п.п. – процентни поен
RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу
СДИ – стране директне инвестиције
SDR – специјална права вучења
Т – тромесечје
ФЕД – Систем федералних резерви Сједињених Америчких Држава
ХоВ – хартије од вредности
НИИ – Херфиндал–Хиршманов индекс

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

I. НАЈВАЖНИЈИ РЕЗУЛТАТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ У 2021. ГОДИНИ	13
II. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	19
II.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије-----	19
II.2. Органи Народне банке Србије-----	22
II.3. Организација пословања Народне банке Србије-----	26
III. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	29
III.1. Монетарна политика-----	29
III.1.1. Монетарна политика у 2021. години-----	29
III.1.2. Инструменти монетарне политике-----	34
III.1.3. Остварење циљане инфлације у 2021. години-----	38
III.2. Регулација и супервизија финансијских институција-----	40
III.2.1. Банке-----	40
III.2.2. Сектор осигурања-----	54
III.2.3. Добровољни пензијски фондови-----	60
III.2.4. Финансијски лизинг-----	63
III.2.5. Супервизија информационих система финансијских институција-----	67
III.2.6. Заштита корисника финансијских услуга-----	69
III.2.7. Активности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма-----	72
III.3. Функција реструктурирања банака-----	76
III.4. Стабилност финансијског система-----	79
III.4.1. Функција финансијске стабилности-----	79
III.4.2. Оцена стабилности финансијског система-----	81
IV. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	89
IV.1. Управљање девизним резервама-----	89

IV.2. Емисија новца и управљање токовима готовине -----	96
IV.2.1. Издавање новчаница и готовог новца -----	96
IV.2.2. Активности филијала Народне банке Србије -----	99
IV.3. Платни систем -----	105
IV.3.1. Платне институције, институције електронског новца и пружаоци услуга повезаних с виртуелним валутама -----	114
IV.4. Остале активности -----	116
IV.4.1. Економске анализе и статистика -----	116
IV.4.2. Међународна сарадња -----	120
IV.4.3. Девизни послови и кредитни односи са иностранством-----	133
IV.4.4. Законодавно-правни послови-----	140
IV.4.5. Принудна наплата -----	145
IV.4.6. Послови администрирања јавног дуга-----	146
IV.4.7. Комуникација с јавношћу -----	147
IV.4.8. Друштвена одговорност -----	149
IV.5. Управљање -----	151
IV.5.1. Управљање људским ресурсима-----	151
IV.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима -----	154
IV.5.3. Информационо-комуникационе технологије -----	154
V. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ	157
V.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије -----	157
V.2. Рачуноводствени принципи и стандарди -----	160
V.3. Изложеност и управљање ризицима -----	163
V.4. Извештај независног ревизора -----	168
V.5. Годишњи финансијски извештаји -----	171
V.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер -----	176
VI. ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД	179
Списак графикана и табела -----	189

I. НАЈВАЖНИЈИ РЕЗУЛТАТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ У 2021. ГОДИНИ

Иако се током 2021. инфлација у Србији, као и у већини других земаља, кретала узлазном путањом (7,9% мг. у децембру), превасходно као последица снажног раста цена енергената и хране на светском тржишту, **базна инфлација** (по искључењу цена хране, енергије, алкохола и цигарета), на коју мере монетарне политике у већој мери делују, **налазила се на знатно нижем нивоу од укупне инфлације** (3,5% мг. у децембру), што потврђује одсуство јачих инфлаторних притисака са стране тражње.

Користећи флексибилност коју јој пружа постојећи оквир монетарне политике, **Народна банка Србије је од октобра постепено смањивала степен експанзивности монетарне политике** повећањем просечне пондерисане каматне стопе на реверзним репо аукцијама, док је референтну каматну стопу у 2021. задржала на непромењеном нивоу од 1,0%. У односу на централне банке упоредивих земаља, Народна банка Србије је у мањој мери заостравала монетарне услове, имајући у виду да су ценовни притисци у Србији доминантно изазвани факторима са стране понуде, на које монетарна политика утиче у мањој мери, као и да су **средњорочна инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде, која су и показатељ кредибилитета монетарне политике, усидрена у границама циља.**

Осму годину заредом, кључно сидро ценовне стабилности била је **релативна стабилност курса динара, чија је вредност према еврџ остала готово**

непромењена (117,6 динара за евро на крају године). Током највећег дела 2021. наставили су да преовлађују апрецијацијски притисци, тако да је Народна банка Србије доминантно интервенисала на страни куповине девиза (нето 645 млн евра). Правовременим и одмереним одлукама Народне банке Србије спречено је снажније преливање раста увозних цена енергената и хране и произвођачких цена на остале цене по основу депрецијације валуте и истовремено је очувано поверење потрошача и инвеститора.

Трансакције Народне банке Србије на међубанкарском девизном тржишту допринеле су и повећању **брuto девизних резерви на нови највиши ниво**, на 16,5 млрд евра крајем 2021, који обезбеђује адекватну заштиту од екстерних потреса, какви су пандемија вируса корона, актуелна енергетска криза и конфликт у Украјини. **Златне резерве повећане су током 2021. за 1,7 тона**, на рекордне 37,2 тоне, а све злато из иностранства враћено је у трезоре Народне банке Србије.

Приликом доношења одлука о монетарној политици, Народна банка Србије је проценила и да се заоштравање монетарних услова неће у већој мери негативно одразити на привредну и кредитну активност у нашој земљи. Штавише, **каматне стопе на кредите крајем 2021. биле су чак и благо ниже него крајем претходне године**, а кредити привреди и становништву четврту годину заредом остварили су готово двоцифрен раст (9,9% у 2021), при чему је њихова секторска и наменска структура указивала на то да су пружали подршку динамичном привредном расту.

У 2021. БДП Србије је порастао за 7,4% реално, док је **кумулативни раст у две пандемијске године износио 6,4%, што је међу најбољим остварењима у Европи**. То је било могуће захваљујући ефектуирању благовремено предузетих економских мера за санирање последица кризе, услед чега је економска активност већ у Т1 достигла преткризни ниво, а до краја 2021. премашила га за преко 5%. Остварени привредни раст определиле су фиксне инвестиције (по основу прилива СДИ, повећаних државних издатака за реализацију капиталних пројеката за 50% и подстицајних услова кредитирања) и лична потрошња, која је подржана и повољним кретањима на тржишту рада. О томе сведочи **наставак раста просечних зарада** (635 евра у децембру) и **формалне запослености** (за 20 хиљада

лица), као и **пад регистроване незапослености** (испод 480 хиљада лица на крају 2021).

Захваљујући очуваној макроекономској стабилности и у условима пандемије вируса корона и повољним изгледима раста, у 2021. остварен је **рекордан нето прилив СДИ у Србију** од 3,9 млрд евра, који је остао пројектно и географски распрострањен и претежно усмерен у разменљиве секторе. Седму годину узастопно, СДИ су у потпуности покривале дефицит текућег рачуна платног биланса (154,7%), који је у 2021. био на сличном нивоу као претходне године (4,4% БДП-а). Повољној оцени Србије као инвестиционе дестинације доприноси и то што је током 2021. рејтинг агенција *Moody's* повећала кредитни рејтинг, а агенција *Standard & Poor's* побољшала изгледе са стабилних на позитивне за повећање кредитног рејтинга Србије (тренутно на нивоу ББ+).

На међународном финансијском тржишту успешно су емитоване еврообвезнице по најповољнијим условима до сада, чиме су обезбеђена средства за остваривање програма економске помоћи током 2021, али су и створене резерве за финансирање потреба државе у овој години. **Србија је у септембру 2021. први пут емитовала тзв. зелену еврообвезницу** у номиналном износу од 1 млрд евра на рок од седам година, по купонској стопи до сада од 1,0%, која је нижа од купонских стопа свих до сада емитованих обвезница на међународном тржишту. Упоредо с тим, емитована је и конвенционална еврообвезница у износу од 750 млн евра, с роком доспећа од 15 година и купонском стопом од 2,05%, чиме је додатно продужена крива приноса. Постигнута и очувана макроекономска и финансијска стабилност у дужем периоду, те предузете мере и активности на развоју домаћег финансијског тржишта резултирале су **укључивањем динарских обвезница Србије крајем јуна 2021. у реномиране индексе J.P. Morgan-а и домаћег тржишта капитала у међународни регистар ХоВ Clearstream**, што доприноси даљем ширењу базе инвеститора. Развоју домаћег финансијског тржишта треба да допринесе и усвајање новог **Закона о тржишту капитала**, у чијој изради је учествовала Народна банка Србије.

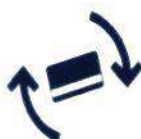
Народна банка Србије је у 2021. додатно ојачала финансијску стабилност, о чему сведочи очуван квалитет активе банкарског сектора Србије и након престанка примене монетарних и фискалних

подстицаја специјално креираних у условима пандемије, као и пад учешћа *NPL* у укупним кредитима на 3,6% у децембру 2021. (за 0,5 п.п. ниже него на крају преткризне 2019). Финансијско здравље банака потврђују и висока капитална адекватност и ликвидност, знатно изнад регулаторних минимума. Поред смањеног кредитног ризика, јачању отпорности банкарског сектора доприноси и смањен валутни ризик захваљујући **даљем напретку у процесу динаризации**, тј. достизање највиших нивоа ових показатеља и у случају кредита и депозита до сада.

Народна банка Србије **наставила је да развија услуге базиране на инстант плаћањима и да подржава дигитализацију**. Почев од П2 2021, Народна банка Србије је у оквиру *IPS NBS* платног система омогућила банкама да својим клијентима пружају нову услугу – *Prenesi*, тј. извршавање инстант плаћања употребом броја мобилног телефона. Поред тога, Народна банка Србије је омогућила да грађани на порталу „еПлати” креирају јединствену уплатницу на којој се приказује *NBS IPS QR* код, чијим скенирањем брзо и једноставно извршавају плаћање услуга које су им понуђене. На основу *Закона о дигиталној имовини*, који се примењује од средине 2021, Народна банка Србије је у 2021. преузела и **послове издавања и одузимања дозвола пружаоцима услуга повезаних с виртуелним валутама**, као и надзора над њиховим целокупним пословањем.

На крају 2021. национална платна картица *DinaCard* прихватала се на преко 1.500 продајних места на интернету, чиме је **број онлајн трговаца који прихватају домаћу картицу удвостручен у односу на крај 2020**. Подршка корисницима финансијских услуга пружана је и предузимањем бројних активности на индивидуалној и колективној заштити њихових права и интереса. Извршена је и **успешна замена осме серије новчаница швајцарског франка**, које је Народна банка Швајцарске повукла из оптицаја.

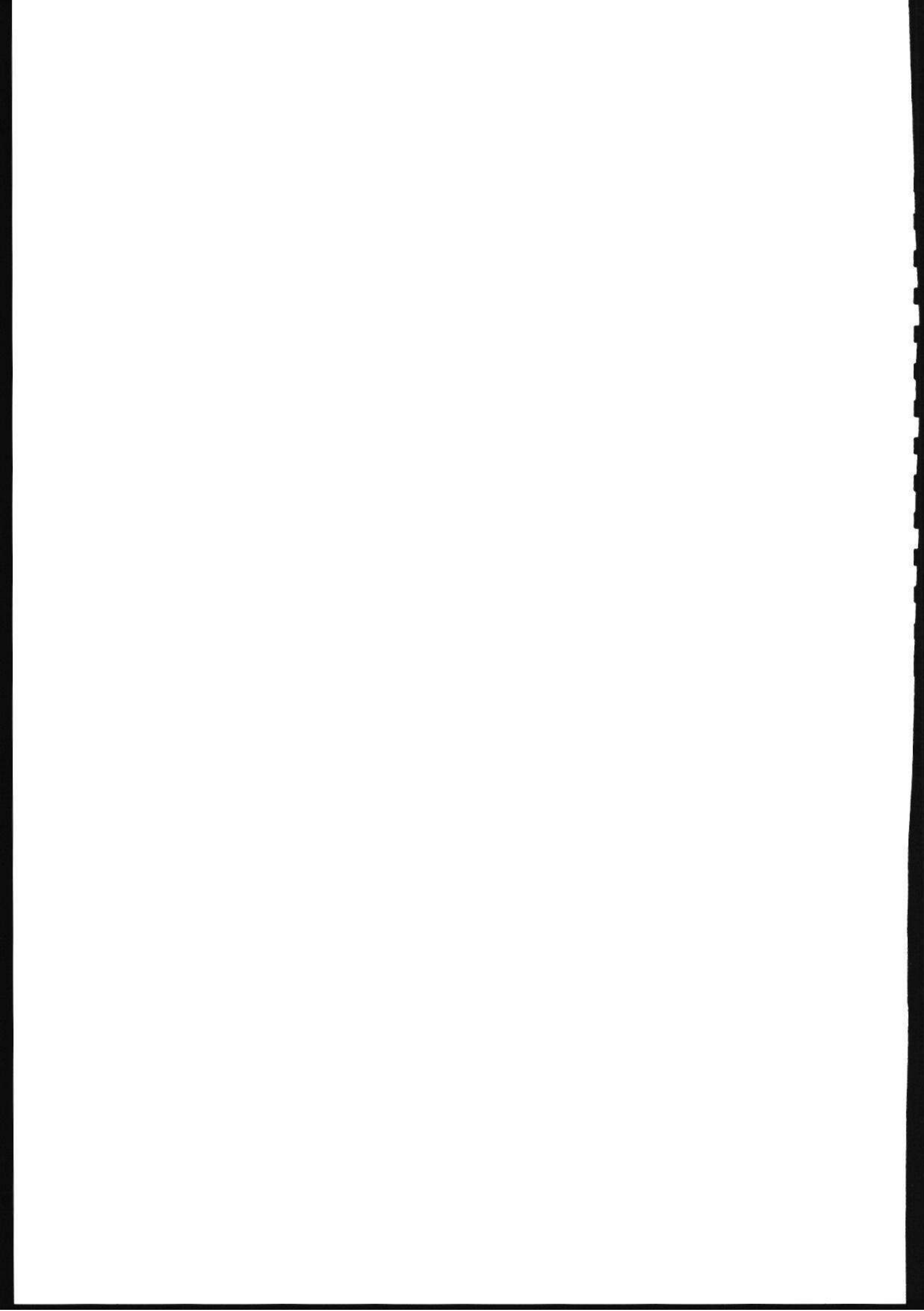

У јануару 2021. Одбор извршних директора ММФ-а донео је одлуку о успешном завршетку последњег разматрања резултата економског програма Републике Србије, подржаног Инструментом за координацију политике (одобрен 2018), уз оцену да је током целог трајања програма његово спровођење било успешно. У јуну је договорен нови, саветодавни Инструмент за координацију политика, такође на период од 30 месеци,

чије је прво разматрање успешно окончано у децембру 2021, и то без формалног састанка Одбора, с обзиром на добро спровођење мера економске политике и остварене макроекономске резултате.

Током 2021. Народна банка Србије наставила је да активно учествује у процесу европских интеграција, а најзначајније активности односиле су се на прилагођавање новој методологији проширења ЕУ. У оквиру кластера 2 – *Унутрашње тржиште*, а за поглавље 9 – *Финансијске услуге*, Европска комисија је истакла да је Република Србија у великој мери спровела стандарде Базел III и да Народна банка Србије наставља да прати њихово спровођење од стране банака. Поред тога, Европска комисија је оценила да је у оквиру кластера 3 – *Конкурентност и инклузивни раст*, а за поглавље 17 – *Економска и монетарна политика*, Република Србија успоставила добар институционални и административни оквир у области економске и монетарне политике.

II. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

II.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу *Устава Републике Србије* посвећеном економском уређењу и јавним финансијама. Наиме, чланом 95. *Устава* утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и да подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. *Устава* додатно је потврђена зајамчена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

Закон о Народној банци Србије

*Законом о Народној банци Србије*³ уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Не доводећи у питање остваривање свог основног циља, Народна банка Србије доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

³„Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- издаје и одузима платним институцијама дозволе за пружање платних услуга и издаје и одузима институцијама електронског новца дозволе за издавање овог новца, врши надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, а обавља и друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање, друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, пружаоци платних услуга и издаваоци електронског новца, у складу са законом;
- утврђује испуњеност услова за покретање поступака реструктурирања банака, односно чланова банкарске групе и спроводи ове поступке, одлучује о инструментима и мерама које ће се предузети у

реструктурирању и обавља друге послове у вези с реструктурирањем банака, у складу са законом којим се уређују банке;

- издаје и одузима операторима платног система дозволе за рад овог система, врши надзор над њиховим пословањем и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- издаје и одузима овлашћења за обављање мењачких послова, врши контролу мењачког и девизног пословања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује девизно пословање;
- обавља законом односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући притом своју самосталност и независност;
- обавља друге послове из своје надлежности, у складу са законом (нпр. послове спровођења принудне наплате или послове у области званичне статистике).

Народна банка Србије је на основу *Закона о дигиталној имовини*,⁴ који је усвојен у децембру 2020. године, поред надзора над пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, у 2021. години преузела и послове издавања и одузимања дозвола пружаоцима услуга повезаних с виртуелним валутама, као и надзора над њиховим целокупним пословањем.

Положај Народне банке Србије

У складу с међународним правилима и стандардима, *Законом о Народној банци Србије* ближе је уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије тако што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају, нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу утицати на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има *Статут*, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом и другим државним органима и у оквиру своје надлежности, а не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција, те може сарађивати са страним централним банкама, регулаторним телима и финансијским и кредитним институцијама. Не угрожавајући остваривање својих циљева, Народна банка Србије може

⁴ „Службени гласник РС”, бр. 153/2020.

заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, не може давати гаранције за измирење обавеза тих субјеката или на други начин обезбеђивати измирење њихових обавеза, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране монетарног финансирања представљају дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиревања обавеза по основу чланства у ММФ-у. Када је реч о банкама у којима контролно учешће имају Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе – ове банке имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке.

II.2. Органи Народне банке Србије

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије (у даљем тексту: Извршни одбор);
- гувернер Народне банке Србије (у даљем тексту: гувернер);
- Савет гувернера Народне банке Србије (у даљем тексту: Савет).

За остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених *Законом о Народној банци Србије* одговорни су Извршни одбор и гувернер.

Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;
- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;

- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике, као и начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије.

Поред тога, Извршни одбор има знатне надлежности у области супервизије финансијских институција. Извршни одбор, у складу са законом, доноси прописе и друге опште акте из области контролне и надзорне функције над финансијским институцијама (банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга, друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима, платним институцијама и институцијама електронског новца), а такође одлучује о давању и одузимању дозвола за рад, односно дозвола за обављање делатности поменутим финансијским институцијама, као и о испуњености услова за покретање стечајног поступка, односно поступка ликвидације над банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга и друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима.

Извршни одбор доноси и прописе и друге опште и појединачне акте у области реструктурирања банака у складу са законом којим се уређују банке.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Извршни одбор, у складу са законом, доноси прописе и друге опште акте из области издавања и одузимања овлашћења за мењачке послове и области контроле мењачког и девизног пословања, као и из области заштите права и интереса корисника финансијских услуга. Поред тога, Извршни одбор даје смернице за јединствену примену прописа из надлежности Народне банке Србије.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. На седнице Извршног одбора позива се министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду.

Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора и Савета;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако *Законом о Народној банци Србије* није друкчије уређено;
- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;
- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;
- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним *Законом о Народној банци Србије*.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама *Закона о Народној банци Србије*, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере бира Народна скупштина, на предлог гувернера, на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе *Закона о Народној банци Србије* које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују *Статутом Народне банке Србије*.

Савет гувернера

Савет чини пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе *Закона о Народној банци Србије* које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет:

- доноси *Статут Народне банке Србије*, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;

- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;
- одлучује о чланству у међународној финансијској организацији и институцији;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира руководиоца у организационој јединици Народне банке Србије за послове интерне ревизије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;
- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;
- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова.

II.3. Организација пословања Народне банке Србије

РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2021)

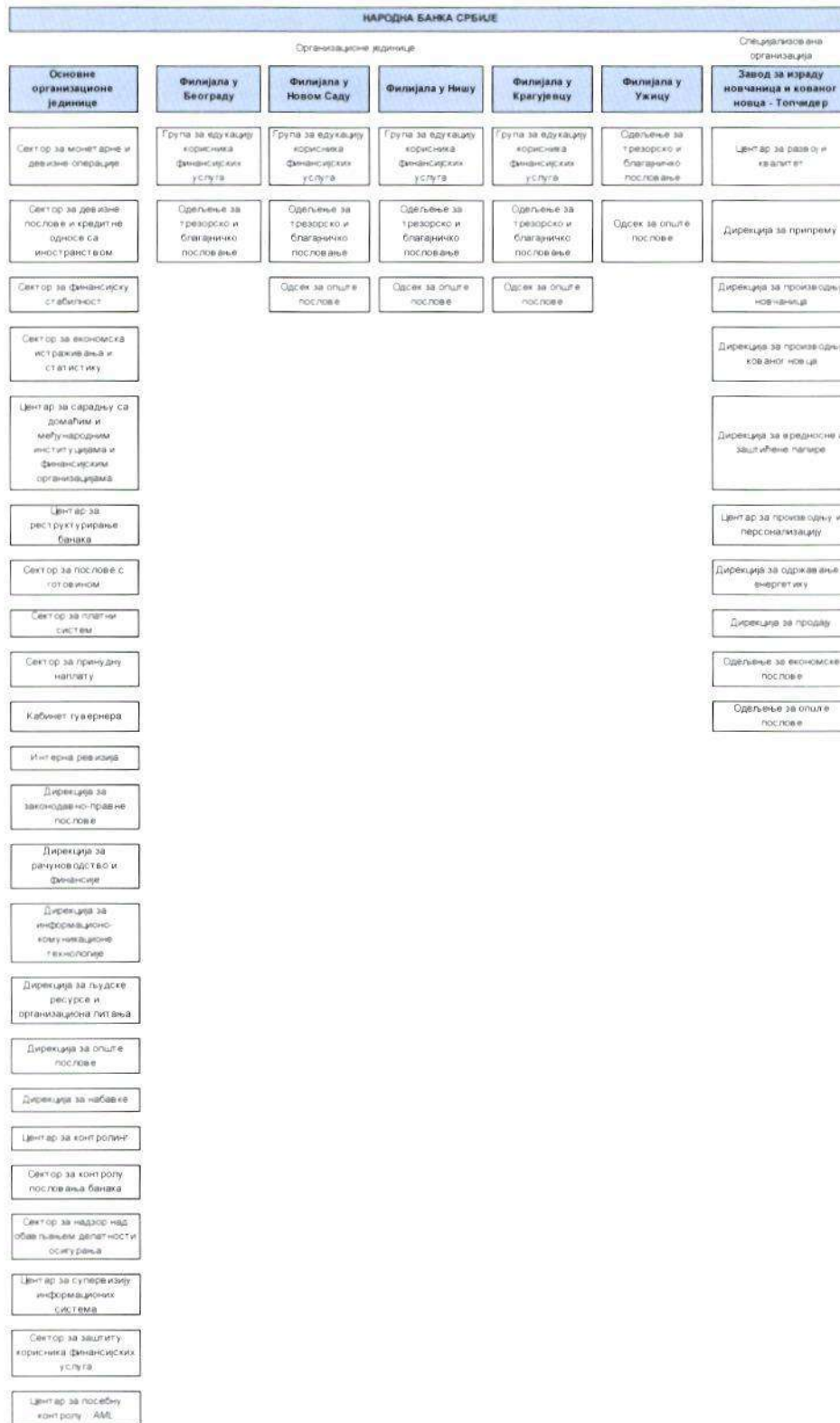

КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2021)

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2021)

III. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

III.1. Монетарна политика

III.1.1. Монетарна политика у 2021. години

Монетарна политика се током 2021. водила у складу с *Програмом монетарне политике Народне банке Србије у 2021. години*.⁵ Програм монетарне политике, који је донет у децембру 2020, предвиђао је да ће Народна банка Србије настојати да оствари утврђени циљ за инфлацију доследним и предвидивим променама референтне каматне стопе, при чему ће у обзир узимати пројекцију инфлације, економска кретања у домаћем и међународном окружењу, као и утицај на финансијску стабилност. У *Програму* је истакнуто да ће Народна банка Србије и у 2021. години задржати потребну флексибилност монетарне политике у погледу коришћења инструмената како би обезбедила несметано функционисање трансмисионог механизма монетарне политике, али и пружила подршку привредном опоравку од негативних ефеката пандемије.

Током 2021. године висина референтне каматне стопе задржана је на непромењеном нивоу од 1%, колико износи од децембра 2020. године. То је најнижи ниво референтне каматне стопе у режиму циљања инфлације и за 1,25 п.п. нижи ниво него у преткризном периоду. Ипак, у условима повећања инфлаторних притисака, који су пре свега последица фактора на страни понуде из међународног окружења, **Народна банка Србије од октобра 2021. године постепено смањује експанзивност монетарне политике повећањем просечне пондерисане каматне стопе на једнонедељним реверзним репо аукцијама,** као и процента вишкова динарске ликвидности банака које повлачи путем ових аукција. Претходно је крајем септембра донела одлуку да

⁵ „Службени гласник РС”, бр. 88/2019.

престане да организује аукције репо куповине динарских ХоВ, којима је банкама у условима пандемије обезбеђивана динарска ликвидност, по ком основу је до краја године повучено око 50 млрд динара. На последњој реверзној репо аукцији у 2021. години, која је одржана 29. децембра, просечна репо стопа износила је 0,5%, што је за 0,39 п.п. више од њене просечне вредности у септембру. Иначе, методом аукција по варијабилној вишеструкој каматној стопи, који се код реверзних репо аукција примењује од децембра 2012. године, омогућено је флексибилније деловање монетарне политике и без промене основних каматних стопа, као и да се реагује између састанака Извршног одбора.

Почетак 2021. године обележило је погоршање епидемијске ситуације у свету и код нас. Ипак, позитивни ефекти претходних програма фискалних мера и монетарних стимуланса резултирали су успешним прилагођавањем потрошачких навика и пословања предузећа у измењеним условима, што је, уз ефекте започете вакцинације грађана раније него у већини других земаља, у великој мери допринело да негативни ефекти пандемије буду знатно мањи него у првом таласу. То је за резултат имало и знатно бржи привредни раст од очекиваног и достизање преткризног нивоа БДП-а само три тромесечја након избијања пандемије.

Дешавања у међународном окружењу, пре свега у зони евра, нашем најважнијем економском партнеру, и даље су захтевала опрезност у вођењу монетарне политике. Пооштравање економских мера у готово свим земљама Европе и повећана неизвесност у погледу утицаја тока пандемије и појаве нових сојева вируса одразили су се на успоравање привредног раста зоне евра, пре свега у Т1 2021. Након тога, епидемијска ситуација је, глобално посматрано, поправљена, што је резултирало попуштањем епидемијских мера, убрзањем екстерне тражње и повољнијим изгледима за глобални привредни раст. То је, уз инвестиције из претходног периода, пре свега у разменљиве секторе, позитивно утицало на наш извоз и активност прерађивачке индустрије, и поред присутних ефеката застоја у глобалним ланцима снабдевања.

Иако су од почетка 2021. појачани инфлаторни притисци на глобалном нивоу, **већина централних банака је током већег дела године процењивала да је реч о привременом расту инфлаторних притисака**, чему, поред ефекта ниске базе из претходне године, доприноси раст цена примарних производа инициран наглим растом глобалне тражње, као и немогућност понуде да се у кратком року прилагоди растућој тражњи. Ипак, с протоком године испоставило се да су трошкови притисци постали инфлаторнији и постојанији него што се очекивало, на шта су се, поред виших светских цена нафте, хране и метала, одражавали и виши трошкови међународног транспорта, као и поскупљење осталих енергената, природног гаса и електричне енергије на рекордне нивое у октобру. На раст увозних и произвођачких цена одразили су се и несташнице појединих сировина у производњи и застоји у глобалним ланцима снабдевања.

У таквим околностима, одређени број централних банака у свету, укључујући и земље региона у режиму циљања инфлације, **започео је циклус повећања референтне каматне стопе**. Поред виших цена енергената и других трошкова у производњи, раст инфлације у овим земљама водили су и домаћа тражња и заоштрени услови на тржишту рада, о чему сведочи и базна инфлација, која је у овим земљама такође знатно порасла. Због тога су поједине централне банке ових земаља током 2021. у већој мери заоштравале монетарне услове него што је то чинила Народна банка Србије.

Референтне каматне стопе водећих централних банака, ФЕД-а и ЕЦБ-а, остале су на историјски најнижем нивоу, али су крајем године, у условима израженијих инфлаторних притисака, повољнијих изгледа привредног раста и смањења незапослености, ове централне банке донеле одлуку о смањењу програма квантитативног попуштања за наредни период. У таквим околностима повећана су очекивања тржишта да ће у скоријем периоду уследити нормализација монетарних политика, пре свега ФЕД-а, на шта су страни инвеститори реаговали мањом заинтересованošћу за улагања у виду портфолио инвестиција у земље у успону.

И инфлација у Србији, као и у другим земљама, имала је узлазну путању током 2021. године, на шта се, поред ефекта ниске базе, одражавао раст светских цена примарних производа (нафте, метала и пољопривредних производа), а од августа и сезонски неубичајен раст цена воћа и поврћа на домаћем тржишту услед дуготрајне суше током летњих месеци. То је за последицу имало кретање инфлације изнад горње границе дозвољеног одступања од циља од септембра и да крајем године износи 7,9% м.г., од чега је преко три четвртине доприноса потицало од виших цена енергије и хране. С друге стране, базна инфлација (по искључењу цена хране, енергије, алкохола и цигарета), на коју мере монетарне политике више утичу, била је знатно нижа од укупне инфлације и у децембру је износила 3,5%. Очувању базне инфлације на нижем нивоу допринела је **релативна стабилност курса динара према евр**у, која представља снажно сидро ценовне стабилности у претходних осам година.

И у 2021. години Народна банка Србије очувала је релативну стабилност курса динара према евр, пажљиво пратећи факторе из домаћег и међународног окружења који утичу на кретања на домаћем девизном тржишту и реагујући правовремено и одмерено. У условима преовлађујућих апрецијацијских притисака током већег дела 2021, на нивоу године Народна банка Србије **била је нето купац девиза на МДТ-у у износу од 645 мли евра**, и поред тога што је крајем године, због сезонски појачаног увоза енергената, реаговала претежно на страни продаје девиза.

Имајући у виду да је инфлација у Србији била претежно вођена факторима на страни понуде, а да фактори на страни тражње не изазивају јаче инфлаторне притиске, да су средњорочна инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде остала у границама циља, као и да се очекивало да ће се у хоризонту монетарне политике инфлација наћи у границама циља (што је период од око годину дана унапред), Народна банка Србије је умерено поштравала

монетарне услове. При томе, претпоставке о кретању фактора из међународног окружења биле су засноване на пројекцијама међународних финансијских институцијама и очекивањима на бази фјучерса, који су указивали на попуштање притисака од Т2 2022. по основу свих привремених фактора који су у 2021. водили раст инфлације на глобалном нивоу. У таквим околностима, Извршни одбор је очекивао да ће се од Т2 2022. инфлација наћи на опадајућој путањи и да ће се током Т4 вратити у границе циља.

Крајем 2021. дошло је до извесне стабилизације светских цена примарних производа, а појавили су се и први сигнали попуштања застоја у глобалним ланцима снабдевања. Међутим, **заоштравање геополитичких тензија од почетка 2022. и избијање кризе у Украјини** одразили су се на додатни раст цена енергената и примарних производа, тако да су оне достигле или престигле историјски највише нивое. У таквим околностима постало је очигледно да ће инфлаторни притисци на глобалном нивоу бити јачи и постојанији, због чега је и Народна банка Србије донела одлуку да настави заоштравање монетарних услова.

Приликом доношења одлука о монетарној политици, Извршни одбор је имао у виду да **повољни финансијски услови који подстичу домаћу тражњу, а тиме и укупан привредни раст, могу бити одржани и с нешто мањим степеном експанзивности монетарне политике Народне банке Србије**. Услови задуживања на домаћем тржишту остали су повољни и током 2021. године. Као резултат тога, кредитна активност је четврту годину заредом наставила да расте по готово двоцифреној стопи (9,9% у 2021).

Према процени РЗС-а, Србија је у 2021. години **остварила реални раст БДП-а од 7,4%**. Раст у сва четири тромесечја био је изнад очекивања Народне банке Србије, а висок ефекат пренетих тенденција из Т4 2021. (тзв. *carry over*) доприноси повољној основи за наставак динамичног раста у овој години. Привредни раст је водио раст активности у услужним секторима и грађевинарству, али и индустрији, упркос и даље присутним изазовима у погледу застоја у глобалним ланцима снабдевања. Негативан допринос расту потекао је једино од пољопривредне производње, која је услед суше опала за 5%. Посматрано с расходне стране, највећи позитиван допринос расту БДП-а у 2021. години дали су приватна потрошња и бруто инвестиције у основне фондове, чему су допринели и **наставак фискалне подршке** и реализација програма економских мера у вредности око 4,2% БДП-а, као и раст капиталних издатака државе на око 7,4% БДП-а. Позитиван допринос привредном расту дао је и извоз, на који су се са стране понуде одражавале инвестиције из претходног периода у разменљиве секторе, а са стране тражње повољнији изгледи раста наших најважнијих трговинских партнера. У прилог расту извозне понуде говори и податак да је **прилив СДИ у Србију у 2021. износио 3,9 млрд евра**, чиме је премашен досадашњи рекорд из 2019. године, при чему је прилив и даље био претежно усмерен у извозне секторе.

У 2022. и средњем року Народна банка Србије је очекивала привредни раст у распону 4,0–5,0%, чему ће допринети наставак инвестиционог циклуса и реализација великих инфраструктурних пројеката, као и раст личне потрошње

подржан повољним трендовима на тржишту рада. Благ негативан допринос очекивао се од нето извоза у условима повећаног увоза опреме ради реализације поменутих инвестиционих пројеката, при чему ће прилив капитала у претежно извозне секторе, уз очекивани раст екстерне тражње, резултирати и релативно високим стопама раста извоза. Због неповољнијих изгледа глобалног привредног раста након избијања кризе у Украјини, а пре свега зоне евра, Извршни одбор је ревидирао пројекцију раста БДП-а за 2022. годину на распон 3,5–4,5%, док је средњорочна пројекција раста економске активности задржана у распону 4,0–5,0%. Истовремено, процењује да су у овој години израженији ризици наниже за остварење пројекције БДП-а по основу неизвесности у погледу дужине трајања конфликта у Украјини, ефеката по том основу на светске цене енергената и хране и дужину трајања застоја у глобалним ланцима снабдевања, а у мањој мери и по основу исхода домаће пољопривредне сезоне. Истовремено, према централној пројекцији (мај 2022), очекује да ће мг. инфлација у П2 2022. имати опадајућу путању, да ће се у границе циља највероватније вратити у П2 наредне године, а затим наставити да успорава до краја хоризонта пројекције. Раст светских цена примарних производа и енергената, као и увозна инфлација, који су додатно појачани од избијања конфликта у Украјини, у кратком року и даље ће вршити инфлаторне притиске на цене непрехрамбених производа и услуга, као и прехрамбених производа без воћа и поврћа, али се у хоризонту пројекције очекује њихово слабљење.

С обзиром на то да **главни ризици по инфлацију и остала економска кретања и даље долазе из међународног окружења**, Народна банка Србије ће наставити да прати и анализира трендове на међународном робном и финансијском тржишту и да процењује њихов утицај на нашу привреду. У зависности од геополитичких дешавања и кретања кључних фактора инфлације и из домаћег и међународног окружења у наредном периоду, Народна банка Србије ће процењивати да ли има потребе за додатним заштравањем монетарних услова или ефекти претходног заштравања обезбеђују одржив повратак инфлације у границе циља у хоризонту пројекције.

Посебно треба истаћи и да је **наша привреда данас отпорнија на потресе него у случају претходних криза**. Претходних година знатно је ојачана макроекономска стабилност у Србији и смањена екстерна и унутрашња неравнотежа, а девизне резерве земље су повећане на највиши ниво, што доприноси и већој отпорности домаће привреде на ризике из међународног окружења. На то указују **одлуке кредитних рејтинг агенција**. У марту 2021. године агенција *Moody's* повећала је кредитни рејтинг Србије с Ба3 на Ба2, а у децембру је рејтинг агенција *Standard & Poor's* одлучила да побољша изгледе за повећање кредитног рејтинга, који је на нивоу ББ+, са стабилних на позитивне.

Приоритет монетарне политике и даље ће бити обезбеђење ценовне и финансијске стабилности у средњем року, уз подршку наставку раста наше

привреде и запослености, даљем расту извозног сектора, као и повољном инвестиционом амбијенту.

III.1.2. Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије јесте **референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту**. Улога референтне каматне стопе подржана је **коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту**. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега **обавезну резерву и операције на девизном тржишту**.

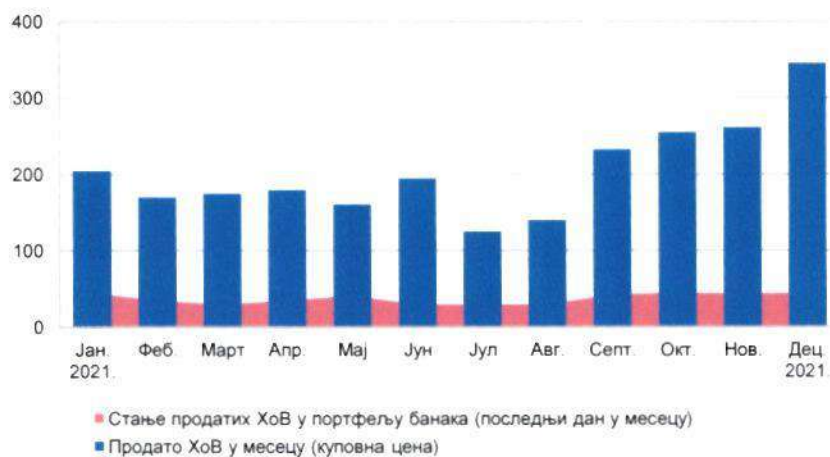
Операције на отвореном тржишту

Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије и током 2021. године биле су једнедељне реверзне репо трансакције, тј. репо трансакције продаје ХоВ (повлачење ликвидности).

Репо трансакције Народна банка Србије спроводила је својим ХоВ. За потребе репо продаје у 2021. години емитована је једна серија благајничких записа у укупној номиналној вредности од 500,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година која банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Током 2021. године организоване су 52 аукције репо продаје ХоВ. Аукције су организоване једном недељно по моделу варијабилне вишеструке каматне стопе. Остварени обим продаје ХоВ у 2021. години (2.446,6 млрд динара) био је већи него у 2020. години (1.748,5 млрд динара).

Графикон III.1.2.1. **Репо продаја и стање продатих ХоВ**
(у млрд RSD)

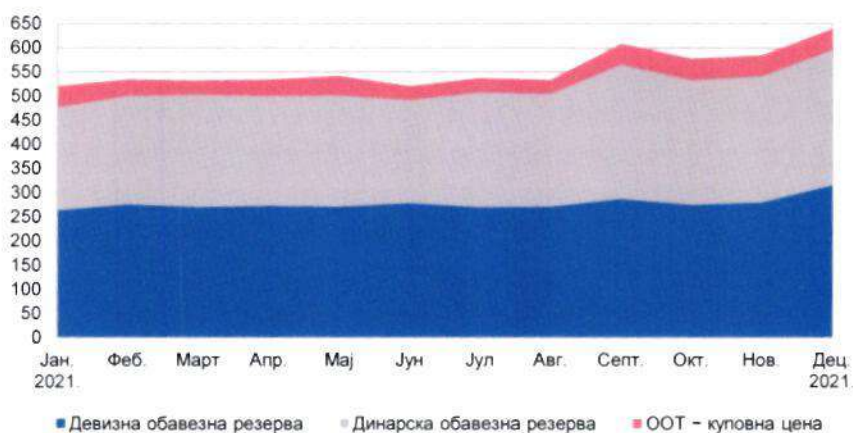

Извор: НБС.

Просечно стање ХоВ Народне банке Србије у портфолију банака током 2021. године износило је 46,8 млрд динара, што је за 12,4 млрд динара више него у 2020. години. Посматрано у односу на крај 2020. године, стање тих ХоВ повећано је за 14,5 млрд динара и крајем 2021. године износило је 44,5 млрд динара.

Народна банка Србије је у првих девет месеци 2021. године наставила да пружа подршку домаћем финансијском систему и укупним економским токовима обезбеђењем додатне динарске ликвидности банкарском сектору у износу од 86,0 млрд динара (у 2020. години укупно 41,6 млрд динара), организовањем 38 аукција репо куповине ХоВ (једном недељно), с роковима доспећа трансакција од три месеца, по веома повољној каматној стопи од 0,10%, тј. по каматној стопи на депозитне олакшице. У условима појачаних глобалних инфлаторних притисака, од октобра 2021. године Народна банка Србије престала је са организовањем аукција репо куповине.

Графикон III.1.2.2. Обим стерилизације инструментима
монетарне политике
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Депозитне и кредитне олакшице

Банке су у 2021. години наставиле да преконоћно депонују средства код Народне банке Србије (депозитне олакшице). Просечно дневно стање депонованих средстава банака код Народне банке Србије у 2021. години износило је 90,3 млрд динара, што је за 44,3 млрд динара мање него у 2020. години.

Током 2021. године банке нису користиле кредите за одржавање дневне ликвидности на основу залогe ХоВ (кредитне олакшице).

Обавезна резерва

Обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима је током 2021. повећана за 26,8 млрд динара (за око 12%) и крајем године је износила 247,3

млрд динара. Наведено повећање је резултат раста девизне обавезне резерве која се издваја у динарима за 17,4 млрд динара и повећања чисто динарске обавезне резерве за 9,4 млрд динара.

У истом периоду, обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама повећана је за 235,7 млн евра и износила је 2,5 млрд евра. Такво кретање је резултат повећања девизне основице за 1,9 млрд евра, при чему су обавезе с рочношћу до две године повећане за 2,1 млрд евра, а обавезе с рочношћу преко две године смањене за 0,2 млрд евра. Ако се пође од структуре девизне основице, претежни део њеног повећања односи се на девизну штедњу (1,2 млрд евра) и девизне депозите привреде (0,9 млрд евра).

Каматне стопе

Током 2021. године референтна каматна стопа Народне банке Србије остала је непромењена на нивоу од 1,00%, као и коридор каматних стопа од $\pm 0,90$ п.п. у односу на референтну каматну стопу.

С друге стране, у условима јачања инфлаторних притисака на глобалном нивоу, који се преливају и на земље у развоју (укључујући и Србију), Народна банка Србије је од октобра 2021. године почела са смањењем степена експанзивности монетарне политике применом неколико инструмената.

Најпре је престала са организовањем аукција репо куповине ХоВ, којима је банкама раније обезбеђивана динарска ликвидност на рок од три месеца, по веома повољним условима. Путем овог инструмента у Т4 2021. године из банкарског сектора повучене су 49,4 млрд динара. Затим, Народна банка Србије започела је процес постепеног, али континуираног повећања просечне пондерисане каматне стопе на реверзним репо аукцијама, којима на рок од недељу дана повлачи вишкове ликвидности из банкарског система. Током првих девет месеци 2021. године просечна пондерисана каматна стопа износила је 0,11%, да би крајем 2021. године достигла 0,50%. Поред тога, Народна банка Србије почела је да повећава обим, као и проценат вишкова

Графикон III.1.2.3. Кретање референтне и просечне репо стопе
(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

динарске ликвидности које повлачи с тржишта путем аукција репо продаје.

На овај начин, Народна банка Србије искористила је пуну флексибилност коју пружа домаћи монетарни оквир и ефективно поштрила монетарне услове без промене референтне стопе и коридора основних каматних стопа.

Операције на девизном тржишту

У складу с *Програмом монетарне политике за 2021. годину*, Народна банка Србије наставила је да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса, уз могућност спровођења интервенција на девизном тржишту ради ублажавања прекомерних краткорочних осцилација курса динара према еврџ, као и очувања стабилности цена и финансијског система, те одржавања адекватног нивоа девизних резерви.

Вредност динара према еврџ на крају 2021. била је готово непромењена у односу на крај 2020. године. Након краткотрајних депрецијацијских притисака почетком године, који су били узроковани углавном сезонски појачаном тражњом за девизама домаћих предузећа – увозника енергената, у току првих девет месеци 2021. године преовладавали су апрецијацијски притисци, а Народна банка Србије је у том периоду нето купила 1,1 млрд евра.

Притисци ка јачању домаће валуте били су резултат обновљеног дејства фактора који су и у време пре пандемије креирали структурне апрецијацијске притиске, а чији је заједнички именоватељ побољшање макроекономских показатеља наше земље. Деловање тих фактора имало је за резултат већу понуду од тражње за девизама, креирану по више основа. Пре свега, прилив СДИ у Србију у 2021. години достигао је рекордан ниво од 3,9 млрд евра, док је нето прилив СДИ износио 3,6 млрд евра. Дефицит текућег рачуна је седму годину заредом у потпуности покривен нето приливом СДИ. Због таквих кретања понуда девиза од стране резидената била је повећана у појединим периодима године. У јуну и јулу апрецијацијски притисци су били посебно изражени, једним делом као резултат прилива портфолио инвестиција, нарочито крајем јуна, када су динарске државне ХоВ укључене у индексе *J.P. Morgan*-а. Повећана понуда девиза била је резултат и раста кредитне активности банака, односно повећања нето индексираних активе банака, као и повећаног нето откупа ефективног страног новца и продужења девизне позиције банака по основу коришћења платних картица, чему је допринео и опоравак туризма. У Т4 су преовладавали депрецијацијски притисци и Народна банка Србије је нето продала 455,0 млн евра. Основни узрок депрецијацијских притисака био је повећана тражња за девизама домаћих компанија – увозника енергената, који су у наведеном периоду на домаћем девизном тржишту нето купили преко 1 млрд евра (1.024,0 млн евра), на шта је, поред повећаног увоза, утицало повећање цена енергената на светском тржишту.

Иако су депрецијацијски притисци били доминантни у Т4, **Народна банка Србије је на нивоу целе 2021. године била нето купац девиза у износу од 645,0 млн евра.**

Девизне своп аукције Народне банке Србије

Како би подстакла развој међубанкарске своп трговине и омогућила банкама да ефикасније управљају својом ликвидношћу, Народна банка Србије је у 2021. години наставила да организује редовне тромесечне и двонедељне аукције своп продаје и куповине девиза за динаре.

У 2021. години организовано је 100 редовних тромесечних своп аукција, на којима је Народна банка Србије своп продала и своп купила по 80,0 млн евра, као и 102 редовне двонедељне своп аукције, на којима је Народна банка Србије своп продала и своп купила по 273,0 млн евра. Стање девизних потраживања и девизних обавеза Народне банке Србије према банкама по основу редовних тромесечних своп аукција на крају 2021. године износило је по 15,0 млн евра, док по основу редовних двонедељних своп аукција Народна банка Србије није имала девизна потраживања и девизне обавезе према банкама на крају 2021. године.

У 2021. години закључно са 8. мартom Народна банка Србије наставила је да спроводи додатне тромесечне своп аукције куповине девиза за динаре, уведене средином новембра 2020. године, ради пружања могућности банкама да прибаве додатну јефтину динарску ликвидност (каматна стопа на динаре једнака је стопи на депозитне олакшице увећаној за 10 б.п.). Путем додатних своп аукција, у условима опоравка домаће привреде, који је био бржи него што се очекивало, Народна банка Србије је настојала да ниво доступне и јефтине ликвидности у банкарском, а преко њега и у привредном сектору, одржи довољно високим како би се обезбедио наставак подстицајног деловања. На додатним своп аукцијама Народна банка Србије је од банака у 2021. години закључно са 8. мартom своп купила 165,0 млн евра, чиме је банкама обезбедила додатну динарску ликвидност на рок од три месеца у износу од 19,4 млрд динара.

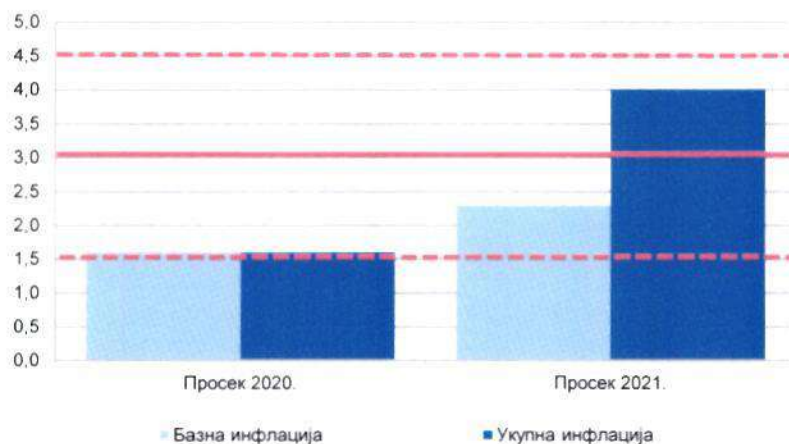
III.1.3. Остварење циљане инфлације у 2021. години

Укупна инфлација у Србији, као и у другим земљама, током 2021. кретала се узлазном путањом и у просеку је износила 4,0%⁶ (према процени РЗС-а). На то су доминантно утицали ефекат ниске базе из претходне године и глобални фактори – снажан раст светских цена енергената и других примарних производа, као и појачани трошковни притисци услед продужених застоја у глобалним ланцима снабдевања. Поменути фактори су за последицу имали то да се инфлација од септембра, као и у другим земљама региона у режиму

⁶ Просечан годишњи ИПЦ добија се као проста аритметичка средина 12 објављених месечних индекса (месец у односу на просек претходне године). Због тога просечна годишња стопа одражава не само промену цена већ и ефекат промене пондера.

циљања инфлације, креће изнад горње границе дозвољеног одступања од циља.

Графикон III.1.3.1. Инфлација у 2020. и 2021. години
(у %)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

Мере монетарне политике највише утичу на базну инфлацију (ИПЦ по искључењу хране, енергије, алкохола и цигарета), која је **и током 2021. остала ниска и стабилна** и у просеку је износила 2,3%. На крају 2021. укупна инфлација је износила 7,9% м.г., од чега се скоро три четвртине доприносило на више цене хране и енергије, код којих се испољио ефекат ниске базе из истог периода 2020. Истовремено, **базна инфлација је износила 3,5% м.г., што је знатно испод укупне инфлације и показатељ да није било израженијих инфлаторних притисака са стране тражње.** Томе је битно допринела очувана релативна стабилност девизног курса, као и инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде за две и три године унапред, која су задржана у границама циља за инфлацију.

Графикон III.1.3.2. Укупна и базна инфлација
(м.г. стопе, у %)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

Посматрано по компонентама ИПЦ-а у 2021, **цене непрерађене хране** биле су више за 20,9% (уз допринос инфлацији од 2,1 п.п.), а **цене прерађене хране** за 8,0% (уз допринос инфлацији од 1,7 п.п.) у условима снажног раста светских цена примарних пољопривредних производа и трошкова у производњи хране. На цене воћа и поврћа и јесењих пољопривредних култура на домаћем тржишту одразила се и суша током летњих месеци. Ипак, раст цена прерађене хране у децембру успорио је у односу на претходне месеце, на шта је утицала одлука **Владе да најпре ограничи цене хлеба, а потом и цене основних животних намирница** (шећера, брашна, уља, меса и млека) за **становништво** тако да не прелазе ниво регистрован 15. новембра 2021. године.

У 2021. **цене енергије** су повећане за 13,4% (уз допринос инфлацији од 2,0 п.п.), у највећој мери због поскупљења нафтних деривата (23,5%), на које се преноси раст светских цена сирове нафте. Цене електричне енергије су повећане почетком године (за 8,2%), док цене гаса за домаћинства нису кориговане током 2021, упркос избијању светске енергетске кризе с јесени и зиме, с обзиром на то да је Влада потписала повољни уговор с Русијом, по коме ће и у наредних шест месеци највећи део гаса увозити по истој цени.

Раст **цена индустријских производа без хране и енергије** од 3,9% у 2021. (уз допринос инфлацији од 1,2 п.п.) опредељен је редовним годишњим усклађивањем акциза на цигарете у фебруару и јулу, као и повећањем осталих цена у овој групи, пре свега намештаја и опреме за домаћинства, возила и делова, алкохолних пића, одеће и обуће.

Цене услуга су у 2021. повећане за 3,8% (уз допринос инфлацији од 0,9 п.п.), првенствено по основу поскупљења комуналних и угоститељских услуга, услуга транспорта и туризма. Такође, цене већине осталих услуга биле су у порасту прошле године.

Регулисане цене, о чијем нивоу директно или индиректно одлучује држава, у 2021. су порасле за 4,7% (уз допринос инфлацији од 0,9 п.п.).

III.2. Регулација и супервизија финансијских институција

III.2.1. Банке

У току 2021. године структура финансијског сектора, у делу који је под контролом Народне банке Србије, није се битније променила. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу и представља кључни фактор стабилности финансијског система. У укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије, која је у 2021. години износила око 89% БДП-а, банкарски сектор учествује са 90,9%.⁷

⁷ Подаци су дати на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а које нису ревидирали спољни ревизори, нити је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

Тренд смањења броја запослених у банкарском сектору Републике Србије, започет још у 2009. години, после привременог успоравања у 2019, настављен је у 2021. На крају године, у банкарском сектору је било 22.550 запослених, што је за 273 запослена мање него на крају 2020. године.

Табела III.2.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2020.			31. децембар 2021.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	26	4 601,2	90,6	23	5 048,0	90,9
Даваоци финансијског лизинга	16	115,3	2,3	16	123,5	2,2
Друштва за осигурање	20	314,2	6,2	20	334,0	6,0
Добровољни пензијски фондови	7	47,0	0,9	7	49,1	0,9
Укупно	69	5.077,7	100,0	66	5.554,6	100,0

Извор: НБС.

Структура банкарског сектора

Банкарски сектор је крајем 2021. године бројао 23 банке,⁸ што је за три банке мање него на крају 2020. године. Крајем 2021. године промењена је структура банкарског сектора по власништву, па је на крају године 19 банака било у већинском власништву страних акционара, две банке су с претежно приватним домаћим капиталом и две банке у већинском власништву Републике Србије⁹ (за по једна мање, по свим категоријама, у односу на крај 2020. године).

Табела III.2.1.2. Власничка структура банкарског сектора у 2021.

	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (у %)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (у %)
Банке у власништву домаћих лица	658.264	13,0	91.203	12,7
– државне	368.060	7,3	32.090	4,5
– приватне	290.204	5,7	59.113	8,2
Банке у власништву страних лица	4.389.695	87,0	628.458	87,3
Укупно	5.047.959	100,0	719.661	100,0

Извор: НБС.

Укупна билансна сума банкарског сектора је у 2021. години увећана за 447 млрд динара, или за 9,7%. Услед припајања и промена у власничкој структури, учешће банака у власништву страних акционара је у 2021. години повећано за 1 п.п., на 87% на крају године, а учешће банака у власништву државе за 0,2

⁸ ОТП банка Србија а.д. Београд је 29. априла 2021. године припојена Војвођанској банци а.д. Нови Сад, МТС банка а.д. Београд је 30. јуна 2021. године припојена Банци Поштанска штедионица а.д. Београд, а Директна банка а.д. Крагујевац је 10. децембра 2021. године припојена Еуробанци а.д. Београд, након чега је банка стицалац наставила да послује под новим пословним именом Еуробанк Директна а.д. Београд.

⁹ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

п.п., на 7,3%, док је учешће банака у власништву домаћих акционара смањено за 1,2 п.п., на 5,7%.

Од банака у власништву страних акционара, највеће учешће у укупној активи имале су банке чији су акционари из Италије (25,4%), Аустрије (14,9%), Мађарске (13,2%) и Словеније (11,4%), следе банке чији су акционари из Грчке (5,8%) и Руске Федерације (4,4%), док се на банке са акционарима из осталих земаља односило 11,9% укупне активе.

Билансни капитал банкарског сектора је у 2021. години увећан за 2,6 млрд динара (0,4%). Банке у власништву страних акционара чиниле су 87,3% капитала банкарског сектора, следе банке у већинском власништву домаћих акционара са учешћем од 8,2%, док су државне банке учествовале са 4,5% у укупном капиталу банкарског сектора. Учешће банака у власништву страних акционара је на крају 2021. године повећано за 1,3 п.п., учешће банака у власништву домаћих акционара је за исто толико смањено, док је учешће банака у власништву државе остало непромењено.

Степен концентрације

Степен тржишне концентрације, мерен *HHI*,¹⁰ у 2021. години повећан је у све три посматране категорије (билансна сума, укупни кредити и укупни депозити), али је знатно испод 1.000, што указује на то да у банкарском сектору Републике Србије није присутна концентрација ни у једном кључном сегменту.

Табела III.2.1.3. Степен концентрације (*HHI*) и учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора

	31. децембар 2020	31. децембар 2021.
Билансна сума (вредност <i>HHI</i>)	786	867
Учешће у билансној суми (у %):		
Прва банка	15,6	14,8
Првих пет банака	52,5	56,9
Првих десет банака	79,6	84,8
Бруто кредити (вредност <i>HHI</i>)	783	923
Учешће у бруто кредитима (у %):		
Прва банка	15,7	16,7
Првих пет банака	51,0	57,4
Првих десет банака	77,9	83,5
Депозитни потенцијал (вредност <i>HHI</i>)	809	873
Учешће у депозитном потенцијалу (у %):		
Прва банка	16,3	15,2
Првих пет банака	53,1	57,4
Првих десет банака	80,4	85,4

Извор: НБС.

¹⁰ *HHI* (Херфиндал–Хиршманов индекс) израчунава се као сума квадрата учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

Структура активе и пасиве банкарског сектора

Структура активе

Будући да су пословни модели банака окренути традиционалним кредитно-депозитним пословима, највећи део нето активе банкарског сектора, која је на крају 2021. износила 5.048,0 млрд динара, чинили су кредити и потраживања,¹¹ који представљају и најзначајнију детерминанту њеног квалитета. Највећи део (89,9%) кредита и потраживања био је пласиран нефинансијском сектору, а остатак банкама и другим финансијским организацијама. Поред номиналног раста нето кредита и потраживања у 2021. години (за 364,5 млн динара), порасло је и учешће у укупној нето активи, са 62,6% на 64,3%. Значајно је још учешће ХоВ, које заједно са заложеним финансијским средствима чине 16,6% нето активе. Учешће готовине и средстава код централне банке током 2021. године је смањено са 16,9% на 16,0%.

Табела III.2.1.4. Структура нето активе банака на дан 31. децембра 2021.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Готовина и средства код централне банке	807 309,7	16,0
Заложена финансијска средства	6 185,8	0,1
Потраживања по основу деривата	1 880,6	0,0
ХоВ	830 804,9	16,5
Кредити и потраживања од банака и других фин. орг.	326 199,9	6,5
Кредити и потраживања од комитената	2 918 253,2	57,8
Промена фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0,0	0,0
Потраживања по основу деривата намењених заштити од ризика	599,2	0,0
Инвестиције у придружена друштва и заједничке подухвате	1 801,8	0,0
Инвестиције у зависна друштва	18 415,6	0,4
Нематеријална имовина	20 515,4	0,4
Некретнине, постројења и опрема	70 030,0	1,4
Инвестиционе некретнине	10 343,6	0,2
Текућа пореска средства	2 164,6	0,0
Одложена пореска средства	3 531,3	0,1
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	836,7	0,0
Остала средства	29 086,7	0,6
Укупно актива	5.047.959,0	100,0

Извор: НБС.

Структура пасиве

Забележен је раст позиције *депозити и остале обавезе*¹² (од чега се 85,8% односи на нефинансијски сектор) у укупним изворима средстава банкарског

¹¹ Поред датих кредита и депозита, ова билансна ставка укључује и девизне рачуне у иностранству, потраживања по каматама, накнадама и провизијама и остала потраживања (факторинг, форфетинг, авалирања, акредитиви и друга јемства), а искључује депоноване вишкове ликвидних средстава и девизну обавезну резерву код Народне банке Србије.

¹² У складу с билансним шемама које важе од 1. јануара 2018. ставка *депозити и остале обавезе*, поред депозита обухвата и примљене кредите, као и обавезе по каматама, накнадама и провизијама.

сектора Републике Србије са 81,7% на 83,0%. Учешће капитала, и поред номиналног раста, смањено је са 15,6% на 14,3%.

Табела III.2.1.5. Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2021.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Обавезе по основу деривата	1 214,7	0,0
Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци	595 807,8	11,8
Депозити и остале обавезе према другим комитентима	3 593 762,4	71,2
Обавезе по основу деривата намењених заштити од ризика	191,3	0,0
Промене фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0,0	0,0
Обавезе по основу ХоВ	0,0	0,0
Субординиране обавезе	36 229,6	0,7
Резервисања	23 382,9	0,5
Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0,0	0,0
Текуће пореске обавезе	1 263,4	0,0
Одложене пореске обавезе	1 013,6	0,0
Остале обавезе	75 432,1	1,5
Укупно обавезе	4 328 297,8	85,7
Капитал	719 661,2	14,3
Укупно пасива	5.047.959,0	100,0

Извор: НБС.

Нето добитак банкарског сектора износио је 84,1 млрд динара, што је за 3,3 млрд динара више него на крају 2020. године. Банке су забележиле повећање добитка из текуће године за 5,9 млрд динара и покриће губитака за 1,7 млрд динара. Резерве су у односу на 2020. нето повећане за 4,4 млрд динара.

Табела III.2.1.6. Структура капитала банака
(у млн RSD)

	31. децембар 2020.	31. децембар 2021
Акцијски и остали капитал	390.356	385.301
Сопствене акције	0	0
Резерве*	245.927	250.291
Добитак текуће и ранијих година	102.509	104.076
Губитак текуће и ранијих година	21.736	20.006
Укупно	717.056	719.661

Извор: НБС.

* И нереализовани губици

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора на крају 2021. године износиле су 6.716,4 млрд динара и у поређењу с крајем 2020. мање су за 0,3%.

Највећи део ванбиланса банкарског сектора чине ставке по којима банка није изложена кредитном ризику¹³ (80,4% укупних ванбилансних ставки). Од

¹³ Примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, средства из депо и кастоди послова, неискоришћени оквирни кредити и

ванбилансних ставки које носе кредитни ризик, на крају 2021. године највећи је био удео потраживања по дериватима (9,5%), датих гаранција и других јемстава (7,4%) и преузетих неопозивих обавеза (3,9%). Финансијска средства пренета у ванбиланс у складу са *Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банке* чинила су 3,0% укупних ванбилансних ставки.

Девизни ризик

На крају 2021. укупна отворена девизна позиција банака износила је 6,2 млрд динара, а изложеност банкарског сектора девизном ризику (исказана показатељем девизног ризика) 1,0%, што је знатно испод прописаног максимума (20%).

Табела III 2.1.7. Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2021.

(у млн RSD)

Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
3.909	5.855	1.258	27	44	273	499	46	132	0	5.710	6.201	6.201

Извор: НБС

Квалитет активе

Према подацима на крају децембра 2021. године, показатељ учешћа *NPL* у укупним кредитима (у даљем тексту: *NPL* показатељ) смањен је на 3,57%, што је за 0,14 п.п. ниже него пре годину дана. Од увођења *Стратегије за решавање проблематичних кредита* у августу 2015. године, овај показатељ је снижен за чак 18,7 п.п. Укупни бруто *NPL* износе 109,0 млрд динара и бележе раст за 6,6 млрд динара (за 6,5%) у односу на 2020. годину. Од укупних *NPL*, на привреду¹⁴ се односило 47% (*NPL* показатељ од 3,35%), а на физичка лица¹⁵ 51,7% (*NPL* показатељ од 4,09%).

Када се посматра само сектор привредних друштава, овај сегмент је на крају 2021. године чинио 36,2% укупних *NPL*. На крају 2021. године *NPL* сектора привредних друштава износили су 39,5 млрд динара, што је раст од 1,8 млрд динара (за 4,8%) у односу на крај претходне године, док је *NPL* показатељ незнатно смањен за 0,1 п.п. и износи 3,0% захваљујући бржем расту укупних кредита током 2021. године.

Проблематични кредити сектора становништва чинили су 46,9% укупних *NPL*, *NPL* показатељ у овом сегменту је повећан за 0,5 п.п., на ниво од 4,1%,

кредитне линије одобрени банци, преузете опозиве обавезе, пласмани у име и за рачун трећих лица и остала ванбилансна актива.

¹⁴ Укључује сектор привредних друштава, сектор јавних предузећа, привредних друштава у стечају и јавних предузећа у стечају, као и правна лица и установе из области образовања и здравствене заштите које се не финансирају из буџета.

¹⁵ Обухвата сектор становништва, сектор предузетника, приватна домаћинства са запосленима, регистроване пољопривредне произвођаче и предузетнике у стечају.

колико је износио на крају 2021. године. Кретање *NPL* показатеља становништва је, с једне стране, одређено напорима банака да отписима и наплатом смање износ *NPL*, а, с друге стране, и растом кредитне активности.

Табела III.2.1.8. Структура *NPL*

(у млн RSD)

	31. децембар 2020.	31. децембар 2021.
Укупни бруто <i>NPL</i>		
износ	102.382	109.011
показатељ	3,7%	3,6%
Привреда ¹		
износ	55.574	51.216
показатељ	4,0%	3,4%
Физичка лица ²		
износ	45.161	56.401
показатељ	3,6%	4,1%
Остало		
износ	1.647	1.395
показатељ	1,3%	1,0%

¹ Сектор привреде укључује сектор привредних друштава, сектор јавних предузећа, привредних друштава у стечају и јавних предузећа у стечају, као и правна лица и установе из области образовања и здравствене заштите које се не финансирају из буџета

² Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленима и регистровани пољопривредни произвођачи.

Извор: НБС.

Покривеност *NPL* исправкама вредности и даље је релативно висока, што показује да су банке задржале опрезан и проактиван приступ при процени очекиваних кредитних губитака. На крају 2021. године 56,3% укупних бруто *NPL* било је покривено припадајућим исправкама вредности извршеним у складу с *Међународним стандардима финансијског извештавања 9 (МСФИ 9)*, док је 88,49% *NPL*-а покривено исправкама вредности укупних кредита.

Структура класификоване билансне и ванбилансне активе банкарског сектора побољшана је током 2021, с обзиром на то да је учешће најлошије класификованих (категорије Г и Д) смањено са 6,5% на 6,0%.

Укупне исправке вредности класификоване билансне активе и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама на крају 2021. године износиле су 106,9 млрд динара (што представља смањење за 3,0% у односу на крај 2020).

Табела III.2.1.9. Класификација активе банака

(у млн RSD)

	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће активе класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			А + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2021.					
Билансна актива	5.244.127	3.363.953	3.125.872	238.082	7,1
Ванбилансне ставке	6.716.412	1.315.790	1.272.492	43.298	3,3
Укупно	11.960.539	4.679.744	4.398.364	281.379	6,0
31. децембар 2020.					
Билансна актива	4.796.803	3.021.025	2.789.528	231.497	7,7
Ванбилансне ставке	6.735.759	1.095.184	1.060.290	34.895	3,2
Укупно	11.532.562	4.116.209	3.849.817	266.392	6,5

Извор: НБС.

Ликвидност банкарског сектора

Домаћи банкарски сектор је и даље изузетно ликвидан, па ризик ликвидности представља најмање изражени ризик у систему.

Просечан месечни показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2021. године био је на двоструко вишем нивоу од прописаног минимума (1,0) и износио је 2,11. Током 2021. године овај показатељ је константно био изнад 2, што указује на то да су ликвидна средства (ликвидна потраживања првог реда и остала потраживања која доспевају у наредни месец) двоструко већа од збира обавеза без утврђеног рока доспећа и обавеза које доспевају у наредних месец дана. Ликвидна средства су на дан 31. децембра 2021. године чинила 37,35% укупне билансне активе и 49,2% краткорочних обавеза. Просечан месечни ужи показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2021. године с вредношћу од 1,72 такође се налазио знатно изнад регулаторног минимума (0,7).

Вредност показатеља покрића ликвидном имовином (*Liquidity Coverage Ratio – LCR*, који је у примени од јуна 2017. године и обрачунава се на исти начин као и у ЕУ) износи 199,82% и такође потврђује високу ликвидност банкарског сектора.

Адекватност капитала банкарског сектора

Банкарски сектор Републике Србије је, захваљујући знатним резервама капитала формираним у претходним годинама, као и повољној структури регулаторног капитала, који се у највећој мери (око 95%) састоји од основног капитала (који се скоро у целости састоји од најквалитетније компоненте капитала – основног акцијског капитала), остао адекватно капитализован и у 2021. години. Показатељ адекватности капитала је на крају године износио 20,77%, што је знатно изнад регулаторног минимума од 8%, који је у примени од јуна 2017. године. Показатељ адекватности основног капитала износио је 19,7% (регулаторни минимум је 6%), а показатељ адекватности основног акцијског капитала 19,65% (регулаторни минимум је 4,5%). Показатељ леверица, тј. однос основног капитала и укупне билансне и ванбилансне изложености (који је такође у примени од јуна 2017. године), на крају 2021. године износио је 11,07%.

Усклађеност показатеља пословања

На крају 2021. године, од укупно 23 банке, усклађеност с прописаним лимитима показатеља пословања била је потпуна код 20 банака, док су три банке имале неусклађен по један показатељ.

Табела III.2.1.10. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2021.	Број банака с неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 8%)	20,8%	0
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	13,2%	1
Показатељ изложености према једном лицу или групи повезаних лица	-	2
Показатељ ликвидности*	2,11	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	1,0%	0

* Просечни месечни показатељ
Извор: НБС

Профитабилност

Банкарски сектор Републике Србије је и у 2021. години остварио позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања у износу од 53,87 млрд динара и бележи раст од 7,8 млрд динара (за 16,9%) у поређењу са 2020. годином. Принос на активу је са 1,06%, колико је износио у 2020. години, повећан на 1,12%, а принос на капитал са 6,48% на 7,50%.

Табела III.2.1.11. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2020.		31. децембар 2021.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	49.138	19	54.683	20
2. Губитак	3.055	7	816	3
Финансијски резултат (1-2)	46.083	26	53.867	23

Извор: НБС.

У 2021. години с добитком је пословало 20 банака, док су три банке забележиле негативан финансијски резултат. При томе, постоји тренд концентрације укупно оствареног добитка, тако да пет банака с највећим нето добитком учествује са 71,9% у укупном финансијском резултату банкарског сектора.

Табела III.2.1.12. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)

	2020.	2021.
Принос на активу (ROA)	1,1	1,1
Принос на капитал (ROE)	6,5	7,5
Каматна маржа / просечна билансна актива	3,0	2,7
Каматна маржа / укупни оперативни приходи	66,7	65,9
Пословни расходи / укупни оперативни приходи	62,6	66,7
Расходи зарада / пословни расходи	39,0	35,9

Извор: НБС.

У условима пораста кредитне активности, а с обзиром на претежну ослоњеност домаћих банака на традиционалне кредитно-депозитне пословне моделе, највећи генератори нето добитка банкарског сектора Републике Србије у 2021. години, као и претходних година, били су нето приходи од

камата и накнада, који су износили 184,9 млрд динара, упркос тренду пада просечних каматних стопа. Нето приходи од камата су у 2021. години износили 129,1 млрд динара и мањи су за 0,3 млрд динара него претходне године, што је првенствено последица нижих прихода од камата (за 1,7 млрд динара мање него у 2020), али и нижих расхода од камата (за 1,4 млрд динара мање него у 2020). Нето кредитни губици износили су 11,3 млрд динара и нижи су за 15,1 млрд динара него у 2020. години, највише услед мањих индиректних отписа финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности. Оперативни расходи су у односу на 2020. већи за 9,2 млрд динара и износили су 130,7 млрд динара.

Активности у области контроле пословања банака

Регулаторна активност

На седници Извршног одбора Народне банке Србије одржаној 11. марта 2021. године, услед продуженог трајања специфичних околности утицаја пандемије вируса корона на грађане и привреду, усвојена је **Одлука о допунама Одлуке о привременим мерама за банке у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије COVID-19**.¹⁶

У складу са овом одлуком, олакшице у отплати обавеза омогућене су и дужницима који су на дан 28. фебруара 2021. године били у доцњи дужој од 30 дана у материјално значајном износу по основу било које обавезе према банци проистекле из производа на које се одлука примењује (кредити, кредитне картице и дозвољено прекорачење по текућем рачуну), уколико су испуњени услови претходне уредности у измиревању обавеза (да дужник на дан 29. фебруара 2020. године, као ни у периоду од 12 месеци пре тог дана, није био у статусу неизмирења обавеза у конкретној банци, односно да ниједно потраживање од тог дужника по основу кредита и других кредитних производа – кредитних картица и дозвољеног прекорачења по текућем рачуну није било класификовано као *NPL* у тој банци).

Олакшице су остале непромењене у односу на пропис усвојен у децембру 2020. године, те су подразумевале грејс-период у трајању од шест месеци, за које време дужник није био у обавези да измирује дуг по основу главнице, а измиревање дуга по основу камате (која се свакако обрачунавала) такође је могло мировати у грејс-периоду уколико се дужник определио за такву опцију. Као последица примене олакшице, нови уговорени рок отплате кредита дефинисан је на начин да износ ануитета, односно месечне обавезе дужника по истеку грејс-периода, а до краја новог рока отплате кредита, не буде већи од тог износа у периоду пре примене олакшица. Дужници су имали право да захтев за примену конкретних олакшица поднесу банци најкасније до 30. априла 2021. године.

¹⁶ „Службени гласник РС”, бр. 21/2021 од 12. марта 2021.

Уважавајући продужено трајање специфичних околности утицаја пандемије вируса корона на грађане и привреду, Извршни одбор Народне банке Србије је на седници одржаној 10. јуна 2021. године усвојио:

- *Одлуку о изменама Одлуке о адекватности капитала банке,*
- *Одлуку о изменама Одлуке о роковима за усклађивање унутрашњих аката банке о управљању ризицима банке и за достављање извештаја банака и*
- *Одлуку о измени Одлуке о извештавању банака.*¹⁷

На тај начин је за додатних 12 месеци одложена примена нових одбитних ставки од капитала банке којима се дестимулише одобравање нових, ненаменских и неинвестиционих, девизно индексираних кредита и кредита у иностраној валути дужницима из нефинансијског и недржавног сектора, док се правила усвојена са истим циљем, а која се односе на систем управљања ризицима банке, примењују од 1. јануара 2021. године.

У складу са *Одлуком о изменама Одлуке о адекватности капитала банке*, за обрачун одбитне ставке од основног акцијског капитала банке релевантни су новоодобрени кредити индексирани девизном клаузулом и кредити у иностраној валути од 1. јула 2022. године. Последишно, одбитна ставка примењује се ако изложености банке по основу кредита у динарима индексираних девизном клаузулом и кредита у иностраној валути одобрених почев од 1. јула 2022. године дужницима из нефинансијског и недржавног сектора прелазе:

- 1) 71% износа изложености банке по основу кредита у динарима (укључујући и кредите индексирани девизном клаузулом) и кредита у иностраној валути, одобрених почев од 1. јула 2022. године тим дужницима – у периоду од 1. јула 2022. године до 30. јуна 2023. године;
- 2) 64% износа изложености банке по основу кредита у динарима (укључујући и кредите индексирани девизном клаузулом) и кредита у иностраној валути, одобрених почев од 1. јула 2022. године тим дужницима – у периоду од 1. јула 2023. године до 30. јуна 2024. године;
- 3) 57% износа изложености банке по основу кредита у динарима (укључујући и кредите индексирани девизном клаузулом) и кредита у иностраној валути, одобрених почев од 1. јула 2022. године тим дужницима – у периоду од 1. јула 2024. године до 30. јуна 2025. године;
- 4) 50% износа изложености банке по основу кредита у динарима (укључујући и кредите индексирани девизном клаузулом) и кредита у иностраној валути, одобрених почев од 1. јула 2022. године тим дужницима – у периоду од 1. јула 2025. године.

Последишно, измењени су и обрасци уз *Одлуку о извештавању банака*¹⁸ (услед измене датума примене), као и *Одлука о роковима за усклађивање*

¹⁷ Одлуке су објављене у „Службеном гласнику РС”, бр. 59/2021 од 11. јуна 2021.

¹⁸ „Службени гласник РС”, бр. 125/2014, 4/2015, 111/2015, 61/2016, 69/2016, 103/2016, 101/2017, 46/2018, 8/2019, 27/2020, 67/2020, 67/2020 – други пропис, 137/2020, 137/2020 – други пропис, 59/2021 и 60/2021 – исправка.

унутрашњих аката банке о управљању ризицима банке и за достављање извештаја банака.¹⁹

На седници Извршног одбора Народне банке Србије одржаној 9. децембра 2021. године усвојена је *Одлука о измени Одлуке о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима*²⁰ како би се за 12 месеци продужило дејство привремених мера прописаних *Одлуком о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима* („Службени гласник РС”, бр. 108/2020). Конкретним мерама подстиче се олакшан приступ стамбеним кредитима и у погледу непокретности с нижим степеном изграђености, створене су регулаторне претпоставке које омогућавају продужетак рока отплате стамбених кредита за највише пет година од датума доспећа последње рате тог кредита, као и олакшану процедуру за приступ становништва краткорочним динарским кредитима до одређеног износа. Продужење тих мера значи да регулаторне могућности остају на снази до 31. децембра 2022. године.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, размени информација и координацији супервизорских активности).

Ради утврђивања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, израђене су годишње супервизорске процене које подразумевају анализу пословног модела банака, процену квалитета корпоративног управљања и система унутрашњих контрола, ризика који утичу на солвентност и ликвидност банке, као и процену адекватности капитала банке, при чему су супервизорске процене обухватиле и оцену ажурираних појединачних планова опоравка. Банкама су достављене процене минималног нивоа показатеља адекватности капитала банке, у вези с којима ће им бити упућена решења о одређивању показатеља адекватности капитала већег од прописаног, датим у складу са одредбама члана 23. *Закона о банкама*²¹ и тачком 5. *Одлуке о адекватности капитала банке*.²²

У току 2021. године, на дневној основи су се пратиле информације у вези с кретањем показатеља ликвидности, док су се на недељној основи пратиле промене међу највећим депонентима, односно промене потраживања и обавеза банкарског сектора према страним банкама и међународним финансијским

¹⁹ „Службени гласник РС”, бр. 67/2020, 137/2020, 59/2021 и 60/2021 – исправка.

²⁰ „Службени гласник РС”, бр. 119/2021 од 10. децембра 2021.

²¹ „Службени гласник РС”, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015.

²² „Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020 и 59/2021.

институцијама и анализа гепа ликвидности за наредна три месеца. Такође, на месечној основи су се израђивале информације о кредитној активности и кретању *NPL*, профитабилности банкарског сектора, као и о извршеној „оптимизацији” показатеља покрића ликвидном активом од стране банака, док су се на тромесечном нивоу пратили солвентност банака и ризик концентрације као подврсте кредитног ризика.

У вези с привременим мерама усвојеним с циљем подршке грађанима и привреди у условима пандемије вируса корона, на месечној основи су се израђивале информације о искоришћености укупно одобреног износа из гарантне шеме за банкарски сектор, као и информације у вези с применом олакшица у отплати обавеза дужника.

Током 2021. године праћена је реализација планова банака за смањење бруто *NPL*, као и анализа могућности даљег смањења тог показатеља на нивоу појединачних банака.

Поред тога, анализирано је 47 обавештења о увођењу нових производа, као и обавештења о поверавању активности и о уступању потраживања.

У вези с контролним поступцима, током 2021. године спроведене су три посредне контроле пословања банака, од којих се две односе на примену *Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима*, док се једна односи на контролу обрачуна капитала и показатеља адекватности капитала. Такође, ради превентивног деловања и спречавања преливања негативних ефеката на банкарски сектор и на реалну економију, појачано су праћене ликвидносна позиција и активности процеса одобравања пласмана појединих банака.

Као и у претходном периоду, праћени су финансијско стање и тенденције пословања у банкама у власништву Републике Србије (где је држава највећи појединачни или већински акционар). Поред тога, одржавани су састанци са органима управљања банака, праћене су активности у вези с планираним интеграцијама (припајањима) банака и анализирани су поједини аспекти пословања банака.

На основу свих поменутих анализа и информација, припремљен је предлог плана непосредних контрола за 2022. годину, као и план супервизорских активности за ту годину.

Непосредна контрола пословања банака

Непосредна контрола пословања банака представља контролу која се врши непосредно увидом у пословне књиге и другу документацију банке, а која се спроводи у складу с годишњим планом непосредних контрола. **У току 2021. године извршена су 22 поступка непосредних контрола бонитета и законитости пословања банака у складу са *Законом о банкама***, и то једна свеобухватна контрола бонитета и законитости пословања банке, девет циљаних контрола бонитета и законитости пословања банака и 12 контрола поступања банака у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије.

Преглед извршених непосредних контрола у 2021. години према предмету контроле дат је у следећој табели:

Табела бр. III.2.1.13. Преглед непосредних контрола извршених у 2021.

Врста непосредне контроле	Предмет непосредне контроле	Број непосредних контрола
Контрола бонитета и законитости пословања банке у складу са Законом о банкама	Свеобухватна контрола бонитета и законитости пословања банке	1
	Процес одобравања готовинских кредита	1
	Процес одобравања пласмана правним лицима	1
	Процес праћења пласмана и поступак процене економске оправданости и одрживости реструктурирања пласмана и управљање ризиком ликвидности	1
	Процес одобравања пласмана правним лицима, управљање ризиком концентрације, процес процене обезвређења билансне aktive и вероватног губитка по ванбилансним ставкама по основу изложености према правним лицима, као и управљање ризиком ликвидности	1
	Процес праћења пласмана и поступак процене економске оправданости и одрживости реструктурирања пласмана, процес процене обезвређења билансне aktive и вероватног губитка по ванбилансним ставкама и тачност сачињавања обрасца о стању и структури књиговодствених рачуна банке	2
	Процес процене обезвређења билансне aktive и вероватног губитка по ванбилансним ставкама, тачност сачињавања извештаја о структури <i>NPL</i> банке на обрасцима <i>NPL</i> 1–5 и обрасца о стању и структури књиговодствених рачуна банке	1
	Улагања банке у ХоВ намењене даљем трговању, као и третман улагања у ХоВ приликом обрачуна капиталних захтева и управљања ликвидношћу банке	1
	Управљање ризицима који настају по основу активности које је банка поверила трећим лицима	1
	Контрола поступања банке у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије	У вези с контролама бонитета и законитости пословања банака у складу са Законом о банкама
Укупно непосредних контрола извршених у 2021.		22

Извор: НБС.

Предузимање мера према банкама

У поступку контроле пословања банака, у 2021. години Народна банка Србије је донела два решења о изрицању новчане казне банци у износима од **2.862.000,00 динара** и **11.240.100 динара**.

Такође, припремљено је десет писмених опомена, 39 решења о обустави поступка контроле и једно решење о налозима и мерама.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање дозволе за рад, различитих сагласности и одобрења, у складу са Законом о банкама, Народна банка Србије је у току 2021. године донела:

- 19 решења о давању сагласности на основне акте банака (оснивачки акт и статут);
- 87 решења о давању претходне сагласности на именовање чланова управних и извршних одбора банака;
- три решења о одбијању захтева за давање претходне сагласности на именовање чланова управних и извршних одбора банака и једно

- решење о обустављању поступка за давање сагласности за члана извршног одбора банке;
- четири решења о давању претходне сагласности за укључивање субординиране обавезе у обрачун допунског капитала;
 - четири решења о давању претходне сагласности банци да укључи у обрачун свог основног акцијског капитала елемент тог капитала (обичне акције) ради повећања основног акцијског капитала уносом неновчаног улога;
 - три решења о давању сагласности банци да подређено друштво које је лице у финансијском сектору не укључи у свој консолидовани финансијски извештај са стањем на дан 31. децембра 2020. године;
 - два решења о давању сагласности банци да подређена друштва, која нису банка, не укључи у годишњу ревизију финансијских извештаја банкарске групе за пословну 2020. годину;
 - три решења за давање сагласности банци за припајање друге банке, једно решење о давању претходне сагласности за стицање власништва у банци;
 - једно решење о давању претходне сагласности за смањење вредности елемената основног акцијског капитала (повлачење и поништавање акција);
 - два решења о давању претходног одобрења за расподелу нераспоређене добити из претходних година исплатом дивиденди акционарима банке која укупно прелази 10% капитала банке;
 - једно решење о давању сагласности за стицање подређеног друштва;
 - једно решење о одузимању сагласности – дозволе за отварање представништва стране банке;
 - једно решење о давању претходне сагласности за смањење вредности елемената допунског капитала.

Такође, обрађено је 319 обавештења о поверавању активности банке трећим лицима, 43 обавештења о намеравању уступању потраживања банке и једно обавештење и дата је сагласност банци у вези с молбом за изузеће од обрачуна лимита великих изложености.

III.2.2. Сектор осигурања

Учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за (ре)осигурање и добровољни пензијски фондови)²³ износило је 6,0%, што је непромењено у односу на 2020. годину.

На крају 2021. године у Републици Србији је пословало **20 друштава за (ре)осигурање**, што је непромењено у односу на претходну годину. Пословима осигурања бавило се 16 друштава, а пословима реосигурања

²³ Осим платних институција и институција електронског новца.

Графикон III.2.2.1. Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима (у млрд RSD)

Извор: НБС.

четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бавило се њих четири, док се искључиво неживотним осигурањем, односно и животним и неживотним осигурањем бавило по шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 15 друштава је било у већинском страном власништву.

У продајној мрежи, поред друштава за (ре)осигурање, учествовало је и 16 банака, шест давалаца финансијског лизинга и јавни поштански оператор, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 105 правних лица (друштва за посредовање у осигурању и друштва за заступање у осигурању), 77 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника). Укупно 4.338 особа које поседују овлашћење за обављање послова посредовања, односно послова заступања у осигурању уписано је у регистар активних овлашћених посредника у осигурању, односно заступника у осигурању који се води код Народне банке Србије.

Друштва за осигурање су у 2021. години остварила укупну премију у висини од 119,4 млрд динара (1,9% БДП-а), што је за 8,6% више него у 2020. години. У структури премије, учешће неживотних осигурања износило

Графикон III.2.2.2. Укупна премија према врстама осигурања

Извор: НБС.

је 77,3%, а животних 22,7%. При томе, премија животних осигурања порасла је за 3,6% у односу на 2020. годину.

Посматрано према врсти осигурања, највеће учешће у укупној премији у 2021. години имало је, као и раније, осигурање од одговорности због употребе моторних возила (30,9%), а иза њега следе животна осигурања (22,7%), имовинска осигурања (19,9%) и осигурање моторних возила – каско (10,1%).

Билансна сума друштава за (ре)осигурање на крају 2021. године износила је 334,0 млрд динара и била је за 6,3% већа него годину дана раније. Највећи део активе друштава за (ре)осигурање на крају 2021. године односио се на дужничке ХоВ расположиве за продају (48,9%), дужничке ХоВ с фиксним приносом (11,0%), потраживања (8,3%), некретнине, постројења и опрему (7,9%), техничке резерве које падају на терет саосигуравача, реосигуравача и ретроцесионара (7,0%) и готовину и краткорочне депозите (6,6%).

Највећи део пасиве друштава за (ре)осигурање чиниле су техничке резерве (65,6%), као и капитал (24,3%). При томе, капитал је у 2021. години повећан за 5,5% (на 81,1 млрд динара), а техничке резерве за 5,3% (на 219,2 млрд динара). Највеће учешће у техничким резервама имала је математичка резерва, која је у 2021. години порасла за 5,0%.

Концентрација на тржишту, мерена *НИИ*, у 2021. години смањена је у поређењу с претходном годином, али је остала умерена и износила је 1.278.²⁴

Показатељи пословања

Основни показатељ адекватности капитала,²⁵ као показатељ капиталног покрића изложености ризицима, код друштава која су се претежно бавила неживотним осигурањима у 2021. години износио је 244,6%, а код друштава која су се претежно бавила животним осигурањима 225,0%.

Комбиновани рацио у самопридржају,²⁶ као показатељ политике цена и њене адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о неживотном осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2021. години био је задовољавајући (85,3%) и већи него у 2020. години (79,3%).

Бенефит рацио,²⁷ као показатељ адекватности премије животних осигурања, у 2021. години износио је 89,8%, што представља раст у односу на претходну годину, када је износио 86,1%.

²⁴ *НИИ* је израчунат на бази билансних сума друштава за (ре)осигурање.

²⁵ Однос расположиве и захтеване маргине солвентности.

²⁶ Однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају према меродавној премији у самопридржају.

²⁷ Однос збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

Резултат пословања

Сектор осигурања је у 2021. години остварио позитиван нето финансијски резултат, који је пре опорезивања износио 11,9 млрд динара, а после опорезивања²⁸ 11,1 млрд динара. Укупни приходи друштава за (ре)осигурање износили су 187,2 млрд динара и у односу на 2020. годину били су већи за 0,3%. Највеће учешће у приходима имали су приходи од техничких премија (56,0%), други пословни (функционални) приходи (17,3%) и приходи од премије намењени покрићу трошкова спровођења осигурања (14,8%). Укупни расходи друштава за (ре)осигурање у 2021. износили су 175,3 млрд динара и били су за 1,6% већи него у 2020. години. Највеће учешће у расходима имали су остали пословни (функционални) расходи (37,0%), накнаде штета и уговорених сума (34,5%) и трошкови прибаве (17,4%), при чему су се накнаде штета и уговорених сума повећале за 2,0 п.п., трошкови прибаве за 2,2 п.п., док су се остали пословни (функционални) расходи смањили за 4,5 п.п.

Резултати надзорних активности

Контролне активности (непосредне контроле) код друштава за осигурање и других субјеката надзора током 2021. године обављане су у складу с планираним активностима. **Сprovedено је или се спроводи укупно седам поступака непосредних контрола субјеката надзора у делатности осигурања**, од чега су три планирана, и један ванредан поступак спроведен искључиво у делу пруденцијалног надзора друштава за осигурање, два поступка искључиво у сегменту који се односи на тржишно понашање, док је један поступак обухватио истовремено пруденцијални надзор и надзор тржишног понашања.

У 2021. години окончана су три контролна поступка, започета у претходном периоду, при чему су још три поступка непосредне контроле обустављена након спроведених мера надзора.

1) Непосредне контроле – У оквиру пруденцијалног надзора спроведеног у 2021. години контроле су обухватиле поштовање законских одредаба пре свега у делу адекватности капитала, начину обрачунавања и образовања техничких резерви, поштовања правила инвестирања средстава друштва за осигурање у смислу облика и ограничења инвестирања у поједине облике имовине, рочне и валутне усклађености имовине и обавеза, затим процене других значајних билансних позиција, као и других посредним надзором утврђених значајних активности, при чему су утврђени ризици у пословању, оцењен је систем интерних контрола, као и управљање друштвом за осигурање. Циљане контроле су се односиле на управљање трошковима спровођења осигурања, посебно у вези са спровођењем одредаба *Закона о*

²⁸ Обухвата само пореске расходе које су друштва за (ре)осигурање исказала до момента достављања података Народној банци Србије.

обавезном осигурању у саобраћају у погледу висине трошкова спровођења осигурања од аутоодговорности и довољности премије.

У сегменту надзора *тржишног понашања* у 2021. настављено је с проверама начина на који друштва за осигурање врше продајне активности, поступају по одштетним захтевима, приговорима, затим на који начин спроводе анализе узрока приговора и с тим у вези да ли предузимају благовремене и одговарајуће мере за превенцију настанка приговора, као и друге активности од значаја за заштиту права и интереса корисника услуга осигурања (обрачун тоталне штете, односно утврђивање висине накнада по основу осигурања од аутоодговорности, начин уговарања животног осигурања и исплата накнада по том основу, анексирање полиса осигурања и сл.). Свим контролним поступцима којима је последњих година разматрано тржишно понашање, укључујући и поступцима из 2021. године, извршене су свеобухватне провере пословања друштава у том сегменту како би се, с једне стране, извршила целовита провера и утврдило постојеће стање у друштвима обухваћених контролама као основ даље провере њиховог тржишног понашања, а, с друге стране, указало на значај свих активности које (посредно и непосредно) утичу на права и интересе корисника услуга осигурања. При томе, у 2021. години утврђене су неправилности у систему управљања ризицима, и то посебно у делу вршења продајних активности, као и поступања по одштетним захтевима (осигурање живота, рентно осигурање, колективно осигурање, осигурање од аутоодговорности и сл.), анализе узрока приговора и спровођења мера превенције, предуговорног информисања и др. Као један од закључака спроведених контрола у сегменту надзора тржишног понашања намеће се и то да поједина друштва нису применила *Смернице Народне банке Србије о минималним стандардима понашања и доброј пракси учесника на тржишту осигурања* (стандардима тржишног понашања) или су то учинила на недовољно адекватан начин, али наведена неправилност у сваком појединачном случају биће отклоњена добро одмереним мерама надзора.

2) Посредни надзор – Континуирано су се обављали послови посредног надзора и у делу пруденцијалног надзора и у делу надзора тржишног понашања.

Активности посредног *пруденцијалног надзора* подразумевале су континуирано праћење пословања друштава за (ре)осигурање и с *финансијско-економског* аспекта и са *актуарског* аспекта, као и предузимање активности на разјашњењу достављених података и информација, односно отклањању уочених неправилности. Посебно су спроведене активности посредног пруденцијалног надзора, и то: (1) праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за (ре)осигурање, (2) анализа тромесечних мишљења овлашћеног актуара, мишљења овлашћеног актуара о финансијским извештајима и годишњим извештајима о пословању друштава, мишљења овлашћеног актуара на извештаје о спровођењу политике саосигурања и реосигурања, анализа извештаја рада интерне ревизије друштава, пријем и анализа достављених интерних аката друштава за (ре)осигурање, (3) пријем и анализа достављених годишњих, тромесечних и месечних података друштава

за осигурање и састављање одговарајућих извештаја и (4) сачињавање тромесечних извештаја о стању сектора осигурања.

У оквиру посредног надзора над *тржишним понашањем* друштава за осигурање редовно су праћени ризици тржишног понашања, на основу анализе квалитативних и квантитативних показатеља, при чему су препознати проблематични аспекти пословања појединих друштава за осигурање и других субјеката надзора. Ови аспекти пословања, односно активности друштава за осигурање и других субјеката надзора које су препознате као потенцијално штетне за права и интересе корисника услуга осигурања обухваћене су контролним поступцима, како би се благовремено проверило поступање и спровеле одговарајуће мере ради заштите права и интереса корисника услуга осигурања. Истовремено с поменутиим активностима, спроведене су бројне тематске анализе, пружена су неопходна мишљења корисницима услуга осигурања, субјектима надзора, новинарима и другим заинтересованим странама, и то у погледу закључивања уговора, квалитета информација које се пружају уговарачима осигурања, садржини услова осигурања, права на накнаду из уговора о осигурању, увођења нових производа осигурања и остало.

Када је реч о другим субјектима надзора, настављено је с редовним анализама годишњих извештаја за 2020. годину које су други субјекти надзора који обављају послове заступања и посредовања у осигурању (друштва за посредовање/заступање у осигурању, заступници – предузетници, банке, даваоци финансијског лизинга, јавни поштански оператер) доставили Народној банци Србије.

У оквиру активности лиценцирања током 2021. године, код друштава за (ре)осигурање издате су 24 претходне сагласности за обављање функције члана управе, 20 претходних сагласности за избор друштва за ревизију, једна претходна сагласност за стицање квалификованог учешћа, једна претходна сагласност за трајно пребацивање капитала и имовине из групе неживотних осигурања у групу животних осигурања и две претходне сагласности за улагање у друго правно лице, а на основу претходно извршених анализа које су подразумевале и процену економског утицаја давања сагласности на пословање друштва. Код других субјеката надзора, током извештајног периода издате су три дозволе за обављање послова посредовања у осигурању друштвима за посредовање у осигурању, једна дозвола за обављање послова заступања у осигурању друштвима за заступање у осигурању и три дозволе за обављање послова заступања у осигурању заступницима у осигурању. Исто тако, код других субјеката надзора спроведено је 11 поступака за давање претходне сагласности за стицање/увећање квалификованог учешћа, четири поступка за давање претходне сагласности за обављање функције члана управе, један поступак за давање претходне сагласности за улагање у друго правно лице, 15 поступака за давање претходне сагласности за промену адресе седишта и један поступак давања претходне сагласности за промену правне форме.

Стицање звања и усавршавање у делатности осигурања

Услед пандемије вируса корона током 2021. године, Народна банка Србије је у ванредним околностима, у редовним испитним роковима, организовала стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању.

Организовала је и два редовна испитна рока за стицање звања овлашћеног актуара.

На основу коначних резултата о положеним испитима, лицима је издато 439 решења о стицању звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању, а шест лица је стекло звање овлашћеног актуара.

У 2021. години редовно су се спроводиле активности које се тичу надзора професионалног континуираног усавршавања овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Доказ о континуираном усавршавању овлашћених актуара за 2021. годину доставило је 57 овлашћених актуара, а обавезу професионалног континуираног усавршавања у 2021. години извршило је 3.226 овлашћених посредника и заступника у осигурању.

Регулаторна активност и послови европских интеграција

Народна банка Србије континуирано прати прописе ЕУ из области осигурања и усклађује домаће прописе ради адекватне припреме Републике Србије за улазак у ЕУ, водећи рачуна о стабилности тржишта осигурања и о заштити права и интереса корисника услуге осигурања. У току су стручне редактуре превода правних аката која допуњују *Директиву Солвентност 2*, као део поступка превода правне тековине ЕУ у Републици Србији, који ће олакшати даље усклађивање прописа из области осигурања.

У складу с динамиком дефинисаном *Стратегијом за имплементацију Солвентности II у Републици Србији*, у току 2021. године настављено је са израдом прелиминарне радне верзије нацрта прописа неопходних за успостављање новог регулаторног оквира за обављање послова осигурања и реосигурања.

Током 2021. године настављен је рад на изради прелиминарне радне верзија нацрта прописа којим се преноси *Директива о дистрибуцији осигурања* у Републици Србији.

III.2.3. Добровољни пензијски фондови

На крају 2021. године, на тржишту добровољних пензијских фондова пословала су четири друштва, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова. Имовина свих фондова води се на рачунима код једне кастоди банке. Услуге посредовања приликом закључења уговора о чланству у добровољним пензијским фондовима пружало је пет банака

посредника и једно друштво за осигурање посредник, а услуге информисања о чланству у тим фондовима 729 агената продаје (од укупно 996 лица којима је Народна банка Србије издала дозволу за обављање ових послова), које су ангажовали друштва за управљање добровољним пензијским фондовима (у даљем тексту: друштва за управљање), банке посредници и друштво за осигурање посредника. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ, друштва за управљање сарађивала су с десет брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано – ННИ је на крају 2021. године износио 2.695 поена. Учешће нето имовине највећег фонда у нето имовини сектора добровољних пензијских фондова износило је око 40%, а учешће четири највећа фонда око 93%.

Билансна сума добровољних пензијских фондова је у 2021. години наставила да расте. На крају 2021. године **нето имовина фондова достигла је 49,1 млрд динара и била је већа за око 4,3% него на крају претходне године.** Током 2021. године, на индивидуалне рачуне чланова укупно је уплаћено 3,7 млрд динара, док су члановима исплаћене 2,2 млрд динара. **Добит од улагања коју су остварили фондови у току године износила је 607,9 мли динара.**

Услуге добровољних пензијских фондова на крају 2021. године користило је 210.697 лица, што чини око 3,1% укупног броја становника, односно 9,5% укупног броја запослених.

Основни принципи улагања сваког фонда дефинисани су инвестиционом политиком. У зависности од инвестиционе политике, сваки фонд дефинише структуру својих улагања, па тако неки фондови улажу средства само у евроинструменте, а други претежно у динарске инструменте. Сви фондови углавном улажу у државне дужничке ХоВ.

Графикон III.2.3.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова (на дан 31. 12. 2021. године)

Извор: НБС.

С обзиром на различиту структуру улагања, разликују се и приноси које фондови остварују. Годишњи приноси које су фондови остварили у 2021. години кретали су се у распону од $-0,77\%$ до $3,08\%$. Принос фондова, мерен индексом *FONDex*, који приказује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова, износио је $1,3\%$ на годишњем нивоу у 2021. години.

Улагања добровољних пензијских фондова била су, као и у претходном периоду, одређена околностима на финансијском тржишту, па је тако на крају 2021. највећи део имовине фондова био уложен у државне обвезнице (77%). Средства по виђењу чинила су $3,5\%$, акције – $13,6\%$, орочени депозити – $5,7\%$, а улагање у инвестиционе јединице отворених инвестиционих фондова – $0,1\%$ имовине фондова.

На крају 2021. године, највећи део државних дужничких инструмената у имовини фондова био је рочности од две до пет година. Конкретно, $4,7\%$ инструмената имало је рок доспећа до годину дана, $8,1\%$ од једне до две године, $50,9\%$ од две до пет година, $17,7\%$ од пет до десет година, а $18,7\%$ имало је рок доспећа дужи од десет година. Просечна рочност средстава уложених у државне ХоВ, пондерисана њиховим уделом у укупним улагањима у те ХоВ, износила је $5,5$ године.

Посматрано према валутној структури, **на крају 2021. године $86,1\%$ имовине фондова чинила је динарска имовина, а остатак од $13,9\%$ била је имовина у страниј валути (еврима).**

Уплате чланова на индивидуалне рачуне су у 2021. години биле за око $7,3\%$ веће него у 2020. години, што указује на очувано поверење грађана у ове финансијске институције, као и њихову способност да одрже одговарајућу сигурност прикупљених средстава.

Регулаторна активност

Запослени у Народној банци Србије континуирано прате едукативне садржаје, као и измене домаћих прописа и прописа ЕУ, а ради усклађивања и унапређивања прописа из области добровољних пензијских фондова како би се очувала стабилност сектора добровољних пензијских фондова и заштитили интереси чланова фондова.

Континуирано вршење надзора

Народна банка Србије је током 2021. године континуирано вршила надзор над добровољним пензијским фондовима обављањем посредне и непосредне контроле и спроводила поступке лиценцирања.

У Т1 је спровођен поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом. Након завршених активности на терену, израђен је први нацрт записника.

У Т2, у оквиру поступака циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом, окончана је израда претходно наведеног записника о извршеној непосредној контроли.

У Т3 је израђено решење којим се обуставља поступак надзора непосредном контролом, с обзиром на то да је анализом достављене доказне документације, уз примедбе на записник о извршеној непосредној контроли, утврђено да су отклоњене утврђене неправилности, те да су остале само мање значајне неправилности које не изискују изрицање мера надзора.

У Т4 је отпочео поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање предвиђен планом непосредних контрола за 2021. годину.

Током 2021. године издата су два решења о давању сагласности на избор за члана управе друштва за управљање, као и два решења о давању сагласности на поновни избор. Издато је и седам решења о давању сагласности на проспект и скраћени проспект добровољних пензијских фондова, као и три решења о давању сагласности на текст огласа.

Услед пандемије вируса корона током 2021. године, Народна банка Србије је у ванредним околностима, у два редовна испитна рока, организовала стручни испит за издавање дозвола физичким лицима за обављање послова информисања о чланству у добровољном пензијском фонду и на основу поднетих захтева издала је 38 дозвола лицима која су положила испит.

III.2.4. Финансијски лизинг

Учесници на тржишту

На крају 2021. године **дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 16 давалаца финансијског лизинга**, у коме су била запослена 343 лица.

Највећи број давалаца финансијског лизинга (укупно 11) у власништву је банака, чланица банкарских група или других финансијских институција, седам давалаца финансијског лизинга налази се у потпуном или већинском власништву страних правних лица, док је девет давалаца финансијског лизинга у већинском власништву домаћих лица (од чега је осам у власништву домаћих банака са страним капиталом).

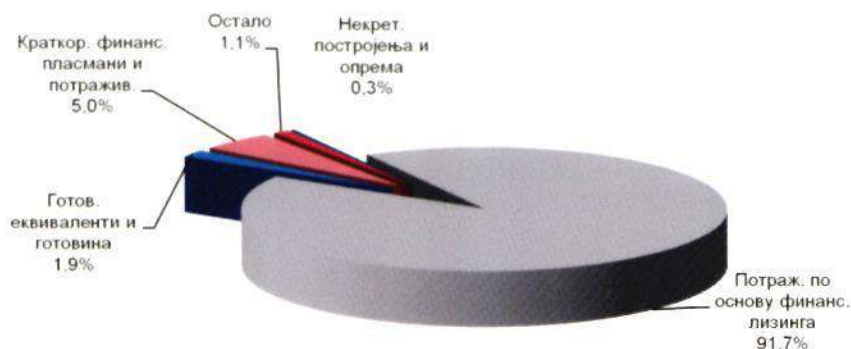
Биланс стања

Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга на крају 2021. износила је 123,5 млрд динара, што је за 7,1% више него на крају 2020. године. У структури укупне билансне активе давалаца финансијског лизинга, највећи део се односио на потраживања по основу финансијског лизинга (91,7%). Учесће позиције готовине и готовинских еквивалената у укупној билансној активи износило је 1,9%, док је учешће

краткорочних финансијских средстава, краткорочних потраживања и осталих краткорочних потраживања износило 5%.

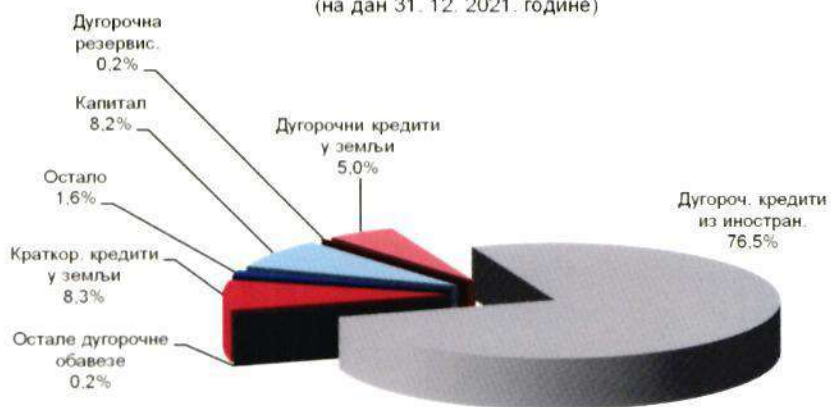
Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задужевања у иностранству, тако да се на крају 2021. године највећи део укупне билансне пасиве односио на дугорочне кредите из иностранства (76,5%), док је учешће дугорочних кредита у земљи износило 5%, а краткорочних 8,3%. Учешће капитала у укупној билансној пасиви износило је 8,2%.

Графикон III.2.4.1. Структура aktive давалаца финансијског лизинга (на дан 31. 12. 2021. године)

Извор: НБС.

Графикон III.2.4.2. Структура пасиве давалаца финансијског лизинга (на дан 31. 12. 2021. године)

Извор: НБС.

Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију тржишта са умереном конкуренцијом, на шта указује *HHI*, који је током 2021. године износио 1.267,6 поена. Учешће највећег даваоца финансијског лизинга у укупној билансној активи износило је 18%, што је ниже него у 2020. години (18,9%).

Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу финансијског лизинга на крају 2021. године одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (83,1%), док су предузетници у укупним пласманима учествовали са 6,6%, физичка лица са 4,2%, јавна предузећа са 2,4%, а пољопривредници са 2,2%.

На крају 2021. године, структуру пласмана према предмету лизинга карактерисало је високо учешће финансирања путничких возила, које је износило 39,4%, као и финансирање теретних возила, минибуса и аутобуса са 37,7%, затим следи финансирање грађевинских машина и опреме са 9,6%, пољопривредне машине са 5,8%, док најмање учешће према предметима финансирања заузимају производне машине и опрема (3%) и машине и опрема за пружање услуга (1%).

У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга, највеће учешће имали су сектори саобраћаја, складиштења, информисања и комуникација (25,5%), затим следи сектор трговине (15,7%), прерађивачка индустрија са секторима рударства и снабдевања водом, електричном енергијом и гасом (13,5%), грађевинарство (12,7%) и остале делатности (24,6%).

Биланс успеха

Укупан добитак пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга у 2021. години износио је 1,5 млрд динара (што је и више него двоструко у поређењу с крајем 2020. године, када је износио 616,1 мли динара). У односу на крај 2020. године, укупни приходи и добици су се повећали за 10,5%, док су укупни расходи и губици смањени за 10,9%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу финансијског лизинга, са учешћем од 72,7% у укупним приходима, а затим приходи по основу посла лизинга, са учешћем од 15,4% у укупним приходима.

У структури расхода, највеће учешће имали су трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (30,3%), затим расходи камата по основу лизинга (23,1%), као и остали трошкови пословања (21,8%).

Посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

На основу података из тромесечних извештаја давалаца финансијског лизинга, достављених у току 2021. године, Народна банка Србије је вршила посредни надзор над пословањем и у извршеном посредном надзору нису утврђена поступања која имају обележја неправилности и незаконитости због

којих се даваоцима финансијског лизинга могу изрећи законом прописане мере.

Непосредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

У складу с годишњим планом супервизорских активности за 2021. годину, започет је поступак непосредног надзора над пословањем једног даваоца финансијског лизинга и вршен је надзор поступања у складу с решењем о упућивању писмене опомене. Такође, настављен је надзор над обављањем послова једног даваоца финансијског лизинга, који је започет крајем 2020. године.

Активности у вези с нормативном функцијом

Народна банка Србије је у току 2021. године донела следеће одлуке:

- Одлуку о допунама Одлуке о привременим мерама за даваоце финансијског лизинга у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије COVID-19,²⁹
- Одлуку о изменама и допунама Одлуке о подацима које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и о начину и роковима достављања тих података,³⁰
- Одлуку о изменама и допунама Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за даваоце финансијског лизинга,³¹
- Одлуку о садржају и форми образаца финансијских извештаја за даваоце финансијског лизинга,³²
- Одлуку о облику и садржају статистичког извештаја за даваоце финансијског лизинга³³ и
- Одлуку о измени Одлуке о подацима које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и о начину и роковима достављања тих података.³⁴

Послови у вези с издавањем дозвола и давањем сагласности

Народна банка Србије је у току 2021. године донела:

- 16 решења којима је дата сагласност на именовање чланова управног и извршног одбора давалаца финансијског лизинга;

²⁹„Службени гласник РС”, бр. 21/2021 од 12. марта 2021.

³⁰„Службени гласник РС”, бр. 11/2021 од 12. фебруара 2021.

³¹„Службени гласник РС”, бр. 16/2021 од 26. фебруара 2021.

³²„Службени гласник РС”, бр. 117/2021 од 3. децембра 2021.

³³„Службени гласник РС”, бр. 117/2021 од 3. децембра 2021.

³⁴„Службени гласник РС”, бр. 119/2021 од 10. децембра 2021.

- једно решење којим се одбија захтев за давање сагласности за стицање власништва над уделитема даваоца финансијског лизинга које власнику тих удела омогућава 10% и више управљачких права;
- два решења којима се обуставља поступак надзора код два даваоца финансијског лизинга којима су решењем изречене мере о упућивању писмене опомене;
- једно решење о упућивању писмене опомене даваоцу финансијског лизинга.

III.2.5. Супервизија информационих система финансијских институција

Ради благовременог деловања, **Народна банка Србије континуирано прати начин на који финансијске институције** (банке, друштва за осигурање, даваоци финансијског лизинга, друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, платне институције, институције електронског новца и јавни поштански оператор у делу њиховог пословања који се односи на пружање платних услуга и/или издавање електронског новца) **управљају ризиком информационо-комуникационог система**. Ради постизања већег нивоа безбедности и стабилности информационо-комуникационог система у финансијским институцијама, у складу са својим надлежностима, спроводи посредан и непосредан надзор у делу који се односи на информациони систем и континуитет пословања.

Народна банка Србије је спровела више контролних поступака који су се односили на управљање информационим системом и континуитетом пословања у финансијским институцијама, а све према плану контрола за 2021. годину, и то: у банкама једну посредну контролу и три непосредне контроле, док је у друштвима за осигурање започета једна непосредна контрола у просторијама друштва. У вези с ранијим поступцима надзора у погледу управљања информационим системом, Народна банка Србије је током 2021. године стално пратила отклањање уочених неправилности у тим системима, а у складу с мерама које је изрекла у контролним поступцима.

Током 2021. године **Народна банка Србије је перманентно пратила активности више финансијских институција у вези с поступцима миграције** на нови систем главних пословних апликација, односно услед планираног спровођења стратегије развоја информационо-комуникационог система и миграције података које су рађене због статусне промене (аквизиције) финансијске институције. С тим у вези, Народна банка Србије је донела *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о минималним стандардима управљања информационим системом финансијске институције* („Службени гласник РС”, бр. 37/2021). Циљ наведених измена јесте прецизније дефинисање обавеза и дужности финансијских институција у делу који дефинише процес миграције података приликом статусних промена финансијских институција, а посебно банака. У 2021. години Народна банка Србије је пратила поступке миграције података у пет финансијских

институција због статусне промене, односно спајања информационих система, као и поступак миграције на нови систем главне банкарске апликације услед увођења савременијег технолошког решења. Народна банка Србије је активно пратила наведене поступке одржавањем редовних састанака како би превентивно деловала и тако заштитила интересе клијената.

Поред праћења миграције података, **Народна банка Србије је у више наврата надзирала, усмеравала и саветовала финансијске институције код којих се догодило инцидент у информационо-комуникационом систему који је озбиљно угрозио и нарушио пословање** како би се обезбедило стабилно функционисање финансијског сектора и заштитили финансијска средства и подаци корисника финансијских услуга. Такође, у намери да сагледа примену стандарда и прописа који регулишу информационо-комуникационе технологије у финансијским институцијама, на тромесечном нивоу, Народна банка Србије је пратила податке о инцидентима, у складу са одредбама *Одлуке о минималним стандардима управљања информационом системом финансијске институције* („Службени гласник РС”, бр. 23/2013, 133/2013, 22017, 88/2019 и 37/2021), односно обавезом финансијских институција да достављају тромесечни извештај о инцидентима. Пратећи ове извештаје, Народна банка Србије је у више наврата упозоравала на растући сајбер криминал, коме су изложене финансијске институције услед све већег броја услуга које користе информационо-комуникационе технологије, и захтевала примену најновијих стандарда и адекватних алата за заштиту тих система.

Средином 2021. године почела је примена *Закона о дигиталној имовини* („Службени гласник РС”, бр. 153/2020), на основу кога је **Народна банка Србије надлежна за одлучивање у управним поступцима, доношење подзаконских аката и надзор над обављањем послова и остваривањем других права и обавеза надзорног органа у делу који се односи на виртуелне валуте као врсту дигиталне имовине.** С тим у вези, а ради постизања одговарајућег нивоа безбедности и стабилности рада информационо-комуникационог система који се користи код пружаоца услуга повезаних с виртуелним валутама, Народна банка Србије је донела *Одлуку о условима управљања информационо-комуникационим системом пружаоца услуга повезаних са виртуелним валутама* („Службени гласник РС”, бр. 49/2021). Такође, **Народна банка Србије почев од 2021. године издаје дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама** и у тим поступцима посебно процењује адекватност информационо-комуникационог система.

Сагледавањем нових трендова у развоју информационо-комуникационих технологија, а посебно у оквиру обавештења о поверавању активности у вези са информационом системом трећим лицима и обавештењима о новим примењеним технологијама и процени ризика у области пружања електронских услуга, Народна банка Србије је анализирала достављену документацију. Током 2021. године обрађена су 444 достављена предмета, а највећи број је посвећен новим иновативним решењима за електронске услуге

које обухватају нове канале комуникација с корисницима тих услуга. Примена *Одлуке о условима и начину утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације* („Службени гласник РС”, бр. 15/2019, 84/2020 и 49/2021) повећала је интересовање финансијских институција за увођење поступка видео-идентификације физичких лица, те је у 2021. години извршена процена адекватности техничких и информационо-комуникационих услова за три финансијске институције које су испуниле услове за увођење ове услуге. Такође, у складу са *Законом о платним услугама* и широким спектром услуга које тај закон пружа, током 2021. године је **вршена процена информационо-комуникационих система платних институција и институција електронског новца које су уводиле нове електронске услуге**, а ради провере перформанси тог система и адекватности апликативних решења за подршку новим услугама.

III.2.6. Заштита корисника финансијских услуга

Народна банка Србије је током 2021. године активно помагала корисницима финансијских услуга у остваривању заштите њихових права спровођењем поступака индивидуалне заштите – поступањем по притужбама корисника, спровођењем поступака посредовања у решавању спорних односа, као и едукацијом и информисањем корисника финансијских услуга. Поред тога, Народна банка Србије је спроводила и поступке колективне заштите корисника финансијских услуга – контролне поступке (контрола тржишног понашања) и поступке утврђивања неправичних уговорних одредаба и непоштене послове праксе. Иако је и у поступцима по притужбама корисника финансијских услуга на рад банака, давалаца финансијског лизинга и пружалаца платних услуга Народна банка Србије овлашћена да даваоцу финансијских услуга наложи отклањање неправилности и изрекне новчану казну, најзначајнији резултати у заштити корисника остварују се управо спровођењем поступака колективне заштите, у којима Народна банка Србије, када утврди одређену системску неправилност, налаже отклањање те неправилности у односу на све кориснике који су њоме обухваћени (а који често нису били ни свесни да су њихова права повређена).

Поступање по притужбама

У 2021. години решено је 2.367 притужби корисника, од чега се 63,41% односило на поступање банака, 36,04% на поступање друштава за осигурање, 0,3% на поступање давалаца финансијског лизинга, 0,13% на поступање платних институција, 0,08% на поступање друштава за управљање добровољним пензијским фондовима и 0,04% на поступање институција електронског новца.

Табела III.2.6.1. Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2021.

Даваоци финансијских услуга	Укупно	У %
Банке	1.501	63,4
Друштва за осигурање	853	36,0
Друштва за управљање ДПФ	2	0,1
Даваоци финансијског лизинга	7	0,3
Платне институције	3	0,1
Институције електронског новца	1	0,0
Укупно	2.367	100,0

Извор: НБС.

У току 2021. године решена је 1.501 притужба на поступање банака, од чега се највећи број односио на кредите 51% и платне услуге (платне рачуне 30,5% и платне картице 14,2%).

Решене су и 853 притужбе корисника на поступање друштава за осигурање, а највећи број тих притужби односио се на аутоодговорност (37,2%) и осигурање од последица несрећног случаја (18,6%).

Поред тога, у вези са заштитом корисника финансијских услуга, Народној банци Србије обратило се 913 корисника, којима је одговорено на једно питање или више питања о финансијским услугама и њиховим правима по основу коришћења тих услуга, а највећи број питања односио се на рад банака (79%).

Поступци посредовања

У 2021. години поднето је 145 предлога за посредовање, а стране у поступку посредовања прихватиле су 34 предлога. У том периоду поступано је по 68 поступака посредовања, од чега се на друштва за осигурање односило 73,5%, а на банке 26,5%.

Табела III.2.6.2. Број посредовања у 2021.

Даваоци финансијских услуга	У току	Споразуми	Окончано мирним путем	Обуставе	Одустанци	Укупно	У %
Банке	2	2	2	9	3	18	26,5
Друштва за осигурање	15	6	4	20	5	50	73,5
Укупно	17	8	6	29	8	68	100,0

Извор: НБС.

Од укупног броја окончаних поступака посредовања (51), у осам поступака спроведених пред Народном банком Србије постигнут је споразум између финансијске институције и корисника, док су у шест поступака стране постигле споразум о мирном решењу спорног односа након окончаног поступка посредовања пред Народном банком Србије.

Поступци колективне заштите

Поред поступања по притужбама корисника финансијских услуга, Народна банка Србије је обављала и поступке контроле законитости пословања банака, у складу са *Законом о банкама*, а у делу који се односи на прописе којима се уређује област заштите корисника финансијских услуга (пружање финансијских услуга, пружање платних услуга, оглашавање итд.). Значај тих поступака огледа се у томе што се спровођењем таквих поступака обезбеђује да банке отклањају утврђене системске неправилности које се односе на велики број корисника.

Исто важи и за спроведене поступке утврђивања неправичних уговорних одредаба – када се банци налаже да престане са уговарањем таквих одредаба и њиховом применом код уговора који их већ садрже, као и за поступке утврђивања непоштене пословне праксе – када се банци забрањује обављање такве праксе.

Регулаторна активност

Народна банка Србија је наставила с континуираним унапређењем регулаторног оквира за обезбеђивање што ефикасније заштите корисника финансијских услуга, те су у протеклој години измењене одлука којом се уређује поступак по приговору и притужби корисника финансијских услуга, одлука којом се уређује приговор правног лица и поступање банке по том приговору, као и одлука којом се уређује поступак по приговору корисника услуге осигурања.

Поред тога, донета је *Инструкција о рефинансирању кредита код друге банке* (која се примењује од 1. јула 2021), **која је омогућила корисницима да све своје кредитне обавезе у банци (кредите, кредитне картице, дозвољено прекорачење) рефинансирају брзо и једноставно, без одласка у банку код које желе да затворе своје кредитне обавезе и без ризика да те обавезе не буду отплаћене**. Дакле, довољно је да корисник само једном оде у банку код које је пронашао одговарајући кредит за рефинансирање и да на тај начин затвори обавезе код претходне банке. Сву комуникацију с банком чији кредит корисник жели да рефинансира на себе преузима она банка код које корисник узима кредит за рефинансирање. Уз право на услугу промене платног рачуна, која је уведена 2019. године, корисник може и да премести рачун у банку код које узима кредит за рефинансирање без одласка у банку у којој затвара текући рачун и кредите. При томе, банке не могу кориснику да наплате било какве накнаде или трошкове у вези са овим обавезама. На тај начин свим корисницима који желе да своје постојеће кредитне обавезе смање односно да умање цену својих кредита омогућен је одговарајући комодитет, јер све активности у вези с тим банке преузимају на себе. Поред тога, *Инструкција* обезбеђује потпуну транспарентност и структуру обрачуна износа који је потребан да би се превремено отплатио кредит.

Информисање корисника финансијских услуга и јавности

Народна банка Србије је објавила и јавности представила трогодишњи извештај о својим резултатима рада у области заштите корисника финансијских услуга (на интернет презентацији Народне банке Србије у делу Циљеви и функције / Заштита корисника / Трогодишњи извештај о резултатима рада). С обзиром на то да је овај извештај намењен широј јавности, грађанима, удружењима корисника и представницима медија, у њему је, ради бољег разумевања улоге Народне банке Србије и њених резултата у овој области, поред уобичајених статистичких података о притужбама, представљен и сам поступак по притужби, као и ставови Народне банке Србије поводом конкретних спорних питања које је изнедрила досадашња пракса. Такође, представљене су и активности које су предузете ради подстицања конкуренције на банкарском тржишту, с обзиром на то да је конкуренција између давалаца финансијских услуга нераскидиво повезана са заштитом права и интереса корисника.

Поред тога, у претходној години одговорено је на око 50 медијских захтева, и то на питања штампаних односно електронских медија, учешћем у ТВ програмима и давањем фоно-изјава. Преко Инфо-центра Народне банке Србије примљено је 18.528 позива и имејлова корисника.

Финансијска едукација

С обзиром на епидемијску ситуацију, активности у вези с финансијском едукацијом углавном су биле усмерене на сајт намењен корисницима финансијских услуга *Твој новац*, који се континуирано ажурира.

Регионалним канцеларијама за финансијску едукацију у филијалама Народне банке Србије – Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац и Ужице, у посматраном периоду обратило се 1.616 корисника, а највећи број питања која су корисници постављали односио се на банкарске услуге (26%), и то у вези с кредитима.

III.2.7. Активности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

У области спречавања прања новца и финансирања тероризма Народна банка Србије има двоструку улогу – као регулатор и као супервизор.

Регулаторна улога

Функција Народне банке Србије као регулатора у овој области огледа се у изради и учешћу у изради појединих секторских закона и подзаконских аката који, између осталог, имају за циљ смањивање могућности прања новца и финансирања тероризма кроз финансијске институције и друге субјекте чије

пословање контролише Народна банка Србије, у складу са *Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма*.³⁵

На основу измена и допуна *Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма* из претходне године, Народна банка Србије усвојила је у мају 2021. године *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о смерницама за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике над којима Народна банка Србије врши надзор*,³⁶ којом су одредбе општег дела смерница које се односе на пословање финансијских институција проширене и на пружаоце услуга повезаних с виртуелним валутама, а прописане су и одредбе у посебном делу смерница које се односе само на те пружаоце. Током 2021. године, ради унапређења система за спречавање прања новца и финансирања тероризма, донета је и *Одлука о измени Одлуке о условима и начину утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације*,³⁷ којом је омогућено да и пружаоци услуга повезаних с виртуелним валутама утврђују и проверавају идентитет странке у поступку видео-идентификације.

Улога супервизора

Улога Народне банке Србије као супервизора огледа се у поступку издавања одговарајућих дозвола и сагласности и у поступку вршења надзора провером да ли је пословање субјеката надзора усклађено с прописима. Супервизија се посебно односи на оцену усклађености пословања субјеката надзора с прописима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Ако се утврде недостаци односно неправилности у примени прописа односно предузимању радњи и мера у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије предузима корективне мере односно санкције, у складу с прописима.

Посредна контрола

Ради даљег јачања стабилности финансијског сектора и унапређења функције супервизије у складу с развојем и растом активности субјеката надзора, као и усклађивања с прописима ЕУ, међународним стандардима из ове области и принципима најбоље праксе, Народна банка Србије континуирано ради на унапређењу процеса супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Извори података који се користе за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма код обвезника над којима Народна банка Србије врши надзор јесу унутрашња акта у вези са управљањем ризиком од прања новца и финансирања тероризма, налази спроведених непосредних контрола и других супервизорских процена, подаци и информације које се добијају од

³⁵ „Службени гласник РС”, бр. 113/2017, 91/2019 и 153/2020.

³⁶ „Службени гласник РС”, бр. 49/2021.

³⁷ „Службени гласник РС”, бр. 49/2021.

Управе за спречавање прања новца, подаци из упитника који је сачињен ради прикупљања квантитативних и квалитативних података, информације које се добијају од надлежних тужилаштава и судова, резултати извршене националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији, као и остали подаци и информације којима супервизор располаже.

Континуирано су унапређивани обрасци упитника о активностима у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма путем којих се прикупљају релевантни подаци од банака, давалаца финансијског лизинга, друштава за осигурање која обављају послове животних осигурања, друштава за посредовање у осигурању која посредују при закључивању уговора о животним осигурањима, друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, овлашћених мењача, платних институција и институција електронског новца, као и о активностима повезаним с виртуелним валутама како би се одговорило на све трендове и благовремено обезбедила ажурност супервизорских информација. На основу података прикупљених путем наведених упитника сачињене су анализе.

Кључни резултат супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма јесте формирање супервизорског мишљења о изложености финансијских институција овом ризику и квалитету управљања тим ризиком, односно његовом одржавању на прихватљивом нивоу. У исте сврхе, унапређене су и интерне методологије за оцену тог ризика.

Поред контрола предвиђених планом непосредних контрола за 2021. годину, континуирано су се спроводиле и посредне контроле управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма код обвезника над којима Народна банка Србије врши надзор.

У 2021. години укупно је извршено 3.638 посредних контрола субјеката које Народна банка Србије надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма са аспекта спречавања прања новца.

Народна банка Србије упутила је у марту 2021. године позив овлашћеним мењачима за достављање годишњих извештаја о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле у 2020. години и извршена је анализа 927 извештаја.

Непосредна контрола

У 2021. години извршене су 202 непосредне контроле субјеката које Народна банка Србије надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Народна банка Србије је у вези с тим упућивала писмене опомене, изрицала новчане казне и подносила захтеве за покретање прекршајног поступка. У прошлој години су обустављена три контролна поступка.

На основу израђених супервизорских процена о изложености ризику прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије је израдила

планове непосредних надзора над пословањем субјеката у својој надлежности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма за 2022. годину.

Народна банка Србије као члан Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма

Народна банка Србије је активно учествовала у раду Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма, које је Влада Републике Србије образовала ради побољшања координације и ефикасности сарадње свих актера у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, као и Националног координационог тела за борбу против ширења оружја за масовно уништење за период од 2021. до 2025. године.

Народна банка Србије је активно учествовала и у реализацији активности утврђених *Акционим планом за спровођење Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма 2020–2024, усвојеним за период 2020–2022. године.*

Представници Народне банка Србије учествовали су у изради свих националних процена ризика спроведених у 2021. години, које се састоје од *Процене ризика од прања новца и финансирања тероризма, Процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине и Процене ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење.* Према устаљеној пракси, Народна банка Србије је дала посебан допринос процени рањивости у финансијском сектору. Такође, Народна банка Србије је дала посебан допринос у изради нове *Процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине,* која је прва таква процена у Европи спроведена коришћењем *Методологије секторске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору виртуелне имовине и пружалаца услуга повезаних с виртуелном имовином,* коју је израдио Савет Европе.

Сарадња с међународним организацијама (Комитет експерата за евалуацију мера за борбу против прања новца и финансирања тероризма – Манивал)

Народна банка Србије активно учествује у раду Комитета Савета Европе Манивал, који окупља експерте за процену усклађености прописа држава чланица са свим релевантним међународним стандардима за борбу против прања новца и финансирања тероризма у области правне праксе, финансијског система и унутрашњих послова, узајамном евалуацијом равноправних чланова. Циљ овог комитета јесте да све државе чланице имају делотворне системе за борбу против прања новца и финансирања тероризма и да буду усклађене с релевантним стандардима у тој области, пре свега с препорукама Радне групе за финансијску акцију – *FATF,* као и са одређеним међународним конвенцијама. Извештаји Манивала садрже препоруке за унапређење делотворности система мера и радњи за борбу против прања новца

и финансирања тероризма у појединачним државама, као и капацитета за сарадњу на међународном нивоу.

Ради испуњења препорука Манивала за унапређење делотворности система у Републици Србији, за потребе сачињавања четвртог извештаја о праћењу Манивала, Народна банка Србије је, у сарадњи с другим надлежним органима, у фебруару 2021. године известила то тело о спроведеним активностима у Републици Србији у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Те активности су биле предмет разматрања на 62. пленарној седници Манивала у децембру 2021. године.

Манивал је 13. децембра 2021. на свом сајту објавио информације о оцени напретка Републике Србије у примени мера за борбу против прања новца и финансирања тероризма, садржаним у четвртом извештају тог тела о напретку Републике Србије. Тим саопштењем је наглашено да је **Република Србија унапредила мере за борбу против прања новца и финансирања тероризма, показујући значајан напредак** (у односу на садржај првог извештаја објављеног 2016) у нивоу техничке усклађености свог система с међународним стандардима за спречавање прања новца, борбу против финансирања тероризма и финансирања оружја за масовно уништење (препоруке *FATF*-а), што је подигло њен рејтинг за још три додатне препоруке *FATF*-а. С тим у вези, **Република Србија је оцењена као „усклађена” или „у великој мери усклађена” са 39 од 40 препорука *FATF*-а.**

Током 2021. године настављена је сарадња у оквиру пројекта техничке подршке Савета Европе под називом „Спречавање прања новца и финансирања тероризма у Србији” упознавањем с њиховом *Методологијом за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у области дигиталне имовине односно виртуелних валута*, као и њеном применом. Пројекат Савета Европе је обухватио и активности израде техничког документа *Индикатори прања новца, финансирања тероризма и других предикатних кривичних дела која укључују услуге извршавања новчане дознаке, пружаоце услуга повезаних с виртуелном имовином и виртуелну имовину*, а даље је у плану израда коначног Техничког документа.

III.3. Функција реструктурирања банака

Правни оквир

У условима светске финансијске кризе из 2008. године, али и у посткризном периоду, постојећи механизми су се на глобалном нивоу показали недовољним за решавање проблема с којима су се суочиле банке са озбиљним потешкоћама у свом пословању. Они нису омогућавали довољно брзу и ефикасну интервенцију надлежних тела, нити су у потребној мери обезбеђивали услове за одржавање критичних функција банке, а тиме ни очување финансијске стабилности система као целине. Због свега тога, на

међународном и локалном нивоу додатно је појачана свест о неопходности постојања јасно дефинисаних правила и механизма по којима ће се поступати у кризним ситуацијама. На нивоу ЕУ, то је резултирало доношењем *Директиве о утврђивању оквира за опоравак и реструктурирање кредитних институција и инвестиционих друштава*³⁸ у мају 2014, која је почела да се примењује 1. јануара 2015. године.

Следећи стратешко опредељење Републике Србије које се односи на процес придруживања ЕУ, Народна банка Србије је израдила *Закон о изменама и допунама Закона о банкама*, који је почео да се примењује 1. априла 2015. године. Измене и допуне тог закона биле су саставни део измене сета финансијских закона (*Закон о Народној банци Србије, Закон о банкама, Закон о осигурању депозита, Закон о Агенцији за осигурање депозита и Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање*). Њиховим изменама правни оквир из области реструктурирања банака усклађен је с поменутом директивом ЕУ, као и регулаторним тенденцијама на међународном нивоу.

Народној банци Србије је том приликом додељена нова функција – функција тела надлежног за реструктурирање банака.

Циљеви поступка реструктурирања су:

- остваривање континуитета у обављању критичних функција банке;
- избегавање знатног негативног утицаја на стабилност финансијског система;
- заштита буџетских и других јавних средстава;
- заштита депонената и инвеститора;
- заштита новчаних средстава и друге имовине клијената.

Основни циљ реструктурирања банака јесте да се употреба буџетских и других јавних средстава, ради очувања финансијске стабилности, сведе на најмању могућу меру. Да би се то постигло, предвиђено је да губитке банке која не може да настави с редовним пословањем снесе, на првом месту, њени акционари и повериоци, уз поштовање прописаних ограничења и заштитних механизма (они не могу претрпети веће губитке од оних губитака које би претрпели у случају спровођења стечајног поступка над банком).

Активности

Народна банка Србије је, у складу с роковима утврђеним *Законом о банкама*, крајем 2015. и почетком 2016. године израдила прве планове реструктурирања за све банке које послују на територији Републике Србије, а почетком 2017. године и за све банкарске групе које контролише на консолидованој основи. Од тада, у складу са обавезом да ажурира планове реструктурирања најмање једном годишње, **Народна банка Србије сваке**

³⁸ *Directive 2014/59/EU on establishing a framework for recovery and resolution of credit institutions and investment firms.*

године редовно ажурира планове реструктурирања за банке и за банкарске групе.

Приликом израде и ажурирања планова реструктурирања, процењују се критичност пословних функција банке, сагледавају кључне пословне активности и процењује могућност реструктурирања сваке појединачне банке и банкарске групе коју Народна банка Србије контролише на консолидованој основи. До сада, приликом процене могућности реструктурирања банака, ни код једне банке нису уочене препреке за реструктурирање чије би отклањање налагало издавање посебног решења. С друге стране, појединим банкама је, према околностима конкретног случаја, указано на потребу обезбеђења континуитета оперативног пословања у делу поверених активности и услуга, као и на потребу унапређења система за управљање ризицима информационог система, а у контексту процеса планирања потенцијалног реструктурирања. У складу с најбољом праксом, Народна банка Србије континуирано прати активности које банке предузимају ради отклања тих потенцијалних препрека.

Почетком 2021. године усвојени су ажурирани предлози планова реструктурирања за све банке и банкарске групе у надлежности Народне банке Србије. У складу са одредбама *Закона о банкама*, саставни део плана реструктурирања је и минимални захтев за капиталом и подобним обавезама, с роком у коме је банка дужна да достигне прописани ниво тог захтева. Приликом ажурирања планова реструктурирања банака, Народна банка Србије је, полазећи од процене могућности реструктурирања, преиспитала и претходно утврђене минималне захтеве за капиталом и подобним обавезама и утврдила нове.

За потребе праћења усклађености банака са утврђеним минималним захтевом за капиталом и подобним обавезама, као и ради израде и ажурирања планова реструктурирања, банке и највиша матична друштва банкарских група које Народна банка Србије контролише на консолидованој основи достављају два пута годишње извештаје прописане *Одлуком о информацијама и подацима које банка, односно највише матично друштво банкарске групе доставља за потребе израде и ажурирања плана реструктурирања банке и банкарске групе*,³⁹ које Народна банка Србије контролише, прати и анализира. Током 2021. извршена је контрола и анализа достављених извештаја за 2020. и са стањем на дан 31. децембра 2020. године, све банке су биле усклађене с минималним захтевом за капиталом и подобним обавезама који се на тај дан примењивао.

Такође, Народна банка Србије остварује континуирану успешну сарадњу са страним регулаторним телима надлежним за реструктурирање, попут Јединственог одбора за реструктурирање (*Single Resolution Board*) – регулаторног тела надлежног за реструктурирање финансијских институција Банкарске уније у оквиру ЕУ и централне банке Мађарске, с којима редовно размењује информације у области реструктурирања банака и учествује у раду колегијума за реструктурирање која та регулаторна тела организују. У току

³⁹ „Службени гласник РС”, бр. 78/2015, 78/2017 и 46/2018.

2021. године Народна банка Србије закључила је Споразум о сарадњи у области реструктурирања и с централном банком Чешке.

III.4. Стабилност финансијског система

III.4.1. Функција финансијске стабилности

Поред основног циља – одржавања стабилности цена, Народној банци Србије законом је поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система.

Народна банка Србије утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система. Мере Народне банке Србије у овој области, регулаторне и друге препоруке, као и детаљна анализа стања финансијске стабилности и потенцијалних ризика, објављују се у *Годишњем извештају Народне банке Србије о стабилности финансијског система*, који се, у складу са *Законом о Народној банци Србије*, доставља Народној скупштини.

У погледу очувања финансијске стабилности, као одговор на светску финансијску кризу 2007/2008. године уведен је на међународном нивоу регулаторни стандард Базел III. Ради примене овог стандарда у Републици Србији, Извршни одбор Народне банке Србије је 2016. године усвојио регулаторни пакет којим се он преноси у домаћу регулативу. Саставни део овог регулаторног пакета је и *Одлука о адекватности капитала банке*, којом су уведени, између осталих, и заштитни слојеви капитала, који представљају најважније инструменте макроруденцијалне политике. Заштитни слојеви капитала представљају додатни основни акцијски капитал, који су банке у обавези да одржавају изнад прописаног регулаторног минимума, а ради ограничавања системских ризика у финансијском систему. Заштитни слојеви капитала примењују се од 30. јуна 2017. и обухватају заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој за глобалне системски значајне банке, заштитни слој за системски значајне банке и заштитни слој капитала за структурни системски ризик.

Заштитни слој за очување капитала представља обавезу банке да одржава додатни основни акцијски капитал у прописаној висини од 2,5% ризичне активе. **Контрациклични заштитни слој капитала** представља додатни основни акцијски капитал који се уводи у узлазној фази финансијског циклуса и може се кретати у висини од 0% до 2,5% ризичне активе банке. Народна банка Србије на тромесечном нивоу утврђује стопу контрацикличног заштитног слоја капитала, узимајући у обзир одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда, као и додатне опционе показатеље који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, екстерну позицију земље и кретања у банкарском сектору. *Одлуком о стопи контрацикличног заштитног слоја капитала за*

Републику Србију из јуна 2017. утврђена је стопа овог заштитног слоја од 0%. Ова стопа је задржана на истом нивоу током 2021. услед наставка глобалне неизвесности изазване ширењем вируса корона, с обзиром на то да би утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја капитала изнад 0% у датим околностима могло да утиче на потенцијални нижи раст кредитне активности.

Заштитни слој капитала за системски значајне банке, које су као такве утврђене у Републици Србији, утврђује се на основу критеријума који се односе на величину банке, значај за привреду Републике Србије, значај прекограничних активности банке, повезаност банке с финансијским системом, заменљивост банке у финансијском систему и сложеност пословања банке. Утврђене системски значајне банке обавезне су да одржавају додатни основни акцијски капитал у висини од 0% до 2% ризичне aktive. *Одлуком о утврђивању листе системски значајних банака у Републици Србији и стопа заштитног слоја капитала за те банке* од 10. јуна 2021. године **утврђено је осам системски значајних банака, од којих су четири обавезне да одржавају заштитни слој капитала за ове банке у висини од 2% ризичне aktive банке, а друге четири у висини од 1%.** Листа системски значајних банака и стопе заштитног слоја за те банке преиспитује се најмање једном годишње и објављује на интернет страници Народне банке Србије.

Примена заштитног слоја капитала за глобалне системски значајне банке у Републици Србији одложена је до дана приступања Србије ЕУ.

Заштитни слој капитала за структурни системски ризик утврђен је у јуну 2017. године ради ограничења системског ризика евроизације, као и подстицања банака да смање степен евроизације. Све банке са седиштем у Републици Србији код којих је учешће девизно и девизно индексираних пласмана становништва и привреде у укупним пласманима становништва и привреде изнад 10% дужне су да одржавају заштитни слој капитала за структурни системски ризик у висини од 3% девизних и девизно индексираних пласмана привреди и становништву у Србији. Народна банка Србије је преиспитала обавезу одржавања овог заштитног слоја 2020. године.

Народна банка Србије **активно подржава динаризацију финансијског система Републике Србије**, истовремено умањујући потенцијалне ризике по стабилност финансијског система који могу проистећи из ризика евроизације.

Усвајањем подзаконских аката крајем 2019. године успостављен је правни основ који има за циљ промену валутне структуре кредитирања у правцу што већег учешћа динарског кредитирања у укупно одобреним кредитима у Републици Србији и стварање амбијента којим се подстиче повољније финансирање привреде, а посебно малих и средњих предузећа, у динарима. Поред тога, узимајући у обзир околности настале ширењем пандемије вируса корона, а ради олакшаног приступа динарским изворима финансирања, Народна банка Србије је у јулу 2020. године донела меру којом се могу остварити повољнији услови финансирања кроз кредите у оквиру гарантне шеме за предузетнике, микропредузећа, мала и средња предузећа. У јануару

2021. ова мера је примењена и на гарантну шему из *Закона о утврђивању гарантне шеме као мера подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-COV-2*, као и на гарантну шему из *Закона о утврђивању друге гарантне шеме као мера додатне подршке привреди услед продуженог негативног утицаја пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-COV-2*. Наиме, Народна банка Србије банкама које клијентима одобравају динарске кредите из гарантне шеме по нижим каматним стопама од максималне прописане стопе плаћа стопу ремунерације по каматној стопи која је за 0,50 п.п. виша од стандардне стопе ремунерације (која се плаћа на износ издвојене обавезне резерве у динарима). На тај начин је подржано динарско кредитирање привреде тиме што су кредити у динарима које банке одобравају у оквиру гарантне шеме Републике Србије учињени још повољнијим од иницијалних услова.

III.4.2. Оцена стабилности финансијског система

Ризици из међународног окружења

Повећана неизвесност у погледу утицаја тока пандемије и појаве нових сојева вируса на брзину глобалног привредног раста, светске цене примарних производа, а тиме и на инфлацију обележила је и 2021. годину. Светске цене енергената и примарних пољопривредних производа нашле су се на вишегодишњим максимумима. Раст цена енергије и прекиди у снабдевању довели су до пораста инфлације више него што се очекивало, посебно у САД и многим тржиштима у настајању и земљама у развоју. Ипак, упркос повећаним трошковним притисцима и погоршању епидемијске ситуације, у појединим земљама забележен је глобални привредни опоравак у 2021. години.

Према извештају ММФ-а из априла 2022. године, очекује се да ће се глобални раст смањити на 3,6% у 2022, са 6,1%⁴⁰ у 2021. години, на шта ће се одразити изражене геополитичке тензије и избијање сукоба у Украјини, што је додатно повећало инфлаторне притиске на глобалном нивоу по основу додатног раста цена енергената, индустријских сировина и примарних производа. С друге стране, смањена је неизвесност у погледу тока пандемије и појаве нових сојева вируса, што је резултирало попуштањем или укидањем већине здравствених мера.

Процењује се да је раст БДП-а зоне евра у 2021. години износио 5,4%⁴¹ (у 2020. забележен је пад од 6,4%). Стопа незапослености зоне евра је у децембру 2021. износила 7,0% (8,2% на крају 2020). Кад је реч о појединачно најважнијим трговинским партнерима Србије унутар зоне евра, Немачка је, према подацима *Eurostat*-а, у 2021. забележила раст БДП-а од 2,9%, а Италија раст од 6,6%.

⁴⁰ ММФ *WEO*, април 2022.

⁴¹ Према процени *Eurostat*-а.

У 2021. инфлација у зони евра у просеку је износила 2,6% м.г., што је знатно изнад просека из 2020. године (0,3% м.г.). Инфлација у зони евра имала је растући тренд током целе године, а додатно је убрзала м.г. раст током Т4, достигавши 5,0% у децембру, чему је највише допринео снажан раст цена енергената, али и више цене услуга и индустријских производа без енергије. Базна инфлација (инфлација по искључењу цена хране, енергије, алкохола и цигарета) такође је расла током године, при чему је посебно убрзала раст крајем године и достигла 2,6% м.г. у децембру (док је у децембру 2020. године износила само 0,2% м.г.).

Цена нафте на светском тржишту порасла је током 2021. у односу на претходну годину и износила је 77,5 долара по барелу у децембру. Као резултат раста тражње за нафтом и спорнијег прилагођавања понуде из земаља ОПЕКС+ растућој тражњи, светске цене нафте су се током 2021. нашле изнад преткризног нивоа и у просеку су износиле 70 долара по барелу, што је за преко 60% више него у претходној години. Раст цена нафте настављен је и у 2022. години, када је, услед повећаног оптимизма инвеститора, знатнијег пада залиха сирове нафте у САД и појачаних геополитичких тензија услед рата у Украјини, цена нафте достигла вишегодишњи максимум.

У 2021. години ЕЦБ је задржала референтну каматну стопу (0,00%), као и стопе на кредитне (0,25%) и депозитне олакшице (-0,50%). У 2021. ЕЦБ је наставила да спроводи програм куповине обвезница *Pandemic Emergency Purchase Program (PEPP)* у износу од 1.850 млрд евра, али је током године смањивала обим куповине активе у оквиру овог програма. На састанку у децембру 2021. ЕЦБ је донела одлуку да примену *PEPP* оконча до краја марта 2022. године, док је рок за реинвестирање доспелих ХоВ купљених у оквиру овог програма продужен најмање до краја 2024. године. Током 2021. године ЕЦБ је наставила да спроводи програм куповине активе (*Asset Purchase Programme – APP*), али је у току Т2 2022. смањила обим квантитативног попуштања у оквиру овог програма, што је повећало очекивања тржишта да ће у 2022. бити повећана и референтна каматна стопа. ЕЦБ је током 2021. године наставила да обезбеђује ликвидност и путем таргетираних дугорочних операција рефинансирања (*targeted longer-term refinancing operations – TLTRO III*) и на састанку у децембру 2021. одлучено је да се овај програм примењује до краја јуна 2022. године. Поред тога, ЕЦБ је до марта 2022. године продужила трајање привремених репо операција с другим централним банкама земаља изван зоне евра. Почетком јула 2021. године ЕЦБ је објавила резултате ревизије стратегије монетарне политике започете у јануару 2020. године. У ревидираној стратегији усвојен је симетричан инфлациони циљ од 2% у средњем року, уместо досадашњег циља од близу, али испод 2%. Нови циљ ЕЦБ-а треба да обезбеди стабилна инфлациона очекивања, која су кључна за очување ценовне стабилности. Приликом одлучивања о монетарној политици, узимаће се у обзир и климатске промене, а програм куповине корпоративних ХоВ биће прилагођен тако да узима у обзир и климатске циљеве. ЕЦБ сматра да хармонизовани ИПЦ (*Harmonised Index of Consumer Prices – HICP*) остаје

адекватан за мерење инфлације у зони евра, уз препоруку да се трошкови становања узимају у обзир као додатни сет мера инфлације.

У 2021. ФЕД је задржао распон референтне каматне стопе (0,0–0,25%) и наставио је да спроводи нето куповину у оквиру програма квантитативног попуштања у месечном обиму од најмање 80 млрд долара државних обвезница и најмање 40 млрд долара хипотекарних обвезница. Услед побољшања показатеља економске активности, ФЕД је одлучио да смањи обим програма квантитативног попуштања за месечни износ од 30 млрд долара. На састанку у децембру 2021. ФЕД је најавио да ће почев од јануара 2022. спроводити нето куповину у оквиру програма квантитативног попуштања.

У условима појачаних инфлаторних притисака и заоштравања услова на тржишту рада, ФЕД је на састанку у марту и мају 2022. године повећао референтну каматну стопу на распон 0,75–1,00%, уз најаву да ће од јуна почети да смањује обим куповине државних и хипотекарних обвезница.

Домаће макроекономско окружење

Србија је кризу проузроковану пандемијом и појавом нових сојева вируса корона дочекала са стабилним макроекономским фундаментима, чиме је омогућено да у 2021. години БДП забележи раст од 7,4%. Просечна годишња инфлација на нивоу 2021. износила је 4,0%, а просечна базна инфлација 2,3%. Очувању базне инфлације на релативно ниском и стабилном нивоу доприноси дугогодишња релативна стабилност девизног курса, која представља сидро ценовне стабилности и која ће бити очувана и у наредном периоду. Захваљујући бројним економским мерама за подршку привреди и становништву, домаће тржиште рада је избегло теже последице глобалне здравствене кризе. Посматрано на нивоу целе 2021. године, просечна стопа незапослености износила је 11,0%, а просечна стопа запослености 48,6% (раст за 1,5 п.п. у односу на 2020).⁴² Раст бруто зарада у 2021. години износио је 9,4% номинално, односно 5,2% реално. Истовремено, нето зараде су порасле за 9,6% номинално и за 5,4% реално. Кредитна активност је у 2021. остварила готово двоцифрену стопу раста и остала важан фактор финансирања инвестиција и потрошње. Услед обимних мера подршке Владе за ублажавање последица пандемије, буџет државе на консолидованом нивоу био је у дефициту од 4,1% БДП-а, што је знатно бољи резултат него у 2020. години. Дефицит на текућем рачуну платног биланса у 2021. износио је 4,4% БДП-а, што је незнатно више него претходне године. Седму годину заредом, обезбеђена је пуна покривеност дефицита текућег рачуна платног биланса, при чему је у 2021. години остварен рекордно висок прилив СДИ у Србију у износу од 3,9 млрд евра, док је нето прилив износио 3,6 млрд евра. Након што је у марту 2021. агенција *Moody's* повећала кредитни рејтинг Србије с Ба3 на Ба2, почетком децембра 2021. и рејтинг агенција *Standard & Poor's* повећала је изгледе Србије за добијање инвестиционог рејтинга са стабилних на позитивне. Такође, рејтинг агенција

⁴² Од 2021. године РЗС спроводи истраживање Анкета о радној снази према новој, редизајнираној методологији *Eurostat*-а.

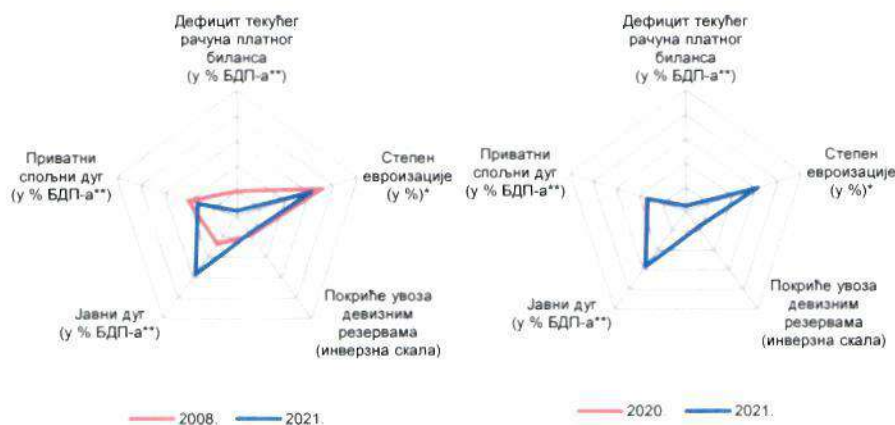
Fitch Ratings у марту и септембру 2021. задржала је кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање у домаћој и страној валути на нивоу ББ+. На одлуку су утицали снажан привредни раст Србије и показан висок степен отпорности домаће привреде на потрес изазван пандемијом. Поред тога, у фебруару 2022. рејтинг агенција *Fitch Ratings* задржала је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, један ниво до инвестиционог, уз стабилне изгледе.

Ако се пореде показатељи рањивости финансијског система⁴³ у 2021. у односу на 2020. годину, на јачање отпорности финансијског система указују смањење учешћа приватног спољног дуга у БДП-у (са 33,8% на 32,6%) и смањење учешћа јавног дуга у БДП-у (са 57,0% на 56,5%).

Већој отпорности домаће привреде на евентуалне промене курса динара доприноси и повећање динаризације домаћег финансијског система, будући да је учешће девизних и девизно индексираних пласмана привреде и становништва у укупним пласманима банака смањено у току 2021. године за 1 п.п. и крајем године износило је 61,7%. Поред тога, смањено је и учешће девизних и девизно индексираних депозита банака одобрених привреди и становништву у укупним депозитима банака (са 59,9% крајем 2020. на 59,7% крајем 2021). У истом смеру деловало је и повећање девизних резерви земље, које су крајем 2021. достигле рекордан ниво (16,5 млрд евра), као и покривеност увоза робе и услуга девизним резервама, која је била двоструко виша од стандарда којим се утврђује адекватност девизних резерви.

Учешће дефицита текућег рачуна у БДП-у у 2021. години износило је 4,4%, што представља незнатно повећање у односу на ниво из 2020. године, када је износио 4,1% БДП-а, и у границама је екстерне одрживости. Поред повећаног увоза енергената крајем године, дефицит је незнатно повећан као резултат

Графикон III.4.2.1. Кључни макроекономски ризици

* Учешће девизних и девизно индексираних пласмана у укупним пласманима привреде и становништва

** НБС процена

Извор: НБС.

⁴³ Као основни показатељи рањивости финансијског система у Републици Србији коришћени су промена дефицита текућег рачуна платног биланса, приватног спољног дуга, јавног дуга, степена евроизације и адекватности девизних резерви (мерено инверзном вредношћу броја месеци покрића увоза бруто девизним резервама). Повећање удаљености од центра графика на за сваки показатељ указује на пораст ризица.

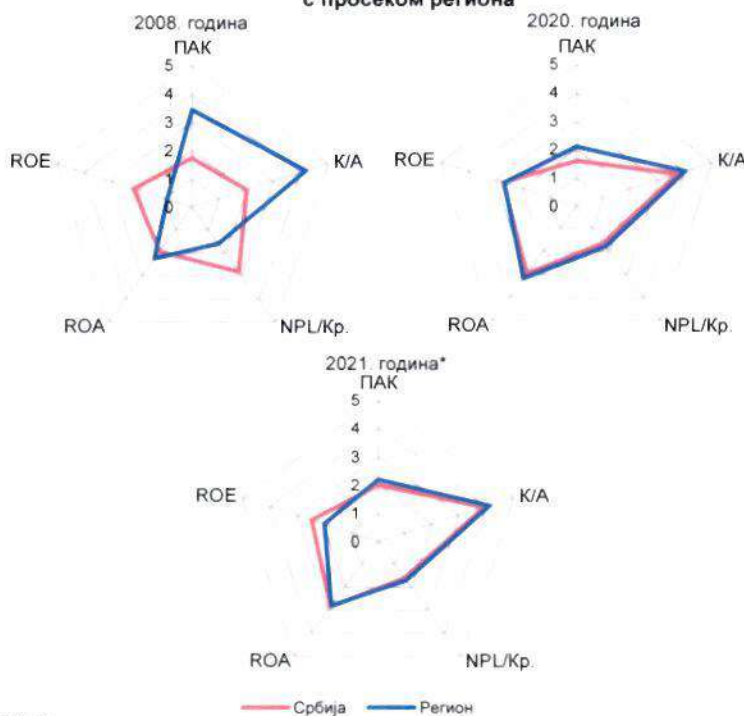
раста извозних капацитета захваљујући инвестицијама из претходног периода и веће екстерне тражње.

Оцена стабилности финансијског система

С обзиром на чињеницу да банке чине око 91% финансијског система Србије, стабилност финансијског система у великој мери зависи од стабилности банкарског сектора. **У 2021. години банкарски сектор је остао стабилан захваљујући високој капитализованости и ликвидности.** Кредитна активност наставила је да расте, по скоро двоцифреној стопи, што је позитивно утицало и на привредни раст Србије.

Како би се оценила финансијска стабилност, користи се више приступа, од којих у наставку приказујемо следеће: поређење показатеља финансијског здравља са одређеним земљама региона, композитни показатељ системског стреса, стрес-тестове и мрежно моделовање.

Графикон III.4.2.2. Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона

Напомене

- 1) Приказане су стандардизоване вредности основних индикатора финансијске стабилности: ПАК - показатељ адекватности капитала (регулаторни капитал у односу на ризичну активу), К/А - основни капитал у односу на укупну активу, NPL/Кр. - однос проблематичних бруто кредита према укупним бруто кредитима, ROA - принос на активу, ROE - принос на капитал.
 - 2) Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик.
 - 3) Регион обухвата земље централне и источне Европе: БиХ, Бугарску, Мађарску, Северну Македонију, Пољску, Турску и Хрватску. Индикатори који се односе на регион су непондерисани просеци расположивих података за наведене земље.
- * последњи доступни подаци

Извор: НБС и ММФ: GFSR.

Поређењем изабраних показатеља финансијског здравља оцењено је финансијско здравље банкарског сектора Србије у односу на земље региона. **Показатељи финансијског здравља указују на то да је капитализованост банкарског сектора у Србији виша од просека региона, док је учешће NPL ниже, што говори у прилог квалитету активе. Учешће NPL у укупним**

кредитима на крају 2021. износило је 3,6%. У току 2021. године банкарски сектор Србије је позитивно пословао, а показатељ приноса на активу био је нешто испод просека региона, као и принос на капитал, услед високе капитализованости домаћег банкарског сектора.

Ради утврђивања нивоа системског стреса финансијског система Републике Србије, развијена је методологија на основу које је конструисан **композитни показатељ системског стреса**,⁴⁴ који користе Европски одбор за системски ризик⁴⁵ и ЕЦБ⁴⁶ за анализу акумулације ризика у различитим сегментима финансијског система и оцену нивоа укупног системског стреса.

Овај показатељ пружа доносиоцима одлука значајне и правремене информације о кретањима на финансијским тржиштима, односно појави нестабилности у финансијском систему и могућим импликацијама по финансијску и макроекономску стабилност. Такође, овај показатељ омогућава препознавање сигнала раног упозорења који даје правремену информацију о могућем наступању системске кризе. Показатељ системског стреса обухвата велики број показатеља који сагледавају ниво финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних ХоВ, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У току 2021. године показатељ системског стреса указује на период ниског ризика, праћен ниском и стабилном системском компонентом. Мере монетарне, микропруденцијалне и макропруденцијалне политике Народне банке Србије и Владе спроведене током претходне године допринеле су смањењу негативних последица вируса корона и јачању стабилности финансијског система Републике Србије.

⁴⁴ За више о показатељу системског стреса погледати *Годишњи извештај о стабилности финансијског система* у 2015.

⁴⁵ <https://www.esrb.europa.eu/pub/rd/html/index.en.html>

⁴⁶ <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1426.pdf?6d36165d0aa9ac601070927f3ab799fc>

Макропруденцијални стрес-тестови Народне банке Србије⁴⁷ спровode се у тромесечној динамици и служе за оцену отпорности банкарског сектора коришћењем претпоставки централне пројекције, умереног и најгорег сценарија. Добра солвентност банкарског система подржана је и резултатима стрес-тестова солвентности, који су показали да и при најнеповољнијем сценарију банкарски сектор остаје адекватно капитализован. С друге стране, стрес-тестови ликвидности (излагање банкарског сектора шоковима ликвидности) показали су да би банкарски сектор остао ликвидан чак и у случају интензивног одлива депозита.

Како би се оценила системска компонента ризика који произлази из саме међуповезаности банака у систему, користи се **мрежно моделирање**, засновано на међубанкарским изложеностима. Мрежни модел даје оцену глобалне ефикасности мреже и густине повезаности банкарског сектора, који указују на капацитет мреже у смислу преношења шокова и могуће путеве преношења шока кроз систем. Такође, мрежним моделима оцењује се и системски утицај сектора привреде на позиције капитала банкарског сектора, у условима повећања вероватноће неизмирења обавеза. Резултати мрежног моделирања показују да не постоји значајна системска компонента ризика у банкарском сектору Србије као резултат међубанкарске повезаности и веза с реалним сектором.

У претходном периоду стабилност банкарског сектора, на коју указују резултати стрес-тестова, потврђена је и током пандемије вируса корона, као и након престанка примене појединих монетарних и фискалних подстицаја и помоћи приватном сектору, а која се огледа у несметаном функционисању банкарског сектора и добрим показатељима финансијског здравља.

⁴⁷ Резултати макропруденцијалних стрес-тестова објављују се у оквиру *Годишњег извештаја о стабилности финансијског система*.

IV. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

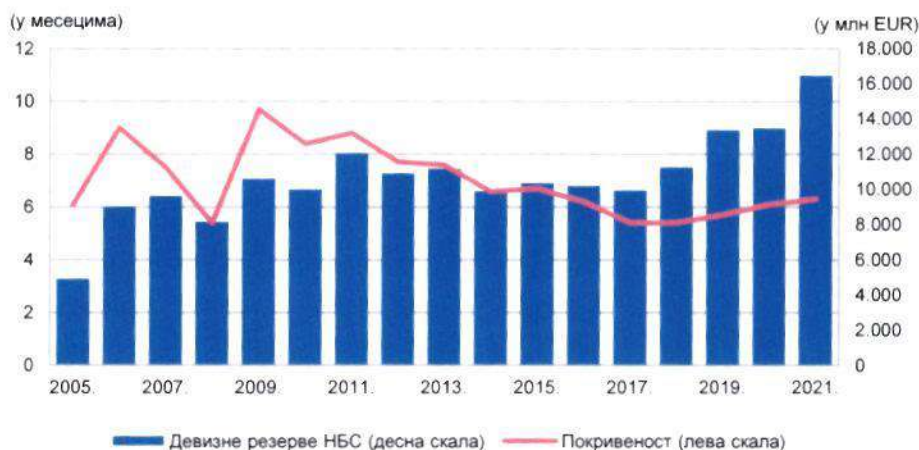
IV.1. Управљање девизним резервама

Стање и промена девизних резерви у 2021.

На крају 2021. године бруто девизне резерве Народне банке Србије биле су на највишем нивоу крајем године од када се на овај начин прате подаци (од 2000. године) и износиле су 16.454,5 млн евра, што је за 2.962,8 млн евра више него на крају 2020. године. Овај ниво девизних резерви обезбедио је покривеност новчане масе М1 од 138,1% и шест месеци увоза робе и услуга, што је двоструко више од стандарда којим се утврђује адекватан ниво девизних резерви.

У току 2021. године на раст девизних резерви највише је утицао девизни прилив по основу емисије еврообвезница Републике Србије на међународном финансијском тржишту у укупном износу од 2.678,6 млн евра. Од тога, крајем

Графикон IV.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: НБС.

фебруара по основу емисије дванаестогодишње еврообвезнице остварен је прилив од 970,9 млн евра, док је у септембру први пут емитована зелена седмогодишња еврообвезница по најнижој купонској стопи и стопи приноса до сада од 1% и 1,26%, респективно (прилив у девизне резерве износио је 982,0 млн евра), и петнаестогодишња конвенционална еврообвезница, што је најдужа рочност ХоВ коју је Србија емитовала на међународном тржишту до сада (прилив у девизне резерве износио је 725,7 млн евра).

Девизни прилив од продаје ХоВ Републике Србије на домаћем финансијском тржишту износио је 134,4 млн евра.

По основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у реализован је нето прилив девиза у износу од 660,0 млн евра.⁴⁸

Девизни прилив по основу коришћења кредита за Републику Србију остварен је у износу од 520,7 млн евра, и то од:

- **Развојне банке Савета Европе** (242,0 млн евра), за подршку напорима Републике Србије на ублажавању пандемије вируса корона, унапређење инфраструктуре у области здравства, изградњу и опремање затворских установа у Крагујевцу, санирање последица земљотреса у Краљеву, образовања за социјалну инклузију, водоснабдевање и пречишћавање отпадних вода, као и инфраструктуру културе;
- **Групације Светске банке** (152,2 млн евра), за унапређење ефикасности и одрживости инфраструктуре, пројекте инклузивног предшколског образовања и васпитања, конкурентну пољопривреду и унапређење земљишне администрације, развој здравства, унапређење запошљавања и подстицање предузетништва, интегрисан развој коридора река Саве и Дрине, ефикасност јавног сектора и зелени опоравак, модернизацију железничког сектора и унапређење трговине и саобраћаја Западног Балкана;
- **ЕИБ-а** (120,5 млн евра) за финансирање пројекта Клиничког центра Б, истраживање и развој у јавном сектору, развој речне транспортне инфраструктуре, безбедност путева, партнерства за програм локалног развоја и модернизације школа;
- **Немачке развојне банке** (4,0 млн евра) за енергетску ефикасност у објектима јавне намене и
- **ЕБРД-а** (2,0 млн евра) за унапређење јавног превоза у Београду и саобраћајне инфраструктуре.

По основу платног промета с Косовом и Метохијом остварени су девизни приливи у износу од 438,3 млн евра, пошто су према *Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ* банке обавезне да девизни прилив који резиденти остваре у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.⁴⁹

⁴⁸ Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у исказује се у складу с рачуноводственим правилима на дан извршења, а не на дан трговања.

⁴⁹ „Службени лист СРЈ”, бр. 9/01.

Банке су по основу девизне обавезне резерве издвојиле средства у нето износу од 407,3 млн евра, по основу донација остварен је прилив у износу од 265,4 млн евра, а по основу наплате купона и нето камата на иностране ХоВ 57,7 млн евра.

Поред тога, прилив у износу од 759,4 млн евра остварен је по основу нове опште алокације *SDR* од стране ММФ-а земљама чланицама, при чему је Републици Србији додељено 627.596.351 *SDR*.

У току 2021. године, по основу измиривања обавеза према иностраним кредиторима (главница и камата) реализован је одлив у износу од 1.116,4 млн евра. Такође, у септембру је отплаћен преостали дуг по основу доларске еврообвезнице емитоване 2011. године у износу од 619,8 млн евра, док је на име доспелих ХоВ емитованих у еврима на домаћем финансијском тржишту у 2021. реализован одлив у износу од 454,5 млн евра.

За потребе министарстава Републике Србије извршена су плаћања у укупном износу од 864,2 млн евра.

У вези с применом *Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије*, по основу неисплаћене девизне штедње грађана исплаћено је укупно 24,7 млн евра (укључена је неисплаћена девизна штедња грађанима из бивших република СФРЈ у износу од 21,8 млн евра).

Нето девизне резерве Народне банке Србије 31. децембра 2021. године износиле су 13.704,0 млн евра и биле су за 2.573,3 млн евра веће него на крају 2020. године.

Структура и профитабилност девизних резерви

Посматрано по структури, девизне резерве Народне банке Србије су на дан 31. децембра 2021. године чиниле: иностране ХоВ (44,33%), девизна средства на рачунима у иностранству (25,94%), ефективни страни новац (12,85%), злато у трезору Народне банке Србије (11,74%) и *SDR* код ММФ-а (5,14%).

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на дан 31. децембра 2021. године чинили су: евро (66,45%), амерички долар (23,82%), британска фунта (1,66%), канадски долар (1,58%), *SDR* (5,82%) и друге валуте (0,67%).

Највећи део девизних резерви, у износу од 7.293,8 млн евра, инвестиран је у ХоВ у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога, у дугорочне ХоВ инвестирано је 65,29%, а у краткорочне ХоВ 34,71%.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су била уложена у: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година САД, Канаде, Немачке, Велике Британије, Француске, Аустрије, Луксембурга, Словачке, Белгије и Ирске; ХоВ јавног сектора (*Supranational, Subnational, Agencies, Sovereign*) укључујући и ХоВ с променљивом каматном стопом (*Floating Rate Notes – FRN*), као и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*) рочности од једне до пет година.

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су била уложена у: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године САД, Немачке, Белгије, Француске, Финске, Аустрије и Канаде, државне купонске ХоВ рока доспећа до једне године САД, Канаде, Велике Британије, Немачке, Француске, Аустрије и Ирске, ХоВ јавног сектора (*Supranational, Subnational, Agencies* и *Sovereign*) укључујући и ХоВ с променљивом каматном стопом (*Floating Rate Notes – FRN*), као и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*).

Део девизних резерви у износу од 4.269,3 млн евра налази се на текућим рачунима у иностранству и пласиран је у депозите на рок. Од тог износа, 85,7% налази се код централних банака (ФЕД, Бундесбанка, Банка Канаде, Народна банка Аустрије, Централна банка Луксембурга и Банка резерви Аустралије) и међународне финансијске организације *BIS* из Базела, а 14,3% је инвестирано код првокласних иностраних комерцијалних банака комбинованог (композитног) кредитног рејтинга AAA (на рок до шест месеци), односно иностраних комерцијалних банака комбинованог кредитног рејтинга минимално AA– (на рок до три месеца), као и на текућим рачунима код пословних банака-кореспондената у иностранству.

Народна банка Србије је и у 2021. години остварила приход по основу пласмана у иностране ХоВ и камата на девизна средства, и то у нето износу од 22,4 млн евра.

Управљање ризицима

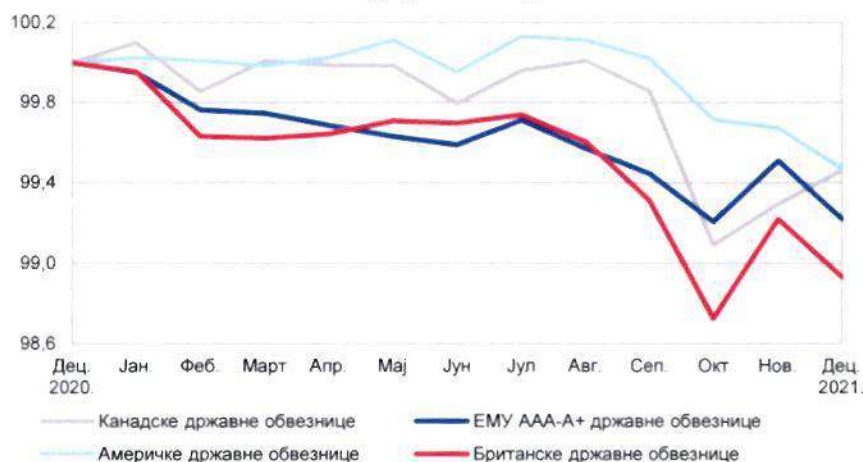
Народна банка Србије је и у 2021. години остала доследна опредељењу одржавања ризика свог портфеља на веома ниском нивоу, што је омогућило очување високог нивоа сигурности и ликвидности.

Током 2021. године повећане су стопе приноса обвезница у портфељу Народне банке Србије. Код европских државних обвезница (немачких, француских и холандских) повећан је нагиб криве приноса, пошто је раст стопа приноса на дужим рочностима био израженији од раста на краћим рочностима. Код америчких и канадских државних обвезница нагиб је повећан на делу криве до средњих рочности (од пет до седам година), док је код британских државних обвезница нагиб криве приноса готово непромењен.

У таквим околностима, Народна банка Србије је остварила негативан принос⁵⁰ у сва четири портфеља (у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима), док су на ублажавање негативних ефеката пада цена утицали опрезан приступ инвестирању и ниска дурација портфеља. Најмање негативан принос од –0,03% остварен је у портфељу у канадским доларима, а затим следе портфељ у америчким доларима са –0,17%, портфељ у британским фунтама са –0,30% и портфељ у еврима са –0,43%. Упоредне референтне вредности (*benchmark*) имале су мање приносе од сва четири портфеља Народне банке Србије.

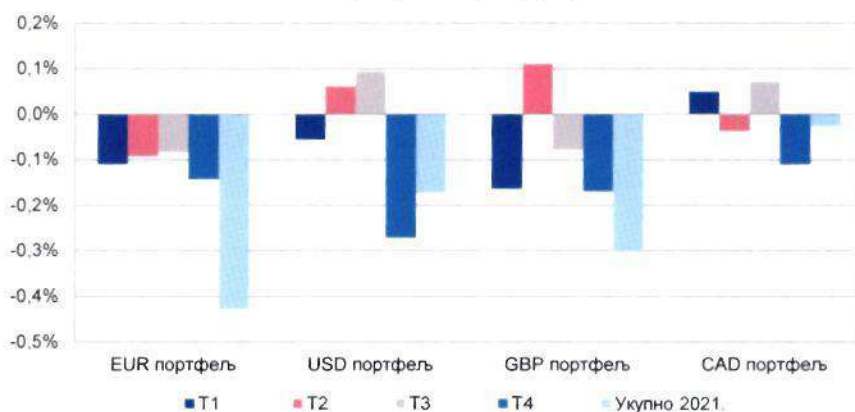
⁵⁰ Принос портфеља подразумева промену тржишне вредности инструмената који се налазе у портфељу.

Графикон IV.1.2. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути
(дец. 2020 = 100)

Извор: НБС.

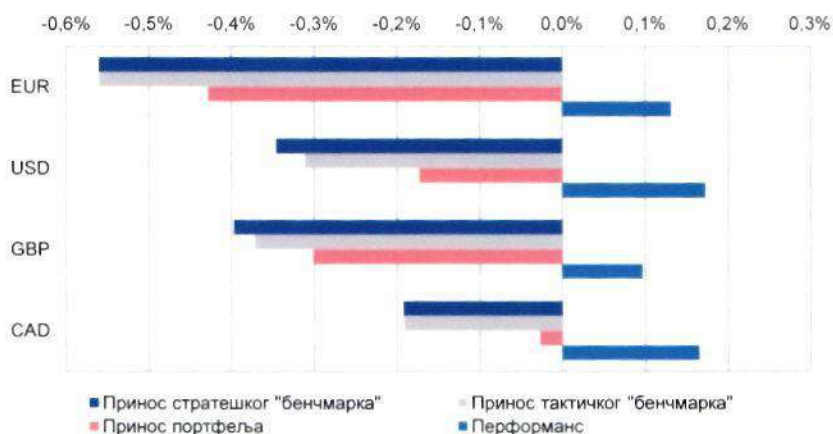
Графикон IV.1.3. Принос портфеља у оригиналној валути
(по тромесечјима, у %)

Извор: НБС.

Портфељ у америчким доларима остварио је позитиван резултат у Т2 и Т3, портфељ у британским фунтама само у Т2, док је портфељ у канадским доларима остварио позитиван резултат у Т1 и Т3. Најбољи резултат остварен је у Т2 код портфеља у британским фунтама, а потом у Т3 код портфеља у америчким и канадским доларима. У европском портфељу негативни приноси остварени су у сва четири тромесечја. И поред и даље присутне пандемије вируса корона, 2021. годину обележило је постепено укидање мера донетих ради ублажавања негативних ефеката пандемије, те изражен раст тражње, као и проблеми на страни понуде, који су допринели расту инфлаторних притисака и снажном али неуједначеном опоравку глобалне економске активности. У САД, ФЕД је задржао циљани распон каматне стопе (*federal funds rate*) од 0,00% до 0,25%, али је од новембра отпочео смањење обима месечних куповина обвезница, уз очекивање да се нето куповине заврше до средине 2022. Током 2021. године ЕЦБ није мењала референтну каматну стопу (на нивоу од -0,50%), али је крајем године најавила смањење обима куповина обвезница у оквиру програма *PEPP* и *APP*, као и продужетак периода реинвестирања средстава од доспелих обвезница у оквиру ових програма.

Графикон IV.1.4. Принос портфеља и "бенчмарка" у оригиналној валути у 2021. години

Извор: НБС

Графикон IV.1.5. Укупан принос портфеља и "бенчмарка" прерачунат у динаре, по тромесечјима

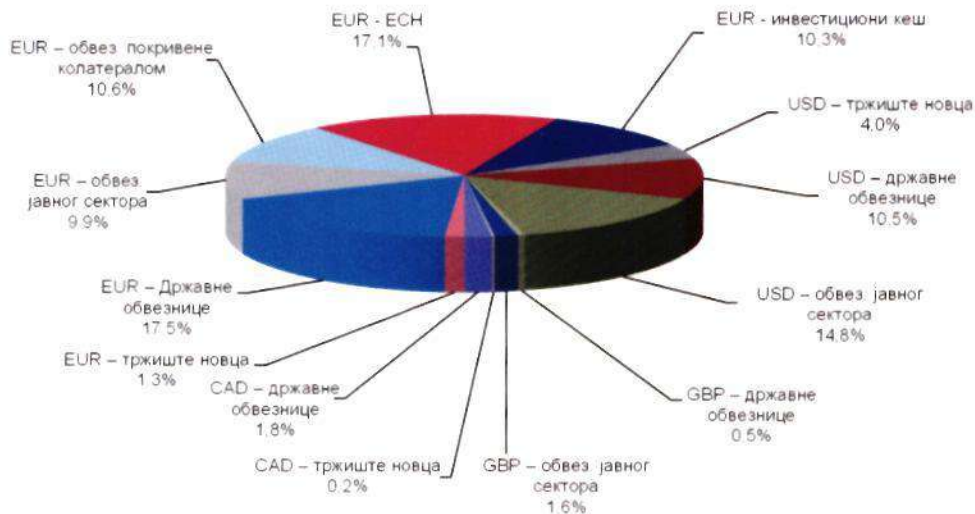

Извор: НБС

Банка Енглеске је у децембру повећала референтну стопу за 15 б.п., на 0,25%, а обим куповине активе није мењан током године. Банка Канаде није мењала референтну каматну стопу током 2021. године (од 0,25%), али је у априлу и јулу смањила обим куповине обвезница, док је у октобру донела одлуку о окончању програма куповине обвезница и наставку реинвестирања средстава.

Евро је ослабио према америчком долару за 7,12%, према британској фунти за 6,04% и према канадском долару за 7,57%. Принос укупног инвестиционог портфеља прерачунат у евре био је позитиван и износио је 2,07%, превасходно услед јачања америчког долара према еврџу. У условима готово непромењеног курса динара према еврџу и депресијације динара према америчком долару, принос укупног портфеља прерачунат у динаре био је позитиван у износу од 2,07%.

Структура инвестиционог портфеља по врстама активе и валутна структура биле су у складу са *Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије*.

Графикон IV.1.6. Структура инвестиционог портфеља
(на дан 31.12.2021. године)

Извор: НБС.

Током 2021. године Народна банка Србије инвестирала је у високоликвидне обвезнице с ниским тржишним и кредитним ризиком. Валутни ризик је знатно умањен усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље, а каматни ризик одржавањем ниске дурације портфеља. О томе сведочи и низак *Value-at-Risk (VaR)*, којим се процењује вредност тржишног ризика за дати ниво поверења, рачунат по појединачним портфељима и различитим методама обрачуна.

Табела IV.1.1. Вредност изложена ризику (*VaR*) на дан 31. децембра 2021.
(степен вероватноће – 95%, посматрани период – један дан)

	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Параметарски <i>VaR</i>	0,03%	0,05%	0,05%	0,04%
Историјски <i>VaR</i>	0,02%	0,04%	0,05%	0,04%
Монте Карло <i>VaR</i>	0,02%	0,05%	0,05%	0,04%

Извор: НБС.

Вредности стреса-теста (*Stress testing*) показују за колико би се процената смањила тржишна вредност портфеља Народне банке Србије у случају наглог и неочекиваног повећања тржишних стопа приноса за 1,00 п.п.

Табела IV.1.2. Стрес-тест на дан 31. децембра 2021.
(посматрани период – један дан)

Сценарио	Промена тржишне вредности			
	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Раст тржишних каматних стопа за 100 б.п.	-0,96%	-1,19%	-1,00%	-0,86%

Извор: НБС.

Ради управљања кредитним ризиком, Народна банка Србије је одредила високе критеријуме минималног комбинованог кредитног рејтинга за издаваоце и банке код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви. Минимални дозвољени комбиновани кредитни рејтинг за

банке код којих је дозвољено пласирање депозита јесте AA– (одређен према рејтинг агенцијама *Standards & Poor's*, *Moody's* и *Fitch*), за државне обвезнице A–, за хартије у портфељу које нису у пуној гаранцији државе (обвезнице јавног сектора) одређен је минимални комбиновани кредитни рејтинг од A+, а за обвезнице покривене средствима обезбеђења AA. Током 2021. године кредитни рејтинг издавалаца и обвезница дозвољених у портфељу Народне банке Србије остао је на истом нивоу као и у 2020. години, по свим рејтинг агенцијама, док су услед побољшаних економских услова рејтинг агенције позитивно мењале изгледе рејтинга издавалаца током године. Рејтинзи пословних банака код којих је дозвољено пласирати средства Народне банке Србије у већини случајева су непромењени, а изгледи рејтинга углавном су мењани набоље.

Поред финансијских показатеља из биланса банака, праћени су и други показатељи кредитног ризика, као што је петогодишњи *CDS*⁵¹ спред за банку.

Сви остали показатељи: варијабилност вишка приноса (*tracking error*), ограничења структуре и дурације портфеља, као и кредитни лимити, током 2021. били су у прописаним оквирима дефинисаним Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

IV.2. Емисија новца и управљање токовима готовине

IV.2.1. Издавање новчаница и готовог новца

У Републици Србији је у току 2021. године у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

На дан 31. децембра 2021. године, у оптицају је било (изван трезора Народне банке Србије, благajни банака и Министарства финансија – Управе за трезор) готовог новца у износу од 295,3 млрд динара (новчанице и ковани новац), што је за 10,7% више него на крају 2020. године.

Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 99,0%, а на ковани новац 1,0%. У односу на крај 2020. године, учешће новчаница је повећано за 0,1%.

На крају 2021. године, у оптицају су била 403,4 млн комада новчаница, што је за 27,9 млн комада (7,4%) више него на крају 2020. године.

У структури новчаница по номиналном износу смањено је учешће новчаница апоена од 5000 динара за 0,3% у односу на претходну годину, док је у истом периоду повећано учешће новчаница апоена од 2000 динара за 3,1%, учешће апоена од 1000 динара смањено је за 2,2%, учешће апоена од 500

⁵¹ *CDS* спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни показатељ ризика, односно у њему је укалкулисана имплицитна вероватноћа банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује.

Табела IV.2.1.1: Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31 децембар 2020.		31 децембар 2021.	
	У млн RSD	У %	У млн RSD	У %
5000 динара	30.082	11,4	32.324	11,1
2000 динара	130.847	49,6	154.111	52,7
1000 динара	80.522	30,5	82.859	28,3
500 динара	12.791	4,8	12.786	4,4
200 динара	3.990	1,5	4.202	1,4
100 динара	2.578	1,0	2.728	0,9
50 динара	1.419	0,5	1.519	0,5
20 динара	987	0,4	1.068	0,4
10 динара	745	0,3	794	0,3
Укупно:	263.961	100,0	292.391	100,0

Извор: НБС.

динара смањено је за 0,4%, апоена од 200 и 100 динара смањено је по 0,1%. Учешће новчаница апоена од 50, 20 и 10 динара остало је на истом нивоу као у 2020. години.

У 2021. години, новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара у готовинском платном промету у номиналном износу учествовале су са 96,5%, што је незнатно повећање (0,2%) у односу на крај 2020. године.

На крају 2021. године, у оптицају је било 960,5 млн комада кованог новца, што је за 5,4% више него на крају 2020. године. У структури кованог новца највеће је учешће апоена од 1 динара (42,0%), апоена од 5 динара (27,3%), апоена од 2 динара (25,7%), затим апоена од 10 динара (2,5%) и апоена од 20 динара (2,5%).

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, у 2021. години планирана је израда додатне количине новчаница од 108,4 млн комада, и то апоена од 5000, 2000, 1000, 20 и 10 динара. Израда новчаница апоена од 2000, 1000, 20 и 10 динара реализована је у целости у 2021. години.

Предлогом програма израде и издавања новчаница, кованог новца, пригодног кованог новца, нумизматичког новца и меничних бланкета за 2021. годину планирана је додатна израда кованог новца у количини од 85,0 млн комада, апоена од 1, 2 и 5 динара. У 2021. години израђена су укупно 27,4 млн комада тих апоена (32,2%).

Током 2021. године, у поступку **експертизе новца** примљеног под сумњом да је фалсификован откривена су 2.794 комада фалсификованих новчаница готовог новца (динара). У структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, доминантно учешће имају фалсификоване новчанице апоена 1000 (49,68%), 2000 (31,93%) и 500 (16,82%) динара, које заједно чине 98,43% укупног броја фалсификата новчаница готовог новца.

Табела IV.2.1.2. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)

Апоен	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно
Комада	23	892	1.388	470	4	12	3	2	0	2.794
Учешће у %	0,82	31,93	49,68	16,82	0,14	0,43	0,11	0,07	0,00	100,00

Извор: НБС.

Посматрано вредносно, у структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, највећи је удео новчаница апоена од 2000 (50,62%) и 1000 (32,38%) динара. Процентуално изражено, та два апоена заједно чине 90,0% свих фалсификата готовог новца.

Табела IV.2.1.3. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама динара)

Апоен	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно
Износ	115,00	1784,00	1388,00	235,00	0,80	1,20	0,15	0,04	0,00	3.524,19
Учешће у %	3,26	50,62	39,38	6,67	0,02	0,03	0,00	0,00	0,00	100,00

Извор: НБС.

Однос откривених фалсификованих новчаница готовог новца и готовог новца у оптицају указује на то да је на милион комада оригиналних новчаница у оптицају откривено 5,57 комада фалсификованих новчаница готовог новца, а номинално посматрано – на милијарду динара у оптицају откривено је 9.688,89 динара фалсификованог новца.

Највећи број откривених фалсификата био је израђен на комерцијалном папиру, коришћењем инк-цет штампача, ласерских штампача или апарата за фотокопирање у боји новије генерације. Применом такве технике израде (копирање), квалитет фалсификованих новчаница је лош, те се квалификују као фалсификати лоше и осредње израде. У знатном мањем броју откривени су и фалсификати добре израде, и то фалсификати новчаница апоена 1000 динара, израђени на заштићеном папиру с кончићима, који под ултравиолентним светлом флуоресцирају, као и фалсификати новчаница апоена 2000 динара, на којима је имитирана оптички променљива боја, која даје прилично уверљив утисак. Међу откривеним фалсификатима није било фалсификата израђених штампарским техникама (дубока, висока и равна штампа), који у највећем броју случајева припадају категорији успешније израђених фалсификата и које је теже разликовати од оригинала (фалсификати веома добре израде и опасни фалсификати).

Нумизматички новац

На основу Оквирног споразума о сарадњи између Народне банке Србије и компаније *Mish International Monetary Inc* из фебруара 2018. године, у вези са израдом нумизматичког новца с ликом Николе Тесле и појединачних уговора за 2018, 2019, 2020. и 2021. годину, који произилазе из тог споразума, делимично је реализована израда нумизматичког новца с ликом Николе Тесле издања 2018. и 2019. године (по 200 комада), а преостало је да се изради још по 50 комада тих издања нумизматичког новца. Из објективних разлога није

реализована планирана израда по 500 комада тог новца издања 2020. и 2021. године за потребе нумизматичког тржишта у Републици Србији. Израда наведених количина очекује се у 2022. години.

Управљање токовима готовине

И у условима пандемије, филијале у Београду, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Ужицу благовремено су снабдеване довољном количином новчаница и кованог новца како би се у сваком тренутку удовољило захтевима банака за исплату готовог новца.

У 2021. години банкама је **испоручен** 622,1 млн комада новчаница и кованог новца у номиналном износу од 546,8 млрд динара. То је у односу на 2020. годину за 2,6% мања количина и за 1,3% мањи номинални износ новчаница и кованог новца.

Путем уплата банака **примљено** је укупно 513,6 млн комада новчаница и кованог новца у номиналном износу од 508,5 млрд динара. У односу на 2020. годину, примљена је за 0,8% мања количина, а за 3,5% већи номинални износ новчаница и кованог новца.

Као и ранијих година, код кованог новца приметна је знатна неравнотежа између уплата и исплата – и по количини, и по номиналном износу. Таква неравнотежа узроковала је да се потребе готовинског платног промета за кованим новцем задовољавају додатном израдом кованог новца, као и ранијих година.

У бројачницама Народне банке Србије **обрађено** је укупно 552,7 млн комада новчаница, у номиналном износу од 512,7 млрд динара, што је за 35,8 млн комада више обрађених новчаница него 2020. године. Од укупне количине обрађених новчаница, 88% новчаница издвојено је као подобно за оптицај. Коефицијент обрта новца у оптицају у 2021. години (количина обрађених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) био је 1,4.

Уништен је 72,1 млн комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 41,4 млрд динара. Индекс обнове оптицаја (количина уништених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) износио је 17,9. Такође, уништено је око 3,9 млн комада макулатурних новчаница из производње, апоена од 10, 20, 100, 1000 и 2000 динара.

IV.2.2. Активности филијала Народне банке Србије

Пословање филијала Народне банке Србије у 2020. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Београду

Филијала у Београду је у 2021. години, у процесу управљања токовима готовине и другим вредностима, обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, послове продаје пригодног кованог новца и послове са оставама.

Табела IV.2.2.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2021.	Индекс 2021/2020.
	У 2020.	У 2021.		
Уплате готовог новца банака	307.470.938.500	327.899.404.000	327.899.404.000	106,6
Исплате готовог новца банкама	292.972.588.500	262.169.545.000	262.169.545.000	89,5
Уплате ЕСН од банака	40.844.194 ¹⁾	285.660.211 ¹⁾	33.588.527.496 ²⁾	699,4
Уплате ЕСН од државних органа	1.354.052 ¹⁾	2.155.968 ¹⁾	253.503.245 ²⁾	159,2
Исплате ЕСН банкама	390.921.972 ¹⁾	230.017.710 ¹⁾	27.045.965.379 ²⁾	58,8
УКУПНО			650.956.945.120	

¹⁾ У еврима

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2021.

Извор: НБС.

Укупне уплате готовог новца банака у 2021. години биле су за 6,6% више него 2020. године, а исплате готовог новца банкама мање за 10,5%. Уплате ефективног страног новца банака, у номиналном износу, у односу на 2020. годину повећале су се за 599,4%, а исплате за 59,2%.

Од државних органа у 2021. години примљено је укупно 2.155.968 евра, што је за 59,2% више него претходне године.

Филијала у Београду је у 2021. години обрадила 316,2 млн комада новчаница, односно 351,2 млрд динара, као и ефективни страни новац примљен на читавој територији Републике Србије, тј. 5,6 млн комада новчаница, у противвредности од 482,3 млн евра.

У поступку обраде поништено је и уништено 34,8 млн комада новчаница, укупне вредности 30,7 млрд динара, или 11% укупног броја обрађених новчаница.

На експертизу под сумњом на фалсификат, као и на проверу степена оштећења, односно проверу упозоравајуће боје, послато је 3.417 комада новчаница готовог новца. Такође, на експертизу под сумњом на фалсификат послато је 236 комада новчаница ефективног страног новца.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала 1,7 млн комада меничних бланкета у износу од 83,9 млн динара, имала је две трансакције продаје пригодног кованог новца, у износу од 69.228,15 динара, и примила је 23 и издала 15 остава.

С обзиром на то да располаже електронском базом података, која садржи копије извода и налога с рачуна републичких органа, правних лица и радњи, Филијала у Београду је у овом периоду обрадила и одговорила на 54 захтева за издавање извода – налога за плаћање и извештаја о променама и стању рачуна,

коју је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Издато је 16 обавештења о плаћању на име пронађених података.

Филијала у Новом Саду

У 2021. години, у Филијали у Новом Саду остварено је 3.777 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 233 трансакције уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 149.759,3 млн динара. Сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и других државних органа обрађен је приликом пријема на благајнама Филијале. У посматраном периоду, у Филијали је у оквиру трезорског пословања примљена 21, а издато је 14 затворених остава.

Табела IV.2.2.2. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2021.	Индекс 2021/2020.
	У 2020.	У 2021.		
Уплате готовог новца	57.580.817.500	54.096.666.000	54.096.666.000	93,9
Исплате готовог новца	72.670.726.500	92.549.530.500	92.549.530.500	127,4
Уплате ЕСН од банака	1.195.375 ¹⁾	17.541.151 ¹⁾	2.062.525.325 ²⁾	1.467,4
Уплате ЕСН од државних органа	2.338.549 ¹⁾	2.177.175 ¹⁾	255.996.802 ²⁾	93,1
Исплате ЕСН банкама	47.660.469 ¹⁾	6.758.057 ¹⁾	794.626.560 ²⁾	14,2
УКУПНО			149.759.345.187	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунаој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2021.

Извор: НБС.

Поред наведених послова, Филијала је у оквиру благајничког пословања банкама комисионарима предала 388.000 меничних бланкета у номиналном износу од 19,4 млн динара. Такође, физичким лицима у 25 трансакција продато је 276 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од 1,5 млн динара. На благајнама Филијале примљено је 1.998 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, те су прослеђене на експертизу.

Током посматраног периода, предмет обраде готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Новом Саду, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 92.935,9 млн динара, односно 176 млн комада новчаница. У поступку обраде поништено је 19,7 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 2.912,3 млн динара, и уништено 1,7 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 1.101,2 млн динара. Приликом обраде готовог новца издвојено је 15 комада новчаница под сумњом на фалсификат и под сумњом да су оштећене изнад процента

утврђеног прописом, те су послате на експертизу. У поступку обраде издвојена је једна ваноптицајна новчаница и 209 комада ваноптицајног кованог новца, којима је истекао рок замене.

У току 2021. године, Филијала у Новом Саду обрадила је 43 захтева за издавање преписа извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Од тога, 26 захтева поднела су физичка лица, а 17 захтева правна лица.

Филијала у Нишу

У току 2021. године, Филијала у Нишу остварила је обим пословања у делу управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи) у укупној вредности од 145,2 млрд динара.

У 1.058 трансакција, укупне уплате готовог новца од пословних банака, Министарства финансија и Управе за трезор у 2021. години износиле 53,3 млрд динара, што је за 5,3% мање него 2020. године, док су укупне исплате у 2.139 трансакција износиле 87,8 млрд динара, што је за 3,1% мање него 2020. године.

Уплате ефективног страног новца од пословних банака, у 23 трансакције, износиле су 26,5 млн евра, наспрам 728,5 хиљада евра у претходној години, док су исплате ефективног страног новца, у 38 трансакција, износиле 6,6 млн евра и мање су за 81,3% него 2020. године.

Од државних органа, у 177 трансакција, примљен је укупно 2,1 млн евра, што је за 29,3% више него претходне године.

Филијала у Нишу је у 2021. години обрадила 52,3 млн комада новчаница, у номиналном износу 63,2 млрд динара.

Табела IV.2.2.3. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2021.	Индекс 2021./2020.
	У 2020.	У 2021.		
Уплате готовог новца	56 281 182 000	53 260 504 000	53 260 504 000	94.63
Исплате готовог новца	90 644 929 000	87 793 004 500	87 793 004 500	96.85
Уплате ЕСН од банака	728.529*	26 559.622*	3.122.936.130**	3.645.65
Уплате ЕСН од државних органа	1 593 824*	2 062 073*	242.462.874**	129.38
Исплате ЕСН банкама	35 168 968*	6 576 594*	773.289 733**	18.70
УКУПНО			145.192.197.237	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2021.

Извор: НБС.

На благајнама Филијале у Нишу примљено је 238 комада новчаница готовог новца и 53 комада новчаница ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат и прослеђене су на експертизу.

Поред наведених послова, Филијала је банкама комисионарима предала 277.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 13,9 млн динара.

С обзиром на то да Филијала у Нишу располаже делимичном базом података у електронском облику у вези с налозима и извештајима о стању и променама на жиро рачунима које је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, у току 2021. године обрађено је шест захтева физичких лица и 14 захтева државних институција.

Филијала у Крагујевцу

Пословање Филијале у Крагујевцу у 2021. години односило се на извршење трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Крагујевцу у 2021. години имала је 3.235 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор, 96 уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима; 878 трансакција продаје и откупа ефективног страног новца с физичким лицима и остварила је пословање у укупној вредности од 127,54 млрд динара, што је за 4,66% више него 2020. године.

Табела IV.2.2.4. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет	Индекс
	У 2020.	У 2021.	у 2021.	2021./2020.
Уплате готовог новца	43.811.560.000	48.012.020.000	48.012.020.000	109,59
Исплате готовог новца	73.277.973.500	75.786.902.500	75.786.902.500	103,42
Уплате ЕСН од банака	3.263.124*	19.997.854*	2.351.389.669**	612,14
Исплате ЕСН банкама	36.671.115*	11.622.207*	1.366.563.506**	31,69
Уплате ЕСН од државних органа	577.530*	131.095*	15.414.425**	22,70
Откуп ЕСН од физичких лица	45.064*	34.909*	4.104.340***	77,47
Продаја ЕСН физичким лицима	25.713*	35.858*	4.216.044***	139,45
УКУПНО			127.540.610.484	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. децембра 2021.

*** У динарској противвредности обрачунатој по дневном средњем курсу.

Извор: НБС

Поред наведених послова, Филијала у Крагујевцу предала је 272.000 меничних бланкета банкама комисионарима у номиналном износу од 13,6 млн динара. Филијала је продавала пригодни ковани новац и обавила је шест трансакција у укупном износу од 108.659,49 динара. На благајнама Филијале примљено је 117 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, које су прослеђене на даљу експертизу. Филијала у Крагујевцу је у 2021. години обрадила 33,81 млн комада новчаница, у номиналном износу од 41,68 млрд динара и поништила 2,7 млн комада новчаница.

У 2021. години Филијала у Крагујевцу обрадила је и девет захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања.

Филијала у Ужицу

Банке су у 2021. години на шалтерима Филијале уплатиле 24,6 млрд динара готовог новца и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 28,3 млрд динара. Уплате готовог новца у 2021. години биле су мање за 3,6% него 2020. године, а исплате готовог новца биле су веће за 16,7%. Филијала је од државних органа у 2021. години примила 55.360 евра, што је за 46,7% мање него у 2020. години.

Банкама комисионарима предата је 161 хиљада меничних бланкета у износу од 8 млн динара, што је за 23,1% више него у 2020. години. У 2021. години од банака је примљено 127 новчаница готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат/обојене и оне су прослеђене на експертизу. У 2021. години продат је нумизматички новац у укупном износу од 72,9 хиљада динара и примљене су две оставе.

Табела IV.2.2.5. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2021.	Индекс 2021/2020.
	У 2020.	У 2021.		
Уплате готовог новца банака	25 528 485 000	24 603 857 000	24 603 857 000	96,4
Исплате готовог новца банкама	24 265 544 000	28 311 455 000	28 311 455 000	116,7
Уплате ЕСН од банака	147 000*	14 000 901*	1 646 255 341**	9 524,4
Исплате ЕСН банкама	14 297 297*	1 805 353*	212 277 197**	12,6
Уплате ЕСН од државних органа	103 785*	55 360*	6 509 345**	53,3
УКУПНО			54.780.353.883	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2021.

Извор: НБС.

Током посматраног периода, предмет обраде готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Ужицу, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 42,7 млн комада новчаница у номиналном износу од 30,6 млрд динара. У поступку обраде поништена су 5,2 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 724,8 млн динара, и уништено је 675.027 комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 714,3 млн динара. Приликом обраде издвојено је осам новчаница које су послате на експертизу под сумњом да су фалсификоване. У поступку обраде издвојена су 24 комада ваноптицајних новчаница којима је истекао рок за замену.

У току 2021. године Филијала у Ужицу је обрадила десет захтева који се односе на издавање преписа налога за плаћање и извештаја о променама на

рачуницама које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања.

IV.3. Платни систем

Народна банка Србије је оператор следећих платних система: *RTGS* платног система Народне банке Србије, *IPS* платног система Народне банке Србије (*IPS* НБС систем), Клиринг платног система Народне банке Србије, *DinaCard* клиринг система, као и система Међубанкарског и Међународног клиринг система у девизама.

На крају 2021. године, у *RTGS* платном систему Народне банке Србије било је 27 учесника – 23 банке, Министарство финансија – Управа за трезор, Централни регистар, депо и клиринг ХоВ, Удружење банака Србије и Народна банка Србије.

Народна банка Србије је од 22. октобра 2018. године оператор *IPS* НБС система, који четврту годину успешно функционише. На крају 2021. године, у *IPS* НБС систему било је 25 учесника – 23 банке, Народна банка Србије и Министарство финансија – Управа за трезор.

На крају 2021. године, у *DinaCard* клиринг систему учествовало је 20 банака и 11 процесорских кућа. На крају 2021. године, у поравнању за домаћи промет по платним картицама у картичном систему *Visa* учествовало је 15 пословних банака, а исто толико и у систему *MasterCard*.

У системима Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама на крају 2021. било је 19 учесника, и то: 12 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и шест банака из Босне и Херцеговине.

Расположивост *RTGS* платног система Народне банке Србије и Клиринг платног система Народне банке Србије износила је 99,81%, док је расположивост централног свича у систему *DinaCard* у 2021. години износила 99,98%.

RTGS платни систем Народне банке Србије

RTGS платни систем Народне банке Србије систем је за поравнање међубанкарских плаћања у реалном времену по бруто принципу.

Посредством *RTGS* платног система Народне банке Србије у 2021. години реализована су укупно 194,4 млн плаћања, укупне вредности 98.783,8 млрд динара.

Табела IV.3.1.1. Вредност промета и број плаћања у RTGS систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2021.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	13 397,5	705,1	8 583,3	451,8
Фебруар	18	15 308,9	850,5	7 260,8	403,4
Март	23	17 430,2	757,8	8 549,0	371,7
Април	21	16 491,4	785,3	8 326,7	396,5
Мај	19	16 881,6	888,5	7 524,6	396,0
Јун	22	17 289,6	785,9	8 521,4	387,3
Јул	22	16 157,3	734,4	7 513,8	341,5
Август	22	15 529,8	705,9	7 576,3	344,4
Септембар	22	15 623,3	710,2	9 091,6	413,3
Октобар	21	15 526,6	739,4	8 645,4	411,7
Новембар	21	16 466,6	784,1	8 063,3	384,0
Децембар	23	18 281,7	794,9	9 127,6	396,9
Укупно	253	194.384,5		98.783,8	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		16.198,7	768,3	8.232,0	390,4

Извор: НБС.

Клиринг платни систем Народне банке Србије

Клиринг платни систем Народне банке Србије систем је за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нетирања.

У 2021. години, у Клиринг платном систему Народне банке Србије реализовано је 43,7 млн плаћања, укупне вредности 515,0 млрд динара.

Табела IV.3.1.2. Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2021.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	2 951,8	155,4	32,5	1,7
Фебруар	18	3 501,0	194,5	35,9	2,0
Март	23	3 518,7	153,0	41,7	1,8
Април	21	3 448,3	164,2	41,5	2,0
Мај	19	3 670,7	193,2	40,3	2,1
Јун	22	3 751,4	170,5	44,2	2,0
Јул	22	3 673,1	167,0	45,4	2,1
Август	22	3 915,1	178,0	46,0	2,1
Септембар	22	3 679,1	167,2	44,9	2,0
Октобар	21	3 633,1	173,0	44,7	2,1
Новембар	21	3 916,9	186,5	45,7	2,2
Децембар	23	4 008,2	174,3	52,2	2,3
Укупно	253	43.667,4		515,0	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		3.639,0	172,6	42,9	2,0

Извор: НБС.

IPS НБС систем

IPS НБС систем је платни систем у ком се извршавају појединачни инстант трансфери одобрења у износу до 300.000 динара. Систем ради у режиму 24/7/365, што обезбеђује реализацију плаћања током целог дана, сваког дана у години. Плаћања у систему се реализују скоро тренутно, а средства су расположива примаоцу плаћања за неколико секунди.

Инфраструктура *IPS* НБС система омогућава инстант плаћања коришћењем стандардних начина плаћања (нпр. путем електронског/мобилног банкарства или на шалтеру пружалаца платних услуга), затим инстант плаћања на продајном месту трговца, као и додатне услуге за учеснике – преузимања података о рачуну односно фактури на захтев платиоца (*Bill Presentment – BP*) и услугу *Prenesi*, тј. извршавање инстант плаћања употребом броја мобилног телефона који је прималац плаћања регистровао за ову услугу.

У складу с правилима рада, учесници у *IPS* НБС систему могу бити Народна банка Србије, банка са седиштем у Републици Србији која има дозволу за рад Народне банке Србије, Министарство финансија – Управа за трезор, платна институција са седиштем у Републици Србији која има дозволу Народне банке Србије за пружање платних услуга као платна институција, институција електронског новца са седиштем у Републици Србији која има дозволу Народне банке Србије за издавање електронског новца, јавни поштански оператор са седиштем у Републици Србији.

У 2021. години, посредством *IPS* НБС система реализована су укупно 42,3 млн плаћања, укупне вредности 366,3 млрд динара. Просечан дневни број плаћања у 2021. години износио је 115,8 хиљада, док је просечна дневна вредност трансакција износила 1 млрд динара. Просечно време извршења трансакција у *IPS* НБС систему у 2021. години износило је 1,2 секунде.

Накнада за извршавање налога за пренос у *IPS* НБС систему, коју Народна банка Србије као оператор платног система наплаћује учесницима у том систему, иста је као накнада за плаћања мале новчане вредности у *RTGS* НБС

Табела IV.3.1.3. Вредност промета и број плаћања у *IPS* НБС систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2021.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	31	2 482,8	80,1	20,5	0,7
Фебруар	28	2 767,4	98,8	22,8	0,8
Март	31	3 121,1	100,7	27,4	0,9
Април	30	3 512,8	117,1	32,8	1,1
Мај	31	3 598,0	116,1	28,3	0,9
Јун	30	3 603,3	120,1	30,4	1,0
Јул	31	3 581,4	115,5	31,1	1,0
Август	31	3 623,1	116,9	30,7	1,0
Септембар	30	3 680,6	122,7	31,5	1,0
Октобар	31	3 841,7	123,9	33,3	1,1
Новембар	30	4 091,2	136,4	36,0	1,2
Децембар	31	4 358,8	140,6	41,5	1,3
Укупно	365	42 262,4		366,3	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		3.521,9	115,8	30,5	1,0

Извор: НБС

и Клиринг платном систему Народне банке Србије и износи 4 динара по налогу.

Накнада за извршавање налога за пренос по основу захтева за плаћање на продајном месту за износ до 600 динара износи 1 динар, а накнада за налоге по основу захтева за плаћање на продајном месту за износ преко 600 динара – 2 динара. Ове накнаде се наплаћују прихватиоцу – пружаоцу платне услуге трговца.

Међубанкарска накнада утврђена је правилима рада *IPS* НБС система и износи 0,2% вредности извршеног инстант плаћања на продајном месту и плаћа је прихватилац издаваоцу платног инструмента за инстант плаћања.

Системи Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама

Системи Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама платни су системи у којима се извршавају плаћања у еврима између банака у Републици Србији, као и с банкама из Босне и Херцеговине. Трансакције плаћања између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини обављају се по принципу мултилатералног нетирања.

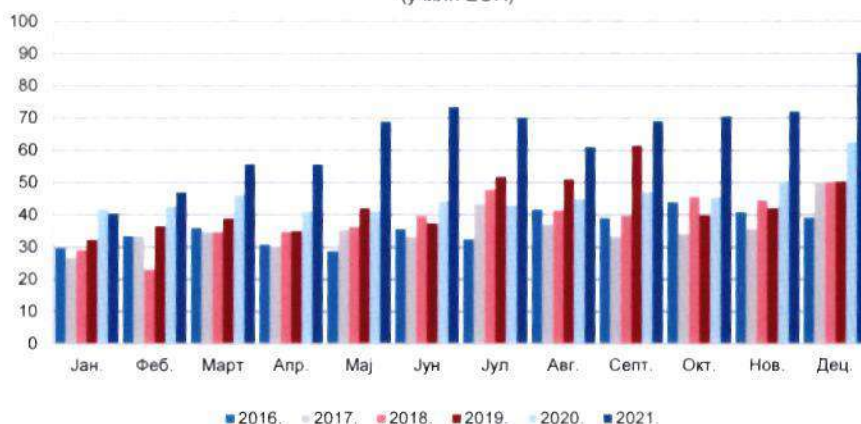
У току 2021. у овим системима реализовано је 45.476 плаћања, укупне вредности 773,7 млн евра.

Табела IV.3.1.4. Вредност промета и број плаћања у Међубанкарском и Међународном клирингу
(промет у млн EUR)

2021.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	2 544	133,9	40,4	2,1
Фебруар	18	2 967	164,8	47,0	2,6
Март	23	3 710	161,3	55,7	2,4
Април	21	3 550	169,0	55,6	2,6
Мај	19	3 483	183,3	68,9	3,6
Јун	22	3 919	178,1	73,5	3,3
Јул	22	4 073	185,1	70,0	3,2
Август	22	3 842	174,6	60,9	2,8
Септембар	22	3 910	177,7	69,0	3,1
Октобар	21	4 071	193,9	70,5	3,4
Новембар	21	4 259	202,8	72,1	3,4
Децембар	23	5 148	223,8	90,1	3,9
Укупно	253	45 476		773,7	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		3 789,7	179,7	64,5	3,1

Извор: НБС

Графикон IV.3.1.1. Вредност промета у Међубанкарском и Међународном клирингу (у млн EUR)

Извор: НБС.

Систем националне платне картице – DinaCard

DinaCard је национална платна картица Републике Србије, основана ради развоја безготовинског начина плаћања, смањења готовине у новчаној маси, пружања грађанима и трговцима трошковно ефикасног картичног производа и сузбијања сиве економије. Креирањем националне картице банкама је омогућено да својим клијентима понуде платну картицу која се може користити на целокупној прихватној мрежи у Србији, при чему се водило рачуна о томе да национална картица буде приступачна грађанима и трговцима, као и да међубанкарске провизије буду у складу са законом и условима на српском тржишту. *DinaCard* је креирана по узору на националне картице највећих европских земаља, у којима из економски рационалних разлога грађани доминантно користе управо националне картице, као увек повољнији избор са аспекта трошкова по националну економију. Накнаде националног картичног система *DinaCard* вишеструко су ниже него у другим картичним системима на српском тржишту, што, између осталог, смањује трошкове прихватања националне платне картице за трговце, јер банке прихватиоци трговцима нуде нижу трговачку накнаду за услугу прихватања *DinaCard*. Поред тога, национални картични системи важни су са аспекта очувања конкуренције на тржишту, бржег прилагођавања специфичним потребама локалног тржишта, као и финансијске инклузије.

У 2021. години, у систему националне платне картице остварено је 135 млн трансакција, што представља раст од 32% у односу на претходну годину, а остварени промет износи 598 млрд динара, уз раст од 38% у односу на претходну годину. Од тога, 73% трансакција и 30% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Од укупног броја трансакција и промета, 58% трансакција и 29% промета представљају међубанкарске трансакције. На крају 2021. године, на тржишту је било 5 млн платних картица *DinaCard*.

Закључно с 2021. годином, 59% свих издатих картица *DinaCard* јесу картице с чипом.

У 2021. години настављено је са имплементацијом нових технологија и започете су активности за увођење бесконтактне технологије у систему *DinaCard*.

Током 2021. године, настављена је сарадња с кинеским националним картичним системом *UnionPay International* и омогућено је прихватање платних картица *UnionPay* на банкоматима и ПОС терминалима у прихватној мрежи у Републици Србији. Већи број банака прихватилаца и процесора завршио је сертификацију, а прихватање картица *UnionPay* омогућено је на преко 85% банкомата и преко 35% ПОС терминала у Републици Србији. Завршена је сертификација система *Payment Gateway* за рутирање трансакција заједничком картицом *DinaCard-UnionPay* у издању домаћих банака, као и активности за издавање заједничке картице *DinaCard-UnionPay*, која ће се прихватати на свим терминалима у земљи и на глобалној прихватној мрежи *UnionPay*. У оквиру пилот-продукције коју заједно спроводе Народна банка Србије, *UnionPay International* и Банка Поштанска штедионица, издат је ограничен број картица *DinaCard-UnionPay* с функцијом бесконтактнoг плаћања и извршене су прве бесконтактне трансакције тим картицама. Очекује се да ће се до краја трећег тромесечја 2022. године стећи услови да Банка Поштанска штедионица, а и остале банке које донесу такву одлуку, моћи да крену с масовним издавањем картица својим корисницима, за шта је предуслов успостављање прихватања нових картица на целокупној прихватној мрежи у земљи.

У оквиру наставка сарадње с компанијом *Discover Financial Services (DFS)*, у 2021. потписан је уговор који омогућава прихватање картица из картичног система *DFS* на прихватној мрежи *DinaCard* у Србији. У току су активности на развоју система који ће обезбедити везу и комуникацију двају картичних система конверзијом саобраћаја, која је неопходна услед разлика између спецификација и протокола системa, након чега ће се приступити сертификацији процесора и прихватилаца за омогућавање прихватања картица из картичног система *DFS* у Србији.

Током 2021. године настављен је раст броја трансакција сервиса „Подигни динаре”, који корисницима омогућава да приликом плаћања на продајним местима подигну и готов новац (*purchase with cashback*).

И током 2021. године продајна мрежа на интернету где је могуће платити домаћом картицом наставила је да расте. Број онлајн трговаца који прихватају картицу *DinaCard* удвостручен је у односу на крај 2020. године и на крају 2021. године домаћа картица прихватала се на преко 1500 продајних места на интернету.

Настављено је интензивно коришћење услуге одложеног плаћања на рате без камате за кориснике картица *DinaCard-PostCard*, уз сталан раст броја трансакција и промета. Број продајних места на којима је крајем 2021. године било могуће плаћање овом картицом износио је преко 14.000.

Нормативна активност

Народна банка Србије је и у току 2021. године ангажовала своје ресурсе како би обезбедила стабилност и сигурност платног система и учинила све што је потребно како би корисници платних услуга наставили несметано да користе платне услуге и ефикасно и без тешкоћа обављају плаћања у кризном периоду.

У том смислу, и током 2021. године наставила је да важи инструкција Народне банке Србије о начину привремене исплате новчаних средстава с динарских и девизних текућих рачуна корисника платних услуга и пружања услуге новчане дознаке. Том инструкцијом се до проглашења престанка пандемије уређује начин пружања платне услуге исплате готовог новца с динарског и девизног текућег рачуна корисника финансијске услуге. Одређеним категоријама корисника платних услуга омогућено је да захтевају исплату новца и на основу једнократног пуномоћја које не мора оверити јавни бележник, а које би банци поднело овлашћено лице, уз обавезу стављања на увид оригиналних важећих личних докумената и лица које је издало пуномоћје, и лица које је тим пуномоћјем овлашћено да захтева исплату с рачуна. Поред тога, овом инструкцијом дата је могућност банкама да, ако тако банка сама определи, у складу са сопственом проценом ризика од злоупотреба и преварних радњи, примени одредбе ове инструкције и у другим случајевима када процене да је то посебно оправдано.

Народна банка Србије је и током 2021. године активно учествовала у спровођењу програма економске помоћи привреди и грађанима који је донела Влада Републике Србије. С тим у вези, у марту 2021. године Народна банка Србије је координирала пословима отварања наменских рачуна за исплату директних давања у складу са *Уредбом о утврђивању Програма директних давања из буџета Републике Србије привредним субјектима у приватном сектору у циљу ублажавања економских последица проузрокованих епидемијом болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2*, коју је Влада Републике Србије донела 11. фебруара 2021. године.

Даље, Народна банка Србије је, у складу са својим надлежностима, у сарадњи с Министарством финансија, Пореском управом, Управом за трезор и банкама, учествовала у активностима у вези са сачињавањем Привременог регистра пунолетних држављана Републике Србије којима се уплаћивала новчана помоћ у два дела у износу од по 30 евра у динарској противвредности и допунска новчана помоћ у износу од 20 евра у динарској противвредности, као и у активностима у вези са отварањем посебних наменских рачуна за исплату те помоћи.

Такође, Народна банка Србије је учествовала и у активностима у вези с пријавом, отварањем наменских рачуна за исплату допунске новчане помоћи у износу од 3.000,00 динара корисницима права на име доприноса у превенцији ширења заразне болести.

У вези са активностима на пружању подршке реализацији програма економске подршке Владе Републике Србије, Народна банка Србије је у оквиру својих надлежности у најкраћем року корисницима директних давања

и корисницима новчане помоћи и допунске новчане помоћи одговарала на питања и недоумице у вези с поступком отварања наменских рачуна и располагања средствима која су се налазила на тим рачунима.

Народна банка Србије је у 2021. години интензивно учествовала у припреми новог Закона о тржишту капитала, нарочито у делу који се односи на транспонување прописа ЕУ – Директиве о коначности поравњања у платним системима и системима за салдирање ХоВ, с обзиром на то да је Народна банка Србије тај пропис у делу који се односи на платне системе већ имплементирала у закон којим се уређују платне услуге. Поред тога, Народна банка Србије спровела је и одговарајуће измене и допуне прописа којим се уређује начин обављања платног промета преко новчаног рачуна правног лица које обавља послове клиринга и салдирања финансијских инструмената ради усклађивања с прописима којима је предвиђено укључивање државних ХоВ Републике Србије у систем *Euroclear*.

Надгледање платног система

У оквиру функције надгледања, Народна банка Србије је у 2021. години наставила да спроводи активности усмерене на праћење текућег пословања платних система и оператора тих система, као и анализу података и информација које оператори достављају, у складу с прописима, ради адекватног откривања потенцијалних ризика и координације активности са операторима с циљем успешног управљања тим системима.

Анализом достављених извештаја утврђена је висока поузданост свих платних система у 2021. години, у границама дефинисаним правилима рада тих система, као и то да у платним системима у којима се обавља нетирање на основу налога за пренос није било случаја неизмирења новчане обавезе по основу нето позиције учесника у тренутку када се то од њих очекује.

Посебна пажња током 2021. године била је усмерена и на надгледање спровођења свих активности у вези са статусним променама код банака – без застоја у раду платних система у којима те банке учествују.

У оквиру функције надгледања/надзора над платним системима, Народна банка Србије је, поред надгледања имплементације услуга заснованих на инстант трансферу одобрења, у претходној години спровела и активности које су значајне за развој директних задужења као инструмента плаћања на нашем тржишту и с тим у вези даљих активности оператора платног система за директна задужења у погледу обезбеђивања сигурне и ефикасне употребе овог платног инструмента.

У 2021. години Народна банка Србије је интензивно учествовала у регулаторним активностима по питању унапређења прописа којима се уређује стабилан и сигуран рад платног система. С тим у вези, а ради обезбеђивања потребних услова за укључивање државних ХоВ Републике Србије у систем *Euroclear*, Народна банка Србије је у 2021. години спровела низ активности у смислу обезбеђивања потребних предуслова за прикључење и отварање

новчаног рачуна (рачуна за поравнање) за потребе система *Euroclear* у *RTGS* платном систему Народне банке Србије.

Поред наведеног, Народна банка Србије је у 2021. години припремила и преглед имплементације начела међународно признатих стандарда за системски важну инфраструктуру финансијског тржишта (*PFMI*) која се односе на платне системе у *Закону о платним услугама* и одговарајућа подзаконска акта, што је значајно за спровођење даљих активности у оквиру функције надгледања ради одржавања сигурног и стабилног рада и адекватног управљања ризицима у платним системима.

Развој инстант плаћања

Народна банка Србије наставила је с развојем услуга базираних на инстант плаћањима и пројектима подршке процесу дигитализације у Републици Србији, који су непосредно праћени у оквиру функције надгледања ради процене усклађености различитих техничко-технолошких решења са утврђеним захтевима и стандардима које ова решења минимално треба да испуне – како би их учесници у *IPS* НБС систему понудили свим својим корисницима платних услуга.

На крају 2021. године 17 банака омогућавало је услугу инстант плаћања на продајним местима трговаца и плаћање рачуна/фактура скенирањем *NBS IPS QR* кода својим клијентима грађанима путем апликација за мобилно банкарство, а три банке и правним лицима и предузетницима.

Када је реч о пружању услуга прихватања инстант плаћања на продајним местима трговаца, током 2021. године десет техничко-технолошких решења банака за прихватање инстант плаћања на продајним местима добило је оцену спремности за понуду трговцима. На крају посматране године, укупно 11 банака може да понуди неко од техничко-технолошких решења за услугу прихватања инстант плаћања на продајном месту трговца, укључујући и интернет продајна места. Народна банка Србије је и у 2021. години наставила са активностима усмереним на поспешивање коришћења инстант плаћања на физичким и на интернет продајним местима.

У П2 2021. године Народна банка Србије омогућила је банкама да пруже нову услугу својим клијентима у оквиру *IPS* НБС платног система – услугу *Prenesi*. Корисници апликација мобилног банкарства трију банака могу да преносе новац једноставно, брзо и сигурно, у сваком тренутку, на било ком месту, без потребе познавања броја рачуна примаоца плаћања. Новац се преноси само одабиром броја мобилног телефона који је прималац плаћања регистровао за ову услугу и уносом жељеног износа, након чега је новац за свега неколико секунди на рачуну примаоца плаћања. Употребом броја мобилног телефона регистрованог примаоца плаћања додатно се побољшава корисничко искуство за иницирање и извршавање инстант плаћања у *IPS* НБС систему, те ће услуга *Prenesi* допринети повећању броја безготовинских трансакција између грађана.

Народна банка Србије је у 2021. години обезбедила техничко-технолошке услове за имплементацију технологије *deep-link*, којом се клијентима банака омогућава да изврше инстант плаћања на интернет продајним местима или путем *m-commerce* апликација трговаца употребом једног мобилног уређаја (нпр. мобилног телефона). Након интензивних тестирања у *IPS TestLab*, на крају 2021. године осам банака добило је одобрење Народне банке Србије да својим клијентима омогуће плаћања на интернет продајним местима унапређеним методом *IPS skeniraj*, који укључује и технологију *deep-link*.

Ради подршке пројекту „еПлати” Народна банка Србије је, у сарадњи с Канцеларијом за информационе технологије и електронску управу, омогућила да грађани на порталу „еПлати” креирају јединствену уплатницу на којој се приказује *NBS IPS QR* код, чијим скенирањем једноставно и без грешака плаћају услуге које су им понуђене (нпр. издавање личних докумената). Захваљујући инстант плаћањима и *IPS* НБС систему, Народна банка Србије је омогућила да се ова плаћања обаве за неколико секунди и одмах буду видљива као извршено плаћање у систему еУправе, што значајно доприноси ефикасности пружања услуга органа јавне управе. Поред банака и ЈП „Пошта Србије” постала је учесник у *IPS* НБС систему, чиме је омогућила грађанима да се сва плаћања на шалтерима овог предузећа ка рачунима који се воде код Управе за трезор (буџетски рачуни 840) извршавају као инстант плаћања.

IV.3.1. Платне институције, институције електронског новца и пружаоци услуга повезаних с виртуелним валутама

Континуитет развоја тржишта платних услуга одржао се и у 2021. години и у домену ширења мреже заступника, и у повећању разноврсности платних услуга које платне институције пружају корисницима. На тржишту платних услуга, поред већ доступних сервиса за пријем и слање међународних новчаних дознака (*Western Union, MoneyGram, Ria Money Transfer, Unistream* и *Small world*), грађанима Републике Србије доступан је и међународни трансфер новца *Korona pay*, као и поврат пореза на додату вредност за робу купљену у иностранству посредством *Planet Payment Group* и *Global Blue*.

Закључно с 31. децембром 2021. године, на територији Републике Србије пословало је 13 платних институција и четири институције електронског новца. Од наведеног броја, 12 платних институција, две институције електронског новца и јавни поштански оператор пружали су платне услуге и преко мреже од укупно 5.185 заступника (наспрам 3.950 заступника у 2020. години и 2.998 у 2019). Постојеће платне институције током 2021. године поднеле су захтеве за добијање дозволе за издавање електронског новца, као и захтеве за добијање дозволе за пружање платних услуга издавања и/или прихватања платних инструмената, како би своју пословну активност прошириле и на ове области.

Народна банка Србије, као један од органа задужен за надзор над применом одредаба *Закона о дигиталној имовини*, у току 2021. године предузимала је активности и припремила више саопштења, дописа и мишљења о примени овог

закона и прописа донетих на основу њега у делу који се односи на виртуелне валуте као врсту дигиталне имовине. Поред тога, оцењивана је формална и суштинска исправност документације достављене уз седам захтева за давање дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама које су поднела заинтересована привредна друштва.

Током 2021. године Народна банка Србије је донела два решења о давању дозволе за издавање електронског новца, четири решења о допуни дозволе за пружање платних услуга и једно негативно мишљење о испуњености услова подобности за стицање квалификованог учешћа у капиталу платне институције. Поред тога, оцењивана је формална и суштинска исправност достављене документације поводом поднетих захтева за давање дозволе за издавање електронског новца, захтева за давање дозволе за пружање платних услуга, као и захтева за допуну дозволе за пружање платних услуга. Анализирана је документација достављена уз обавештења платних институција поводом давања мишљења о испуњености прописаних услова у вези с променом лица с квалификованим учешћем у капиталу платних институција, као и у вези с променама чланова органа управљања и руковођења, односно лица које ће непосредно руководити пословима пружања платних услуга и издавања електронског новца. Такође, анализирана је документација у вези с достављеним обавештењима платних институција и институција електронског новца о увођењу нових пословних модела и отпочињањем пружања платних услуга по основу датих дозвола, као и анализа достављених извештаја платних институција, институција електронског новца и јавног поштанског оператора у вези са обављањем поверених активности банака.

Посредна и непосредна провера пружања платних услуга

Током 2021. године Народна банка Србије је, на основу *Закона о платним услугама*, донела једно решење о изрицању налога за отклањање неправилности утврђених у посредном надзору над пословањем платне институције приликом провере усклађености пословања са одредбама *Закона о платним услугама* у делу који се односи на примену закона којим се уређује рачуноводство, као и једно решење о привременој мери којим је институцији електронског новца наложено спровођење одређених активности прописаних истим законом. Такође, Народна банка Србије је, на основу *Закона о платним услугама* и *Одлуке о ближим условима и начину вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором*, донела једно решење за надзор над процесима и процедурама које је институција електронског новца укључила у своје пословне активности, а односе се на пружање платних услуга и издавање електронског новца.

Активности посредног надзора над пружаоцима платних услуга и издаваоцима електронског новца спроводиле су се у складу са одредбама *Одлуке о капиталу и адекватности капитала платних институција и*

институција електронског новца, као и других релевантних подзаконских прописа Народне банке Србије.

IV.4. Остале активности

IV.4.1. Економске анализе и статистика

Економске анализе и истраживања

Главни циљ **економских анализа** у Народној банци Србије јесте пружање аналитичке подршке Извршном одбору и Савету гувернера при доношењу одлука из њихових домена. Околности у којима су спровођене анализе и истраживања карактерисала је и даље пандемија вируса корона, која је, након утицаја на глобалну економију током већег дела 2020. године, наставила да утиче на економска кретања и у 2021. Поред тога, знатан раст цена енергената на светском тржишту крајем 2021, нарочито гаса и електричне енергије (што донекле представља специфичност актуелне кризе), утицао је на економска кретања, пре свега у Европи, и повећао постојеће инфлаторне притиске с којима је цео свет почео да се суочава. У таквим условима, Народна банка Србије је наставила да пружа квалитетне и конзервативне макроекономске пројекције.

У области анализе и краткорочне пројекције инфлације, посебна пажња је била посвећена анализи трошковних притисака, који су постали посебно значајни са избијањем енергетске кризе у другој половини године. Детаљно је анализирано кретање цена енергената, примарних пољопривредних производа, метала и индустријских сировина и испитивано је њихово преношење кроз ланац формирања цена, најпре цена произвођача индустријских производа, а потом и потрошачких цена. Како би се добила потпунија слика о формирању малопродајних цена, које улазе у индекс потрошачких цена којима се званично мери инфлација, организовани су састанци с представницима највећих трговинских ланаца у Србији. На тим састанцима договорена је размена информација значајних за краткорочну пројекцију инфлације и разматрани су изазови с којима се трговински ланци суочавају у свом пословању, као и евентуални начини на које Народна банка Србије може из свог делокруга надлежности помоћи у превазилажењу тих изазова. У оквиру анкете о инфлационим очекивањима уведена су нова питања која се односе на очекивану инфлацију финансијског сектора, привреде, становништва и синдиката за три године унапред, што омогућава поузданију оцену њихове усидрености у средњем року и самим тим оцену кредибилитета монетарне политике. Такође, рађено је и на унапређењу методологије спровођења анкете, ради добијања квалитетнијих и поузданијих одговора.

Краткорочне пројекције инфлације израђиване су на месечном нивоу, уз анализу фактора који су довели до одступања од средњорочних пројекција. За

потребе пројекције инфлације коришћене су експертске процене, као и економетријски модели развијани током претходних година, прилагођени за краткорочну пројекцију различитих показатеља базне инфлације, коришћењем методологија *BVAR* (*Bayesian Vector Autoregression*) и *ECM* (*Error Correction Model*) и динамичких факторских модела.

У области средњорочне пројекције инфлације, највећа пажња била је посвећена сагледавању инфлаторних фактора у светлу опоравка светске економије од пандемије и енергетске кризе. С тим у вези, модел за средњорочне пројекције измењен је додавањем блока за фискални импулс, који мери ефекте промена у фискалној политици на агрегатну тражњу, а самим тим и на инфлацију. Мотивација за ову измену било је спровођење обимних мера фискалне подршке грађанима и привреди у току пандемије, као и њихово постепено укидање у наредним годинама. Будући да су промене у политици у овом периоду неупоредиво веће од уобичајених, јавила се потреба за сагледавањем њихових ефеката. Поред тога, модел је проширен једначинама за реалне зараде, које имају за циљ да сагледају евентуалне инфлаторне притиске по основу раста зарада у приватном сектору и кроз трошковне притиске на страни понуде, и путем њиховог ефекта на агрегатну тражњу. Поред тога, анализирани су ефекти трошковних притисака из међународног окружења, као кључног фактора који је довео до раста инфлације у другој половини 2021, након њеног вишегодишњег кретања испод централне вредности циља. Средњорочне пројекције инфлације израђиване су у тромесечној динамици, уз анализу главних ризика њиховог остварења и утицаја на монетарну политику. Настављене су и редовне активности на унапређењу основног модела за средњорочне пројекције Народне банке Србије – редовна ревизија структуре модела и оцене параметара модела, анализирани су особине модела при укључивању нових променљивих, како би се добила прецизнија пројекција инфлације, тј. повећала поузданост модела.

У домену реалног сектора, нагласак је био на анализама и пројекцијама раста и структуре раста БДП-а на годишњем и тромесечном нивоу, с производне и расходне стране. Слично као и код инфлације, за потребе пројекције коришћене су експертске процене и економетријски модели. У домену тржишта рада настављено је с праћењем и анализом свих расположивих показатеља, уз посвећивање посебне пажње њиховом утицају на инфлацију са стране тражње (зараде и запосленост) и трошковну компоненту инфлације (продуктивност и јединични трошкови рада).

У анализи платнобилансних кретања, настављено је са изградом анализа и пројекција компонената текућег и финансијског рачуна. У оквиру текућег рачуна, посебна пажња посвећена је спољнотрговинским кретањима, односно динамици, структури и факторима раста извоза и увоза робе и услуга и односима размене. Ради прецизније процене раста извоза, посебно су анализирани кључне извозне гране Србије – аутомобилска индустрија, производња хране, хемијских и фармацеутских производа и основних метала, уз нагласак на значај страних директних инвестиција у проширењу и учвршћивању извозне базе, која је омогућила да и у условима пандемије

негативни ефекти на извоз буду минимални. Међународна инвестициона позиција, тј. биланс иностраних средстава и обавеза земље анализиран је и оцењиван са становишта одрживости спољног дуга, као и очувања финансијске стабилности.

У области **фискалних кретања** континуирано су се пратила извршења републичког и консолидованог буџета, јавног дуга и монетарног ефекта фискалне политике. Посебна пажња била је посвећена капиталним инвестицијама, пре свега оним пројектима који су планирани у оквиру новог инвестиционог циклуса државе, из угла њиховог утицаја на кретање инвестиција и активности у грађевинарству у кратком и средњем року. Народна банка Србије је своје мишљење давала и на кључне фискалне документе државе – *Фискалну стратегију*, *Предлог закона о буџету* и сету закона о буџетском систему, као и мишљења на низ других законских предлога из угла њиховог утицаја на ценовну и финансијску стабилност и економску активност.

Пажљиво су праћена и **кретања на тржишту новца, кредита и капитала**, уз редовне анализе ликвидности банкарског сектора и пројекције кредита и депозита.

У *Извештају о инфлацији*, најважнијем средству које Народна банка Србије користи за информисање јавности о дешавањима у економији која су кључна и у процесу доношења одлука Извршног одбора и за активности централне банке, представљане су анализе и пројекције макроекономских кретања. У тромесечној динамици, јавности су представљене информације о садашњој и очекиваној инфлацији, анализи макроекономских кретања која је детерминишу, разлозима за доношење конкретних одлука Извршног одбора, као и о оцени ефикасности монетарне политике која је спровођена у протеклом тромесечју. Такође, детаљно је представљена пројекција инфлације и БДП-а за осам наредних тромесечја, која је саставни део *Извештаја о инфлацији*, затим претпоставке на којима се пројекција заснива, као и анализа главних ризика у остваривању пројекције. Извештаји о инфлацији који су израђивани у 2021. садржали су осврте на најактуелније теме – детерминанте базне и укупне инфлације, утицај грађевинске активности на привредни раст, као и економске ефекте пандемије вируса корона, с посебним акцентом на утицај на инфлацију, утицају кризе на јавни дуг, тржиште рада, токове капитала и укупна платнобилансна кретања. Такође, уважавајући значај монетарних услова за бржи опоравак економске активности, у освртима су анализирани и финансијски услови за привреду, нето позиција привреде и становништва према банкама у Србији и према иностранству у условима пандемије, као и изазови који се налазе пред монетарним политика земаља у успону, укључујући Србију.

Народна банка Србије наставила је и током 2021. године да у месечној динамици објављује *Извештај о резултатима анкете о инфлационим очекивањима*, што доприноси јачању кредибилитета и транспарентности монетарне политике, а посебно добија на значају у кризним временима, када поверење у одлуке централних банака представља значајни фактор

макроекономске стабилности. Такође, настављено је спровођење анкете о кредитној активности банака на тромесечном нивоу, а резултати су објављени у истој динамици у оквиру *Извештаја о резултатима анкете о кредитној активности банака*. Детаљнији увид у кретања на кредитном тржишту (укључујући и услове задуживања привреде и становништва) дат је оквиру извештаја *Трендови у кредитној активности*, који се такође објављује на тромесечном нивоу.

Макроекономске анализе и пројекције Народне банке Србије представљане су и у документима које Република Србија израђује за потребе праћења напретка у процесу приступања ЕУ, а о њима је детаљно дискутовано на састанцима с ММФ-ом, Светском банком, Европском комисијом, ЕЦБ-ом, рејтинг агенцијама, инвеститорима и др.

Од избијања пандемије, привремено је обустављено одржавање истраживачких семинара, који су раније организовани у сарадњи са Економским факултетом Универзитета у Београду, на којима су учествовали водећи светски стручњаци са универзитета у Европи и САД, као и из других централних банака и међународних институција.

Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије обавља послове **званичне статистике**, у складу са одредбама *Закона о званичној статистици* и чланом 68. *Закона о Народној банци Србије*, као и петогодишњим статистичким програмом и годишњим плановима. Подаци се прикупљају, контролишу, обрађују и објављују за различите статистичке области (монетарна, финансијска и платнобилансна статистика и статистика међународне инвестиционе позиције). Подаци који се добијају у наведеним процесима у оквиру поменутих статистика јавно се објављују и користе у Народној банци Србије за припрему извештаја и анализа, а користе их и друге државне институције, учесници на домаћем и иностраним финансијским тржиштима, домаће и међународне финансијске институције, научни институти, медији и шира јавност.

У процесу координације развоја статистике, током 2021. Народна банка Србије је наставила сарадњу с другим носиоцима званичне статистике и државним институцијама учешћем у припреми *Плана званичне статистике за 2022. годину*, као и прилагођавању статистичким стандардима и захтевима ЕУ. Народна банка Србије била је укључена и у припремне активности усмерене на установљавање новог статистичког тела на нивоу Републике Србије – *Националног координационог одбора званичне статистике*, што је у складу с најбољом статистичком праксом и требало би да допринесе ефикасности процеса координације.

У сарадњи с Републичким заводом за статистику, настављено је редовно ажурирање *Националне странице сумарних података (National Summary Data Page – NSDP)* за Републику Србију у оквиру статистичког стандарда *e-GDDS*. Поред тога, Народна банка Србије је и током 2021. учествовала у пројекту којим руководи Републички завод за статистику, а односи се на обрачун

показатеља *Циљева одрживог развоја Уједињених нација (Sustainable Development Goals – SDG's)* и *Процедуре макроекономске неравнотеже (Macroeconomic Imbalances Procedure)*, обезбеђујући податке и метаподатке из своје надлежности.

Народна банка Србије и Републички завод за статистику током 2021. користили су техничку помоћ ММФ-а (у оквиру пројекта *SECO*) и били укључени у пројекат у оквиру *MB IPA 2019*, како би се подржао даљи развој статистике државних финансија и извештавања у случају прекомерног дефицита (*EDP*). Поред тога, Народна банка Србије је укључена у пројекат намењен развоју капацитета статистике екстерног сектора за економије Западног Балкана, који је иницирао ММФ, а финансира се пројектом *IPA 2017*.

У оквиру монетарне статистике и финансијске статистике, и у 2021. години на интернет страници Народне банке Србије редовно су објављивани подаци и настављено је редовно извештавање домаћих и страних институција. Ради побољшања квалитета података, задржана је континуирана блиска сарадња са извештајним јединицама из финансијског сектора. Настављено је извештавање ЕЦБ-а у области каматних стопа, као и све активности везане за усаглашавање с прописима ЕЦБ-а у области целокупне монетарне и финансијске статистике.

У области статистике платног биланса и међународне инвестиционе позиције, током 2021. године настављено је с редовном израдом и објављивањем статистичких података који се тичу економских односа са иностранством.

У области статистике државних финансија, настављене су активности на проширењу извештаја у случају прекомерног дефицита државе (*EDP*), који се, у сарадњи с Републичким заводом за статистику, доставља *Eurostat*-у у априлу и октобру. Захваљујући сарадњи с надлежним републичким институцијама, Народна банка Србије је у јуну 2021. године започела редовно достављање података *Eurostat*-у о мастрихтском дугу Републике Србије у тромесечној динамици, а податак о висини дуга по овим критеријумима објављује и Министарство финансија – Управа за јавни дуг. Настављено је и тромесечно достављање података Светској банци и ММФ-у о стању дуга буџета Републике Србије по ХоВ и кредитима.

IV.4.2. Међународна сарадња

Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Током 2021. године настављена је сарадња с међународним финансијским институцијама, пре свега с ММФ-ом, Светском банком, *EBRD*-ом, ЕИБ-ом и *BIS*-ом, као и са ЕУ.

Међународни монетарни фонд

Одбор извршних директора ММФ-а је 8. јануара донео одлуку о успешном завршетку петог полугодишњег и уједно последњег разматрања резултата економског програма Републике Србије, подржаног Инструментом за координацију политике (*Policy Coordination Instrument – PCI*). Инструмент за координацију политике одобрен је 18. јула 2018. на период од 30 месеци, био је саветодавног карактера и није подразумевао коришћење финансијских средстава. Основни циљеви економског програма били су: одржавање макроекономске и финансијске стабилности, наставак структурних и институционалних реформи за подстицање бржег и свеобухватног раста, стварање нових радних места и побољшање животног стандарда.

Одбор ММФ-а је оценио да је током целог трајања програма његово спровођење било успешно. То потврђује и чињеница да су одлуке о успешном завршетку ревизија доношене и без одржавања формалног састанка Одбора, што је могућност која се користи када се процени да формална дискусија није потребна с обзиром на добро спровођење мера економске политике и добре макроекономске резултате.

Позитивно је оцењено то што су у условима пандемије приоритети мера економске политике били усмерени на подршку привреде и грађана током кризе, посебно у домену мера монетарне политике и обиман фискални пакет. Такође, оцењено је и да је у новим условима које је наметнула пандемија, прилагођавање првобитних циљева економског програма било оправдано. Констатовано је да је реалан пад БДП-а Србије у 2020. био међу најмањим у Европи, што је резултат изграђене снажне основе за динамичан раст непосредно пре избијања пандемије и значајног одговора економске политике. ММФ је за Србију пројектовао брз економски опоравак у 2021, имајући у виду да су због тока пандемије економски изгледи неизвесни, што утиче и на наше најзначајније спољнотрговинске partnere.

Званични разговори представника Републике Србије с мисијом ММФ-а у оквиру консултација по члану IV Статута ММФ-а вођени су од 12. до 23. априла. Истовремено, разговарало се и о основама новог економског програма који би ММФ подржао нефинансијским, саветодавним аранжманом.

Током мисије размотрена су актуелна фискална, монетарна и укупна макроекономска кретања у контексту пандемије вируса корона. Такође, током консултација по члану IV Статута ММФ-а свеобухватно је анализиран макроекономски оквир у којем се спроводе политике, као и изгледи за даљи привредни раст. Анализирана је и адекватност економске политике, екстерна стабилност и одрживост спољног дуга земље.

Мисија ММФ-а је оценила да се Србија добро носи с пандемијом и да је у 2020. имала један од најбољих исхода у Европи по питању привредног раста, што се дугује и снажном одговору носилаца економске политике. Такође,

оцењено је да су одлучни одговори Владе и Народне банке Србије помогли да се ограниче ефекти пандемије на економију Србије.

С мисијом ММФ-а постигнут је споразум о политикама и реформама које би биле подржане новим Инструментом за координацију политике од стране ММФ-а. С обзиром на снажан напредак који је Србија остварила у претходних осам година, договорено је да нови аранжман буде фокусиран **на очување постигнутог, уз подршку наставку спровођења структурних реформи**, како би се подржао снажнији и одрживи привредни раст. Након тога, **Одбор извршних директора ММФ-а је на састанку 18. јуна одобрио нови, саветодавни Инструмент за координацију политике на период од 30 месеци. Том приликом, успешно су закључене и консултације по члану IV Статута ММФ-а са Србијом за 2021. годину.**

Договорени макроекономски програм и структурне реформе за период од јуна 2021. до децембра 2023, који су подржани Инструментом за координацију политике, имају за циљ следеће: одржавање макроекономске стабилности, пре свега очувањем фискалне одрживости, јачање отпорности финансијског сектора даљим повећањем динаризације и развојем тржишта капитала, спровођење свеобухватног плана структурних и институционалних реформи ради подстицања високог, еколошког, инклузивног и одрживог раста у средњем року.

Као и претходни, нови Инструмент за координацију политике саветодавног је карактера, а позитивне оцене разматрања резултата, које ће се обављати полугодишње, потврдиће посвећеност Србије наставку спровођења кредибилне макроекономске политике и структурних реформи.

Званични разговори представника Републике Србије **с мисијом ММФ-а у оквиру првог разматрања** спровођења економског програма **обављени су од 4. до 22. октобра**, делимично у виртуелном формату, а делимично уживо. Током двонедељних разговора размотрена су актуелна и пројектована фискална, монетарна и укупна макроекономска кретања, као и реализација утврђених циљева економског програма.

Одбор извршних директора ММФ-а донео је 20. децембра одлуку о успешном завршетку првог разматрања резултата економског програма Републике Србије. С обзиром на добро спровођење мера економске политике и добре макроекономске резултате, одлука је донета без одржавања формалног састанка Одбора. Одбор је оценио да је у току снажан опоравак економске активности, који је подржан обимном и правовременом реакцијом носилаца политике и снажним преткризним растом. ММФ је нагласио и значај који одржавање стабилности девизног курса динара према еврју и током пандемије има за очување укупног потрошачког и инвестиционог поверења. Оцењено је и да је банкарски систем Србије здрав, о чему сведоче сви показатељи, док ће важна подршка средњорочном расту бити развој тржишта капитала и наставак динаризације.

Република Србија је подржала иницијативу ММФ-а за олакшање отплате дуга Судана у оквиру иницијативе за сиромашне и веома задужене земље (*Heavily Indebted Poor Countries – HIPC*). Народна банка Србије је припремила предлог закључка Владе Републике Србије да Србија подржи ову иницијативу, који је Влада усвојила 11. јуна. Закључком је дата сагласност да се средства која припадају Србији на име учешћа у расподели средстава акумулираних по основу механизма дељења оптерећења међу земљама чланицама ММФ-а пренесу на административни рачун Судана. Као гувернер Републике Србије у ММФ-у, гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић обавестила је генералног директора ММФ-а о одлуци наше земље да подржи наведену иницијативу и 29. јуна на административни рачун Судана пренета су средства у износу од 4.425.685 *SDR* или 5.311.663 евра.

У условима кризе без преседана изазване пандемијом вируса корона, ММФ је 2. августа донео историјску одлуку о општој алокацији *SDR* земљама чланицама у противвредности од 650 млрд долара, која је ступила на снагу 23. августа. Средства алокације *SDR* распоређена су земљама чланицама ММФ-а сразмерно њиховом уделу у квоти ММФ-а.⁵² На основу Резолуције Одбора гувернера Међународног монетарног фонда од 2. августа 2021, ММФ је обавестио Народну банку Србије да је на рачун *SDR* Републике Србије код ММФ-а 23. августа 2021. одобрен износ од 627.596.351 *SDR*, односно 759.711.659 евра.

У вези са одобреним средствима *SDR*, Народна скупштина Републике Србије је 26. новембра донела *Закон о регулисању обавеза Републике Србије према Међународном монетарном фонду на основу коришћења средстава опште алокације специјалних права вучења одобрених одлуком Одбора гувернера Међународног монетарног фонда од 2. августа 2021. године*⁵³. Законом је предвиђено да се средства могу користити од 1. јануара 2022. у случају потребе, у целини или делимично, ради рефинансирања обавеза Републике Србије и/или за финансирање текућих буџетских потреба.

У условима пандемије вируса корона, **Пролећно заседање ММФ-а и Групаације Светске банке** одржано је у виртуелној форми од 5. до 11. априла, а **Годишња скупштина** од 15. до 17. октобра. Делегацију Србије током ових заседања предводила је гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић, која је и гувернер Републике Србије у ММФ-у. Гувернер др Јоргованка Табаковић 12. априла активно је учествовала на виртуелној конференцији коју је организовао Сектор за Европу ММФ-а, с гувернерима и министрима финансија средње, источне и југоисточне Европе. Током скупа на високом нивоу, анализирани су предузете мере и економски изгледи и изазови за Европу у условима пандемије, где је Србија посебно похваљена.

У оквиру семинара Швајцарске конституенце „Превазилажење пандемије и омогућавање одрживог опоравка“, који је одржан 3. јуна,

⁵² Квота Републике Србије у ММФ-у износи 654.800.000 *SDR*, а њено учешће у укупним квотама ММФ-а 0,14%.

⁵³ „Службени гласник РС“, бр. 114/2021.

гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић представила је снажан одговор Републике Србије на пандемију и нагласила да је сачувана макроекономска стабилност.

Светска банка

Од марта 2002. до краја 2021. године, Светска банка је Републици Србији одобрила финансијска средства за програмске и пројектне зајмове у износу од 3,34 млрд евра, од чега је искоришћено 2,75 млрд евра.

Сарадња са Светском банком током 2021. године спроводила се у оквиру програма ове банке за Републику Србију *Стратешки оквир за партнерство* за период 2016–2020. (*Country Partnership Framework – CPF*), који је продужен услед пандемије.

У мају 2021. Групација Светске банке објавила је да је започета припрема новог *Стратешког оквира за партнерство* са Србијом за период 2022–2026, којим је предвиђено издвајање средстава у висини од 1,2 млрд долара за нашу земљу.

Почетком 2021, Светска банка је објавила редовни економски извештај за Западни Балкан под називом *Subdued Recovery*, у којем се наводи да је Србија у 2020. забележила само благу рецесију, док су ниска инфлација и високе девизне резерве поставиле чврсте темеље за одговор монетарне политике на пандемију.

Према извештају Светске банке за Европу и средњу Азију из октобра (*Competition And Firm Recovery Post-Covid-19*), пројекције раста БДП-а за Србију ревидиране су навише у односу на претходне пројекције. У делу извештаја који се односи на Србију наводи се да се привреда добро опоравља од утицаја пандемије. Процењује се да даљи раст зависи од опоравка светске економије, контролисања тока пандемије, као и темпа и обухвата кључних структурних реформи. Динар је остао стабилан према еврџу, а резултат банкарског сектора остаје снажан чак и након постепеног укидања двају мораторијума на отплату дуга који су уведени 2020. године.

У октобру је Република Србија измирила другу рату обавезе по основу општег и селективног повећања капитала код Међународне банке за обнову и развој у складу с резолуцијама ове банке из 2018. године, у износу од око 1,9 млн долара. Укупна финансијска обавеза наше земље по том основу износи око 9,6 млн долара, а средства за измирење обавеза обезбеђују се у републичком буџету.

Европска унија

Током 2021. Народна банка Србије наставила је да активно учествује у процесу европских интеграција, а најзначајније активности односиле су се на

прилагођавање новој методологији проширења ЕУ⁵⁴ и кључним захтевима који нови приступ поставља, односно на примену ове методологије на Републику Србију.⁵⁵

Напредак у процесу европских интеграција Европска комисија потврдила је у *Годишњем извештају о напретку Републике Србије за 2021. (Progress Report)*, који је објављен 19. октобра у оквиру тзв. пакета проширења. У погледу испуњености **економских критеријума за чланство у ЕУ**, у извештају је оцењено да је Република Србија напредовала у области развоја функционалне тржишне привреде и способности за суочавање с притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ. У области макроекономских политика, Европска комисија је закључила да су оне и даље адекватне, што је допринело одржању макроекономске стабилности, уз подршку отпорности економске активности. Оцењено је да су Народна банка Србије и Влада Републике Србије наставиле да спроводе стратегију динаризације и да је, упркос неизвесностима везаним за кризу, током 2020. повећано учешће динарских кредита и депозита. Као и претходних година, Европска комисија је оценила да је стабилност банкарског сектора очувана, уз снажан раст кредитирања, који је подржан мерама Народне банке Србије.

У делу извештаја који се односи на оцене испуњености **критеријума способности преузимања обавеза из чланства у ЕУ**, у оквиру кластера 2 – *Унутрашње тржиште*, а за поглавље 9 – *Финансијске услуге*, Европска комисија је истакла да је Република Србија у великој мери спровела стандарде Базел III и да Народна банка Србије наставља да прати како их банке имплементирају. Европска комисија констатује и да је рад на усклађивању с *Директивом Солвентност II*, у складу са *Стратегијом Народне банке Србије*, у току, што је подржано и фондовима ЕУ. Поред тога, у делу извештаја који се односи на поглавље 17 – *Економска и монетарна политика* (кластер 3 – *Конкурентност и инклузивни раст*), Европска комисија је оценила да је Република Србија успоставила добар институционални и административни оквир у области економске и монетарне политике. У вези с преговарачким поглављем 4 – *Слободно кретање капитала* (кластер 2 – *Унутрашње тржиште*), за које је Народна банка Србије другонадлежна институција, Европска комисија је посебно истакла даљи развој *IPS* НБС система за инстант плаћања.

Важне активности Народне банке Србије током 2021. биле су усмерене и на учешће њених представника у раду тела формираног за праћење спровођења *Споразума о стабилизацији и придруживању*. На састанку

⁵⁴ Европска комисија је 5. фебруара 2020. предложила, а Савет ЕУ је 25. марта 2020. усвојио нову методологију проширења ЕУ.

⁵⁵ У складу са *Одлуком о формирању Координације за вођење преговора о приступању Републике Србије Европској унији и Тима за подршку преговорима* („Службени гласник РС”, бр. 41 од 23. априла 2021. бр. 46 од 7. маја 2021. и бр. 53 од 28. маја 2021). Народна банка Србије је потврдила досадашње председнике и секретаре у преговарачким групама којима руководи (за поглавље 9 – *Финансијске услуге* и поглавље 17 – *Економска и монетарна политика*), као и заменика председника и заменика секретара Преговарачке групе за поглавље 4 – *Слободно кретање капитала*, а именовани су и нови, односно потврђени постојећи чланови и у осталим групама у чијем раду учествује.

Пододбора за економска и финансијска питања и статистику, који је одржан 3. децембра, још једном су потврђени добри економски резултати које је Република Србија постигла у претходном периоду, односно оцењено је да је наша земља добро одговорила на кризу изазвану пандемијом – снажним и адекватним мерама монетарне и фискалне политике. Овакав одговор, према оценама представника Европске комисије, био је могућ захваљујући томе што је у преткризном периоду бележен висок ниво инвестиција и висок привредни раст, уз смањење незапослености. Поред тога, оцењено је да је стабилност курса динара према еврџу знатно допринела укупној стабилности, као и да су повољни услови финансирања знатно подржали привредни раст. Такође, представници Европске комисије истакли су да је правремена и снажна реакција била могућа због монетарне политике доказано оријентисане на стабилност, као и добре фискалне политике, уз очување адекватне координације политика. Осим разматрања актуелних макроекономских кретања и изгледа, констатовано је и да су сва преговарачка поглавља којима Народна банка Србије руководи, за која је другонадлежна или у којима има значајну улогу, а која су тема Пододбора, отворена.⁵⁶

Гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић учествовала је на редовном Годишњем министарском дијалогу о економској политици између ЕУ и Западног Балкана и Турске, који је одржан 12. јула у оквиру Савета за економска и финансијска питања ЕУ. На састанку су ЕЦБ и Европска комисија оцениле да је реагујући благовремено и снажно, Народна банка Србије знатно подржала брз економски опоравак у земљи. Истакнути су значај очуване усидрености средњорочних инфлационих очекивања и током пандемије, стабилност девизног курса, као и адекватан ниво девизних резерви. Оцењено је да је, захваљујући доброј позицији пре избијања пандемије, као и правременој и адекватној подршци економске политике, домаћи банкарски сектор остао отпоран на ризике. Констатован је и напредак који се остварује у процесу динаризације, и то у условима повећане неизвесности изазване пандемијом. Тиме је у знатној мери испуњена препорука дата у оквиру прошлогодишњег дијалога – да се настави подршка већој употреби домаће валуте. На састанку су усвојени *Заједнички закључци с појединачним препорукама за Западни Балкан и Турску*, што је означило почетак новог, осмог циклуса израде *Програма економских реформи*, за период од 2022. до 2024. године.

Поред наведеног, Народна банка Србије је и током 2021. наставила редовно да спроводи мере и активности планиране трећим ревидираним *Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ*, ради успостављања или додатног јачања институционалних структура и административних капацитета релевантних за преношење и примену правних тековина ЕУ. То се углавном спроводило прилагођавањем институционалне структуре, јачањем

⁵⁶ Реч је о поглављима 17 – *Економска и монетарна политика*, 4 – *Слободно кретање капитала*, 18 – *Статистика* и 32 – *Финансијска контрола*.

административних капацитета, као и уз подршку пројеката финансираних из фондова ЕУ.

Током 2021. финализована је и **Преговарачка позиција за поглавље 28 – Заштита потрошача и заштита здравља**, чијој припреми је Народна банка Србије знатно допринела у делу који се односи на заштиту корисника финансијских услуга. Након процеса унутрашњих консултација, нацрт документа је достављен Влади Републике Србије на разматрање.

Дијалог на високом нивоу између Народне банке Србије и Европске централне банке

Редовни годишњи билатерални дијалог са ЕЦБ-ом одржан је 4. новембра у виртуелном формату.

Током овогодишњег дијалога представници обеју институција презентовали су актуелна макроекономска кретања и кретања у финансијском сектору, док су представници ЕЦБ-а истакли своју улогу у ЕУ када је у питању спречавање прања новца и финансирања тероризма. У разговорима са г. Фабиом Панетом, чланом Извршног одбора ЕЦБ-а, размотрени су текући изазови монетарне политике, посебно инфлација, цене енергената и зелена агенда. Оцењено је да се Србија одлично изборила с пандемијом и да је Народна банка Србије активна на пољу иновација.

Реализација регионалног IPA пројекта

Реализација регионалног IPA пројекта „Програм за јачање капацитета централних банака Западног Балкана у оквиру интеграција у Европски систем централних банака”, која је отпочела у марту 2019, успешно је завршена у децембру 2021. године. У оквиру овог пројекта, током 2021. године одржано је седам семинара из области статистике, европских интеграција, интерне ревизије, реструктурирања банака, финансијске стабилности и супервизије банака. У августу 2021. организована је и радионица високог нивоа на тему „Питања управљања – *Governance Issues*”, којој је присуствовао велики број високих званичника централних банака Западног Балкана, међу којима и представници Народне банке Србије.

Народна банка Србије је спровела активности у вези с билатералним мерама у оквиру следећих тематских целина – *Monetary and FX operations: Financial benchmark transformation – use and effects of EU benchmark regulation* с централном банком Италије и *Bank resolution and restructuring: Critical functions and The resolvability assessment* с централном банком Румуније. Поводом посебног дела пројекта који се односи на стажирање запослених у Европском систему централних банака, реализована су два стажирања у области европских интеграција и међународне сарадње с централним банкама Шпаније и Пољске.

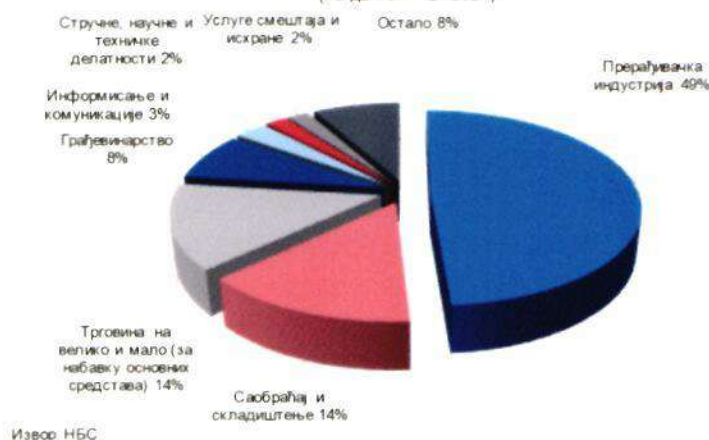
Током трајања пројекта, централне банке Западног Балкана и чланице Европског система централних банака разматрале су потенцијалне активности

у оквиру новог регионалног IPA пројекта, чији се почетак очекује у П2 2022. године.

Фонд револвинг кредита Републике Србије

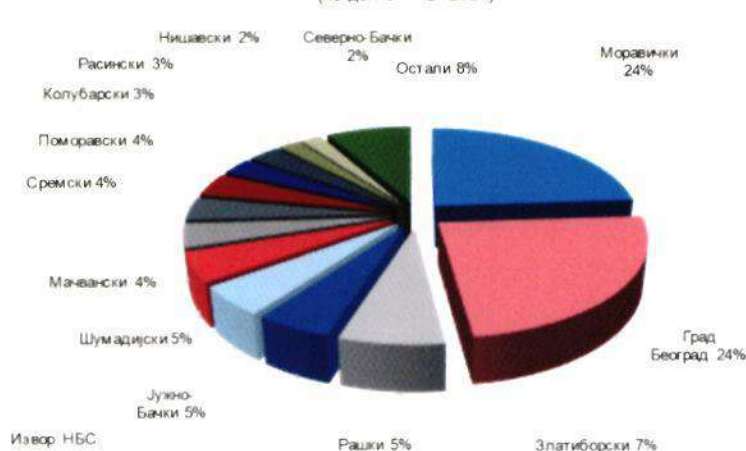
Средства Фонда револвинг кредита Републике Србије (иницијално донација ЕУ) коришћена су и током 2021. године за финансирање малих и средњих предузећа и предузетника. До сада је посредством 14 посредничких банака реализовано 1.308 кредита, у укупном износу од 131,7 млн евра, чиме је планирано отварање 3.257 радних места.

Графикон М 4.2.1. Фонд револвинг кредита РС -
Класификација делатности
(на дан 31. 12. 2021)

Контрола наменског коришћења средстава кредита одобрених крајњим корисницима из Фонда револвинг кредита планирана за 2020. годину, а која није спроведена због пандемије вируса корона, обављена је у 2021. години. Контролом је обухваћено 26 кредита, реализованих преко две посредничке банке, и утврђено је да су сва средства наменски искоришћена.

Графикон М 4.2.2. Фонд револвинг кредита РС -
Територијална подела
(на дан 31. 12. 2021)

Европска инвестициона банка

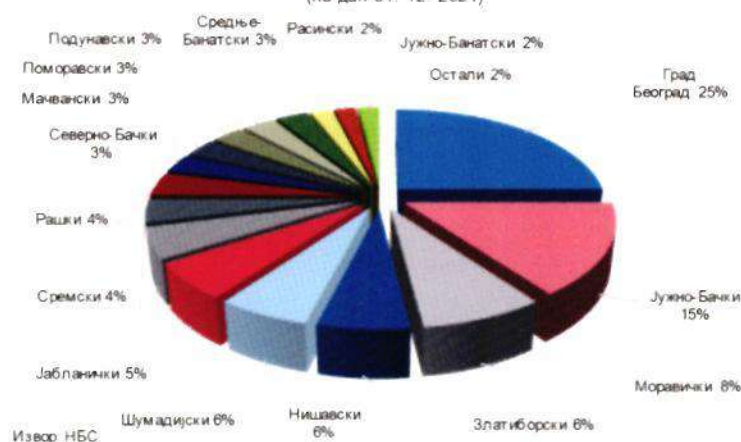
Од 2001. до краја 2021. године, ЕИБ је обезбедила финансијску подршку јавном и приватном сектору Републике Србије у износу од 5,63 млрд евра, од чега је искоришћено 4,74 млрд евра. Приоритетна област је инфраструктура, а значајна подршка ЕИБ-а дата је развоју малих и средњих предузећа, чиме ова институција доприноси привредном расту и стварању нових радних места.

Рок за повлачење средстава друге транше петог Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете од 150 млн евра истекао је 15. децембра 2020. године и до тада су у 23 транше повучена средства за 134 пројекта у износу од 144,3 млн евра, чиме је планирано отварање 1.374 радна места.

Графикон IV 4.2.3. Реализација Апекс зајма IIIБ -
Класификација делатности
(на дан 31. 12. 2021)

Графикон IV 4.2.4. Реализација Апекс зајма IIIБ -
Територијална подела
(на дан 31. 12. 2021)

Десет посредничких банака које су биле укључене у реализацију овог зајма имају могућност да на бази репласмана до децембра 2032. године повучена средства зајма користе за нове пројекте. У 2021. години путем 42 кредита репласирано је 23 млн евра, чиме је планирано отварање 400 радних места.

Контрола наменског коришћења средстава кредита одобрених крајњим корисницима из Апекс зајмова ЕИБ-а, планирана за 2020. годину, а која није спроведена због пандемије вируса корона, обављена је у 2021. години. Контролом је обухваћено 11 кредита, реализованих преко шест посредничких банака, и утврђено је да су сва средства наменски искоришћена.

Европска банка за обнову и развој

EBRD пружа подршку Републици Србији од 2001. године, а закључно са 31. децембром 2021. одобрено је 6,43 млрд евра кредита, од чега је искоришћено 5,97 млрд евра. Значајна средства одобрена су за инфраструктурне пројекте, за подршку финансијским институцијама, као и за подстицај привредне активности и пројекте у сектору енергетике.

Сарадња са *EBRD*-ом спроводи се у оквиру *Стратегије за Републику Србију за период 2018–2023*, која је усвојена фебруара 2018. године. Стратегија је дефинисана у складу са основним реформским циљевима Владе Републике Србије који се односе на процес придруживања ЕУ, макроекономску стабилност, јачање финансијског сектора, укључујући динаризацију, убрзање процеса приватизације и реструктурирања предузећа у државном власништву, унапређење пословног окружења, развој предузетништва, као и јачање иновација и дигитализације.

Приоритети *EBRD*-а за Републику Србију у оквиру актуелне стратегије јесу: 1) јачање конкурентности и управљања повећањем капацитета приватних предузећа и реформом одређених државних и јавних предузећа; 2) повећање степена интегрисаности побољшањем саобраћајне мреже, пружањем подршке регионалном економском повезивању и унапређењем повезаности у енергетском сектору; 3) подршка зеленој економији јачањем енергетске ефикасности, повећањем обновљивих извора енергије и промовисањем одрживих метода.

Банка за међународна поравнања (BIS)

Народна банка Србије је чланица *BIS*-а и учествује у капиталу ове најстарије међународне финансијске институције са 2.920 акција. Представници Народне банке Србије учествују у раду редовне годишње скупштине и различитих комитета ове институције, који су се услед пандемије и током 2021. одржавали у виртуелном формату, а чији је основни циљ да допринесу обезбеђењу монетарне и финансијске стабилности, као и унапређењу међународне сарадње централних банака у тим областима.

Гувернер др Јоргованка Табаковић је у јуну 2021. године учествовала на 91. Годишњој скупштини *BIS*-а, у виртуелном формату, током које је представљен рад Одбора директора *BIS*-а у протеклој финансијској години и где се дискутовало о будућим активностима и плановима. Такође, током 2021. године гувернер Јоргованка Табаковић учествовала је на састанцима свих гувернера у оквиру двомесечних састанака гувернера централних банака

акционара BIS-a, као и на 20. Годишњој конференцији BIS-a, која је организована у виду серије вебинара одржаних у јуну 2021. године.

У оквиру састанка Групе за унапређење управљања централним банкама у оквиру BIS-a, који је одржан у септембру 2021, гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић говорила је на тему „Улога гувернера у савременом моделу пословања централних банака”.

Послови који проистичу из функције Народне банке Србије као депозитара код Азијске инфраструктурне инвестиционе банке

Република Србија је члан Азијске инфраструктурне инвестиционе банке од 2019. године, а Народна банка Србије обавља послове који се односе на улогу депозитара у овој банци. У августу 2021. Република Србија је, из средстава која су обезбеђена у републичком буџету, уплатила трећу рату обавезе по основу уплатних акција у капитал Азијске инфраструктурне инвестиционе банке, у износу од 200 хиљада америчких долара.

Чланство Народне банке Србије у Мрежи за озелењавање финансијског система

Народна банка Србије је у јулу 2021. постала чланица угледне међународне групе централних банака и супервизора у оквиру Мреже за озелењавање финансијског система (*Network for Greening the Financial System – NGFS*). Ова мрежа представља један од водећих покрета финансијских институција усмерених ка озелењавању глобалног финансијског система. Има преко 100 чланица и велики број посматрача, међу којима су највеће централне банке света и међународне финансијске институције.

Поред пленарног учешћа, представници Народне банке Србије учествовали су и у раду Радне групе за повећање обима зеленог финансирања (*Workstream on Scaling up green finance – WS3*), као и четири подгрупе – Портфолио менаџмент, Транспарентност тржишта, Монетарна политика и Објављивање података централних банака повезаних с климом.

Билатерална финансијска сарадња

У оквиру Париског клуба поверилаца, *Споразум између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о регулисању дуга Републике Србије према Руској Федерацији по обавезама бивше Савезне Републике Југославије* потписан је у марту 2021. године.

Народна банка Србије је активно учествовала у преговорима између српске и британске стране у вези с *Нацртом будућег билатералног споразума о партнерству, трговини и сарадњи између Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске и Републике Србије – Partnership, Trade and Cooperation Agreement* у делу који се односи на финансијске услуге и кретање капитала. *Споразум о партнерству, трговини и сарадњи између Републике*

Србије и Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске потписан је 16. априла 2021. године.

На церемонији отварања Кинеског форума за финансијску технологију (*China Financial Technology Forum*), на тему „Ново доба, нове финансије, нова технологија” гувернер др Јоргованка Табаковић била је један од кључних говорника, емитовањем видео-снимка. Домаћини овог форума били су Међународна банкарска федерација, Кинеско удружење банака и Кинеска асоцијација трговине робе и услуга, а одржан је у оквиру VIII Кинеског међународног сајма за трговину услугама (*China International Fair for Trade in Services – CIFTIS*), уз подршку Светске трговинске организације, Конференције УН о трговини и развоју, Организације за економску сарадњу и развој и других међународних организација.

У оквиру *Механизма сарадње Кине и земаља централне и источне Европе (ЦИЕЗ)*, Народна банка Србије је делегирала пројекат који спроводи у сарадњи с компанијом *UnionPay International*, који обухвата реализацију прихватања картица *UnionPay* на територији Србије и издавања заједничке картице *DinaCard-UnionPay*, која ће у земљи функционисати по принципима рада система *DinaCard*. Завршена је сертификација и имплементација и Поштанска штедионица је издала прве пилот-картице *DinaCard-UnionPay*.

Ради унапређења билатералне сарадње централних банака, Народна банка Србије је с Народном банком Швајцарске у марту 2021. одржала састанак у виртуелном формату, на ком су разматране и договорене могуће области за будућу стручно-техничку сарадњу. На састанку у јуну размењена су искуства двеју централних банака у области платних система. Том приликом, презентован је систем за инстант плаћања у Србији (*IPS НБС*), док су представници Народне банке Швајцарске презентовали свој *RTGS* систем (*SIC*), као и планове у вези са имплементацијом система за инстант плаћања.

За потребе састанака и сусрета представника државних органа Републике Србије са званичницима других земаља, припремљене су и достављене бројне информације из надлежности Народне банке Србије које се односе на различите аспекте сарадње Србије с појединачним државама (информације о билатерално-финансијској сарадњи, прегледима реализоване робне размене и др.).

На захтев представника Министарства спољних послова који обављају припреме за преузимање појединих дужности у оквиру дипломатско-конзуларних представништава Републике Србије у иностранству, Народна банка Србије је организовала састанке и том приликом обезбеђивала информације и материјале о различитим облицима финансијске сарадње с конкретним државама (НР Кина, Аргентина, Белгија и Луксембург, Белорусија, Чешка, Норвешка, Јапан, Египат, Конго, Сирија, Мароко, Пољска и Литванија, Република Кореја и Северна Македонија).

Током 2021. године, Народна банка Србије је обезбедила и информације из своје надлежности у оквиру припреме платформи за заседања мешовитих комитета/комисија за економску сарадњу с појединим државама (Русија,

Швајцарска, Словачка, Црна Гора и Азербејџан). Представник Народне банке Србије учествовао је у раду мешовитог комитета са Словачком Републиком у новембру, где је предложена размена информација и стручно-техничка сарадња с Народном банком Словачке, ради интензивирања сарадње двеју централних банака.

IV.4.3. Девизни послови и кредитни односи са иностранством

Девизни послови са иностранством

Током 2021. године, на основу *Одлуке о условима под којима и начину на који резиденти могу држати девизе на рачуну код банке у иностранству*, донета су 794 решења којима се резидентима одобрава да држе девизе код банака у иностранству, и то 476 решења по основу финансирања извођења инвестиционих радова у иностранству у износу од 83,8 млн евра, 279 решења за плаћање текућих трошкова представништва/огранка у иностранству и услуга у међународном робном и путничком промету у износу од 7,8 млн евра, осам решења за истраживачке радове у иностранству у износу од 7,8 млн евра, два решења за коришћење страног финансијског кредита који је намењен за плаћања у иностранству у износу од 3,9 млн евра, 28 решења за наплату по основу повраћаја пореза оствареног у иностранству у износу од 17,6 млн евра и једно решење у вези с балансом одговорношћу учесника у систему којим се транспортују енергенти у износу од 0,5 млн евра.

У истом периоду је, по захтевима правних и физичких лица, припремљено 81 мишљење у вези с применом прописа из области девизног пословања.

Током обављања наведених активности, констатовано је да постоји основана сумња да је 30 привредних друштава приликом обављања активности поступало супротно одредбама закона који уређује девизно пословање и с тим у вези покренута је процедура за непосредну контролу девизног пословања тих лица.

У оквиру регулаторних активности, Народна банка Србије је у септембру 2021. године допунила *Упутство за спровођење Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством*.⁵⁷ Допуном је прописан изузетак – одређене категорије нерезидентата физичких лица (која имају радну визу, боравишну или радну дозволу у Републици Србији, као и дипломатско-конзуларни представници страних земаља и чланови њихових породица) могу плаћати трошкове у Републици по основу комуналних, телекомуникационих и сличних услуга у износу до 60.000 динара по трансакцији, а која се обављају с њихових динарских нерезидентних рачуна инструментима плаћања који се користе у платном промету у динарима између резидената, у складу с прописима којима се уређује тај платни промет.

⁵⁷ „Службени гласник РС”, бр. 66 /2021, 92/2021.

Контрола девизног пословања

Током 2021. године покренут је поступак **непосредне контроле** девизног пословања код 81 резидента (две банке, 76 привредних друштава и три физичка лица) ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних послова у складу с прописима којима се уређује девизно пословање. Сачињено је 70 записника о непосредној контроли девизног пословања, три записника о онемогућавању контроле девизног пословања јер се резиденти нису налазили на адреси уписаној у Регистру привредних субјеката који води Агенција за привредне регистре и два решења којима се субјекту контроле налаже да омогући контролу девизног пословања. У 68 записника констатована је једна или више повреда прописа којима се уређује девизно пословање. У току спровођења поступака контроле девизног пословања, Народна банка Србије активно сарађује с Министарством унутрашњих послова – Управом криминалистичке полиције, Службом за борбу против организованог криминала, Вишим јавним тужилаштвом, Тужилаштвом за организовани криминал, Управом царина, ради размене информација и заједничког деловања у области заштите финансијског и привредног система од ризика прања новца и других противправних радњи у области финансијског и привредног пословања.

Извршено је 187 **посредних контрола** девизног пословања. С тим у вези, сачињено је 149 записника, у којима је констатована једна или више повреда прописа којима се уређује девизно пословање, и 38 службених бележака, у којима је након прикупљања, анализе, праћења и проверавања достављених података и извештаја, као и документације из база којима Народна банка Србије располаже, констатовано да су субјекти контроле извештавали Народну банку Србије у складу с девизним прописима. Такође, 115 резидената обавештено је да нису извештавали, односно да нису у прописаном року извештавали Народну банку Србије, по основу директних инвестиција нерезидената у земљи и резидената у иностранству, при чему им је указано на њихове законске обавезе, као и на то да неизвршавање те обавезе представља поступање супротно девизним прописима.

Контрола мењачких послова

Покренут је поступак **непосредне контроле** мењачког пословања овлашћених мењача на 245 мењачких места ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања мењачких послова у складу с прописима којима се уређује мењачко пословање, укључујући и прописе којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма у обављању мењачких послова. Сачињена су 184 записника о извршеној непосредној контроли мењачког пословања овлашћених мењача. У 105 записника констатована је повреда прописа којима се уређује мењачко пословање, спречавање прања новца и финансирања тероризма, као и повреде *Закона о банкама*. Донето је

14 решења којима је овлашћеним мењачима наложено да отклоне незаконитости односно неправилности у обављању мењачког пословања.

Извршена је 541 **посредна контрола** мењачког пословања ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања мењачких послова у складу с прописима којима се уређује мењачко пословање, као и у вези са захтевом овлашћених мењача за трајни престанак обављања мењачких послова. С тим у вези, сачињено је 317 записника о извршеној посредној контроли мењачког пословања, у којима је констатована повреда прописа којима се уређује мењачко пословање, и 224 службене белешке.

Издавање и одузимање овлашћења и издавање сертификата за обављање мењачких послова

На дан 31. децембра 2021. године, мењачке послове обављала су 2.174 овлашћена мењача, на 3.092 мењачка места.

У 2021. години, на захтев привредних субјеката, донето је 355 решења о издавању овлашћења за обављање мењачких послова (132 решења односе се на нове овлашћене мењаче, 88 решења на нова мењачка места, 45 решења на пресељење мењачког места и 90 решења на промену осталих података) и 443 решења о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова (215 решења донето на захтев овлашћених мењача за трајни престанак обављања мењачких послова и 228 решења о одузимању овлашћења по службеној дужности).

На основу *Одлуке о поступку и условима за стицање сертификата за обављање мењачких послова, јединственом програму обуке за обављање мењачких послова и условима које морају да испуњавају предавачи који врше ту обуку*, током 2021. године у Народној банци Србије организовано је шест обука с провером знања за кандидате који су се пријавили за стицање сертификата за обављање мењачких послова. Поред тога, а с обзиром на епидемијску ситуацију, организовано је 25 провера знања за кандидате који су претходно приступили онлајн обуци. Комисија за проверу знања стеченог на обуци за обављање мењачких послова обавила је контролу тестова 899 кандидата који су приступили провери знања, на основу чега је Народна банка Србије издала 899 сертификата о завршеној обуци за обављање мењачких послова.

Спречавање прања новца

У 2021. години Народна банка Србије је активно учествовала у сачињавању *Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма*. Ниво рањивости сектора мењача у 2021. години оцењен је као средње низак (оцена: 0,32).

Поступци пред надлежним правосудним органима и жалбе на одлуке прекршајних судова и примена девизних прописа

У току 2021. године, укупно је поднето 586 захтева за покретање прекршајног поступка надлежним прекршајним судовима, и то 115 захтев за утврђене неправилности у контроли девизног пословања и 471 захтев за утврђене неправилности у контроли мењачких послова (460 захтева због поступања супротно одредбама *Закона о девизном пословању* и 11 захтева због поступања супротно одредбама *Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*).

Закључена су 33 споразума о признању прекршаја који су, с предложеном прекршајном санкцијом – опоменом, достављени поступајућим прекршајним судовима на даљу надлежност.

Надлежним јавним тужилаштвима поднете су три кривичне пријаве због повреде члана 58. *Закона о девизном пословању*, односно због основане сумње да су правна лица и одговорни у њима извршили наплату/плаћање из/у иностранство у износу који прелази 100.000 евра на основу неистините исправе.

Уложено је 300 жалби на одлуке прекршајних судова због неадекватне прекршајне санкције, повреде материјалних прописа и битних повреда одредаба прекршајног поступка, као и због непотпуно или нетачно утврђеног чињеничног стања.

Налози за извршење правоснажних судских пресуда

Народна банка Србије спровела је поступак извршења 187 правоснажних и извршних судских одлука, којима је одлучено о средствима привремено одузетим у складу са *Законом о девизном пословању*, а на основу којих су дата 193 налога за извршење, и то: 180 налога за извршење заштитне мере одузимања предмета прекршаја, на основу којих је, у складу с чланом 66. *Закона о девизном пословању*, у буџет Републике Србије у динарској противвредности уплаћено 3.291.610,00 евра, и 13 налога за повраћај привремено одузетих средстава, на основу којих је физичким лицима враћено 149.243,14 евра.

Послови документарне контроле и платног промета са иностранством

Током 2021. године, у оквиру редовних активности обављени су послови документарне контроле и платног промета са иностранством за потребе буџетских корисника преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства и преко других наменских девизних рачуна, који се у складу са законом воде код Народне банке Србије.

Поред тога, у потпуности су спроведене и друге активности у вези са обезбеђењем покрића за извршење налога за плаћање према иностранству за

буџетске кориснике, као и за потребе Народне банке Србије, а које се односе на наплату и плаћања по основу иностраних кредита, преносе по основу девизне обавезне резерве банака и трансакција Централног регистра, депоа и клиринга ХоВ, откупа девизних средстава од банака сагласно посебним законима којима се уређује обављање привременог платног промета са АП Косово и Метохија и по основу донација.

Такође, спроведене су и активности на реализацији документарних акредитива за потребе увоза робе, као и плаћања услуга за буџетске кориснике. С тим у вези, у току 2021. године отворени су акредитиви у укупном износу од 602,38 млн евра, док су извршене исплате у укупном износу од 473,60 млн евра.

У складу с банкарским аранжманом између Народне банке Србије и *MUFG Bank Ltd.*, Токио, Јапан, закљученим на основу размене нота између Владе Јапана и Владе Републике Србије, у 2021. години реализована је донација у износу од 100 млн јапанских јена у корист Министарства здравља Републике Србије за набавку медицинске опреме намењене државама погођеним вирусом корона у оквиру *Програма економског и социјалног развоја*.

Поред наведеног, спроведене су активности у складу с *Протоколом о начину и условима за вођење банковних рачуна отворених код Народне банке Србије за сврху управљања програмима претприступне помоћи ЕУ за период 2014–2021*, закљученим с Министарством финансија априла 2017. године, и за потребе тог министарства у току 2021. године отворено је укупно 17 наменских девизних рачуна.

Наведени послови које Народна банка Србије обавља за Републику Србију у складу са законом обављени су благовремено, уз примену домаћих прописа, као и међународних банкарских стандарда и праксе.

Кредитни послови са иностранством

У 2021. години укупно је оверено 959 **кредитних задужења** домаћих лица у иностранству у износу од 5,49 млрд евра, уз просечну каматну стопу од 1,85% и просечан рок отплате од четири године и девет месеци. Од укупно уговореног износа, задужења предузећа чине 4,61 млрд евра, од чега је 2,28 млрд евра намењено за конверзију у динаре, 1,49 млрд евра за увоз робе и услуга, док се остатак од 840 млн евра односи на остале намене. Задужења банака износила су 879,25 млн евра. Посматрано по делатностима, највеће учешће имају дужници из прерађивачке индустрије (34%), а следи финансијски сектор и делатности осигурања (23%) и рударство (10%).

У 2021. години оверено је 148 **кредитних одобрења** домаћих лица ка иностранству у износу од 232,64 млн евра, уз просечну каматну стопу од 3,22% и просечан рок наплате од три године и 11 месеци. Предузећа су нерезидентима одобрила 69,18 млн евра, док су банке одобриле 163,46 млн евра. Највеће је учешће кредитора из финансијске делатности и делатности осигурања (72%), док се на кредиторе из делатности трговине на велико и мало односи 10% укупних кредитних одобрења.

Укупне обавезе настале као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима реализација није окончана у року дужем од годину дана на крају 2021. године износиле су 515,55 млн евра, од чега се на неплаћени увоз робе и услуга односи 367,95 млн евра, док се на наплаћене авансе по којима није извршен извоз односи 147,6 млн евра.

Укупна потраживања настала као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима реализација није окончана у року дужем од годину дана на крају 2021. године износила су 364,15 млн евра, од чега се на ненаплаћени извоз робе и услуга односи 278,69 млн евра, док се на плаћене авансе по којима није извршен увоз односи 85,46 млн евра.

У оквиру регулаторних активности усвојени су следећи прописи:

- *Одлука о допуни Одлуке о условима и начину под којима резиденти могу одобравати финансијске зајмове нерезидентима и давати јемства и друга средства обезбеђења по кредитним пословима са иностранством и кредитним пословима између нерезидената*⁵⁸, којом је положај међународне финансијске организације у чијем је Република Србија чланству или с којом је закључила споразум којим се уређују активности те финансијске организације у Републици Србији изједначен с положајем нерезидената са седиштем у ЕУ у погледу укидања обавезе да резидент правно лице буде већински власник нерезидента дужника који се задужује код такве међународне финансијске организације приликом давања јемстава и других средстава обезбеђења у корист нерезидента кредитора;
- *Одлука о допуни Одлуке о начину и условима коришћења финансијских кредита из иностранства за намене из члана 21. став 2. Закона о девизном пословању*⁵⁹, којом је положај међународне финансијске организације у чијем је Република Србија чланству или с којом је закључила споразум којим се уређују активности те финансијске организације у Републици Србији изједначен с положајем нерезидената са седиштем у ЕУ у погледу укидања минималних рокова отплате по кредитном задужењу резидената код тих међународних финансијских организација.

Током 2021. године израђено је 14 мишљења у вези с применом прописа из области кредитних послова са иностранством, односно за 22,22% мање него 2020. године и за 50% мање него 2019. године, што је резултат повећања транспарентности објављивањем мишљења Народне банке Србије.

Извршавање кредитних обавеза Републике Србије према иностранству по којима је Народна банка Србије агент

У 2021. години о року доспећа сервисирани су обавезе по свим страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, а Народна банка Србије агент, као и обавезе по кредитима по

⁵⁸ „Службени гласник РС”, бр. 3/2021.

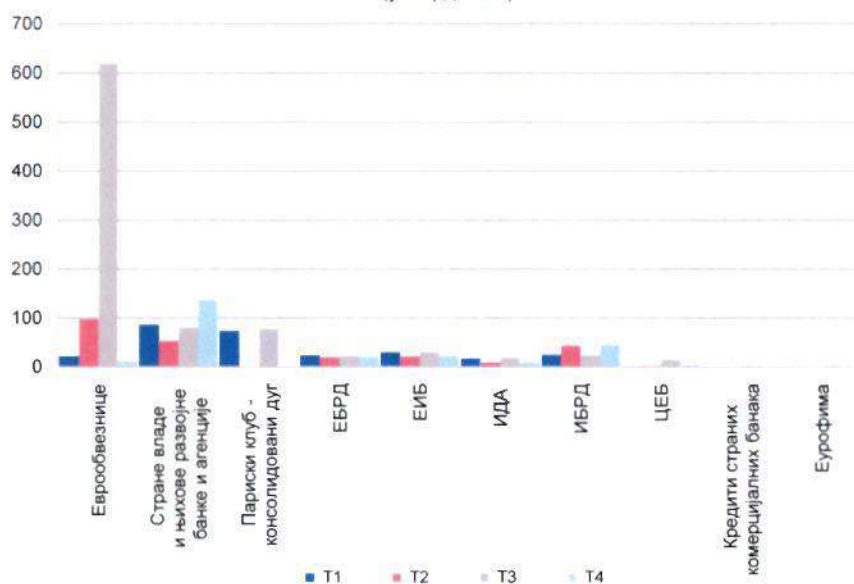
⁵⁹ „Службени гласник РС”, бр. 3/2021.

којима је Народна банка Србије дужник. Посредством Народне банке Србије, као агента Републике Србије, у 2021. години укупно је отплаћено 1,70 млрд евра, од чега 1,34 млрд евра главнице и 356,70 млн евра камате и осталих трошкова. По основу трошкова ангажовања на неискоришћена средства по одобреним кредитима плаћено је око 10,40 млн евра.

Током 2021. године искоришћена је 1,51 млрд евра кредита коју су одобриле међународне финансијске организације, комерцијалне банке, владе држава и њихове агенције, од чега је преко наменских девизних рачуна Републике Србије отворених код Народне банке Србије искоришћено 519,24 млн евра.

Отплатом 700 млн долара у септембру 2021. године, уз превремене отплате у јуну 2019. и децембру 2020. године, Република Србија је у целости измирила обавезе по основу еврообвезница емитованих на међународном финансијском тржишту 2011. године (уз реотварање емисије у 2012) у укупном износу од 2 млрд долара.

Графикон IV.4.3.1. Плаћене кредитне обавезе Републике Србије према иностранству, по којима је НБС агент, у 2021. - по кредиторима и тромесечјима (у млрд EUR)

Извор: НБС.

У 2021. години Република Србија се по основу три емисије еврообвезница задужила за 2,75 млрд евра, и то за:

- 1 млрд евра (VIII емисија) ради финансирања буџетског дефицита и рефинансирања доспелих обавеза по основу јавног дуга. Ове обвезнице доспевају за наплату 3. марта 2033. године, купон се отплаћује једном годишње, почев од 3. марта 2022. године по каматној стопи од 1,65%;
- 750 млн евра (IX емисија) ради финансирања буџетског дефицита и рефинансирања доспелих обавеза по основу јавног дуга. Ове обвезнице доспевају за наплату 23. септембра 2036. године, купон се отплаћује једном годишње, почев од 23. септембра 2022. године по каматној стопи од 2,05%;

- 1 млрд евра (X емисија) ради финансирања и/или рефинансирања прихватљивих трошкова у складу са *Оквирним документом Републике Србије за издавање зелених обвезница*. Ове обвезнице доспевају за наплату 23. септембра 2028. године, купон се отплаћује једном годишње, почев од 23. септембра 2022. године по каматној стопи од 1%.

Поред тога, са иностраним кредиторима закључено је 14 нових споразума у укупном износу од 1,35 млрд евра, и то са:

- *J.P. Morgan Chase Bank* у износу од 431,69 млн евра за финансирање радова на Коридору ауто-пута Е-761 деонице Појате–Прељина (Моравски коридор);

- *EIB*-ом у износу од 225 млн евра за финансирање пројекта „*COVID-19 – подршка Влади Републике Србије за финансирање малих и средњих предузећа*” и пројекта „*Гасни интерконектор Ниш–Димитровград (бугарска граница)*”;

- *IBRD*-ом у износу од 211,8 млн евра за финансирање Програмског зајма за развојне политике за ефикасност јавног сектора и зелени опоравак (*DPL*), као и пројеката „*Интегрисани развој коридора реке Саве и Дрине применом вишефазног програмског приступа*” и „*Модернизација железничког сектора у Србији применом вишефазног програмског приступа*”;

- *CEB*-ом у износу од 147 млн евра за финансирање пројектног зајма „*Инфраструктура у култури*”, Пројектног зајма за студентско становање, као и Пројектног зајма за универзитетску инфраструктуру;

- *The Export-import Bank of China* у износу од 134,3 млн евра за финансирање Пројекта изградње државног пута 1.Б реда бр. 27 Лозница–Ваљево–Лазаревац, деонице Иверак–Лајковац (веза са ауто-путем Е-763 Београд–Пожега);

- *EBRD*-ом у износу од 103 млн евра за финансирање Пројекта изградње ауто-пута Е-80 Ниш–Мердаре, деонице Ниш–Плочник, фазе 1 и пројекта „*Даљинско грејање у Крагујевцу*”;

- Француском агенцијом за развој (*AFD*) у износу од 101 млн евра за финансирање Пројекта модернизације железничког сектора у Србији, фазе 1 и Програма урбане средине отпорне на климатске промене.

У 2021. години у односу на 2020, укупан дуг по свим наведеним обавезама порастао је за 13,04%, од чега се 449,75 млн евра односи на курсне разлике настале по основу јачања вредности америчког долара према еврџ.

IV.4.4. Законодавно-правни послови

Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2021. години учествовала у припреми следећих нацрта и предлога закона, односно давала мишљења о њима:

- *Нацрт закона о Регистру административних поступака*,
- *Нацрт закона о измени и допунама Закона о осигурању*,

- Нацрт закона о заштити пословне тајне,
- Нацрт закона о потврђивању Уговора о кредитном аранжману бр. 0020008959 који се односи на необезбеђени зајам до износа од 431.685.732,79 евра уз гаранцију UKEF у циљу финансирања одређених грађевинских услуга од стране Bechtel Enka UK Limited, који послује у Србији преко Bechtel Enka UK Limited огранак Београд за потребе привредног друштва „Коридори Србије” д.о.о. Београд у вези са изградњом инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761 деонице Појате–Прељина (Моравски коридор) између Републике Србије коју заступа Влада Републике Србије, поступајући преко Министарства финансија као зајмопримца и J.P. MORGAN AG као Агента и JPMORGAN CHASE BANK, N.A., LONDON BRANCH као Аранжера и JPMORGAN CHASE BANK, N.A., LONDON BRANCH као Првобитног зајмодавца,
- Нацрт закона о електронском фактурисању,
- Нацрт закона о изменама и допунама Закона о електронском фактурисању,
- Нацрт закона о Привременом регистру пунолетних држављана Републике Србије којима се уплаћује новчана помоћ за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2,
- Нацрт закона о изменама и допунама Закона о Привременом регистру пунолетних држављана Републике Србије којима се уплаћује новчана помоћ за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2,
- Нацрт закона о изменама Закона о утврђивању гарантне шеме као мера подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2,
- Нацрт закона о утврђивању друге гарантне шеме као мера додатне подршке привреди услед продуженог негативног утицаја пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2,
- Нацрт закона о измени и допуни Закона о утврђивању друге гарантне шеме као мера додатне подршке привреди услед продуженог негативног утицаја пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2,
- Нацрт закона о потврђивању Споразума о зајму (Програмски зајам за развојне политике за ефикасност јавног сектора и зелени опоравак) између Републике Србије и Међународне банке за обнову и развој,
- Нацрт закона о потврђивању Споразума о подстицању инвестиција између Владе Републике Србије и Владе Сједињених Америчких Држава,
- Нацрт закона о изменама Закона о буџету Републике Србије за 2021. годину,

- *Нацрт закона о групном финансирању,*
- *Нацрт закона о заштити потрошача,*
- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о здравственом осигурању,*
- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о слободном приступу информацијама,*
- *Нацрт закона о унутрашњим пословима,*
- *Нацрт закона о регулисању обавеза Републике Србије према Међународном монетарном фонду по основу коришћења средстава опште алокације специјалних права вучења одобрених Одлуком Одбора гувернера Међународног монетарног фонда од 2. августа 2021. године,*
- *Нацрт закона о тржишту капитала,*
- *Нацрт закона о буџету Републике Србије за 2022. годину,*
- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему,*
- *Нацрт закона о безбедности и здрављу на раду,*
- *Нацрт закона о Привременом регистру држављана Републике Србије од 16 до 29 година којима се уплаћује новчана помоћ за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2.*

Народна банка Србије је у 2021. години донела 41 подзаконски акт, објављен у „Службеном гласнику РС”, и то 37 одлука и четири упутства. Поменути актима обухваћене су следеће функције и послови Народне банке Србије:

- **послови из области монетарне политике** (утврђивање *Програма монетарне политике Народне банке Србије у 2022. години*, спровођење *Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије*, утврђивање врсте девиза и ефективног страног новца који се купују и продају на девизном тржишту);
- **послови из области финансијске стабилности** (привремене мере за банке ради олакшавања приступа финансирању физичким лицима);
- **послови са иностранством** (начин и услови коришћења финансијских кредита из иностранства за намене из члана 21. став 2. *Закона о девизном пословању*, услови под којима и начин на који резиденти могу одобравати финансијске зајмове нерезидентима и давати јемства и друга средства обезбеђења по кредитним пословима са иностранством и кредитним пословима између нерезидената);
- **девизни послови** (спровођење *Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством*);
- **послови из области платног система и платних услуга** (начин обављања платног промета преко новчаног рачуна правног лица које обавља послове клиринга и салдирања финансијских инструмената);
- **послови контроле пословања банака** (привремене мере за банке ради адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије вируса корона, адекватност капитала банке, извештавање банака, рокови за

усклађивање унутрашњих аката банке о управљању ризицима банке и за достављање извештаја банака);

– **послови надзора финансијског лизинга** (подаци које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и начин и рокови достављања тих података, Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за даваоце финансијског лизинга, привремене мере за даваоце финансијског лизинга ради адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије вируса корона, садржај и форма образаца финансијских извештаја за даваоце финансијског лизинга, облик и садржај статистичког извештаја за даваоце финансијског лизинга);

– **заштита корисника финансијских услуга** (поступак по приговору и притужби корисника финансијских услуга, приговор правног лица и поступање банке по том приговору, поступак по приговору корисника услуге осигурања);

– **послови издавања новца и управљања токовима готовине** (пуштање у оптицај кованог новца апоена од 1, 2 и 5 динара, издавање и основна обележја нумизматичког новца с ликом Николе Тесле);

– **послови супервизије информационих система финансијских институција** (минимални стандарди управљања информационим системом финансијске институције);

– **послови принудне наплате** (начин принудне наплате с рачуна клијента);

– **послови надзора над пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама** (обављање плаћања у девизама у вези с трансакцијама с дигиталном имовином, спровођење одредаба *Закона о дигиталној имовини* које се односе на давање дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама и сагласности Народне банке Србије, начин израчунавања минималног капитала и извештавање о минималном капиталу пружаоца услуга повезаних с виртуелним валутама, ближи услови и начин вршења надзора над пружаоцем услуга повезаних с виртуелним валутама и издаваоцем и имаоцем виртуелних валута, садржина Регистра пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама и ближи услови и начин вођења тог регистра, ближи услови и начин вођења Евиденције ималаца виртуелних валута, садржина и форма евиденције коју води пружалац услуга повезаних с виртуелним валутама који држи новчана средства, односно виртуелне валуте корисника, ближи услови и начин давања и одузимања сагласности за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама у страној држави, услови управљања информационо-комуникационим системом пружаоца услуга повезаних с виртуелним валутама, спровођење одредаба *Закона о дигиталној имовини* које се односе на одобрење белог папира при издавању виртуелних валута, спречавање злоупотреба на тржишту виртуелних валута);

– **послови надзора над применом прописа из области спречавања прања новца и финансирања тероризма код финансијских институција које надзире** (услови и начин утврђивања и провере идентитета физичког лица

коришћењем средстава електронске комуникације, смернице за примену одредаба *Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма* за обвезнике које надзире Народна банка Србије);

– **јединствена тарифа** по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Заступање пред судовима

У току 2021. године, пред Управним судом водило се 15 управних спорова. Пред привредним судовима водила су се 22 парнична и осам извршних предмета, од којих је пет правоснажно окончано, 44 поступка стечаја, два поступка ликвидације и 21 поступак за привредне преступе. Пред судовима опште надлежности у споровима из функција Народне банке Србије у току је било 30 парничних, седам ванпарничних, девет извршних и пет кривичних поступака, од којих је шест правоснажно окончано. Пред прекршајним судовима водила су се 24 поступка. Пред страним судовима водила су се четири парнична, један извршни и један стечајни поступак.

Активности у вези са усклађеношћу пословања

У току 2021. године, у **Народној банци Србије донето је 15 унутрашњих општих аката** из области радних односа, канцеларијског пословања, унутрашње организације и систематизације, трезорских упутстава, као и рачуноводства и финансија.

Спроведене су потребне активности у вези с редовним годишњим извештавањем организационих јединица о препознатим и процењеним ризицима усклађености пословања. У посматраном периоду настављено је са испитивањем усклађености пословања у појединим сегментима пословања Народне банке Србије, а ради идентификовања постојања ризика усклађености и формулисања предлога мера за смањење тих ризика.

Континуирано су предузимане активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених, као и активности усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије произлазе из *Закона о спречавању корупције*. Започет је трећи циклус израде плана интегритета Народне банке Србије, доношењем одлука о образовању радне групе и одређивању координатора за израду плана интегритета у Народној банци Србије, што ће се наставити и у наредној години.

Активности у вези с применом *Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*

У току 2021. године Народној банци Србије поднето је 60 захтева за приступ информацијама од јавног значаја, од чега су 53 захтева усвојена или делимично усвојена, један захтев је одбачен, а четири захтева су одбијена.

Подносиоци највећег броја тих захтева били су грађани (21), затим медији (шест), невладине организације и друга удружења грађана (шест) и остали (27). У вези с поменутиим захтевима, изјављено је девет жалби, од чега четири због одбијања захтева, једна због непоступања по захтеву, а четири из осталих разлога.

Народна банка Србије је, у складу с чланом 43. *Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*, поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности доставила годишњи извештај о радњама и мерама предузетим током 2021. године ради примене тог закона.

IV.4.5. Принудна наплата

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. *Закона о платном промету* од 2003. године.

У 2021. години од организационих јединица пореских управа, царине, судова, јавних извршитеља и осталих надлежних органа примљено је, контролисано и евидентирано 379.190 исправних основа за принудну наплату, што је за 20,32% више него претходне године, када је био смањен обим активности и рада организационих јединица пореских управа, царине и судова због ванредног стања услед пандемије вируса корона. Поред тога, доносиоцима је враћено 26.816 решења због неисправности, што је за 21,30% више него претходне године.

Две трећине примљених основа за принудну наплату чине решења примљена од привредних, основних, прекршајних судова и јавних извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан број примљених решења је о одлагању извршења решења и обустави извршења (укупно 12.158). Међу решењима примљеним од републичке пореске управе велики број чине решења која се односе на забрану располагања средствима на рачуну, због одузимања пореског идентификационог броја (ПИБ) пореском обвезнику (укупно 8.444).

Осим по наведеним решењима, Народна банка Србије поступа и по решењима надлежних привредних судова о отварању, обустави и закључењу стечајног поступка над дужницима. У 2021. години примљено је 397 решења о отварању стечаја, 350 решења о закључењу поступка стечаја, 11 решења о обустави поступка стечаја, као и 67 решења о обустави стечајног поступка због продаје стечајног дужника. Поред тога, примљено је и 50 решења о отварању претходног стечајног поступка с мерама обезбеђења, као и 14 решења о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације.

Сагласно одредбама *Закона о привредним друштвима*, Народна банка Србије је у 2021. години доставила Агенцији за привредне регистре 5.790 иницијатива за покретање поступка брисања из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године.

Сходно одредбама *Закона о платним услугама*, од октобра 2015. године Народна банка Србије води Јединствени регистар рачуна физичких лица –

потрошача. У 2021. години, путем посебног апликативног решења, на основу 60.434 примљена захтева потписана квалификованим електронским потписом овлашћеним лицима и органима (јавни бележници, јавни извршитељи, МУП, Пореска управа, Управа за спречавање прања новца) достављени су подаци о рачунима за 259.913 физичких лица. Истовремено, Народна банка Србије је примила и 737 писмених захтева од овлашћених лица и органа за податке о рачунима физичких лица, тј. за 45,3% мање него претходне године, што је резултат потписаног *Протокола о електронској размени података из Јединственог регистра рачуна* између Министарства правде и Народне банке Србије, чиме је од П2 2019. године правосудним органима омогућено преузимање података о бројевима рачуна физичких лица потрошача путем Правосудног информационог система.

На основу *Закона о Народној банци Србије* и прописа о спречавању прања новца и финансирања тероризма, од средине 2020. године Народна банка Србије је успоставила и води Јединствени регистар сефова и Јединствени регистар корисника новчане дознаке.

IV.4.6. Послови администрирања јавног дуга

Народна банка Србије у име и за рачун Републике Србије обавља послове администрирања јавног дуга по основу старе девизне штедње, девизних депозита положених код *Дафимент банке а.д. Београд* и *Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица – Југоскандик*, као и зајма за привредни развој.

У 2021. години настављене су континуиране исплате доспелих обвезница серија А2002–А2016 емитованих по основу старе девизне штедње, уз евидентан опадајући тренд.

У периоду од 26. августа 2002. до 31. децембра 2021. године девизна штедња је конвертована у обвезнице у укупном износу од 3.721,0 млн евра (од тога у 2021. години 0,8 млн евра). Исплаћене су обвезнице серија А2002–А2016 (у роковима и пре рокова доспећа) у номиналном износу од 3.659,3 млн евра. За исплате доспелих обвезница у износу од 3,0 млн евра, у 2021. години из буџета је обезбеђено 342,2 млн динара.

У 2021. години обављани су и стручни и административно-технички послови за потребе Комисије за издавање потврда на основу којих се утврђује право на исплату доспелих обавеза депонентима *Дафимент банке а.д. Београд* и грађанима који су девизна средства положили на основу *Уговора о пословно-техничкој сарадњи са Југоскандиком д.д. Београд код Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица*. По захтевима/рекламацијама депонената припремани су подаци/обрачуни и расположива документација за разматрање од стране наведене комисије и на прописани начин спровођени донети закључци те комисије. Такође, свакодневно је комуницирано с грађанима из Републике Србије, бивших република СФРЈ, као и из иностранства, о могућности остваривања права по основу старе девизне штедње коју су

положили код банака са седиштем у Републици Србији и њиховим филијалама у бившим републикама СФРЈ.

IV.4.7. Комуникација с јавношћу

Народна банка Србије информисе јавност о свом пословању интензивном сарадњом с медијима, објављивањем информација на званичној интернет страници и њеним поддоменима, као и на друштвеним мрежама.

Одговорно, конзистентно и правовремено шира јавност се информисе о активностима централне банке путем саопштења за јавност, одговора на новинарска питања, интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, конференција за новинаре и објављивања информација на друштвеним мрежама. **Током 2021. објављено је 100 саопштења за јавност и дат је 321 одговор на новинарска питања. Организоване су 64 изјаве и 10 интервјуа за штампане и електронске медије, као и 30 телевизијских и радијских наступа гувернера, вицегувернера и других запослених у Народној банци Србије.** На званичном налогу на Твитеру у протеклој години објављено је 4.449 твитова, док је на Фејсбуку објављено 320 постова.

Због пандемије вируса корона и мера за спречавање његовог ширења, у 2021. години организоване су две од планиране четири презентације *Извештаја о инфлацији* за јавност (док су преостала два извештаја јавности представљена путем објава на интернет презентацији Народне банке Србије).

Путем своје интернет презентације – редовним публикацијама, статистичким прилозима и саопштењима за јавност, Народна банка Србије је у 2021. транспарентно извештавала јавност о инструментима и мерама спровођења монетарне и девизне политике, као и о инструментима и мерама које је предузимала ради очувања и јачања финансијске стабилности. Представљене су и активности у области надзора финансијских институција, као и надзора над пружаоцима платних услуга и институцијама електронског новца. На интернет страници уживо су преношене конференције за новинаре на којима су представљени извештаји о инфлацији. Објављени су *Годишњи извештај о пословању и резултатима рада*, *Годишњи извештај о стабилности финансијског система*, *Годишњи извештај о монетарној политици за 2020. годину*, као и *Полугодишњи извештај о монетарној политици за 2021. годину*, месечна издања *Статистичког билтена*, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника финансијских услуга. Тромесечно су објављивани *Извештај о динаризаацији финансијског система* и *Извештај о инфлацији*. Јавности су били доступни и извештаји *Трендови у кредитној активности*, *Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама*, *Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака у тромесечној динамици извештавања*, *Извештај о инфлационим очекивањима у месечној*

динамици. Штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

У току 2021. године израђена је потпуно нова презентација за поддомен *DinaCard*, на коме су јавности доступне све информације о домаћој платној картици *DinaCard*, подаци о систему *DinaCard*, као и списак свих акцептаната. Такође, израђене су потпуно нове презентације и за остале поддомене – *Твој новац* и *Центар за посетиоце*, на којима Народна банка Србије обавештава јавност о активностима на пољу заштите и едукације корисника финансијских услуга, изложбено-културним дешавањима и едукативним програмима за ученике и студенте.

Пуштен је у продукцију и нови поддомен под називом *Инстант плаћања*, који детаљно пружа све релевантне информације о предностима и начинима инстант плаћања.

На иницијативу гувернера, припремљен је и објављен, у штампаној и у електронској форми, први *Зборник радова Народне банке Србије*. *Зборник* садржи стручне радове запослених о актуелним темама, које могу бити из области макроекономске, монетарне и фискалне анализе, као и о различитим функцијама које обавља Народна банка Србије. Планирано је да се успостави објављивање зборника на редовној полугодишњој основи.

На свом Јутјуб каналу, Народна банка Србије објављује видео-записе одржаних конференција за новинаре и стручну јавност, на којима се представљају публикације – *Извештај о инфлацији* и *Годишњи извештај о стабилности финансијског система*, обраћање гувернера Народне банке Србије јавности, као и видео-записе о историјату Банке, финансијској едукацији и новцу и друге пригодне садржаје.

Изложбене поставке, едукативне програме и културно-образовне садржаје Народне банке Србије за јавност у току 2021. године испратило је 726 посетилаца. Изложбено-едукативни простор посетило је 120 домаћих и страних гостију Народне банке Србије, а галеријски простор 150 посетилаца. Едукативне радионице похађало је 456 ученика и студената.

Народна банка Србије посебну пажњу поклања финансијској едукацији деце и омладине. Програми финансијске едукације усмерени су на развијање свести младих о значају новца, његовој улози, вредностима и предностима управљања финансијским производима. У сарадњи с васпитно-образовним институцијама, Народна банка Србије је организовала радионице, предавања и турнире у едукативним играма широм Србије, у складу с препорукама Владе Републике Србије и мерама које за циљ имају превенцију ширења вируса корона.

Изложбено-едукативни простори Народне банке Србије (у објектима у Краља Петра 12 и Немањиној 17), почев од 16. марта 2020. године, због актуелне епидемијске ситуације затворени су за јавност.

Уз примену неопходних епидемијских мера, Народна банка Србије учествовала је у обележавању „Светске недеље штедње” и манифестацијама „Март – месец франкофоније”, „Музеји за 10” и „Дани европске баштине”,

поводом којих је припремила видео-садржаје и представила их јавности. У току 2021. године, у холу зграде на Славији организоване су две хуманитарне изложбе.

IV.4.8. Друштвена одговорност

Негујући филантропску традицију, Народна банка Србије је и током 2021. године, а у складу с препорученим епидемијским мерама, организовала хуманитарне активности у седишту и филијалама, и различитим видовима деловања пружала помоћ онима којима је она најпотребнија. Запослени су се активно укључили у хуманитарне активности ради прикупљања новца, хране и одеће, пружајући помоћ социјално угроженим категоријама становништва, деци са сметњама у развоју, деци без родитељског старања и старијим особама. Захваљујући сарадњи с хуманитарним организацијама, центрима, удружењима и школама за децу са сметњама у развоју, хуманитарне и волонтерске активности које организује Народна банка Србије изузетно су успешне. **Укупна новчана вредност хуманитарних активности запослених у Народној банци Србије у 2021. години износила је 1.078.765 динара.**

У хуманитарној акцији у Нишу, запослени у Филијали прикупили су новац којим су купљени технички уређаји за породицу с петоро деце без сталних примања, како би им олакшали свакодневни живот. Запослени у Филијали у Ужицу прикупили су новац за кориснике Дома за смештај одраслих и старијих лица – Забучје и искористили га за куповину средстава за личну хигијену за кориснике Дома. Запослени у Филијали у Новом Саду учествовали су у хуманитарној акцији прикупљања половне гардеробе и школског прибора за кориснике услуга Свратишта за децу и младе у Новом Саду. Поред школског прибора, прикупљено је 40 пакета половне гардеробе за децу која користе услуге Свратишта. Акцији су се придружили и запослени из Београда, тако што су донирали гардеробу, играчке и друштвене игре. У хуманитарној акцији „Обрадујмо децу пажњом која им недостаје“, запослени у Филијали у Крагујевцу прикупили су новац којим су купљена 33 новогодишња пакетића за децу из социјално угрожених породица из Крагујевца.

У традиционалној друштвено одговорној акцији прикупљања хране за кориснике Народне кухиње Српске православне цркве, а поводом обележавања Међународног дана борбе против сиромаштва, запослени у Народној банци Србије прикупили су 625 килограма конзервиране хране, готових јела и других намирница. Том приликом прикупљено је и 300 пакета половне гардеробе за кориснике Народне кухиње.

Традиционалне ускршње и новогодишње хуманитарне изложбе радова деце и омладине са сметњама у развоју и старијих особа одржане су у седишту Народне банке Србије у Београду и у Новом Саду. На овај начин прикупљена су средства за реализацију програма који подстичу њихов развој.

У традиционалној хуманитарној акцији „Пакетић за непознатог друга“, запослени су донирали 381 новогодишњи пакетић, као и 90 пакета очуване

гардеробе деци и омладини са сметњама у развоју Дневног боравка „Невен“ из Панчева, деци из Дома „Колевка“ у Суботици, као и малишанима из Дома за децу са сметњама у развоју у Ветернику.

Продајом секундарног отпада (папира и ПЕТ амбалаже), који су запослени у Народној банци Србије сортирали у својим канцеларијама у току претходне године, прикупљено је 385.945 динара. Новац прикупљен на овај начин усмерава се у хуманитарне сврхе и донира непрофитним организацијама, удружењима, образовним или здравственим установама. Ове године средства су донирана Свратишту за децу и младе из Новог Сада у износу од 179.472,50 динара за набавку техничких уређаја за несметано функционисање Свратишта, као и Свратишту за децу улице из Београда у износу од 179.472,50 за помоћ у куповини непромочивих ципела за зиму за кориснике.

У еколошко-хуманитарној акцији прикупљања пластичних чепова „Чеп за хендикеп“, запослени су током 2021. године сакупили 1.700 килограма чепова и тиме обезбедили средства за набавку три ортопедска трицикла за децу узраста од седам до 14 година.

Додељивање донација утврђено је *Одлуком о образовању комисије за разматрање захтева за доделу донација и хуманитарне помоћи и о утврђивању услова, начина и критеријума за доделу донација и хуманитарне помоћи.*

У току 2021. године Народна банка Србије је на име донација финансијских средстава дала 2.470.000,00 динара. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер израдио је и донирао плакете за Задужбину „Доситеј Обрадовић“. Такође, израђене су картице погодности „За наше хероје“, намењене запосленима, радно ангажованима и волонтерима у COVID-19 систему, у оквиру пројекта који је организовала Влада Републике Србије. У оквиру акције помоћи деци с Косова и Метохије, у сарадњи с Министарством унутрашњих послова, донирани су обрасци пасоша.

Народна банка Србије је и у 2021. години наставила да се одговорно понаша према друштвеној заједници и заштити животне средине. Са отпадом који настаје у процесу рада на текућем и инвестиционом одржавању објеката и опреме поступа се у складу са *Законом о управљању отпадом*. Са овлашћеним предузећима закључени су уговори о пружању услуга прикупљања, транспорта и третмана отпада. Разврстани отпад се правилно и привремено складишти у наменску амбалажу, а затим предаје овлашћеним предузећима на крајње збрињавање. Редовно се воде евиденције о насталом и предатом отпаду и спроводе мере за његово смањење.

Као и претходних година, запослени у Народној банци Србије наставили су са сортирањем отпада у својим канцеларијама (папира, ПЕТ амбалаже и мешаног отпада). Продајом папира прикупљено је 122.568,40 динара, а рециклирањем ПЕТ амбалаже 76.307,00 динара. Новац прикупљен на овај начин биће усмерен у хуманитарне сврхе.

У складу с принципима за које се Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер определио још 2014. године, приликом увођења међународно признатог стандарда *ISO 14001:2015*, и у 2021. години уложени

су велики напори и показала се велика посвећеност и спремност за унапређење успостављеног Система управљања заштитом животне средине.

Планским управљањем отпадом, Завод сваке године приходује од продаје секундарних сировина које се поново стављају у употребу. У 2021. години продато је око 160 тона секундарних сировина и предато овлашћеним оператерима на даљу прераду и третман око 30 тона опасног отпада.

Сагласно законској регулативи, у Заводу се редовно спроводи мониторинг емисија загађујућих материја у воду, ваздух и земљиште. Резултати мерења у 2021. години потврђују да се сви производни процеси спроводе у складу с постављеним законским стандардима заштите животне средине, што додатно потврђују редовни и ванредни инспекцијски надзори за 2021. годину.

IV.5. Управљање

IV.5.1. Управљање људским ресурсима

Организационе промене и број запослених у 2021. години

Изменама и допунама Правилника о унутрашњој организацији Народне банке Србије у 2021. години извршена је следећа измена:

– у основној организационој јединици Сектору за платни систем ужа организациона јединица Одсек за надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца променила је назив у Одсек за надзор над пружањем платних услуга, издавањем електронског новца и пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама.

Табела IV.5.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2020.			31. децембар 2021.			Промена (у %)
	Неодређено време	Одређено време	Укупно	Неодређено време	Одређено време	Укупно	
1	2	3	4 (2+3)	5	6	7 (5+6)	8
Основне организационе јединице	1.423	101	1.524	1.427	90	1.517	-0.46
Филијала у Београду	84	6	90	82	7	89	-1.11
Филијала у Новом Саду	100	16	116	93	17	110	-5.17
Филијала у Нишу	36	11	47	36	16	52	10.64
Филијала у Крагујевцу	46	3	49	47	1	48	-2.04
Филијала у Ужицу	44	1	45	43	1	44	-2.22
ЗИН	499	2	501	471	0	471	-5.99
Укупно у НБС:	2.232	140	2.372	2.199	132	2.331	-1,73

Извор: НБС.

Квалификациона и старосна структура запослених

Када је у питању квалификациона структура запослених, на дан 31. децембра 2021. године, у Народној банци Србије највећи проценат запослених

је са средњим образовањем (40,07%) и високим образовањем II степена (40,43%), док проценат с високим образовањем III степена износи 1,00%.

Табела IV.5.1.2. Број запослених по квалификационој структури

Организациони део	31. децембар 2021.			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	Високо образовање III степен	Високо образовање II степен	I степен			
Основне организационе јединице	19	738	213	405	52	1 427
Филијала у Београду	2	9	14	57	-	82
Филијала у Новом Саду	-	16	9	64	4	93
Филијала у Нишу	-	13	4	18	1	36
Филијала у Крагујевцу	-	11	10	25	1	47
Филијала у Ужицу	-	10	9	21	3	43
ЗИН	1	92	71	291	16	471
Укупно у НБС:	22	889	330	881	77	2.199

Извор: НБС.

У погледу полне структуре, и даље је већи број запослених женског пола (56,89%) у односу на запослене мушког пола (43,11%).

Табела IV.5.1.3. Полна структура запослених по организационим јединицама

Организациони део	Мушкарци		Жене	
	Бр. зап.	%	Бр. зап.	%
Основне организационе јединице	560	39,24	867	60,76
Филијала у Београду	26	31,71	56	68,29
Филијала у Новом Саду	37	39,78	56	60,22
Филијала у Нишу	15	41,67	21	58,33
Филијала у Крагујевцу	24	51,06	23	48,94
Филијала у Ужицу	12	27,91	31	72,09
ЗИН	274	58,17	197	41,83
Укупно у НБС:	948	43,11	1.251	56,89

Извор: НБС.

Као и у претходних неколико година, у погледу старосне структуре две најзаступљеније категорије запослених у 2021. години јесу запослени старости између 50 и 60 година (37,20%) и између 40 и 50 година (27,92%). Просечна старост запослених је 48,72 године.

Табела IV.5.1.4. Старосна структура запослених

Организациони део	31. децембар 2021.						Укупно	Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60		
Основне организационе јединице	-	126	227	440	475	159	1 427	47,65
Филијала у Београду	-	5	6	12	43	16	82	52,93
Филијала у Новом Саду	-	3	14	16	42	18	93	51,66
Филијала у Нишу	-	-	5	8	14	9	36	52,42
Филијала у Крагујевцу	-	2	8	15	10	12	47	49,55
Филијала у Ужицу	-	2	10	14	7	10	43	47,42
Завод	-	5	81	109	227	49	471	50,39
Укупно у НБС:	-	143	351	614	818	273	2.199	48,72
У %	-	6,50	15,96	27,92	37,20	12,42	100,00	

Извор: НБС.

Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених у Народној банци Србије

Народна банка Србије примењује општу стратегију усмерености ка учењу, због чега је прилагодила праксе управљања људским ресурсима тако да олакшавају и промовишу стицање и размену знања.

Ради подршке непрекидном процесу унапређења институционалних капацитета као једног од предуслова промена, као и ради унапређења личних и професионалних компетенција запослених, Народна банка Србије омогућила је запосленима похађање студија на високообразовним институцијама, похађање обука за стицање различитих професионалних звања, сертификата и лиценци, као и учешће на семинарима, курсевима, радионицама, саветовањима, конференцијама и другим сличним облицима усавршавања.

Народна банка Србије је у 2021. години финансирала трошкове образовања на високошколским установама у Републици Србији за 11 запослених, док је за 30 запослених омогућено стицање различитих лиценци и сертификата.

Када су у питању семинари, конференције, специјализовани курсеви и радионице с различитим темама из области централног банкарства које су запослени похађали, садржаји ових видова усавршавања прилагођени су актуелним и будућим изазовима с којима се суочава централна банка у обављању функција поверених јој законом. Предавачи су били стручњаци централних банака, ММФ-а, Европског форума за новац и финансије (*SUERF*), Званичног форума монетарних и финансијских институција (*OMFIF*), *SWIFT*-а, *BIS*-а, Светске банке, Европске банке за обнову и развој, националних агенција за надзор осигурања и сл.

IV. 5.1.5. Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених

2021. година

Вид образовања, стручног оспособљавања и усавршавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена – основне академске студије	3
Студије другог степена – специјалистичке академске студије	1
Студије другог степена – мастер академске студије	3
Студије трећег степена – докторске академске студије	4
Стручно оспособљавање	30
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања, конференције и онлајн обуке у земљи	34
Семинар у иностранству – <i>IPA</i> пројекат	3
Онлајн обуке у организацији централних банака и међународних институција	209
Пракса студената	
Пракса студената универзитета из Србије, Републике Српске и из иностранства	88

Извор: НБС.

Због актуелне пандемије вируса корона и немогућности одржавања семинара у земљи и иностранству на којима би учесници били присутни, семинари у организацији централних банака и међународних и домаћих образовних институција у највећој мери одржани су у форми онлајн семинара и курсева, које је пратило 223 запослених.

Народна банка Србије је организовала праксу за 88 студената и тиме им пружила прилику да практичним радом употпуне теоријска знања стечена на факултетима.

IV.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима

Регулаторни оквир за обављање интерне ревизије у Народној банци Србије успостављен је *Законом о Народној банци Србије, Статутом Народне банке Србије* и унутрашњим општим актима којима се ближе уређују послови интерне ревизије и начин њиховог обављања.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом, који усваја Савет гувернера. О резултатима обављене интерне ревизије извештавају се руководиоци основне организационе јединице, гувернер и руководство Народне банке Србије надлежно за послове који су били предмет ангажовања. Поред тога, о извршеним активностима у области интерне ревизије тромесечно се извештава Савет гувернера преко Одбора за ревизију.

У 2021. години обављено је 17 ревизија у оквиру следећих области: девизне резерве, монетарне операције, заштита података о личности, безбедност информационо-комуникационог система *SWIFT*, управљање отпадом, трезорско пословање, девизни послови, коришћење Фонда револвинг кредита, систем националне платне картице *DinaCard*, отуђење основних средстава, транспорт новца и вредности, заштита тајних података, надзор над пословима лизинга, рачуноводство, набавке, стручни испити у области осигурања и пензионих фондова.

Резултати ревизија показују да се ризик пословања континуирано ублажава и да унутрашње контроле јачају. **Налази високог ризика нису идентификовани**, а с руководством основних организационих јединица усаглашено је 17 препорука.

Такође, проверен је статус примене 85 препорука из претходних година и констатовано је да су 74 препоруке примењене. Број затворених препорука одражава напоре које су организационе јединице уложиле да се пословни процеси прецизно уреде и да се унутрашње контроле доследно спроводе.

Поред тога, 2021. годину обележиле су методолошке измене у погледу оцене ризика у налазима које омогућавају прецизније праћење управљања ризицима.

С друге стране, активности екстерне процене квалитета рада Интерне ревизије прекинуте су због епидемијске ситуације у јулу 2021. године.

IV.5.3. Информационо-комуникационе технологије

Народна банка Србије је успешно прилагодила употребу својих информационо-комуникационих ресурса како би обезбедила одвијање пословних процеса у условима пандемије вируса корона, поштујући мере Кризног штаба за сузбијање вируса и сопствене специфичне пословне потребе.

На тај начин су обезбеђени услови за реализацију планираних и додатних активности изазваних пандемијом.

У току 2021. године, реализовано је седам апликативних, инфраструктурних и мултидисциплинарних ИКТ пројеката за потребе Народне банке Србије и екстерних корисника. Осим тога, значајне активности предузете су поводом исплате директних давања привредним субјектима у приватном сектору и једнократне новчане помоћи свим пунолетним држављанима Републике Србије ради ублажавања економских последица насталих услед пандемије. Наведене активности реализоване су у интензивној сарадњи са Управом за трезор и Пореском управом Министарства финансија Републике Србије.

Током 2021. унапређивана је безбедност инфраструктурних система и целокупне рачунарске мреже Народне банке Србије редовном провером примењених безбедносних контрола, откривањем и анализом рањивости, као и преласком на најновије верзије свих хардверских и софтверских безбедносних решења која се користе у Народној банци Србије. Ради подизања нивоа безбедности информација, веб-сајта и веб-сервиса Народне банке Србије, иницирани су пројекти за примену решења *Secure Web Gateway* и *Web Application Firewall*. Континуирано се радило на додатном унапређењу ИКТ инфраструктуре, мрежне инфраструктуре, примарних центара података и локације за опоравак пословања од катастрофа за кључне пословне процесе Народне банке Србије. Такође, унапређен је информационо-технолошки систем у домену финансијских рачуноводствених послова Народне банке Србије по најновијим светским стандардима (*Oracle EBS*). Што се тиче сервиса за међународна плаћања *SWIFT*, у току 2021. године успешно се прешло на најновије верзије свих апликација, чиме су створени предуслови за размену финансијских порука по новом стандарду *ISO 20022*. **Започета је реализација повезивања Народне банке Србије с међународном платформом за трговину ХоВ *EUROCLEAR* путем мреже *SWIFT*.**

Посебна пажња посвећена је вишеслојној заштити информационо-комуникационог система Народне банке Србије. Пословање у условима пандемије изискивало је и даљу имплементацију и подршку рада од куће запослених, како би се кључни пословни процеси неометано одвијали, а основни критеријум био је да такав рад буде једнако безбедан као рад у пословном простору Народне банке Србије.

У домену апликативног развоја, Народна банка Србије је у 2021. години реализовала нова и допунила постојећа апликативна решења за подршку пословних процеса, у складу са законском регулативом. Пословни сектори су поднели 264 захтева за измену и допуну апликација у току 2021. године, а реализована су 294 захтева поднета у току 2021. и ранијих година. Прешло се на више верзије апликација, чиме се континуирано прати технолошки тренд развоја софтвера. У оквиру сајта Народне банке Србије поддомени *Центар за посетиоце*, *DinaCard* и *Твој новац* добили су унапређене верзије, чиме је

заокружена функционална и безбедносна целина сајта. У оквиру сајта омогућена је нова опција дигиталне огласне табле.

Током 2021. године техничка подршка је регистровала и реализовала 2.416 једноставнијих захтева, 7.125 сложенијих захтева и 1.369 инцидената интерних и екстерних корисника путем техничке подршке у вези са инсталацијом, коришћењем и одржавањем софтвера за обављање мењачких послова.

Реализовано је 2.709 накнада за активацију, коришћење и одржавање стандардне десктоп верзије и 51 накнада мрежне верзије софтвера за обављање мењачких послова у 2021. години.

V. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ

V.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије

По својој функцији, Народна банка Србије није профитна институција, већ институција која испуњава законом постављене циљеве обезбеђења ценовне и финансијске стабилности на одржив начин, уз што мање трошкове за све економске субјекте. Због тога се и **успешност Народне банке Србије, као и свих других централних банака у свету, не цени према томе какав је финансијски резултат остварен у једној години, већ према резултатима у остваривању законом дефинисаних циљева и доприносу у стварању повољних услова пословања и инвестирања.**

У извештају о финансијском положају Народне банке Србије на дан 31. децембра 2021. године (*Биланс стања*), исказана је актива – имовина Републике Србије, коју, ради остварења циљева и обављања својих функција, користи Народна банка Србије, и пасива – укупне обавезе и капитал Народне банке Србије, у укупном износу од 2.194,9 млрд динара.

У структури активе, највећи део укупних средстава, 88,1%, односи се на девизне резерве којима управља Народна банка Србије. Девизне резерве су, у зависности од облика у коме се налазе, приказане на следећим билансним позицијама: готовина и текући рачуни код банака (655,5 млрд динара), депозити код банака (95,2 млрд динара), злато (227,1 млрд динара), ХоВ (857,6 млрд динара) и средства у *SDR* (99,4 млрд динара), док се остатак на позицијама готовина и текући рачуни код банака (19,9 млрд динара), злато и остали племенити метали (1,1 млрд динара) и ХоВ (123,1 млрд динара) односи на динарска средства, власничке хартије у страној валути, као и вредност осталих племенитих метала. Поред средстава која чине девизне резерве, у активи биланса стања налази се и чланска квота Републике Србије у ММФ-у исказана као пласман изражен у *SDR*, као и вредност некретнина, постројења, опреме, инвестиционих некретнина, нематеријалних улагања и осталих средстава које Народна банка Србије користи у свом пословању.

У 2021. години укупна актива Народне банке Србије увећана је за 18,26%, тј. за 338,9 млрд динара у односу на 2020. годину. У пасиви су исказане обавезе

Табела V.1.1. **Биланс стања**
(у хиљадама RSD)

	31. децембар 2021.	31. децембар 2020.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	675.393.606	394.424.179
Злато и остали племенити метали	228.166.766	208.078.233
Депозити	95.202.904	199.312.402
Потраживања по основу деривата	2.462	6.959
ХоВ	980.667.570	920.174.460
Кредити и пласмани	910.044	16.375.557
Чланска квота у ММФ-у и средства у <i>SDR</i>	187.854.210	91.475.050
Нематеријална улагања	703.159	288.428
Некретнине, постројења и опрема	19.603.828	19.157.663
Инвестиционе некретнине	407.692	407.692
Остала средства	5.997.527	6.315.841
УКУПНО АКТИВА	2.194.909.768	1.856.016.464
ПАСИВА		
Обавезе		
Обавезе по основу деривата	602	69.442
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	798.086.390	748.773.102
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	519.812.267	404.601.318
Обавезе према ММФ-у	187.979.401	91.585.239
Резервисања	1.934.196	1.516.661
Текуће пореске обавезе	478.486	379.091
Готов новац у оптицају	295.311.307	266.698.917
Остале обавезе	3.031.542	2.348.795
Укупно обавезе	1.806.634.191	1.515.972.565
Капитал		
Државни капитал	187.698.256	187.698.256
Резерве	145.039.502	160.572.376
Добитак/губитак	55.537.819	(8.226.733)
Укупно капитал	388.275.577	340.043.899
УКУПНО ПАСИВА	2.194.909.768	1.856.016.464

Извор: НБС.

Народне банке Србије у износу од 1.806,6 млрд динара и капитал у износу од 388,3 млрд динара. Обавезе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2021. односе се пре свега на:

– обавезе према банкама и другим финансијским организацијама, које су пре свега настале по основу спровођења монетарне политике (утврђивања обавезне резерве банака и спровођења операција на отвореном тржишту) у износу од 798,1 млрд динара, што је за 6,6% више него претходне године;

– обавезе према држави и другим депонентима по основу трансакционих и осталих депозита у динарима и иностраној валути у износу од 519,8 млрд динара, што је за 28,5% више него претходне године;

– обавезе према ММФ-у у износу од 187,9 млрд динара, што је за 105,2% више него 2020. године;

– обавезе према трансакторима за готов новац у оптицају у износу од 295,3 млрд динара, што је за 10,7% више него претходне године.

У извештају о финансијском резултату (*Биланс успеха*) Народне банке Србије за 2021. годину исказан је нето добитак у износу од 55,5 млрд динара. Добит из оперативног пословања односно активности на које може да утиче (која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви), од укупно 8,29 млрд динара, у складу с чланом 77. *Закона о Народној банци Србије*, расподељена је тако да је 70% ове добити, односно 5,80 млрд динара, пренето у буџет Републике Србије. Остатак је расподељен тако да 10% улази у основни капитал, а 20% у посебне резерве Народне банке Србије.

Табела V.1.2. **Биланс успеха**
(у хиљадама RSD, за период од 1. јануара до 31. децембра)

	2021.	2020.
Приходи од камата	12 427 367	13 989 388
Расходи камата	(4 290 878)	(4 272 933)
Нето приход по основу камата	8 136 489	9 716 455
Приходи од накнада и провизија	5 745 761	4 998 408
Расходи накнада и провизија	(316 789)	(536 144)
Нето приход по основу накнада и провизија	5 428 972	4 462 264
Нето добитак/(губитак) по основу финансијских инструмената који се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха	94 150	(49 747)
Нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	(2 898 097)	(2 802 286)
Нето приход/(расход) од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	47 248 692	(16 548 851)
Нето приход по основу умањења обезвређења/(расход) по основу обезвређења финансијских средстава	318 817	(46 774)
Остали пословни приходи	6 778 894	5 595 301
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	(5 422 342)	(5 208 114)
Трошкови амортизације	(1 541 274)	(1 256 823)
Остали приходи	1 872 261	1 735 234
Остали расходи	(4 000 322)	(3 444 301)
ДОБИТАК (ГУБИТАК) ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	56 016 240	(7 847 642)
Порез на добитак	(478 486)	(379 091)
ДОБИТАК (ГУБИТАК) НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	55 537 754	(8 226 733)

Извор: НБС.

Најзначајнији приходи и расходи у 2021. години које је Народна банка Србије остварила у обављању функција утврђених *Законом о Народној банци Србије* јесу приходи и расходи по основу камата. Приходи од камата износили су 12,4 млрд динара, а расходи 4,3 млрд динара. Остварен нето приход по основу камата у 2021. износио је 8,1 млрд динара, што је 1,6 млрд динара мање него у 2020. години.

Народна банка Србије остварила је и знатне приходе по основу накнада и провизија у укупном износу од 5,7 млрд динара, што се највећим делом односило на накнаде и провизије предвиђене *Одлуком о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге*, као и расходе накнада и провизија у укупном износу од 0,3 млрд динара. Од укупног износа осталих пословних прихода Народне банке Србије, који износе 6,8 млрд

динара, на приходе из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер односи се 6,3 млрд динара.

Народна банка Србије забележила је у 2021. години нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат у износу од 2,9 млрд динара. По основу обрачуна курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле, остварен је нето приход у износу од 47,2 млрд динара. Други пословни расходи које је Народна банка Србије имала у свом пословању су: трошкови зарада, накнаде зарада и остали лични расходи (5,4 млрд динара), трошкови амортизације (1,5 млрд динара) и остали расходи (4,0 млрд динара), које највећим делом чине трошкови производње Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.

V.2. Рачуноводствени принципи и стандарди

Рачуноводствени принципи и стандарди које Народна банка Србије примењује у припремању, презентацији и обелодањивању финансијских извештаја дефинисани су рачуноводственом политиком Народне банке Србије, која је у складу с Међународним рачуноводственим стандардима и Међународним стандардима финансијског извештавања.

Циљ рачуноводствене политике Народне банке Србије јесте да финансијски извештаји објективно и поштено прикажу имовински положај, успешност пословања и промену финансијског положаја Народне банке Србије. Рачуноводствена политика односи се на процењивање средстава, обавеза и капитала, као и на утврђивање резултата пословања и исказивање ових позиција у финансијским извештајима.

Рачуноводствена политика примењена приликом признавања, вредновања и приказивања најзначајнијих позиција биланса стања и биланса успеха за 2021. годину дата је у наставку.

Приходи и расходи по основу камата

Приходи и расходи по основу камата, укључујући затезну камату, остале приходе и остале расходе у вези с каматоносном активом односно каматоносном пасивом, обрачунати су по начелу узрочности прихода и расхода. Приходи и расходи камата по основу финансијског средства или финансијске обавезе израчунавају се применом ефективне каматне стопе на бруто књиговодствену вредност средства или амортизовану вредност обавезе. Приходи камата по основу финансијског средства чија је вредност кредитно умањена (*ниво обезвређења 3*) израчунавају се применом ефективне каматне стопе на амортизовану вредност финансијског средства, тј. на кориговану вредност за износ извршених умањења вредности.

Приходи и расходи по основу накнада и провизија

Приходи и расходи по основу накнада и провизија признају се у периоду када су остварени.

Прерачунавање средстава и обавеза у иностраној валути

Пословне промене настале у страним валутама чији се курсеви објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачунате су у динаре применом званичног средњег курса који важи на дан трансакције, док се за валуте чији се курсеви не објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачун врши применом одговарајућег унакрсног курса Народне банке Србије који важи на дан трансакције.

Монетарна средства и обавезе у иностраној валути на дан биланса стања прерачунати су у динаре по званичном средњем курсу динара који је важио на тај дан – за стране валуте чији се курс објављује на званичној курсној листи Народне банке Србије, односно по одговарајућем курсу Народне банке Србије – за стране валуте чији се курс не објављује на овој листи.

Позитивне или негативне курсне разлике настале приликом прерачуна пословних трансакција у иностраној валути и приликом прерачуна монетарних позиција биланса стања исказаних у иностраној валути евидентиране су у корист или на терет биланса успеха, као приходи/расходи по основу курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле.

Финансијски инструменти

Класификација финансијских средстава и обавеза

Руководство утврђује класификацију финансијских средстава и обавеза приликом почетног признавања, а евентуалне накнадне рекласификације врше се само у случају промене пословног модела у оквиру ког се држе и у том случају рекласификација је обавезна.

Класификација финансијских средстава зависи од пословног модела у оквиру ког се држе финансијска средства и карактеристика новчаних токова који настају у вези с тим средствима.

Народна банка Србије класификује своја финансијска средства у следеће категорије:

- финансијска средства по амортизованој вредности,
- финансијска средства по фер вредности кроз остали резултат и
- финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха.

Финансијске обавезе се класификују као финансијске обавезе које се вреднују по амортизованој вредности и финансијске обавезе које се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха.

Вредновање финансијских средстава и обавеза

Финансијска средства се, при почетном признавању, исказују по фер вредности, у складу с *МСФИ 9*. Фер вредност финансијских средстава представља цену која би се наплатила за њихову продају у редовној трансакцији. Финансијска средства се, након почетног признавања, вреднују у зависности од категорије у коју су класификована, и то:

- по амортизованој вредности,
- по фер вредности кроз остали резултат и
- по фер вредности кроз биланс успеха.

Финансијске обавезе се, при почетном признавању, исказују по фер вредности, у складу с *МСФИ 9*, а при накнадном вредновању исказују се по амортизованој вредности, осим финансијских обавеза које се држе ради трговања и финансијских обавеза које се одлуком гувернера или лица које он овласти одреде да се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха.

Модификација финансијских инструмената

Модификација финансијских инструмената јесте измена утврђених (уговорених, прописаних или на други начин у складу с прописима установљених) новчаних токова финансијског средства, настала реуговарањем или на други начин. Ако се при модификацији финансијских инструмената процени да се новчани токови нису знатно изменили, наставља се с признавањем тог финансијског инструмента по модификованој вредности, а разлика између књиговодствене и модификоване вредности исказује се у билансу успеха. Ако се при модификацији финансијског инструмента процени да су новчани токови знатно измењени, престаје се с признавањем тог финансијског инструмента и признаје се ново финансијско средство.

Обезвређење финансијских средстава

Вредност финансијских средстава (исказивање исправке вредности, односно резервације за умањење вредности) умањује се за износ очекиваних кредитних губитака финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности, финансијских средстава по фер вредности кроз остали резултат и осталих потраживања у складу са захтевима *МСФИ 9*.

Очекивани кредитни губици финансијских средстава процењују се за појединачно финансијско средство или за групу финансијских средстава са истим карактеристикама, при чему се узимају у обзир све релевантне и доступне квантитативне и квалитативне информације, и то оне које се односе на прошла, садашња и будућа догађања.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 1 ако је процењено да имају низак кредитни ризик или ако кредитни ризик није знатно повећан у односу на ризик који је постојао на датум почетног признавања тих

финансијских средстава. За ова финансијска средства утврђује се износ дванаестомесечних очекиваних кредитних губитака.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 2 ако је процењено да је кредитни ризик знатно повећан у односу на ризик који је постојао на датум почетног признавања и за ова финансијска средства утврђује се износ очекиваних кредитних губитака током читавог века трајања финансијског средства.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 3 ако је процењено да је кредитни ризик знатно повећан тако да се може сматрати да је вредност тих финансијских средстава кредитно умањена и за ова финансијска средства утврђује се износ очекиваних кредитних губитака током читавог века трајања финансијског средства.

Финансијска средства чија је вредност кредитно умањена при стицању обавезно се сврставају у *ниво обезвређења 3* и остају на том нивоу током читавог века трајања.

Престанак признавања

Финансијско средство или део финансијског средства престаје да се признаје кад престане право на све или одређене новчане токове по основу тог финансијског средства или кад се пренесу финансијска средства или део финансијског средства. Признавање финансијске обавезе или дела те обавезе престаје када је финансијска обавеза у целини или делимично престала или застарела. Разлика између књиговодствене вредности финансијског средства и обавезе или дела финансијског средства и обавезе чије признавање престаје, одређене на датум престанка признавања, и примљене накнаде (ако постоји) исказује се у билансу успеха.

V.3. Изложеност и управљање ризицима

Основни финансијски ризици с којима се Народна банка Србије суочава у свакодневном пословању јесу:

- **кредитни ризик,**
- **ризик ликвидности,**
- **каматни ризик и**
- **девизни ризик.**

С обзиром на то да Народна банка Србије за основни циљ има одржавање стабилности цена и очување финансијске стабилности, њен оквир за управљање финансијским ризицима разликује се у односу на друге, комерцијалне финансијске институције. Већина финансијских ризика везаних за пословање Народне банке Србије настаје по основу управљања девизним резервама и операција на финансијском тржишту.

Девизним резервама се управља на основу *Стратешких смерница за управљање девизним резервама*, које утврђује Извршни одбор Народне банке Србије. Смерницама се дефинишу критеријуми за пласирање девизних резерви, циљеви коришћења девизних резерви, глобални оквири за пласмане и др. На основу тих смерница, Инвестициони комитет Народне банке Србије припрема предлог *Тактичких смерница за управљање девизним резервама* и доставља их на усвајање Извршном одбору.

Кредитни ризик

Кредитни ризик се односи на ризик неизмирења обавеза, тј. могућност да се средства неће правовремено и/или у потпуности вратити или да се неће наплатити планираном/уговореном динамиком. Основна изложеност Народне банке Србије кредитном ризику настаје пре свега по основу управљања девизним резервама. При пласирању девизних резерви Народна банка Србије се руководи начелима ликвидности и сигурности. Кредитни ризик портфолија Народне банке Србије анализира се и мери у складу са општеприхваћеним методама, укључујући захтеве за минимални кредитни рејтинг.

Табела V.3.1. Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по земљама и регионима

(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2021)

	Србија	Европа	Америка и Канада	Остало	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	19.913.845	405.698.796	901.920	245.523	426.760.084
Депозити	36.545	73.695.208	21.471.151	-	95.202.904
ХоВ	110.912.451	582.294.999	170.318.149	105.007.263	968.532.862
Кредити и пласмани	910.044	-	-	-	910.044
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	99.414.481	-	99.414.481
Остала средства	1.077.082	3.719	463	-	1.081.264
Укупно 31. децембар 2021.	132.849.967	1.061.692.722	292.106.164	105.252.786	1.591.901.639
Укупно 31. децембар 2020.	148.226.420	793.317.736	246.968.887	104.178.492	1.292.691.535

Извор: НБС.

Према рејтинг агенцијама *Standard & Poor's*, *Moody's* и *Fitch*, ХоВ у које се улаже морају имати минимални комбиновани кредитни рејтинг од А- за државне, А+ за обвезнице јавног сектора и АА за обвезнице покривене средствима обезбеђења. Поред тога, пословне банке код којих Народна банка Србије пласира депозите, а који нису покривени колатералом, морају имати минимални комбиновани кредитни рејтинг АА-. За сваку банку одређује се индивидуални кредитни лимит на основу кредитног рејтинга банке, искуства у раду с том банком и анализе њеног пословања. Индивидуални кредитни лимити одређују се у *Листи издавалаца ХоВ и банака код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије*, а коју усваја Извршни одбор. Пласмани код централних банака и међународних финансијских институција нису ограничени. Изузетак од претходних ставова чине средства на редовним текућим рачунима Народне банке Србије код

банака које немају наведени рејтинг, а користе се за потребе обављања платног промета са иностранством.

Ризик ликвидности

Ризик ликвидности се односи на (не)могућност одржавања уредности у плаћању и наплаћивању према уговореним роковима. Као део стратегије управљања ризиком ликвидности, Народна банка Србије поседује портфолио ликвидне активе, као што су средства на рачунима код иностраних банака и обвезнице које су емитовале најразвијеније земље, међународне финансијске институције, федералне јединице најразвијенијих земаља и финансијске институције с подршком тих земаља, као и обвезнице издате на основу првокласног средства обезбеђења, а у складу са смерницама за управљање девизним резервама.

Табела V.3.2. **Изложеност ризику ликвидности**
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2021)

	До једног месеца	Од 1 до 3 месеца	Од 3 месеца до 1 године	Од 1 до 5 година	Преко 5 година	Без рока	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	675.393.606	-	-	-	-	-	675.393.606
Депозити	58.333.539	34.646.846	-	14.756	-	2.207.763	95.202.904
Потраживања по основу деривата	-	-	-	-	-	2.462	2.462
ХоВ	56.091.271	45.496.955	222.074.402	629.275.755	15.594.479	12.134.708	980.667.570
Кредити и пласмани	6.034	-	122	1.626	371.797	530.465	910.044
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	99.414.481	-	-	-	-	88.439.729	187.854.210
Остала средства	492.012	-	-	15	-	589.237	1.081.264
	889.730.943	80.143.801	222.074.524	629.292.152	15.966.276	103.904.364	1.941.112.060
Обавезе по основу деривата	-	-	-	-	-	602	602
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	409.142.976	-	-	-	-	388.943.414	798.086.390
Депозити и друге обавезе према држави и другим делонентима	409.913.691	-	-	-	-	109.898.576	519.812.267
Обавезе према ММФ-у	9.105	-	-	-	-	187.970.296	187.979.401
Готов новац у оптицају	-	-	-	-	-	295.311.307	295.311.307
Остале обавезе	1.089.572	-	-	63.077	-	1.589.674	2.742.323
	820.155.344	-	-	63.077	-	983.713.869	1.803.932.290
Рочна неусклађеност на дан 31. децембра 2021.	69.575.599	80.143.801	222.074.524	629.229.075	15.966.276	-879.809.505	137.179.770
Кумулативна неусклађеност на дан 31. децембра 2021.	69.575.599	149.719.400	371.793.924	1.001.022.999	1.016.989.275	137.179.770	-
Рочна неусклађеност на дан 31. децембра 2020.	-286.532.461	162.147.386	282.819.366	548.126.270	21.156.994	-618.628.251	109.089.304
Кумулативна неусклађеност на дан 31. децембра 2020.	-286.532.461	-124.385.075	158.434.291	706.560.561	727.717.555	109.089.304	-

Извор: НБС.

Каматни ризик

Народна банка Србије утврђује референтну каматну стопу и каматне стопе по којима, у поступку спровођења монетарне политике, наплаћује камату на кредите и друге пласмане (и на друга потраживања), као и по којима плаћа

камату на средства банака код Народне банке Србије како би постигла своје законом дефинисане циљеве – ценовну и финансијску стабилност и подржавала економску политику Владе Републике Србије, не доводећи у питање своје законом дефинисане циљеве. Поред тога, држава и државне институције држе своје депозите у динарима и иностраној валути код Народне банке Србије.

Међутим, каматоносна актива (углавном у иностранству) изложена је знатним ризицима по основу промена тржишних каматних стопа. То све може да утиче на промену финансијске позиције, те стога Народна банка Србије правилима пласирања, пре свега девизних резерви, тежи да ограничи евентуалне губитке по основу тржишних ризика.

Табела V.3.3. Изложеност ризику од промене каматних стопа
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2021)

	Каматоносне позиције	Некаматоносне позиције	Укупно
Финансијска средства			
Готовина и текући рачуни код банака	405.645.909	269.747.697	675.393.606
Депозити	95.150.521	52.383	95.202.904
Потраживања по основу деривата	-	2.462	2.462
ХоВ	980.667.570	-	980.667.570
Кредити и пласмани	426.499	483.545	910.044
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	99.414.481	88.439.729	187.854.210
Остала средства	-	1.081.264	1.081.264
	1.581.304.980	359.807.080	1.941.112.060
Финансијске обавезе			
Обавезе по основу деривата	-	602	602
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	390.910.155	407.176.235	798.086.390
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	38.048.238	481.764.029	519.812.267
Обавезе према ММФ-у	99.528.589	88.450.812	187.979.401
Готов новац у оптицају	-	295.311.307	295.311.307
Остале обавезе	-	2.742.323	2.742.323
	528.486.982	1.275.445.308	1.803.932.290
Нето изложеност на дан			
31. децембра 2021.	1.052.817.998	-915.638.228	137.179.770
31. децембра 2020.	848.979.905	-739.890.601	109.089.304

Извор: НБС.

Девизни ризик

Народна банка Србије је изложена девизном ризику због промена у девизним курсевима. Претежни део активе и пасиве биланса стања Народне банке Србије изражен је у иностраној валути, што омогућава Народној банци Србије да, у случају потребе, одговори захтевима у погледу одржања екстерне ликвидности земље и ублажи краткорочне осцилације курса динара.

Да би ризике на средњи рок свела на најмању могућу меру, Народна банка Србије настоји да валутну структуру активе усклади са очекиваним девизним обавезама. У кратком року то може да доведе до позитивних и негативних курсних разлика, које се евидентирају у билансу успеха.

Табела V.3.4. Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2021)

	EUR	USD	SDR	Остале валуте	Укупно стране валуте	RSD	Укупно
Финансијска средства							
Готовина и текући рачуни код банака	634.795.161	8.065.711	-	12.618.863	655.479.735	19.913.871	675.393.606
Депозити	16.482.369	74.069.940	-	4.635.830	95.188.139	14.765	95.202.904
Потраживања по основу деривата	-	-	-	-	-	2.462	2.462
ХоВ	483.430.309	324.663.518	12.133.996	49.527.297	869.755.120	110.912.450	980.667.570
Кредити и пласмани	-	-	-	-	-	910.044	910.044
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	187.854.210	-	187.854.210	-	187.854.210
Остала средства	28.509	560.298	-	198	589.005	492.259	1.081.264
	1.134.736.348	407.359.467	199.988.206	66.782.188	1.808.866.209	132.245.851	1.941.112.060
Финансијске обавезе							
Обавезе по основу деривата	-	-	-	-	-	602	602
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	322.316.172	878.667	-	6.286	323.201.125	474.885.265	798.086.390
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	288.027.462	3.295.432	2.369	540.637	291.865.900	227.946.367	519.812.267
Обавезе према ММФ-у	-	-	187.979.401	-	187.979.401	-	187.979.401
Готов новац у оптицају	-	-	-	-	-	295.311.307	295.311.307
Остале обавезе	221.933	206.160	-	222.371	650.464	2.091.859	2.742.323
	610.565.567	4.380.259	187.981.770	769.294	803.696.890	1.000.235.400	1.803.932.290
Нето изложеност							
на дан:							
31. децембра 2021.	524.170.781	402.979.208	12.006.436	66.012.894	1.005.169.319	-867.989.549	137.179.770
31. децембра 2020.	480.633.264	360.548.098	11.387.857	56.523.341	909.092.560	-800.003.256	109.089.304

Извор: НБС.

V.4. Извештај независног ревизора

Building a better
working world

Ernst & Young d.o.o. Beograd
Vladimira Popovića Ba
11070 Beograd, Srbija

Tel: +381 11 2095 800
Fax: +381 11 2095 891
ey.com/sr_rs

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

SAVETU GUVERNERA NARODNE BANKE SRBIJE

Mišljenje

Izvršili smo reviziju finansijskih izveštaja Narodne banke Srbije (u daljem tekstu: „Banka“), koji obuhvataju bilans stanja na dan 31. decembar 2021. godine, bilans uspeha, izveštaj o ostalom rezultatu, izveštaj o promenama na kapitalu i izveštaj o novčanim tokovima za godinu koja se završila na taj dan, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i ostalih napomena uz finansijske izveštaje.

Po našem mišljenju, priloženi finansijski izveštaji prikazuju objektivno i istinito finansijsko stanje Banke na dan 31. decembra 2021. godine i rezultate njenog poslovanja i novčane tokove za godinu koja se završila na taj dan, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Osnova za mišljenje

Obavili smo našu reviziju u skladu sa Standardima Revizije primenljivim u Republici Srbiji. Naše odgovornosti u skladu sa tim standardima su detaljnije opisane u našem izveštaju nezavisnog revizora u sekciji o odgovornostima revizora za reviziju finansijskih izveštaja. Nezavisni smo od Banke u skladu sa Međunarodnim kodeksom etike za profesionalne računovode (uključujući Međunarodne standarde nezavisnosti) (IESBA Kodeks) i etičkim zahtevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih izveštaja u Republici Srbiji i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtevima i IESBA Kodeksom.

Verujemo da su revizorski dokazi koje smo dobili dovoljni i odgovarajući da obezbede osnovu za naše mišljenje.

Ostale informacije sadržane u godišnjem izveštaju o poslovanju Banke

Ostale informacije se odnose na informacije sadržane u godišnjem izveštaju o poslovanju, ali ne uključuje finansijske izveštaje i izveštaj revizora o njima. Rukovodstvo Banke je odgovorno za pripremu ostalih informacija u skladu sa propisima Republike Srbije.

Naše mišljenje o finansijskim izveštajima ne obuhvata ostale informacije. U vezi sa revizijom finansijskih izveštaja, naša odgovornost je da pročitamo ostale informacije i time razmotrimo da li su ostale informacije usklađene u svim materijalno značajnim aspektima sa finansijskim izveštajima sa našim saznanjima stečenim u toku revizije ili se na drugi način čine materijalno pogrešnim. Pored toga, izvršili smo procenu da li su ostale informacije pripremljene, u svim materijalno značajnim aspektima, u skladu sa Zakonom o računovodstvu Republike Srbije, posebno da li su ostale informacije u formalnom smislu u skladu sa zahtevima i postupcima za pripremu ostalih informacija Zakona o računovodstvu Republike Srbije u kontekstu materijalnosti, odnosno da li bi neko nepoštovanje ovih zahteva bi moglo uticati na prosuđivanja doneta na osnovu ovih ostalih informacija.

Ostale informacije sadržane u godišnjem izveštaju o poslovanju Banke (nastavak)

Na osnovu sprovedenih procedura, u meri u kojoj smo u mogućnosti da ih ocenimo, izveštavamo da:

1. ostale informacije koje opisuju činjenice koje su takođe prikazane u finansijskim izveštajima su, u svim materijalno značajnim aspektima, u skladu sa finansijskim izveštajima; i
2. ostale informacije su pripremljene u skladu sa zahtevima Zakona o računovodstvu Republike Srbije.

Pored toga, naša odgovornost je da, na osnovu saznanja i razumevanja Banke stečenih u reviziji, izvestimo da li ostale informacije sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze. Na osnovu postupaka koje smo izvršili u vezi sa dobijenim ostalim informacijama, nismo utvrdili materijalno značajne pogrešne iskaze.

Ostala pitanja

Finansijski izveštaji Banke za godinu koja se završila 31. decembra 2020. godine su bili predmet revizije drugog revizora koji je dana 5. aprila 2021. godine izrazio mišljenje bez rezerve.

Odgovornost rukovodstva i lica zaduženih za upravljanje za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za pripremu i objektivno prikazivanje finansijskih izveštaja u skladu Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, kao i za interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim da omoguće pripremu finansijskih izveštaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled prevarne radnje ili greške.

U sastavljanju finansijskih izveštaja, rukovodstvo je odgovorno za procenu sposobnosti Banke da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti, obelodanjujući, po potrebi, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i primenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namerava da likvidira Banku ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim da to uradi.

Lica zadužena za upravljanje su odgovorna za nadgledanje procesa finansijskog izveštavanja Banke.

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja

Naš cilj je sticanje uveravanja u razumnoj meri o tome da finansijski izveštaji, uzeti u celini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled prevarne radnje ili greške; i izdavanje izveštaja revizora koji sadrži mišljenje revizora. Uveravanje u razumnoj meri označava visok nivo uveravanja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji uvek otkriti materijalno pogrešne iskaze ako takvi iskazi postoje. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usled prevarne radnje ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako je razumno očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donete na osnovu ovih finansijskih izveštaja.

Kao deo revizije u skladu sa Standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji, mi primenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Isto tako, mi:

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja (nastavak)

- Vršimo identifikaciju i procenu rizika od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izveštajima, nastalih usled prevarne radnje ili greške; osmišljavanje i obavljanje revizorskih postupaka koji su prikladni za te rizike; i pribavljanje dovoljno adekvatnih revizorskih dokaza da obezbede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat prevarne radnje je veći nego za pogrešne iskaze nastale usled greške, zato što prevarna radnja može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje interne kontrole.
- Stičemo razumevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizorskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema interne kontrole Banke.
- Vršimo procenu primenjenih računovodstvenih politika i u kojoj meri su razumne računovodstvene procene i povezana obelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primene načela stalnosti kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizorskih dokaza, da li postoji materijalna neizvesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti Banke da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvesnost, dužni smo da u svom izveštaju skrenemo pažnju na povezana obelodanjivanja u finansijskim izveštajima ili, ako takva obelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo svoje mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizorskim dokazima prikupljenim do datuma izveštaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posledicu da imaju da entitet prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo procenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja finansijskih izveštaja, uključujući obelodanjivanja, i da li su u finansijskim izveštajima prikazane osnovne transakcije i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

Mi komuniciramo s licima zaduženim za upravljanje u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenskim rasporedom revizije i važnim revizorskim nalazima, uključujući i nalaze u vezi sa značajnim nedostacima u internim kontrolama koji su otkriveni tokom naše revizije.

U Beogradu, 1. aprila 2022. godine

Nikola Ribar
 Nikola Ribar
 Ovlašćeni revizor
 Ernst & Young d.o.o. Beograd

V.5. Годишњи финансијски извештаји⁶⁰

Биланс стања

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС СТАЊА
На дан 31. децембра 2021. године

У милијада динара	Напомена	31. децембар 2021.	31. децембар 2020.
АКТИВА			
Готовина и текући рачуни код банака	16, 3.4	675.393.606	394.424.179
Злато и остали племенити метали	17, 3.5	228.166.766	208.078.233
Депозити	18, 3.3	95.202.904	199.312.402
Потраживања по основу деривата	3, 3	2.462	6.959
Хартије од вредности	19, 3.3	980.667.570	920.174.460
Кредити и пласмани	20, 3.3	910.044	16.375.557
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	21, 3.3	187.854.210	91.475.050
Нематеријална имовина	22, 3.7	703.159	288.428
Некретнине, постројења и опрема	22, 3.7	19.603.828	19.157.663
Инвестиционе некретнине	22, 3.7	407.692	407.692
Остала средства	23	5.997.527	6.315.841
УКУПНО АКТИВА		2.194.909.768	1.856.016.464
ПАСИВА			
Обавезе			
Обавезе по основу деривата	3, 3	602	69.442
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	24	798.086.390	748.773.102
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	25	519.812.267	404.601.318
Обавезе према Међународном монетарном Фонду	26, 3.3	187.979.401	91.585.239
Резервисања	27, 3.11	1.934.196	1.516.661
Текуће пореске обавезе	28, 3.9	478.486	379.091
Новац у оптицају	29	295.311.307	266.698.917
Остале обавезе	30	3.031.542	2.348.795
Укупно обавезе		1.806.634.191	1.515.972.565
Капитал			
Државни капитал		187.698.256	187.698.256
Резерве		145.039.502	160.572.376
Нераспоређени добитак/(Губитак)		55.537.819	(8.226.733)
Укупно капитал	31	388.275.577	340.043.899
УКУПНО ПАСИВА		2.194.909.768	1.856.016.464

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер

Бр 4861

14 2021

⁶⁰ Финансијски извештаји за 2021. годину с напоменама, које чине њихов саставни део, достављају се Народној скупштини до 30. јуна 2022. године и објављују на интернет презентацији Народне банке Србије.

Биланс успеха

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2021. године

У хиљадама динара	Напомена	2021.	2020.
Приходи од камата		12.427.367	13.989.388
Расходи камата		(4.290.878)	(4.272.933)
Нето приход по основу камата	4, 3.1	8.136.489	9.716.455
Приходи од накнада и провизија		5.745.761	4.998.408
Расходи накнада и провизија		(316.789)	(536.144)
Нето приход по основу накнада и провизија	5, 3.1	5.428.972	4.462.264
Нето добитак/(губитак) по основу финансијских инструмената који се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха	6	94.150	(49.747)
Нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	7	(2.898.097)	(2.802.286)
Нето приход/(расход) од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	8, 3.2	47.248.692	(16.548.851)
Нето приход од умањења обезвређења/(расход) по основу обезвређења финансијских средстава	9, 3.3, 3.2	318.817	(46.774)
Остали пословни приходи	10	6.778.894	5.595.301
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	11, 3.10	(5.422.342)	(5.208.114)
Трошкови амортизације	12, 3.7	(1.541.274)	(1.256.823)
Остали приходи	13	1.872.261	1.735.234
Остали расходи	14	(4.000.322)	(3.444.301)
ДОБИТАК/(ГУБИТАК) ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА		56.016.240	(7.847.642)
Порез на добит	28, 3.9	(478.486)	(379.091)
ДОБИТАК/(ГУБИТАК) НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	31	55.537.754	(8.226.733)

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер

Грр 4862
14 2022

Извештај о осталом резултату

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОСТАЛОМ РЕЗУЛТАТУ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2021. године

<u>У хиљадама динара</u>	<u>2021.</u>	<u>2020.</u>
Добитак/(Губитак) периода	55.537.754	(8.226.733)
Компоненте осталог резултата које не могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалне имовине и основних средстава	73.399	-
Позитивни ефекти промене вредности власничких инструмената који се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	634.460	402.181
Актуарски (губици)/добити	(236.546)	179.412
Компоненте осталог резултата које могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
(Негативни)/Позитивни ефекти промене вредности дужничких инструмената који се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	(7.777.454)	3.745.188
Укупан остали резултат периода	(7.306.141)	4.326.781
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	48.231.613	(3.899.952)

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Рабаковић
Гувернер

Гор 4862
14 2022

Извештај о променама на капиталу

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2021. године

У издвојеном диниру

Стање на дан 1. јануара 2020. године	Државни капитал	Посебне резерве	Резерве за издвојене резерве	Резерве по основу фер вредности	Актуарски добитак/ губитак	Нерасподелени добитак/ губитак	Укупно
Рискована добити из претходне године	178.253.299	118.899.884	13.912.428	4.714.502	(195.692)	37.230.521	352.814.942
Повећање резерви по основу фер вредности власничких ХоВ	9.444.957	18.914.473	-	402.181	-	(37.230.521)	(8.871.091)
Актуарски добитак	-	-	-	179.412	-	-	179.412
Повећање резерви по основу фер вредности дужничких ХоВ	-	-	-	3.745.188	-	-	3.745.188
Нето губитак текуће године	-	-	-	-	-	(8.226.733)	(8.226.733)
Стање на дан 31. децембра 2020. године	187.698.256	137.814.357	13.912.428	8.861.871	(16.280)	(8.226.733)	340.043.899
Стање на дан 1. јануара 2021. године	187.698.256	137.814.357	13.912.428	8.861.871	(16.280)	(8.226.733)	340.043.899
Повећање губитка из претходне године (напомена 31)	-	(8.226.733)	-	-	-	8.226.733	-
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалне имовине и основних средстава	-	-	73.464	-	-	-	73.464
Пренос са резерви на резултат услед укидања резерви	-	-	(65)	-	-	65	-
Повећање резерви по основу фер вредности власничких ХоВ	-	-	-	634.460	-	-	634.460
Актуарски губитак	-	-	-	(236.546)	-	-	(236.546)
Смањенје резерви по основу фер вредности дужничких ХоВ	-	-	-	(7.777.454)	-	-	(7.777.454)
Нето добитак текуће године	-	-	-	1.718.877	(252.826)	55.537.754	55.537.754
Стање на дан 31. децембра 2021. године	187.698.256	129.587.624	13.985.827	1.718.877	(252.826)	55.537.819	398.275.577

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера.

Др Дејан Ракић
Гувернер Народне банке Србије

1. 12. 2021.

Извештај о токовима готовине

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2021. године

У хиљадама динара	2021	2020
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ		
Приливи од камата	13.343.366	13.673.217
Приливи од накнада	5.922.949	5.478.083
Приливи по основу продаје производа и услуга – ЗИН	7.844.020	6.117.860
Приливи од осталих пословних активности	2.467.637	2.076.487
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку	213.521	-
<i>Приливи готовине из пословних активности</i>	<i>29.791.493</i>	<i>27.345.647</i>
Одливи по основу камата	(3.423.862)	(3.378.889)
Одливи по основу накнада	(302.911)	(534.024)
Одливи по основу трошкова пословања	(10.936.624)	(10.701.611)
<i>Одливи готовине из пословних активности</i>	<i>(14.663.397)</i>	<i>(14.614.524)</i>
Нето прилив по основу узетих депозита	241.361.688	116.553.387
Нето прилив по основу кредита и пласмана	115.428.608	8.363.538
Нето одлив по основу хартија од вредности и осталих финансијских средстава која нису намењена инвестирању	(39.162.758)	(34.772.415)
<i>Нето прилив из пословних активности пре пореза на добит</i>	<i>332.755.634</i>	<i>102.875.633</i>
Исплата распоређеног резултата - пренос буџету Републике Србије	-	(8.871.090)
Плаћени порез на добит	(379.091)	(533.905)
Нето прилив готовине из пословних активности	332.376.543	93.470.638
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА		
Приливи од продаје нематеријалне имовине и основних средстава	-	-
Одливи за куповину нематеријалне имовине и основних средстава	(2.076.713)	(1.538.978)
Нето одлив готовине из активности инвестирања	(2.076.713)	(1.538.978)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА		
Нето одлив по основу узетих краткорочних кредита	(451.523)	(1.034.094)
Нето одлив готовине из активности финансирања	(451.523)	(1.034.094)
Нето повећање готовине	329.848.307	90.897.566
Готовина и готовински еквиваленти на почетку периода	402.124.571	347.603.811
Курсне разлике, нето	42.835.209	(36.376.806)
ГОТОВИНА И ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА КРАЈУ ПЕРИОДА (напомена 2h)	774.808.087	402.124.571

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Габаковић
Гувернер

Бр 4862
14 2022

V.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

Укупни приходи остварени у Заводу у 2021. години износили су 7,2 млрд динара (а по искључењу производа за Народну банку Србије 6,3 млрд динара), док су укупни расходи износили 4,1 млрд динара. Упркос специфичним тржишним околностима изазваним пандемијом вируса корона, посвећеношћу и добрим предвиђањем, капитализоване су предности производног потенцијала Завода, па је резултат пословне 2021. године износио 3,1 млрд динара.

Табела IV.6.1. Укупни приходи и расходи Завода
(у млн RSD)

	2020.	2021.	Индекс 2021/2020.
Укупни приходи Завода	5 606,9	7 166,1	127,8
Приходи из оперативног пословања:	5 369,1	7 114,9	132,5
Производи за НБС	158,5	814,8	514,0
Производи за домаће тржиште	5 157,7	6 258,2	121,3
Производи за извоз	52,9	41,9	79,3
Остали (финансијски) приходи	237,8	51,2	21,5
Укупни расходи Завода	3 482,4	4 110,3	118,0
Степен покривености укупних расхода приходима Извор: НБС.	161,0	174,3	-

Заједнички напори на превазилажењу новонасталих околности и максимална ангажованост на оптимизацији процеса и усклађивању норматива и стандарда потрошње репроматеријала поново су допринели значајном напретку у планирању и организовању производње, као и уштедама у пословању. Стабилност и континуитет у остваривању финансијског резултата протеклих година, проистекли из основне делатности и диверсификованог портфолија, омогућавају даљи технолошки развој Завода.

Конвертовање обртних средстава у најликвиднији (новчани) облик постављено је као примарни циљ пословања, због чега је битно истаћи да динамика наплате у односу на реализовану продају не бележи осцилације, као и да је на неубичајено високом нивоу (процент ненаплаћених потраживања ван валуте мањи је од 0,4%). С тим у вези, рација ефикасности пословања (просечан обрт залиха, бруто профитна маржа и принос на активу) превазилазе просек привредних друштава у Србији.

Завод је остварио позитиван финансијски резултат у 2021. години у износу од 2,8 млрд динара и без обухвата прихода од интерне реализације производа за Народну банку Србије, који су, ради сагледавања свеобухватног пословања Завода, део интерног извештајног сегмента. При обрачуна овог резултата нису изузети трошкови израде тј. производње новчаница и оптицајног кованог новца, извештаја, каталога, плаката, визиткарти, интерних платних картица и др.

Структура прихода

Највећи приход од 6,3 млрд динара Завод је остварио на домаћем тржишту, што представља 87,3% укупних прихода, док су приходи од извозних послова износили 42,0 млн динара или 0,6% остварених прихода.

У структури оперативних прихода на домаћем и иностраном тржишту доминирају приходи од израде и персонализације платних картица, као и приходи од заштићених производа.

Табела IV.6.2. Структура укупних прихода

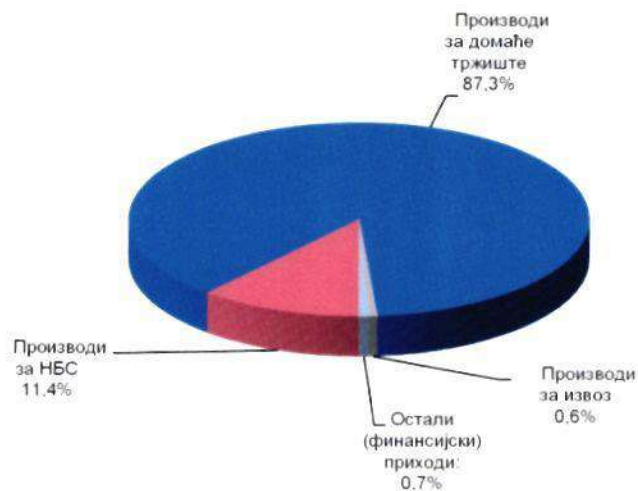
(у млн RSD)

	2020.	2021.	Индекс 2021/2020.
Укупни приходи Завода	5.606,9	7.166,1	127,8
Приходи из оперативног пословања	5.369,1	7.114,9	132,5
Производи за НБС	158,5	814,8	514,0
Новчанице	-	570,6	-
Оптицајни ковани новац	132,8	235,6	177,4
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали производи и услуге за НБС	25,7	8,6	33,3
Домаће тржиште и извоз	5.210,6	6.300,1	120,9
Услуге припреме	37,8	1,4	3,8
Новчанице и други производи	2,9	5,6	196,9
Оптицајни и пригодни ковани новац	2,2	2,8	128,0
Остали ковани производи и услуге	503,8	584,6	116,0
Вредносни производи	978,4	973,2	99,5
Заштићени производи	1.510,6	2.183,7	144,6
Књиге, публикације и промотивни материјал	5,8	9,1	157,3
Остали производи	778,1	858,3	110,3
Персонализација	1.390,9	1.681,3	120,9
Остали (финансијски) приходи	237,8	51,2	21,5

Извор: НБС.

Интерни приходи, тј. приходи од производа за Народну банку Србије, износили су 814,8 млн динара или 11,4% укупно остварених прихода и знатно

Графикон IV.6.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2021. години

Извор: НБС.

су већи него претходне године, што је последица плана и програма израде и издавања новчаница и кованог новца Народне банке Србије.

Процент наплате потраживања изузетно је висок. Ненаплаћена потраживања ван валуте представљају мање од 0,4% укупно фактурисане вредности у 2021. години.

Структура расхода

У структури укупних расхода највеће је учешће расхода из оперативног пословања, и то: трошкова основног материјала и енергије (50,8%), бруто зарада и осталих личних расхода (25,6%) и амортизације (12,7%).

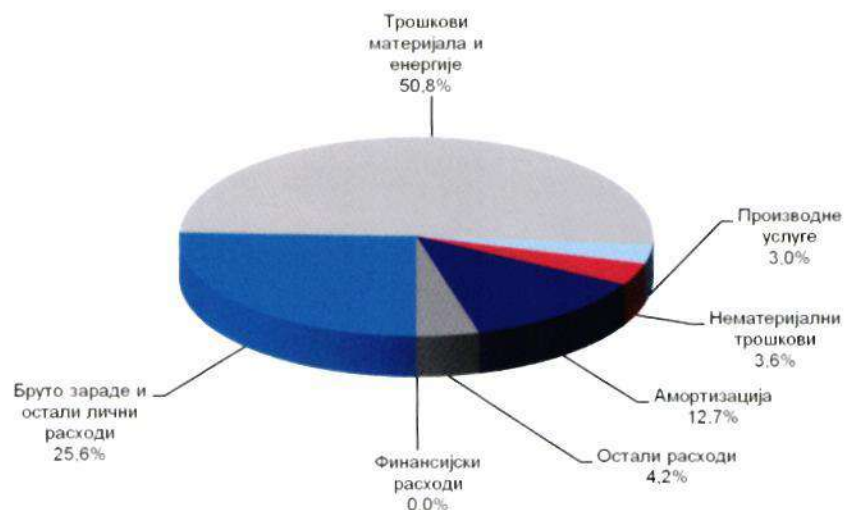
Учешће наведених расхода у укупним приходима остало је стабилно у 2021. и при томе је умањено у односу на претходне године.

Табела IV.6.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2020.	2021.	Индекс 2021/2020.
Укупни расходи	3.482,4	4.110,3	118,0
Финансијски расходи	0,3	0,6	184,8
Бруто зараде и остали лични расходи	1.098,3	1.053,0	95,9
Трошкови материјала и енергије	1.549,9	2.089,5	134,8
Производне услуге	120,3	122,3	101,7
Нематеријални трошкови	124,2	149,3	120,2
Амортизација	490,4	521,2	106,3
Остали расходи	99,0	174,5	176,3

Извор: НБС.

Графикон IV.6.2. Структура остварених расхода ЗИН-а у 2021. години

Извор: НБС.

VI. ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД

Приоритет монетарне политике и у наредном периоду биће одржавање ценовне и финансијске стабилности у средњем року, уз подршку што бржем расту наше привреде и даљем расту запослености.

Примењујући стратегију циљања инфлације и одговорно спроводећи доследну монетарну политику, Народна банка Србије планира своје активности у складу са законом дефинисаним циљевима, чијем ће испуњењу бити посвећена и у наредном периоду. Кључне принципе даљег спровођења монетарне политике, Народна банка Србије утврдила је *Програмом монетарне политике у 2022. години.*

Као и до сада, приоритет Народне банке Србије биће очување стабилности цена у средњем року, уз очување финансијске стабилности и пружање подршке привредном расту, као и даљем повећању запослености и повољном инвестиционом амбијенту. Пуна координација мера монетарне и фискалне политике биће настављена и у наредном периоду ради остварења заједничких циљева и даљег развоја наше привреде.

Кључни изазови ће и даље долазити из међународног окружења, будући да, поред пандемије, која још увек није завршена, у 2022. години велика неизвесност потиче и од геополитичких дешавања која утичу на глобална економска кретања. Ескалација конфликта у Украјини и увођење санкција Русији од стране западних земаља знатно су повећали неизвесност у погледу изгледа глобалног привредног раста и допринели јачању инфлаторних притисака на међународном нивоу. Макроекономске пројекције за велики број земаља ревидиране су наниже у погледу будућег реалног раста, док су пројекције инфлације ревидиране навише у условима јачих и постојанијих инфлаторних притисака од првобитно очекиваних. Водеће централне банке, као и централне банке земаља у региону, започеле су са заштравањем монетарних услова, што може негативно утицати и на токове капитала према земљама у успону, укључујући и Србију.

Народна банка Србије ће наставити да пажљиво прати кретања и утицај кључних фактора из домаћег и међународног окружења на инфлацију, финансијску стабилност и брзину економског опоравка и да у складу с тим прилагођава своје мере у интересу наше привреде и грађана.

Ради очувања адекватног нивоа девизних резерви и високог нивоа њихове сигурности и ликвидности, Народна банка Србије ће остати доследна опредељењу одржавања веома ниског нивоа ризика свог инвестиционог портфеља.

Адекватан ниво девизних резерви, по обиму и по структури, важна је гаранција сигурности управо у кризним временима и доказ да је својим мерама и активностима Народна банка Србије допринела повећању отпорности домаће привреде на евентуалне негативне утицаје из међународног окружења. И током 2022. године, Народна банка Србије ће остати доследна у одржавању девизних резерви на адекватном нивоу, руководећи се начелима сигурности и ликвидности у управљању девизним резервама.

Ради даљег унапређења процеса управљања девизним резервама, у току 2022. године планира се увођење нових финансијских инструмената и послова ради ефикаснијег и флексибилнијег управљања портфељом девизних резерви, као и заштите од промене међувалутних односа.

Народна банка Србије ће наставити да спроводи активности које имају за циљ веће коришћење динара у финансијском систему.

У условима изразите неизвесности и изазова из међународног окружења, мере монетарне политике које је донела Народна банка Србије допринеле су очувању релативне стабилности курса динара према еврџу, као и усидрених средњорочних инфлационих очекивања, што уз ојачану стабилност финансијског система представља главни предуслов за успостављање још већег поверења у динар у наредном периоду. Народна банка Србије ће наставити да разматра и по потреби доноси нове регулаторне и пруденцијалне мере усмерене на повећање динаризации.

Досадашњом политиком обавезне резерве (стимулативније стопе обавезне резерве за динарске изворе финансирања и већа ремунација на средства издвојене динарске обавезне), као и другим мерама макропруденцијалне политике, Народна банка Србије је стимулисала банке да у већој мери користе динарске изворе финансирања, што ће чинити и у будућности. Такође, ради подршке даљем развоју финансијског тржишта, Народна банка Србије ће наставити да спроводи мере и активности које имају за циљ унапређење домаћег тржишта новца и капитала, а посебна пажња ће бити посвећена и даљем развоју тржишта инструмената заштите од девизног ризика.

Народна банка Србије ће наставити да пажљиво надзире финансијски систем и по потреби доноси регулативу која има за циљ очување квалитета aktive и финансијске стабилности.

У области контроле пословања банака, друштава за (ре)осигурање, давалаца финансијског лизинга и друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, Народна банка Србије ће предузимати активности у правцу даљег унапређења процеса супервизије и постојеће регулативе, као и њеног усаглашавања с правним тековинама ЕУ. **У области контроле пословања банака**, планирано је и даље праћење кретања показатеља ликвидности банака, показатеља *NPL*-а, солвентности банака, као и профитабилности банкарског сектора. Такође, планирано је и континуирано праћење пословања банака и спровођење посредних и непосредних контрола бонитета и законитости њиховог пословања.

У области надзора над пословањем давалаца финансијског лизинга, активности у 2022. години биће усмерене на: континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга и предузимање одговарајућих мера ради побољшања тог пословања на начин којим ће се одржавати и унапређивати овај сегмент финансијског тржишта; континуирани посредни и непосредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга; предузимање одговарајућих мера према даваоцима лизинга; спровођење поступака по захтеву давалаца лизинга и других лица у вези са издавањем дозвола и давањем сагласности.

Ако се имају у виду значајна улога **сектора осигурања** у пружању заштите осигураницима од последица изазваних вирусом корона и значај обезбеђења континуитета пружања услуге осигурања у условима ове кризе, активности Народне банке Србије ће у 2022. години бити усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања (спровођењем плана непосредних контрола, континуираним посредним надзором субјеката надзора и изменом регулативе) и унапређење функције надзора, а све ради обезбеђења заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица. Уз редовне послове посредног надзора друштава за управљање и добровољних пензијских фондова и послове лиценцирања, спроводиће се и поступци непосредних контрола, у складу с планом непосредних контрола за 2022. годину. Имајући у виду све актуелне околности, Народна банка Србије ће посебну пажњу усмерити на очување стабилности сектора добровољних пензијских фондова и заштиту интереса чланова фондова.

У фебруару 2022. године, Народна банка Србије је, благовремено реагујући ради спречавања преливања негативних ефеката изазваних новонасталим околностима у вези с претходним акционаром *Sberbank Srbija a.d. Beograd*, донела решење о покретању поступка реструктурирања те банке, и то применом инструмента реструктурирања – продајом акција. Уговор о продаји акција банке закључен је са Агроиндустријском комерцијалном банком АИК банком а.д. Београд истог дана, која је претходно добила сагласности за

стицање 100% власништва у *Sberbank Srbija a.d. Beograd* у поступку који се већ водио по захтеву од децембра 2021. године.

У првој половини 2022. године, у оквиру редовног годишњег циклуса ажурирања планова реструктурирања, **биће припремљени и усвојени ажурирани планови реструктурирања за банке и банкарске групе**, као и утврђени нови минимални захтеви за капиталом и подобним обавезама.

Током 2022. године планирано је да Народна банка Србије континуирано прати начине на које финансијске институције процењују ризик информационог система и управљају тим ризицима, обављањем посредних и непосредних контрола, а према потребама и у складу с планом контрола. Народна банка Србије ће у оквиру својих надлежности наставити да прати пословање пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама.

Народна банка Србије ће и током 2022. године наставити да прати примену прописа којима се уређује девизно пословање, контролише девизно и мењачко пословање ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних и мењачких послова, како би заштитила финансијски и привредни систем од противправних радњи, у оквиру своје превентивне и контролне функције.

Народна банка Србије ће наставити са унапређењем послова у вези са издавањем и одузимањем овлашћења за обављање мењачких послова, спровођењем програма обуке и издавања сертификата за обављање мењачких послова, као и вођењем регистра у тој области.

Поред тога, Народна банка Србије ће наставити да спроводи поступак извршења правноснажних и извршних судских одлука којима је одлучено о привремено одузетим средствима, ефективном страном новцу и чековима (налози за извршење заштитне мере одузимања односно повраћаја средстава привремено одузетих у складу са *Законом о девизном пословању*).

У оквиру функције заштите корисника финансијских услуга, унапређиваће се механизам колективне заштите.

У складу са актуелним трендовима развоја функције заштите корисника финансијских услуга присутним на европском, али и ширем међународном плану, опредељење Народне банке Србије остаје да, поред редовних активности усмерених на заштиту индивидуалних права и интереса корисника финансијских услуга (које предузима спроводећи поступке по притужбама и приговорима корисника), **у највећој могућој мери користи механизме колективне заштите ових корисника** (у поступцима утврђивања непоштене пословне праксе и неправичних уговорних одредаба и поступцима посредне и непосредне контроле). Поред тога, Народна банка Србије планира да континуирано подиже стандарде у области тржишног понашања банака и да у појединачним сегментима од посебног значаја са аспекта заштите корисника финансијских услуга (попут информисања у предуговорној фази, права на превремену отплату итд.) утврђује најбољу праксу на тржишту и унапређује

добре пословне обичаје инструкцијама о поступању које су дужне да примењују све банке. Такође, *Инструкција о рефинансирању кредита код друге банке*, која је, између осталог, донета с циљем да се поступак превремене отплате учини бржим и ефикаснијим, те да подстакне конкуренцију међу банкама, представља и својеврсну најаву једног од стратешких праваца Народне банке Србије у овој области у наредном периоду – да се подстакне мобилност клијената, интензивира борба банака за нове и постојеће клијенте у складу с јасним правилима игре.

Народна банка Србије ће наставити с развојем и имплементацијом услуга базираних на инстант плаћањима.

Ради одржавања и унапређења сигурног и стабилног рада платних система, у оквиру функције надгледања, у 2022. години планиране су следеће активности: наставиће се с регулаторним активностима у погледу унапређења прописа и интерних аката којима се уређује стабилан и сигуран рад платног система; наставиће се са активностима на процени усклађености битног платног система са законом којим се уређују платне услуге и прописима донетим на основу тог закона ради одржавања његовог сигурног и стабилног рада и адекватног управљања ризицима у том систему; континуиран посредан надзор над пословањем платних система прикупљањем и анализом извештаја и друге документације и података које оператор доставља Народној банци Србије у складу са законом којим се уређују платне услуге и прописима донетим на основу тог закона; наставиће се с надгледањем даљег тока имплементације услуга заснованих на инстант плаћањима са акцентом на превентивно деловање, како би се обезбедила стабилност финансијске инфраструктуре и смањио ризик од поремећаја на тржишту плаћања.

Такође, активности у 2022. години биће усмерене и на праћење даљег тока реализације пројекта укључивања државних ХоВ у систем *Euroclear* и прикључење *Euroclear* у *RTGS* платни систем Народне банке Србије.

У делокругу послова контроле рада платних институција, институција електронског новца и пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама, у 2022. години активности ће бити усмерене на: континуирано праћење и анализу пословања платних институција и институција електронског новца; наставак активности у вези с поступцима одлучивања по захтевима за добијање дозвола за пружање платних услуга и издавање електронског новца, као и у вези с поступцима одлучивања по захтевима за добијање дозвола за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама; надзор над применом *Закона о дигиталној имовини*.

У области спречавања прања новца Народна банка Србије ће деловати активно као регулатор и супервизор.

У области спречавања прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије ће предузимати активности у правцу даљег унапређења супервизорских активности и благовременог праћења изложености ризику од

прања новца и финансирања тероризма обвезника које надзире, спровођења плана непосредних контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма за 2022. годину, као и континуираног праћења међународних стандарда у овој области.

Активности Народне банке Србије биће усмерене и на даље јачање сарадње с релевантним државним органима (посебно са Управом за спречавање прања новца) и обвезницима које надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Посебна пажња ће бити усмерена на даље спровођење активности дефинисаних *Акционим планом за спровођење Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020–2022. године*, од којих ће се једна од приоритетних активности односити на доношење нових, односно унапређење постојећих препорука за пријаву сумњивих активности, у чијем стручном тиму ће Народна банка Србије имати своје представнике.

Представници Народне банке Србије активно су учествовали у изради новог акционог плана уз *Стратегију за борбу против прања новца и финансирања тероризма*, који дефинише конкретне активности за даље ублажавање ризика идентификованих у спроведеним националним проценама ризика за период 2023–2024.

Народна банка Србије наставиће с предузимањем активности како би се благовремено утврдило неовлашћено пружање услуга у вези с виртуелним валутама на тржишту Републике Србије и предузеле одговарајуће превентивне и репресивне мере према лицима која пружају ове услуге без дозволе Народне банке Србије. Планирано је и успостављање ефикасног свеобухватног надзора над пружаоцима услуга повезаних с виртуелним валутама након што буду биле дате прве дозволе новим субјектима, а посебно надзора у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Народна банка Србије ће наставити да прилагођава законску регулативу из своје надлежности ради ефикасног функционисања целокупног система.

Предвиђено је и предузимање одговарајућих мера ради унапређења послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке Србије и праћења прописа ЕУ, као и развијање послова заступања Народне банке Србије пред судовима и усклађености пословања. Континуирано се разматра примена стандарда пословног понашања у Народној банци Србије и њихово евентуално нормативно унапређење.

У 2022. години наставиће се започети послови у вези са успостављањем контаката с надлежним регистарским органима (надлежна министарства, судови, коморе и др.). Такође, наставиће се и са активностима на нормативној регулативи послова принудне наплате, као и активностима на даљем и свеобухватном електронском повезивању и размени података с надлежним институцијама, пре свега Министарством финансија – Пореском управом и Министарством правде.

Поред тога, наставиће се рад на стварању правних и других претпоставки ради омогућавања употребе менице у електронском облику (е-меница) у правном и пословном промету у Републици Србији, како би се побољшали услови и створиле нове могућности за привредни развој.

На међународном плану, очекује се наставак успешне сарадње с ММФ-ом и другим међународним финансијским институцијама, наставак активности Народне банке Србије у процесу европских интеграција, као и богата билатерална финансијска сарадња.

Очекује се да ће се током године обавити редовна разматрања резултата спровођења договореног економског програма, који је ММФ подржао саветодавним, нефинансијским 30-месечним Инструментом за координацију политике.

Током 2022. најважније активности у процесу европских интеграција биће усмерене на испуњавање услова за отварање кластера 2 – *Унутрашње тржиште* и кластера 3 – *Конкурентност и инклузивни раст*, у оквиру којих су најзначајнија преговарачка поглавља из надлежности Народне банке Србије.⁶¹ С тим циљем, Народна банка Србије наставиће да активно учествује у координационој структури Републике Србије за преговоре са ЕУ, да израђује важне прилоге за национална стратешка документа и да јача своје институционалне капацитете, уз подршку пројеката чији је почетак планиран у 2022. години.

У другој половини 2022. очекује се почетак реализације новог регионалног *IPA* пројекта.

Током 2022. године контролисаће се наменско коришћење средстава кредита одобрених крајњим корисницима посредничких банака из Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете Ш/Б, као и кредита одобрених крајњим корисницима посредничких банака из Фонда револвинг кредита Републике Србије.

Народна банка Србије ће се евентуално придружити Бечкој иницијативи за климатске ризике.

Народна банка Србије наставиће да унапређује аналитички оквир, као помоћни алат у одлучивању о монетарној и макроруденцијалној политици.

И у текућој години, Народна банка Србије ће наставити да ради на **даљем унапређењу постојећих и увођењу нових модела за потребе пројекције инфлације и БДП-а и анализе трансмисионог механизма монетарне политике**, као што су унапређење модела опште економске равнотеже (*DSGE*), укључивање нових високофреквентних показатеља економске активности у

⁶¹ Преговарачка поглавља 9 – *Финансијске услуге* и 4 – *Слободно кретање капитала*, која су део кластера 2 – *Унутрашње тржиште*, а за које је Народна банка Србије првонадлежна односно другонадлежна институција отворена су. Поред тога, преговарачко поглавље 17 – *Економска и монетарна политика* (део кластера 3 – *Конкурентност и инклузивни раст*), којим руководи Народна банка Србије, отворено је.

модел за краткорочну пројекцију БДП-а, пројекат праћења нивоа цена и њиховог кретања методом *Data scraping*-а, узимајући у обзир велику експанзију интернет трговине и доступност све већег броја производа и услуга овим каналом продаје и др.

Планиран је и наставак објављивања **Зборника радова Народне банке Србије**, које је започето прошле године, с циљем да се област научноистраживачког рада у нашој институцији учини доступнијом широј јавности, као и да допринесе дискусији у оквиру академске и шире заједнице.

Ради даљег јачања функције финансијске стабилности, Народна банка Србије у 2022. години планира следеће активности: анализу и преиспитивање обавезе одржавања заштитног слоја капитала за структурни системски ризик; преиспитивање листе системски значајних банака у Републици Србији и стопа заштитног слоја капитала за те банке; утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију на тромесечном нивоу ради ограничења цикличног системског ризика; сагледавање и анализа модела макропруденцијалних стрес-тестова са аспекта утицаја климатских промена на показатеље реалног и финансијског сектора; унапређење квалитета података и макропруденцијалних алата за праћење кретања на тржишту непокретности; калибрација имплементираних макропруденцијалних инструмената или увођење нових макропруденцијалних инструмената ради ублажавања системских ризика и др.

Народна банка Србије ће и у 2022. наставити да унапређује своје активности у изради званичне статистике, с обзиром на значај квалитетних и правовремених података за успешно вођење економске политике, као и да усклађује методологије с прописима ЕУ из области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике.

Да би се очувао висок степен кредибилитета и транспарентности централне банке, приоритет остаје одговорна и правовремена комуникација.

Комуникација централне банке о макроекономским кретањима и изгледима за наредни период, као и мерама и активностима које на основу тога спроводи, повећава предвидивост и разумевање улоге централне банке и остварених резултата у њеном раду. **Ефикасна комуникација с јавношћу посебно добија на значају током периода изазова каква је пандемија вируса корона и растућа неизвесност изазвана ескалацијом геополитичких тензија.** Због тога Народна банка Србије тежи јасној и активној комуникацији не само са стручном већ с целокупном јавношћу. Народна банка Србије ће наставити да одговорно и правовремено информише јавност о свом пословању и активностима сарадњом с медијима кроз различите канале комуникације – путем интернет странице, друштвених мрежа, одговора на питања медија и шире јавности електронским путем, учешћем представника Народне банке Србије у радијским и телевизијским емисијама и др. Као и до сада, Народна банка Србије ће редовно обавештавати јавност о одлукама

монетарне политике саопштењима након седница Извршног одбора (које се одржавају једном месечно), док ће на тромесечном нивоу стручној и широј јавности представљати *Извештај о инфлацији* с пројекцијама главних макроекономских варијабли у наредном периоду. Такође, јавности се представља и *Извештај о стабилности финансијског система*, ради информисања јавности о стању и ризицима у финансијском систему, као и правовременог указивања на потенцијалне системске ризике. У 2022. години предвиђа се даљи развој интернет домена и поддомена, као и спровођење изложбених и едукативних активности Народне банке Србије у складу с током пандемије, уз поштовање прописаних епидемиолошких мера.

У Заводу за израду новчаница и кованог новца планиран је даљи технолошки развој производних процеса, уз оптимизацију трошкови пословања.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер је мотивисан и спреман да изналажењем свих начина упошљавања људских и технолошких потенцијала и даље тежи напретку и остварењу квалитетнијих и бољих резултата. Напредак Завода огледа се и у иновацијама и пословним идејама, као и способности да адекватним планирањем, организовањем и контролом управља сложеним процесима производње.

У складу с визијом напретка Завода и јасног смера интензивног и екстензивног коришћења капацитета, планирано је усвајање нових модела, технолошко и апликативно усавршавање и проналажење правилног начина подизања свести запослених.

Завод је постао модерна пословна целина која, не заостајући за великим светским играчима, иде правцем свог даљег развоја и глобалног позиционирања.

Наставиће се са обезбеђењем адекватног нивоа и структуре готовог новца у оптицају.

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају, као и попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2022. години изради додатна количина од 65,0 млн комада новчаница (апоени од 50, 100, 200 и 500 динара). На основу Оквирног споразума о сарадњи између Народне банке Србије и компаније *Mish International Monetary Inc* из фебруара 2018. године, с том компанијом је потписан појединачни уговор о изради 210.000 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле у апоену од 100 динара у 2022. години. Независно од те количине, а према идентичном идејном решењу, у 2022. години предвиђена је и израда 500 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле за потребе нумизматичког тржишта у Републици Србији. Поред тога, биће израђена и преостала количина од по 50 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле издања 2018. и

2019. године и по 500 комада издања 2020. и 2021. године, који нису реализовани у претходним годинама.

Ради унапређења и повећања ефикасности целокупних пословних процеса, запослени у Народној банци Србије константно се едукују и развијају своје компетенције.

Како би се суочила с новим изазовима неизвесног пословног окружења и како би одговорила на све веће захтеве за ефикасношћу, Народна банка Србије континуирано ради на подизању нивоа компетентности својих запослених и развијању њихових вештина.

Народна банка Србије је институција заснована на знању у којој се негује пракса промовисања вредности које доприносе побољшању резултата, као и пракса изградње културе учења и перманентног професионалног развоја.

Народна банка Србије планира да у 2022. години у домену информационо-комуникационих технологија, поред редовних активности на управљању информационо-комуникационим системом Народне банке Србије, **настави са инфраструктурним и апликативним пројектима и унапређивањем управљачких функција**, између осталог и унапређењем управљања и коришћења локације за опоравак пословања од катастрофа за кључне пословне процесе. Такође, планира и наставак активности на обукама из области безбедности информационо-комуникационог система у складу са захтевима стандарда *ISO 27001*⁶², захтевима *SWIFT*-а за обавезним сигурносним контролама, као и с другим специфичним потребама информационо-комуникационог система Народне банке Србије.

Као и до сада, Народна банка Србије ће бити **друштвено одговорна** и посвећена бројним активностима које доприносе добробити шире друштвене заједнице.

⁶² Систем управљања безбедношћу информација.

Списак графикана и табела

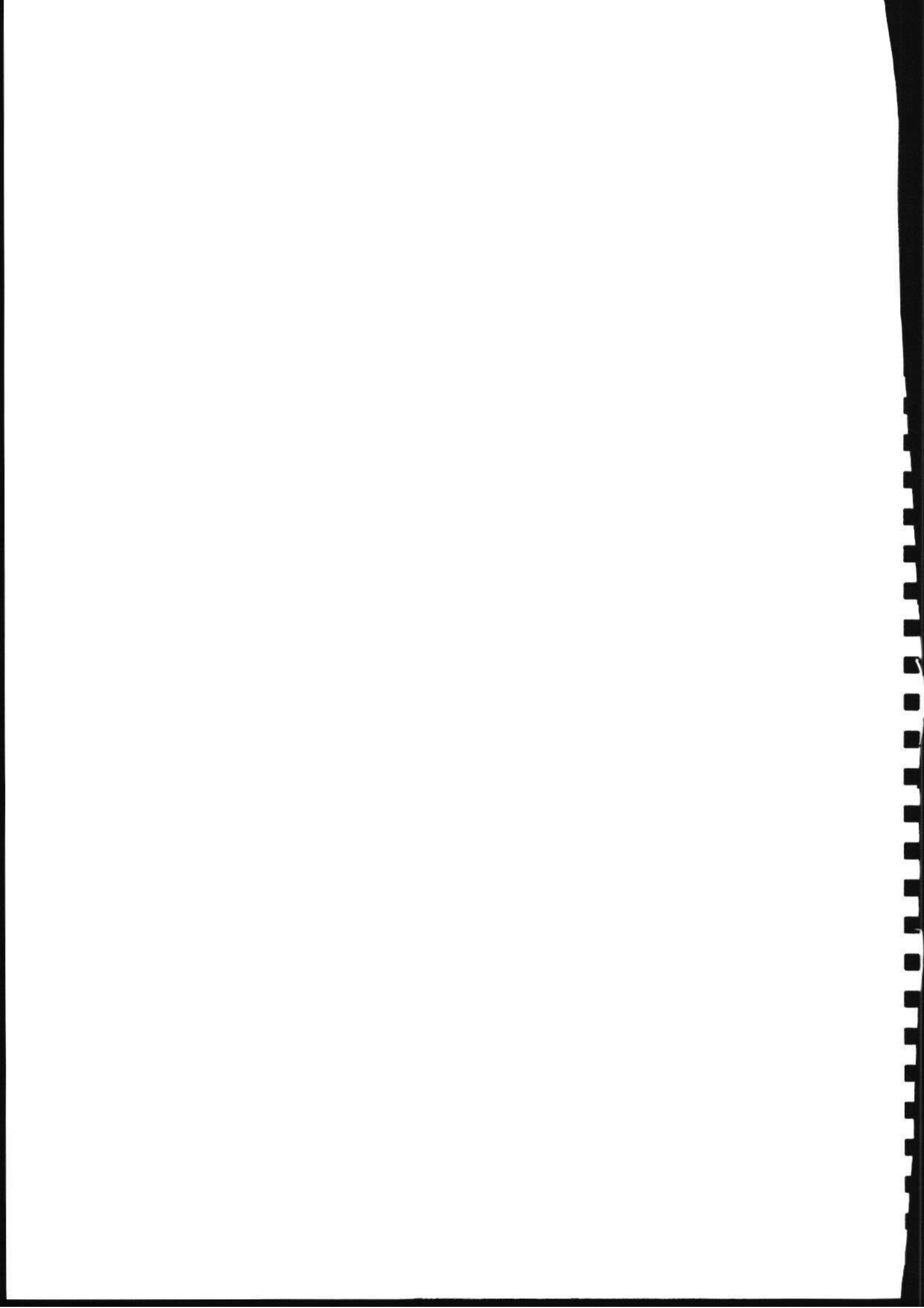
Графикони

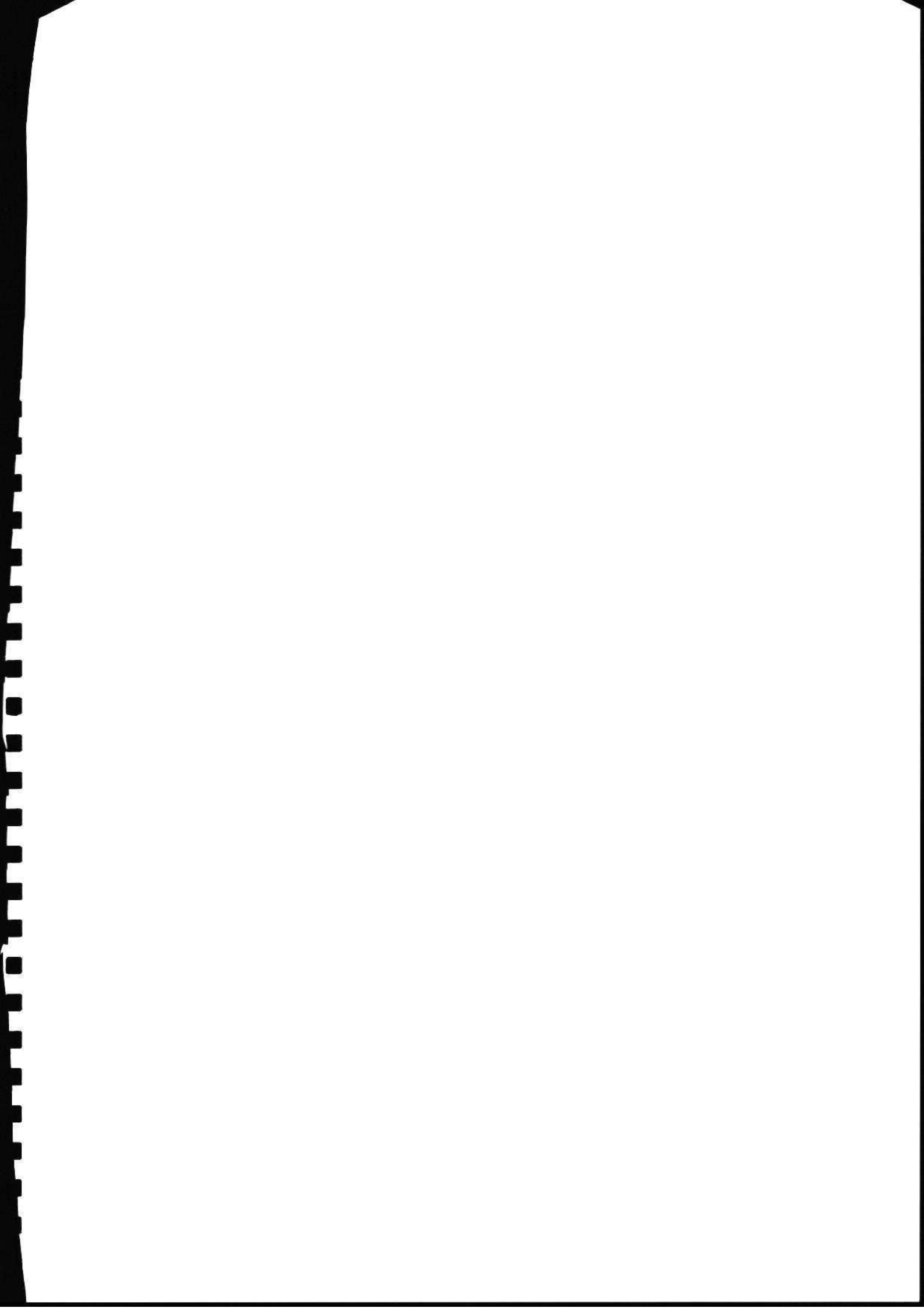
III.1.2.1.	Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа	34
III.1.2.2.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	35
III.1.2.3.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	36
III.1.3.1.	Инфлација у 2020. и 2021. години	39
III.1.3.2.	Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији	39
III.2.2.1.	Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима	55
III.2.2.2.	Укупна премија према врстама осигурања	55
III.2.3.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	61
III.2.4.1.	Структура активе давалаца финансијског лизинга	64
III.2.4.2.	Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	64
III.4.2.1.	Кључни макроекономски ризици	84
III.4.2.2.	Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона	85
III.4.2.3.	Кретање показатеља системског стреса	86
IV.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	89
IV.1.2.	Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути	93
IV.1.3.	Принос портфеља у оригиналној валути	93
IV.1.4.	Принос портфеља и „бенчмарка” у оригиналној валути у 2020.	94
IV.1.5.	Укупан принос портфеља и „бенчмарка” прерачунат у динаре, по тромесечјима	94
IV.1.6.	Структура инвестиционог портфеља	95
IV.3.1.1.	Вредност промета у Међубанкарском и Међународном клирингу	109
IV.4.2.1.	Фонд револвинг кредита РС – класификација делатности	128
IV.4.2.2.	Фонд револвинг кредита РС – територијална подела	128
IV.4.2.3.	Реализација Апекс зајма Ш/Б – класификација делатности	129
IV.4.2.4.	Реализација Апекс зајма Ш/Б – територијална подела	129
IV.4.3.1.	Плаћене кредитне обавезе Републике Србије према иностранству, по којима је НБС агент, у 2021. години – по кредиторима и тромесечјима	139
V.6.1.	Структура укупних прихода Завода у 2021.	177
V.6.2.	Структура остварених расхода Завода у 2021.	178

Табела

III.2.1.1.	Структура финансијског система	41
III.2.1.2.	Власничка структура банкарског сектора у 2021.	41
III.2.1.3.	Степен концентрације (<i>HHI</i>) и учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	42
III.2.1.4.	Структура активе банака на дан 31. децембра 2021.	43
III.2.1.5.	Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2021.	44
III.2.1.6.	Структура капитала банака	44
III.2.1.7.	Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2021.	45
III.2.1.8.	Структура <i>NPL</i>	46
III.2.1.9.	Класификација активе банака	46
III.2.1.10.	Показатељи пословања банака	48
III.2.1.11.	Финансијски резултат банака	48
III.2.1.12.	Показатељи профитабилности банкарског сектора	48
III.2.1.13.	Преглед непосредних контрола извршених у 2021.	53
III.2.6.1.	Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2021.	70
III.2.6.2.	Број посредовања у 2021.	70
IV.1.1.	Вредност изложена ризику (<i>VarR</i>) на дан 31. децембра 2021.	95
IV.1.2.	Стрес-тест на дан 31. децембра 2021.	95
IV.2.1.1.	Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	97
IV.2.1.2.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)	98
IV.2.1.3.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама динара)	98
IV.2.2.1.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	100
IV.2.2.2.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	101
IV.2.2.3.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	102
IV.2.2.4.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	103
IV.2.2.5.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	104

IV.3.1.1.	Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему	106
IV.3.1.2.	Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему	106
IV.3.1.3.	Вредност промета и број плаћања у <i>IPS</i> НБС систему	107
IV.3.1.4.	Вредност промета и број плаћања у Међубанкарском и Међународном клирингу	108
IV.5.1.1.	Упоредни преглед броја запослених	151
IV.5.1.2.	Број запослених по квалификационој структури	152
IV.5.1.3.	Полна структура запослених по организационим јединицама	152
IV.5.1.4.	Старосна структура запослених	152
IV.5.1.5.	Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених	153
V.1.1.	Биланс стања	158
V.1.2.	Биланс успеха	159
V.3.1.	Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по земљама и регионима	164
V.3.2.	Изложеност ризику ликвидности	165
V.3.3.	Изложеност ризику од промене каматних стопа	166
V.3.4.	Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза	167
V.6.1.	Укупни приходи и расходи Завода	176
V.6.2.	Структура укупних прихода	177
V.6.3.	Структура укупних расхода	178

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556